

หนังสือเรียน รายวิชาบังคับ

รายวิชา ศาสนาและหน้าที่พลเมือง

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (สค21002)

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ
เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 42/2557

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาศักยภาพ
รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง
(สค21002)

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนเล่มนี้จัดพิมพ์ด้วยงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 42 /2557

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาลังคม

รายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง (สค21002)

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เอกสารทางวิชาการหมายเลข 42 /2557

คำนำ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนชุดใหม่นี้ขึ้น เพื่อสำหรับใช้ในการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา และศักยภาพในการประกอบอาชีพ การศึกษาต่อและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุข โดยผู้เรียนสามารถนำหนังสือเรียนไปใช้ในการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งทำแบบฝึกหัด เพื่อทดสอบความรู้ให้กับผู้เรียน และได้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นั้น

ขณะนี้ คณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบายในการปลูกจิตสำนึกให้คนไทยมีความรักชาติ เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี โปร่งดอง สมานฉันท์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้มีการดำเนินการปรับปรุงตัวชี้วัดของหลักสูตร และเนื้อหาหนังสือเรียนให้สอดคล้องตามนโยบายดังกล่าว โดยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวหลักสำคัญของประชาธิปไตยและ คุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี โปร่งดอง สมานฉันท์ เพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษา กศน. ต่อไป

ทั้งนี้ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้รับความร่วมมือที่ดีจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องหลายท่านที่ค้นคว้าและเรียบเรียงเนื้อหาสาระจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่สอดคล้องกับหลักสูตร และเป็นประโยชน์ ต่อผู้เรียนที่อยู่นอกระบบอย่างแท้จริง ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษา คณะผู้เรียบเรียง ตลอดจนคณะผู้จัดทำทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงาน กศน.

กันยายน 2557

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน

โครงสร้างรายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง สค 21002

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1	ศาสนาในประเทศไทยและในเอเชีย	1
	เรื่องที่ 1 ความเป็นมาของศาสนาในประเทศไทย	3
	เรื่องที่ 2 ความเป็นมาของศาสนาในทวีปเอเชีย	25
	เรื่องที่ 3 หลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ	35
	เรื่องที่ 4 หลักธรรมในแต่ละศาสนาที่ทำให้ อยู่ร่วมกับศาสนาอื่นได้อย่างมีความสุข	55
บทที่ 2	วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของไทยและเอเชีย	66
	เรื่องที่ 1 วัฒนธรรม ประเพณีของไทยและเอเชีย	68
	เรื่องที่ 2 การอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี	81
	เรื่องที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์และการสานวัฒนธรรม ประเพณี	84
	เรื่องที่ 4 ค่านิยมที่พึงประสงค์	85
บทที่ 3	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	88
	เรื่องที่ 1 ความเป็นมาหลักการและเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	89
	เรื่องที่ 2 โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย	106
	เรื่องที่ 3 จุดเด่นของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน	108
	เรื่องที่ 4 หลักการสำคัญของประชาธิปไตยและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี โปร่งดอง	111

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
พัฒนาการทางการเมืองและการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	125
เรื่องที่ 1 พัฒนาการทางการเมืองปฏิรูปทางการเมืองเพื่อการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข	127
เรื่องที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	136
บทที่ 5	
สิทธิมนุษยชน	147
เรื่องที่ 1 กำหนดและหลักสิทธิมนุษยชน	149
เรื่องที่ 2 การคุ้มครองตนเองและผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	159
บทที่ 6	
การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต	162
บรรณานุกรม	189
คณะผู้จัดทำ	193

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม วิทยาศาสตร์และหน้าที่พลเมือง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นนักเรียนนอกระบบใช้ประกอบการศึกษา วิทยาศาสตร์และหน้าที่พลเมือง (สค21002) จำนวน 2 หน่วยกิต 80 ชั่วโมง

ในการศึกษาหนังสือเรียนสาระการพัฒนาสังคม วิทยาศาสตร์และหน้าที่พลเมือง ผู้เรียน ควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในหัวข้อ สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และ ขอบข่ายเนื้อหา
- 2) ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียด และปฏิบัติกิจกรรมท้ายเรื่อง เพื่อเป็นการสรุปความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาในตอนนั้น ๆ อีกครั้ง โดยผู้เรียนสามารถ นำไปตรวจสอบกับครู เพื่อน ๆ ที่เรียนในรายวิชาและระดับเดียวกันได้
- 3) หนังสือเล่มนี้มี 6 บท ดังนี้
  - บทที่ 1 ศาสนาในประเทศไทยและในเอเชีย
  - บทที่ 2 วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของไทยและเอเชีย
  - บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและหลักสำคัญของ ประชาธิปไตยและมีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ประองดอง สมานฉันท์
  - บทที่ 4 พัฒนาการทางการเมืองและการอยู่ร่วมกัน ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
  - บทที่ 5 สิทธิมนุษยชน
  - บทที่ 6 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โครงสร้างรายวิชาศาสนาและหน้าที่พลเมือง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

□ **สาระสำคัญ**

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีประชากรอาศัยอยู่หลายเชื้อชาติ มีภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อที่แตกต่างกัน การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญ หลักธรรมทางศาสนา และวัฒนธรรม ค่านิยมของประเทศต่าง ๆ ตลอดจนความเป็นมา หลักการ ความสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หลักการอยู่ร่วมกัน หลักการสำคัญของประชาธิปไตยและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ปองดอง หลักสิทธิมนุษยชน และความตระหนักในการมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริต จะทำให้คนในสังคมไทยสามารถ นำหลักการ คำสอนและกฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตนได้อย่างถูกต้อง มีความสุข อันจะส่งผลต่อความสันติสุขของสังคม

□ **ผลการเรียนที่คาดหวัง**

1. อธิบายความเป็นมา ความสำคัญ หลักคำสอน ศาสนาวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของประเทศไทยและประเทศในทวีปเอเชียได้
2. ยอมรับและปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี
3. อนุรักษ์และสืบสานประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ของไทย และอธิบายวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของชาติต่าง ๆ ในเอเชีย
4. อธิบายความเป็นมา หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญได้
5. มีความรู้ความเข้าใจในหลักสำคัญของประชาธิปไตยและมีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ปองดอง สมานฉันท์
6. อธิบายจุดเด่นของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนได้
7. อธิบายสิทธิ เสรีภาพและคุณธรรม จริยธรรม การอยู่ร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตยได้

8. อธิบายการปฏิรูปการเมือง การปกครอง และมีส่วนร่วมการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้
9. อธิบายหลักสิทธิมนุษยชน ตระหนักถึงประโยชน์และมีส่วนร่วมตามหลักสิทธิมนุษยชนได้
10. วิเคราะห์การแก้ปัญหาการทุจริตและมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

□ **ขอบข่ายเนื้อหา**

- บทที่ 1 ศาสนาในประเทศไทยและในเอเชีย
- บทที่ 2 วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมของไทยและเอเชีย
- บทที่ 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และหลักสำคัญของประชาธิปไตยและมีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี โปร่งดอง สมานฉันท์
- บทที่ 4 พัฒนาการทางการเมืองและการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- บทที่ 5 สิทธิมนุษยชน
- บทที่ 6 การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

□ **สื่อประกอบการเรียนรู้**

1. ซีดีศาสนาสากล
2. ซีดีวัฒนธรรม ประเพณีไทย และประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาสนา วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง สิทธิมนุษยชน
4. อินเทอร์เน็ต
5. แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

บทที่ 1

ศาสนาในประเทศไทยและในทวีปเอเชีย

□ **สาระสำคัญ**

เนื้อหาสาระเกี่ยวกับความเป็นมาของศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทยและประเทศในทวีปเอเชีย หลักธรรมสำคัญของศาสนาต่าง ๆ การอยู่ร่วมกับคนต่างศาสนาได้อย่างมีความสุข กรณีตัวอย่างของบุคคลตัวอย่างในแต่ละศาสนา

□ **ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง**

1. ประวัติความสำคัญหลักคำสอนศาสนาวัฒนธรรม ประเพณีของประเทศในทวีปเอเชีย
2. ยอมรับและปฏิบัติตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา

□ **ขอบข่ายเนื้อหา**

- เรื่องที่ 1 ความเป็นมาของศาสนาในประเทศไทย
เรื่องที่ 2 ความเป็นมาของศาสนาในทวีปเอเชีย
เรื่องที่ 3 หลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ

□ **สื่อการเรียนรู้**

1. ใบงาน
2. หนังสือเรียน

แผนที่ประเทศในทวีปเอเชีย

เรื่องที่ 1 ความเป็นมาของศาสนาในประเทศไทย

ศาสนาในประเทศไทยที่รัฐบาลให้การอุปถัมภ์ดูแล มีทั้งสิ้น 5 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู และศาสนาซิกข์ ซึ่งทุกศาสนาล้วนมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ๆ 5 ประการ คือ

1. **ศาสดา** หมายถึง ผู้ที่ค้นพบศาสนาและเผยแพร่คำสั่งสอนหรือหลักธรรมของศาสนา
2. **ศาสนธรรม** หรือหลักธรรมของศาสนา เป็นคำสั่งสอนของแต่ละศาสนา
3. **ศาสนิกชน** หมายถึง บุคคลและปวงชนที่ให้การยอมรับนับถือในคำสั่งสอนของศาสนา นั้น ๆ
4. **ศาสนสถาน** หมายถึง สถานที่อยู่อาศัยของนักบวชใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงการเป็นที่ที่ให้ศาสนิกชนไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา
5. **ศาสนพิธี** หมายถึง พิธีทางศาสนาต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นจากศาสดาโดยตรงหรือจากการคิดค้นของผู้ปฏิบัติ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความต้องการจัดความไม่รู้ ความกลัว ความอึดอัด สนองความต้องการในสิ่งที่ตนขาดแคลน จึงจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าปฏิบัติตามหลักของศาสนา

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำชาติและมีผู้นับถือจำนวนมากที่สุดในประเทศ รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาฮินดู การศึกษาความเป็นมาของศาสนา ดังกล่าวในประเทศไทยมีความสำคัญและจำเป็น เพราะทำให้เกิดความเข้าใจในศาสนาที่ตนนับถือและเพื่อร่วมศาสนาอื่น ๆ ในประเทศ อันจะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

1.1 ศาสนาพุทธในประเทศไทย

พุทธประวัติ

ศาสดาผู้ที่ค้นพบศาสนาและเผยแผ่คำสั่งสอนหรือหลักธรรมของศาสนาพุทธ คือ พระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้า พระนามเดิมว่า "สิทธัตถะ" เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางสิริมหามายา แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ พระองค์ทรงถือกำเนิดในศากยวงศ์ สกุลโคตมะ พระองค์ประสูติในวันศุกร์ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 (เดือนวิสาขะ) ปีกจอก่อนพุทธศักราช 80 ปี ณ สวนลุมพินีวัน ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ กับกรุงเทวทหะ แคว้นโกลิยะ (ปัจจุบัน คือ ตำบลรุมมินเด ประเทศเนปาล) ทั้งนี้ เป็นเพราะธรรมเนียมที่สตรีจะต้องไปคลอดบุตรที่บ้านบิดามารดาของตนพระนางสิริมหามายา จึงต้องเดินทางไปกรุงเทวทหะ

หลังจากประสูติได้ 5 วัน พระเจ้าสุทโธทนะ โปรดให้ประชุมพระประยูรญาติ และเชิญพราหมณ์ผู้เรียนไตรเพท จำนวน 108 คน เพื่อมาทำนายพระลักษณะของพระราชกุมาร พระประยูรญาติได้พร้อมใจกันถวายพระนามว่า "สิทธัตถะ" มีความหมายว่า "ผู้มีความสำเร็จสมประสงค์ทุกอย่างที่ตนตั้งใจจะทำ" ส่วนพราหมณ์เหล่านั้นคัดเลือกกันเองเฉพาะผู้ที่ทรงวิद्याคุณประเสริฐกว่าพราหมณ์ทั้งหมดได้ 8 คน เพื่อทำนายพระราชกุมาร พราหมณ์ 7 คนแรก ต่างก็ทำนายไว้ 2 ประการ คือ "ถ้าพระราชกุมารเสด็จอยู่ครองเรือนก็จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิผู้ทรงธรรม หรือถ้าเสด็จออกผนวชเป็นบรรพชิตจักเป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ไม่มีกิเลสในโลก" ส่วนโกณฑัญญะพราหมณ์ผู้มีอายุน้อยกว่าทุกคนได้ทำนายเพียงอย่างเดียวว่า "พระราชกุมารจักเสด็จออกจากพระราชวังผนวชเป็นบรรพชิตแล้วตรัสรู้เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ไม่มีกิเลสในโลก" เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติได้ 7 วัน พระราชมารดาก็เสด็จสวรรคต พระเจ้าสุทโธทนะทรงมอบหมายให้พระนางมหาปชาบดีโคตรมี ซึ่งเป็นพระชนิษฐภคินีของพระนางสิริมหามายา เป็นผู้ถวายอภิบาลเลี้ยงดู เมื่อพระสิทธัตถะทรงพระเจริญมีพระชนมายุได้ 8 พรรษา ได้ทรงศึกษาในสำนักอาจารย์วิศวามิตร ซึ่งมีเกียรติคุณแผ่ขจรไกลไปยังแคว้นต่าง ๆ เจ้าชายสิทธัตถะ ทรงศึกษาศิลปวิทยาเหล่านี้ได้อย่างว่องไวและเชี่ยวชาญจนหมดความสามารถของพระอาจารย์

ด้วยพระราชบิดามีพระราชประสงค์มั่นคงที่จะให้เจ้าชายสิทธัตถะทรงครองเพศฆราวาส เป็นพระจักรพรรดิผู้ทรงธรรม จึงพระราชทานความสุขเกษมสำราญแวดล้อมด้วยความบันเทิงนานาประการแก่พระราชโอรส เพื่อผูกพระทัยให้มั่นคงในทางโลก เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะเจริญพระชนม์มได้ 16 พรรษา พระเจ้าสุทโธทนะมีพระราชดำริว่า พระราชโอรสสมควรจะได้อภิเษกสมรสจึงโปรดให้สร้างประสาธน์วิจิตรตรงดงามขึ้น 3 หลัง สำหรับให้พระราชโอรสได้ประทับอย่างเกษมสำราญตามฤดูกาลทั้ง 3 คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว จากนั้นทรงส่งพระนางพิมพายโสธรา พระราชธิดาของพระเจ้าสุปปพุทธะ และพระนางอมิตา แห่งเทวทหะนคร ในตระกูลโกลิยวงศ์ ให้อภิเษกด้วย เจ้าชายสิทธัตถะ

ได้เสวยสุขสมบัติจนพระชนมายุได้ 29 พรรษา พระนางพิมพายโสธรา จึงประสูติพระโอรส พระองค์มีพระราชหฤทัยสืเนหาในพระโอรสเป็นอย่างยิ่ง เมื่อพระองค์ทรงทราบถึงการประสูติของพระโอรส พระองค์ตรัสว่า “ราหุลชาโตพันธนาชาติ” แปลว่า “บ่วงเกิดแล้ว เครื่องจองจำเกิดแล้ว”

ถึงแม้เจ้าชายสิทธัตถะจะทรงพรุ่งพร้อมด้วยสุขสมบัติมหาศาลก็ได้พอพระทัยในชีวิตคลุหัทธั พระองค์ยังทรงมีพระทัยฝักใฝ่ใคร่ครวญถึงสังขารธรรมที่จะเป็นเครื่องนำทางซึ่งความพ้นทุกข์ อยู่เสมอ พระองค์ได้เคยเสด็จประพาสอุทยาน ได้ทอดพระเนตรเทวทูตทั้ง 4 คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และบรรพชิต พระองค์จึงสังเวชพระทัยในชีวิตและพอพระทัยในเพศบรรพชิต มีพระทัยแน่วแน่ที่จะทรงออกผนวช เพื่อแสวงหาโมกขธรรม อันเป็นทางดับทุกข์ถาวรพ้นจากวัฏสงสาร ไม่กลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก พระองค์จึงตัดสินพระทัยเสด็จออกผนวช โดยพระองค์ทรงม้ากัณฐกะ พร้อมด้วยนายฉันทะ มุ่งสู่แม่น้ำอนิมานที แคว้นมัลละ รวมระยะทาง 30 โยชน์ (ประมาณ 480 กิโลเมตร) เสด็จข้ามฝั่งแม่น้ำอนิมานที แล้วทรงอธิษฐานเพศเป็นบรรพชิต และทรงมอบหมายให้นายฉันทะ นำเครื่องอาภรณ์และม้ากัณฐกะกลับนครกบิลพัสดุ์

การแสวงหาธรรมะแรกหลังจากทรงผนวชแล้ว สมณสิทธัตถะ ได้ทรงศึกษาในสำนักอาหารดาบสกาลามโคตรและอุทกดาบสรามบุตร ณ กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ พระองค์ได้ทรงประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักของอาหารดาบสกาลามโคตร ทรงได้สมบัติ คือ ทูตียฉาน ตติยฉาน อากาสาณัญญาจยตณฉาน วิญญานัญญาจยตณฉาน และอาภิกขัญญาจยตณฉาน ส่วนการประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักอุทกดาบสรามบุตร นั้น ทรงได้สมบัติ ๘ คือ เนวสัญญา นาสัญญาจยตณฉาน สำหรับฉานที่ 1 คือ ปฐมฉาน นั้น พระองค์ทรงได้ขณะกำลังประทับขัดสมาธิเจริญอานาปานสติกัมมัฏฐานอยู่ใต้ต้นหว้า เนื่องในพระราชพิธีวิปสมงคล (แรกนาขวัญ) เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ เมื่อสำเร็จการศึกษาจากทั้งสองสำนักนี้แล้ว พระองค์ทรงทราบว่ามิใช่หนทางพ้นทุกข์บรรลुพระโพธิญาณตามที่ทรงมุ่งหวัง พระองค์จึงทรงลาอาจารย์ทั้งสองเสด็จไปใกล้บริเวณแม่น้ำเนรัญชรา ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ

เมื่อพระองค์ทรงหันมาศึกษาค้นคว้าด้วยพระปัญญาอันยิ่งด้วยพระองค์เองแทนการศึกษาเล่าเรียนในสำนักอาจารย์ ณ ทิวเขาตงคสิริ ใกล้ลุ่มแม่น้ำเนรัญชรา นั้น พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา คือ การบำเพ็ญอย่างยั้งยวดในลักษณะต่าง ๆ เช่น การอดพระกระยาหาร การทรมานพระวรกาย โดยการกลืนพระอัสสาสะ พระปัสสาสะ (ลมหายใจ) การกดพระหนต การกดพระตาลู (เพดาน) ด้วยพระชีวหา (ลิ้น) เป็นต้น พระมหาบุรุษได้ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาเป็นเวลาถึง 6 ปี ก็ยังมีได้ค้นพบสังขารอันเป็นทางหลุดพ้นจากทุกข์ พระองค์จึงทรงเลิกการบำเพ็ญทุกรกิริยาแล้วกลับมาเสวยพระกระยาหาร เพื่อบำรุงพระวรกายให้แข็งแรงในการคิดค้นวิธีใหม่ในขณะที่พระมหาบุรุษ ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา นั้น ได้มีปัญจวัคคีย์ คือ พราหมณ์ทั้ง 5 คน ได้แก่ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหามานะ และอัสสชิ เป็นผู้คอยปฏิบัติรับใช้ด้วยหวังว่า พระมหาบุรุษตรัสรู้แล้วพวกตนจะได้รับการสั่งสอน

ถ่ายทอดความรู้บ้าง และเมื่อพระมหาบุรุษเลิกล้มการบำเพ็ญทุกรกิริยา ปัญจวัคคีย์ก็ได้ชวนกันละทิ้งพระองค์ไปอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน นครพาราณสี เป็นผลให้พระองค์ได้ประทับอยู่ตามลำพังในที่อันสงบเงียบปราศจากสิ่งรบกวนทั้งปวง พระองค์ได้ทรงตั้งพระสติดำเนินทางสายกลาง คือการปฏิบัติในความพอเหมาะพอควร นั่นเอง

พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้เวลารุ่งอรุณในวันเพ็ญ เดือน 6 (เดือนวิสาขะ) ปีระกา ก่อนพุทธศักราช 45 ปี นางสุชาดาได้นำข้าวมธุปายาส เพื่อไปบวงสรวงเทวดาครั้งนั้นเห็นพระมหาบุรุษประทับที่โคนต้นอชปาลนิโครธ (ต้นไทร) ด้วยอาการอันสงบ นางคิดว่าเป็นเทวดาจึงถวายข้าวมธุปายาส แล้วพระองค์เสด็จไปสู่ท่าสุประดิษฐ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา หลังจากเสวยแล้วพระองค์ทรงจับถาดทองคำขึ้นมาอธิษฐานว่า “ถ้าเราจักสามารถตรัสรู้ได้ในวันนี้ก็ขอให้ถาดทองคำใบนี้จงลอยทวนกระแสน้ำไปไกลถึง 80 ศอก จึงจมลงตรงที่กระแสน้ำวน” ในเวลาเย็นพระองค์เสด็จกลับมายังต้นโพธิ์ที่ประทับ คนหาบหญ้า ชื่อ โสตถิยะ ได้ถวายปูลาดที่ประทับ ณ ใต้ต้นโพธิ์ พระองค์ประทับหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก และทรงตั้งจิตอธิษฐานว่า “แม้ว่าเลือดในกายของเราจะเหือดแห้งไปเหลือแต่หนัง เอ็น กระดูก ก็ตาม ถ้ายังไม่บรรลุนิพพานวิเศษแล้วจะไม่ยอมหยุดความเพียรเป็นอันขาด” เมื่อทรงตั้งจิตอธิษฐานเช่นนั้นแล้ว พระองค์ก็ทรงสำรวมจิตให้สงบแน่วแน่ มีพระสติตั้งมั่น มีพระวรกายอันสงบ มีพระหทัยแน่วแน่ เป็นสมาธิบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ปราศจากกิเลส ปราศจากความเศร้าหมอง มีความตั้งมั่นไม่หวั่นไหว

ในปฐมยามแห่งราตรี พระองค์ทรงตรัสรู้ปุพเพนิวาสานุสติญาณ คือ ญาณที่ระลึกถึงชาติต่าง ๆ ในปางก่อน ต่อมาในมัชฌิมยาม คือ ยามกลางแห่งราตรี พระองค์ทรงตรัสรู้จตุปปาตญาณ คือ ญาณกำหนดรู้การเกิดของสัตว์ทั้งหลาย และในยามสุดท้าย คือ ปัจฉิมยาม พระองค์ทรงตรัสรู้ อาสวักขยญาณ คือ ญาณหยั่งรู้ในการสิ้นไปแห่งอาสวักขยทั้งหลาย พระองค์ทรงตรัสรู้ร้อยสี่ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค วันที่พระองค์ทรงตรัสรู้ในวันเพ็ญ เดือน 6 ปีระกา พระชนมายุได้ 35 พรรษา นับแต่วันที่ออกผนวชจนถึงวันตรัสรู้ธรรม รวมเป็นเวลา 6 ปี

หลังจากตรัสรู้แล้วพระองค์ทรงเสวยวิมุตติสุข ณ บริเวณต้นพระศรีมหาโพธิ์ เป็นเวลา 7 สัปดาห์ ทรงรำพึงว่า ธรรมะของพระองค์เป็นเรื่องยากสำหรับคนทั่วไปจะรู้ พระองค์น้อมพระทัยที่จะไม่ประกาศศาสนา แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นสภาวะธรรมว่า สติปัญญาของบุคคลเปรียบเสมือนดอกบัว 4 เหล่า คือ พวกที่ฟังธรรมแล้วรู้เข้าใจโดยง่าย คือ บัวที่อยู่พ้นน้ำ พวกที่ฟังธรรมที่อธิบายขยายความแล้วจะรู้ธรรม คือ บัวที่อยู่ปรึมน้ำ พวกที่ฟังธรรมแล้วต้องใช้เวลาช้านานไตร่ตรองทบทวนไปมาจึงจะเข้าใจเหมือนบัวที่อยู่ใต้น้ำ และพวกสุดท้าย คือ พวกที่ฟังธรรมแล้วทำอย่างไรก็ไม่เข้าใจเหมือนบัวที่อยู่ใต้น้ำ เป็นอาหารเต่า ปู ปลา จากนั้นด้วยพระเมตตาของพระองค์ จึงประกาศเผยแผ่ศาสนา พระองค์ทรงพิจารณาจะสอนพระธรรมให้กับใครก่อนเป็นคนแรก ครั้งแรกคิดจะสอนพระธรรมแก่อาหารดาบส แต่อาจารย์ทั้งสองท่านตายแล้ว พระองค์จะเผยแผ่ธรรมแก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พระองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 (เดือนอาสาฬหะ)

เรียกว่า **ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร** ท่านโกณฑัญญะ ฟังธรรมแล้วเกิดดวงตาเห็นธรรม คือ บรรลุโสดาบัน จึงทูลขออุปสมบท เรียกการบวชครั้งนี้ว่า “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” เป็นพระสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าบวชให้ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เป็นวันที่พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ครบเรียกว่า อาสาฬหบูชา เป็นครั้งแรก

การเผยแผ่ศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าได้โปรดปัญจวัคคีย์และสาวกอื่น ๆ ซึ่งเลื่อมใสในบิณฑบาต ศาสนาพุทธ ต่อมาพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พุทธสาวก สามารถบวชให้กับผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาพุทธได้ เรียกวิธีบวชเช่นนี้ว่า “ติสรณคมนูปสัมปทา” คือ การบวชด้วยการปฏิญาณตนเป็นผู้ถึงไตรสรณคมน์ พระพุทธศาสนาจึงหยั่งรากฝังลึกในดินแดนสุวรรณภูมิ เช่น ประเทศอินเดีย ประเทศปากีสถาน ประเทศเนปาล เป็นต้นมา พระพุทธเจ้าประกาศเผยแผ่คำสอนจนเกิดพุทธบริษัท 4 อันมี ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และพุทธบริษัท 4 นี้จะทำหน้าที่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป

เมื่อพระพุทธเจ้ามีพระชนมายุ 80 พรรษา พระองค์เสด็จจำพรรษาสุดท้าย ณ เมืองเวสาลี ในวาระนั้นพระพุทธองค์ทรงชราภาพ และประชวรหนัก พระองค์ได้ทรงดำเนินจากเวสาลีสู่เมืองกุสินารา เพื่อเสด็จดับขันธปรินิพพาน ณ เมืองนั้น พระองค์เสวยอาหารมื้อสุดท้ายที่นายจุนทะปรุงด้วยเนื้อสุกกรวาย พระองค์เสวยและให้นำอาหารนั้นไปฝัง ทรงมีอาการประชวร ถ่างเป็นพระโลหิต

ก่อนที่พระองค์จะเสด็จปรินิพพาน ซึ่งหมายถึง การไม่มาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร พระองค์ทรงมีพระดำรัสกับพระอานนท์ ซึ่งเป็นพุทธอนุชาและเป็นพระอุปัชฌาย์ของพระพุทธเจ้า ความว่า “โยโฆอานถมมจวินโยมหาเทสิโตปิณฺฑิตโตโสโวมมจเจยนสตถา” แปลว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว”

และพระพุทธองค์ได้แสดงปัจฉิมโอวาทแก่พระภิกษุสงฆ์ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายนี้เป็นวาระครั้งสุดท้ายที่เราจะกล่าวแก่ท่านทั้งหลาย สังขารทั้งหลายทั้งปวง มีความสิ้นไปและเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำความรอดพ้นให้บริบูรณ์ถึงที่สุดด้วยความไม่ประมาทเถิด”

พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ ปรีนิพพาน ในวันเดียวกัน คือ วันเพ็ญ เดือน 6 เรียกว่า วัน “วิสาขบูชา”

วันวิสาขบูชา

ประสูติ

ตรัสรู้

ปรีนิพพาน

การเผยแผ่พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทย ประมาณปี พ.ศ. 270 หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จปรีนิพพาน พระเจ้าอโศกมหาราช สถาปนาศาสนาพุทธเป็นปึกแผ่น และส่งพระเถระไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย พระเถระที่เข้ามามี 2 รูป คือ พระโสณเถระ และพระอุตตระเถระ ซึ่งเป็นนิกายเถรวาท ขณะนั้นไทยอยู่บนดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ มีขอบเขตประเทศที่รวมกัน คือ ไทย พม่า เวียดนาม กัมพูชา ลาว มาเลเซีย และสันนิษฐานว่าใจกลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐม มีหลักฐาน คือ พระปฐมเจดีย์ และรูปธรรมจักรวงกลมอบ สมัยนี้เรียกว่า สมัยทวารวดี

ต่อมาสมัยอาณาจักรอัยลาว ศาสนาพุทธนิกายมหายาน เผยแผ่มายังอาณาจักรนี้เพราะพระเจ้ามิ่งตี้ กษัตริย์จีน ทรงรับพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ในประเทศจีน และส่งทูตมาเจริญสัมพันธไมตรีกับอาณาจักรอัยลาว จึงทำให้ไทยนับถือศาสนาพุทธแบบมหายาน เป็นครั้งแรกแทนการนับถือเทวดาแบบดั้งเดิม

ในพุทธศตวรรษที่ 13 พ.ศ. 1300 สมัยอาณาจักรศรีวิชัย ในเกาะสุมาตราได้เจริญรุ่งเรือง และนำพระพุทธศาสนาแบบมหายานเข้ามาเผยแผ่ดังมีหลักฐานที่ปรากฏอยู่ คือ พระบรมธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในพุทธศตวรรษที่ 15 พ.ศ. 1500 อาณาจักรลพบุรีเจริญรุ่งเรือง ในขณะเดียวกันอาณาจักรขอม ก็เจริญรุ่งเรืองด้วย ในสมัยราชวงศ์สุริยวรมันเรื่องอำนาจ พระองค์รับเอาพุทธศาสนาแบบมหายาน ผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์ และทรงสร้างศาสนสถานเป็นพระปราสาทและปราสาท อาณาจักรลพบุรี ของไทยรับอิทธิพลนี้มาด้วยมีภาษาสันสกฤต เป็นภาษาหลักของศาสนาพราหมณ์เข้ามามีอิทธิพลใน ภาษาไทย วรรณคดีไทย จะเห็นสิ่งก่อสร้าง คือ พระปราสาทสามยอด จังหวัดลพบุรี ปราสาทหินพิมาย ที่จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง ที่จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนพระพุทธรูปได้รับอิทธิพลของขอม เช่น ศิลปะแบบขอม

พุทธศตวรรษที่ 16 พ.ศ. 1600 อาณาจักรพุกาม ประเทศพม่า เจริญรุ่งเรือง กษัตริย์ผู้ปกครอง ชื่อพระเจ้าอโนรุธมหาราช กษัตริย์พุกามเรื่องอำนาจ ทรงรวบรวมเอาพม่ากับมอญเข้าเป็นอาณาจักร เดียวกัน และแผ่ขยายอาณาจักรถึงล้านนา ล้านช้าง คือ เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย จึงรับพระพุทธศาสนา แบบเถรวาท หลักฐานที่ปรากฏ คือ การก่อสร้างเจดีย์แบบพม่า ซึ่งปรากฏอยู่ตามวัดต่าง ๆ

สมัยสุโขทัย เจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นมีอาณาจักรของไทย คือ อาณาจักรล้านนาและ อาณาจักรสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงสดับกิตติศัพท์ของพระสงฆ์ลังกา ซึ่งเผยแผ่ศาสนา อยู่ที่นครศรีธรรมราช จึงนิมนต์มาที่สุโขทัย นับเป็นจุดสำคัญที่ทำให้พุทธศาสนามั่นคงมาใน ประเทศไทยสืบมาจนทุกวันนี้ พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้เข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทยถึง 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ในสมัยที่ 2 คือ สมัยพระยาสิทธิ กษัตริย์ทุกพระองค์ ปกครองบ้านเมืองด้วยความสงบร่มเย็น ประชาชนอยู่ด้วยความผาสุก ศิลปะสุโขทัย มีความงดงาม โดยเฉพาะพระพุทธรูป ไม่มีศิลปะสมัยใดงามเสมือน

สมัยล้านนา พ.ศ. 1839 พระยามังราย ทรงสร้างราชธานีชื่อ นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ตั้งถิ่นฐานที่ลุ่มแม่น้ำปิง สนับสนุนให้พุทธศาสนารุ่งเรืองในเมืองเชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา ในสมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

สมัยกรุงศรีอยุธยา พุทธศาสนาสมัยนี้ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์เป็นอันมาก พิธีกรรมต่าง ๆ จึงปะปนกับพิธีพราหมณ์ ประชาชนทำบุญกุศลสร้างวัดบำรุงศาสนา พระมหากษัตริย์ที่ ทรงผนวช คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และทรงริเริ่มให้เจ้านายและข้าราชการบวชเรียน ทรงรจนา หนังสือมหาชาติคำหลวงขึ้นในปี พ.ศ. 2025 และในสมัยพระเจ้าทรงธรรม ได้พบรอยพระพุทธรูปที่จังหวัดสระบุรี จึงโปรดให้สร้างมณฑป วรรณคดีในสมัยนี้ ได้แก่ กาพย์มหาชาติ ในสมัยพระเจ้าอยู่หัว-บรมโกษฐ์ พ.ศ. 2275 - 2300 พุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองมาก พระเจ้าแผ่นดินของลังกา มีพระราชสาสน์ มาทูลเชิญพระภิกษุสงฆ์ไปเผยแผ่ศาสนาที่ลังกา เพราะศาสนาพุทธที่เรียกว่า ลังกาวงศ์ นั้น เสื่อมลง

ไทยจึงส่งพระอุบาลีไปประกาศศาสนาและเผยแผ่ศาสนาจนรุ่งเรืองอีกครั้ง และเรียกศาสนาพุทธในครั้งนั้นว่า นิกายสยามวงศ์

สมัยกรุงธนบุรี ปีพ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาถูกพม่ายกทัพเข้าตีจนบ้านเมืองแตกยับเยิน วัดวาอารามถูกทำลายย่อยยับ พระเจ้าตากสินมหาราช ทรงเป็นผู้นำในการกอบกู้อิสรภาพ ทรงตั้งเมืองหลวงที่กรุงธนบุรี และทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามและสร้างวัดเพิ่มเติมอีกมากและได้อัญเชิญพระแก้วมรกตจากเวียงจันทน์มายังประเทศไทย

สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. 2325 - 2352) พระองค์ย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่กรุงเทพมหานคร และทรงปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ คือ การสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ และวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และโปรดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 9 และถือเป็นครั้งที่ 2 ในดินแดนประเทศไทยปัจจุบัน

รัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. 2352 - 2367) ทรงบูรณะวัดอรุณราชวราราม วัดสุทัศน์เทพวราราม และฟื้นฟูประเพณีวิสาขบูชา

รัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367 - 2394) ทรงสร้าง 3 วัด คือ วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดเทพธิดารามวรวิหาร และวัดราชนันทดารามวรวิหาร และทรงบูรณะ ปฏิสังขรณ์วัดมีจำนวนมากถึง 50 วัด พระองค์เชิดชูกำเนิดธรรมยุติกนิกาย ในปี พ.ศ. 2376 เนื่องจากพระองค์เลื่อมใสในจริยาวัตรของพระมอญ ซึ่งเป็นรูปแบบนิกายธรรมยุต มีวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร เป็นศูนย์กลาง ทรงสร้างพระไตรปิฎกเป็นจำนวนมากยิ่งกว่ารัชกาลใด ๆ

ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394 - 2411) ทรงสร้างพระไตรปิฎก ปฏิสังขรณ์วัด กำเนิดการบำเพ็ญกุศลพิธีมาฆบูชา เป็นครั้งแรกที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และส่งสมณทูตไปลังกา

สมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411 - 2453) ทรงสร้างพระไตรปิฎกแปลจากอักษรขอมเป็นอักษรไทย ปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และสถาปนาการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ 2 แห่ง คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย ที่วัดบวรนิเวศวิหาร และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วัดมหาธาตุ

สมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468) ทรงประกาศใช้พุทธศักราชทางราชการตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2456 เป็นต้นมา ทรงสร้างโรงเรียนและบูรณะวัดต่าง ๆ ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือทางพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร และเทศนาเสือป่า

สมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468 - 2477) ทรงพิมพ์พระไตรปิฎกเรียกว่า "พระไตรปิฎกสยามรัฐ" มีตราข้างเป็นเครื่องหมายเผยแพร่ ทรงประกวดหนังสือสอนพระพุทธศาสนาสำหรับเด็ก ทรงเพิ่มหลักสูตรจริยศึกษา (อบรมให้มีศีลธรรมตั้งงามขึ้น) แต่เดิมมีเพียงหลักสูตรพุทธศึกษา (ให้มีปัญญาความรู้) และพลศึกษา (ฝึกหัดให้เป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์)

สมัยรัชกาลที่ 8 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (พ.ศ. 2477 - 2489) มีการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 เลิกการปกครองสงฆ์แบบมหาเถรสมาคมที่ใช้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5

สมัยรัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (พ.ศ. 2489 - 2559) มีการจัดงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษในปี พ.ศ. 2500 มีการสร้างพุทธมณฑลไว้ที่ตำบล ศาลายา จังหวัดนครปฐม มีการส่งพระสงฆ์ไปเผยแผ่ศาสนาพุทธในต่างประเทศ เสด็จออกผนวชที่วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร และมีโรงเรียนพุทธศาสนาในวันอาทิตย์

1.2 ศาสนาอิสลามในประเทศไทย

ประวัติศาสตร์

ศาสดาของศาสนาอิสลาม คือ ท่านนบีมุฮัมมัด เป็นบุตรของอับดุลลอห์แห่งอารเบีย ท่านได้รับมอบหมายให้เผยแผ่ศาสนาของอัลลอห์พระผู้เป็นเจ้า

ท่านศาสดานบีมุฮัมมัด เกิดที่มหานครมักกะห์ (เมกกะ) ตรงกับวันจันทร์ที่ 17 (บ้างก็ว่า 12) เดือน รอบีอุลเอาวัล ในปีช้าง ค.ศ. 570 (พ.ศ. 1113) ในตอนแรกเกิดกายของมุฮัมมัด มีรัศมีสว่างไสวและมีกลิ่นหอมเป็นสัญญาณบ่งถึงความพิเศษของทารก ปีที่ท่านเกิดนั้นเป็นปีที่อุปราชาอับรอฮะห์ แห่งอาณาจักรอักซุม (เอธิโอเปียปัจจุบัน) กริธาทัพเข้าโจมตีมหานครมักกะห์ เพื่อทำลายกะอ์บะฮ์อันศักดิ์สิทธิ์ แต่อัลลอห์ได้ทรงพิทักษ์มักกะห์ด้วยการส่งกองทัพนกที่คาบกรวดหินลงมาทิ้งบนกองทัพนี้ จนไพร่พลต้องล้มตายระเนระนาด เนื้อตัวทะลุจเหมือนใบไม้ถูกหนอนกัดกิน อุปราชาอับรอฮะห์ จึงต้องถอยทัพกลับไปและเสียชีวิตไปในที่สุด

ในปีเดียวกันนั้นมีแผ่นดินไหวเกิดขึ้นในเปอร์เซีย เป็นเหตุให้พระราชวังอะนูชिरวานของจักรพรรดิเปอร์เซียสิ้นสะเทือนถึงรากเหง้าและพังทลายลง ยังผลให้ไฟศักดิ์สิทธิ์ในวิหารบูชาไฟของพวกเขาซึ่งโรฮัสเตอร์ที่ลุกอยู่เป็นพันปีนั้นต้องดับลงไปด้วย

เมื่อมุฮัมมัดมี อายุได้ 20 ปี กิตติศัพท์แห่งคุณธรรมและความสามารถในการค้าขายก็เข้าถึงหูของเคาะดีญะฮ์ บินติคุวัยลิก เศรษฐินีหม้ายผู้มีเกียรติจากตระกูลอะซัดแห่งเผ่ากุเรช นางจึงเชิญให้ท่านเป็นผู้จัดการในการค้าของนาง โดยให้ท่านนำสินค้าไปขายยังประเทศซีเรีย ในฐานะหัวหน้ากองคาราวานปรากฏผลว่า การค้าดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และได้กำไรเกินความคาดหมาย จึงทำให้นางพอใจในความสามารถและความซื่อสัตย์ของท่านเป็นอย่างมาก

เมื่ออายุ 30 ปี ท่านได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในสหพันธ์ฟุดุลอัน เป็นองค์การพิทักษ์สาธารณภัยประชาชน เพื่อขจัดทุกข์บำรุงสุขให้ประชาชน กิจการประจำวันของท่าน ก็คือประกอบแต่กุศลกรรมปลดทุกข์ขจัดความเดือดร้อน ช่วยเหลือผู้ตกยาก บำรุงสาธารณกุศล

เมื่ออายุ 40 ปี ท่านได้รับวิโรจน์จากอัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้าในถ้ำฮิรอฮ์ ซึ่งอยู่บนภูเขาสูงหนึ่งนอกเมืองมักกะฮ์ โดยทูตสวรรค์ญิบรีล เป็นผู้นำมาบอกเป็นครั้งแรกเรียกร้องให้ท่านรับหน้าที่เป็นผู้เผยแผ่ศาสนาของอัลลอฮ์ ตั้งที่ศาสดามูซา (โมเสส) อีซา (เยซู) เคยทำมา นั่นคือ ประกาศให้มวลมนุษย์นับถือพระเจ้าเพียงองค์เดียว ท่านได้รับพระโองการติดต่อกันเป็นเวลา 23 ปี พระโองการเหล่านี้รวบรวมขึ้นเป็นเล่ม เรียกว่า คัมภีร์อัลกุรอาน

ในตอนแรกท่านเผยแผ่ศาสนาแก่วงศ์ญาติและเพื่อนใกล้ชิดเป็นภายในก่อน ท่านคือดีญะฮ์เองได้สละทรัพย์เงินทองของท่านไปมากมาย และท่านอุบรูฏอลิบก็ได้ปกป้องหลานชายของตนด้วยชีวิต ต่อมาท่านได้รับโองการจากพระเจ้าให้ประกาศเผยแผ่ศาสนาโดยเปิดเผย ทำให้ญาติพี่น้องในตระกูลเดียวกันชาวกุเรชและอาหรับเผ่าอื่น ๆ ที่เคยนับถือท่านพากันโกรธแค้นตั้งตนเป็นศัตรูกับท่านอย่างรุนแรงถึงกับวางแผนสังหารท่านหลายครั้ง แต่ก็ไม่สำเร็จ จนมุสลิมถูกคว่ำบาตรไม่สามารถทำธุรกิจกับ

ผู้ใดจนต้องอดอยากเพราะขาดรายได้และไม่มีเงินที่จะซื้ออาหาร อับซุฟยาน แห่งตระกูลอุมัยยะห์ และอับดูอะฮ์ล คือ สองในจำนวนหัวหน้ามุขริกุนที่ได้พยายามทำลายล้างศาสนาอิสลาม

เมื่อชาวมุขริกุนเอาชนะรัฐอิสลามไม่ได้ ก็ได้มีการทำสัญญาสงบศึกกันในเดือน มีนาคม ค.ศ. 628 เรียกสัญญาสงบศึกครั้งนั้นว่า สัญญาฮุคัยบียะห์

ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 629 ชาวมักกะห์ได้ละเมิดสัญญาสงบศึกในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 630 ท่านนบีจึงนำทหาร 10,000 คน เข้ายึดเมืองมักกะห์ ท่านจึงประกาศนโรโทษกรรมให้ชาวมักกะห์เกือบทั้งหมด ยกเว้นบางคนในจำนวนนั้นมีอัลฮะกัม แห่งตระกูลอุมัยยะห์ ที่ท่านนบีประกาศให้ทุกคนคว่ำบาตรเขา การนโรโทษกรรมครั้งนี้ มีผลให้ชาวมักกะห์ซาบซึ่งในความเมตตาของท่าน จึงพากันหลั่งไหลเข้านับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก ท่านนบีมุฮัมมัดได้สิ้นชีวิต ที่เมืองมดีนะห์ เมื่อวันที่จันทร์ที่ 12 ปี ค.ศ. 632 รวมอายุได้ 63 ปี

การเผยแผ่ศาสนาอิสลามเข้ามาสู่ประเทศไทย

จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ของมุสลิม ประชาชาติเปอร์เซียและชนชาติอาหรับ ได้เดินทางมาทางทะเลมาทำการค้าขายกับเมืองไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยแต่ไม่มีผู้ได้รับราชการในราชสำนักไทย นอกจากชาวมุสลิมในท้องถิ่นภาคใต้ นับตั้งแต่นครศรีธรรมราชลงไปจรดปลายแหลมมลายู สิงคโปร์ และมะละกา นั้น เจ้าผู้ครองนครแทบทุกเมืองเป็นชาวมุสลิมมาแต่เดิม ไม่ปรากฏว่าทางกรุงสุโขทัยส่งคนทางสุโขทัยไปปกครองแม้แต่คนเดียว และเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ เป็นประเทศราชของกรุงสุโขทัยต้องส่งดอกไม้เงินดอกไม้ทองเป็นเครื่องบรรณาการตามกำหนด หากเมืองใดแข็งเมืองทางเมืองหลวงจะยกกองทัพไปปราบเป็นครั้งคราวและอยู่ร่วมกันอย่างมีความปกติสุขเป็นเวลาหลายร้อยปี

เจ้าพระยาบวรราชนายก ตำแหน่ง วางจางมหาดไทย นับว่าท่านเป็นผู้นำศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์เข้ามาสู่ประเทศไทย และเป็นจุฬาราชมนตรีคนแรก เมื่อท่านถึงแก่กรรมศพท่านฝังไว้ที่สุสานบริเวณท่าภาษี ปัจจุบันเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ท่านเป็นต้นตระกูลอะหมัดจุฬา ตระกูลจุฬารัตน์ ตระกูลบุญนาค ตระกูลศรีเพ็ญ ตระกูลบุรานนท์ ตระกูลศุภมิตร ในสมัยพระเจ้าทรงธรรมมีชาวเปอร์เซีย ชื่อว่า ท่านโมกอล อพยพครอบครัวและบริวารมาจากเมืองสาเลห์ เกาะชวากลาง เนื่องจากถูกชาติโปรตุเกสรุกราน ท่านสะสมกำลัง สร้างป้อมค่ายที่บ้านหัวเขาแดง จังหวัดสงขลา เพราะต้องป้องกันตัวจากโจรสลัด เจ้าพระยานครศรีธรรมราช ซึ่งมีหน้าที่ดูแลหัวเมืองภาคใต้ได้รายงานเรื่องนี้ให้กรุงศรีอยุธยาทราบเรื่อง พระเจ้าทรงธรรม โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ท่านโมกอล เป็นข้าหลวงผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา เมื่อท่านโมกอลถึงแก่กรรมบุตรชาย คือ ท่านสุลัยมาน เป็นผู้สำเร็จราชการต่อมา และเมื่อเจ้าพระยาโกโหมศรสุริยวงศ์ ปราบดาภิเษกโดยทำการประหารพระเชษฐาธิราช คือ พระเจ้าทรงธรรม และพระโอรสสิ้นชีวิตและสถาปนาตนเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามว่า พระเจ้าปราสาททอง ท่านสุลัยมานจงรักภักดีต่อพระเจ้าหลวง จึงไม่เห็นด้วย แล้วประกาศแข็งเมือง

เมื่อ พ.ศ. 2173 สถาปนาตนเป็นสุลต่าน ชื่อ สุลต่านสุลัยมานชาห์ ตลอดสมัยปรับปรุงเมืองสงขลาเป็นเมืองท่าสำคัญ มีกำลังทหารเข้มแข็งทั้งทางน้ำและทางบก กรุงศรีอยุธยาเคยยกกองทัพไปปราบ 2 ครั้ง แต่เอาชนะไม่ได้ สุลต่านสุลัยมานชาห์ ปกครองสงขลาอยู่ 46 ปี สร้างความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านการค้า มีโกดังสินค้ามากมาย และการทางคมนาคม ทำให้ไม่ต้องอ้อมเรือไปยังสิงคโปร์ ทำให้ย่นระยะทางได้มาก ท่านถึงแก่กรรม เมื่อ พ.ศ. 2211 ศพท่านฝังไว้ ณ สุสานบริเวณเขาแดง ปัจจุบันขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ คนทั่วไปนับถือท่านมาก เรียกท่านว่า ดาโต๊ะมะหะรุม หมายถึง ดาโต๊ะผู้ล่วงลับนั่นเอง ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชดำริว่า ในพระราชอาณาจักรของพระองค์ไม่ควรจะมีกษัตริย์องค์อื่นอีก จึงยกทัพไปปราบนครสงขลา ซึ่งสุลต่านมุตตาฟา บุตรของสุลต่านสุลัยมานชาห์ ครองอยู่และรบชนะ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงให้ท่านสุลต่านมุตตาฟา และครอบครัวย้ายไปอยู่เมืองไชยา และสลายเมืองสงขลาเสีย สมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีได้ถือโทษสุลต่านมุตตาฟา เพราะถือว่าเป็นช่วงผลัดแผ่นดิน ต่อมาพระองค์โปรดเกล้าฯ ให้สุลต่านมุตตาฟา เป็นพระไชยา ภาษาถิ่นนามว่า ยา มีตำแหน่งเป็น “พระยาพิชิตภักดีศรีพิชัยสงคราม” ที่ไชยา เกิดเป็นหมู่บ้านสงขลา มีการปักหลักประตูเมืองเรียกว่า เสาประโคน อยู่กลางเมืองเป็นหลักฐานมาจนทุกวันนี้ ส่วนน้องชายของพระชายา คือ ท่านหะซันและท่านรูเซ็น โปรดเกล้าฯ ให้รับราชการในกรุงศรีอยุธยาพร้อมกับบุตรชายคนโต คือ เต่าพิค ท่านหะซัน ข้าราชการเดินเรือและทหารเรือ จึงโปรดเกล้าฯ เป็น พระยาราชบังสัน ว่าที่แม่ทัพเรือของกรุงศรีอยุธยา และตำแหน่งนี้ได้สืบทอดต่อเนื่องในสายสกุลของท่าน นับว่าโชคดีของประเทศไทยที่ตลอดระยะเวลาของกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 มีข้าราชการตำแหน่งสำคัญ ๆ นับถือศาสนาอิสลามไม่ขาดสาย เช่น ตำแหน่งลักษณะนา เป็นภาษามลายู แปลว่า นายพลเรือ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งเฉพาะคนมุสลิมเท่านั้น

เป็นที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า ศาสนาอิสลาม นิกายซุนหนี่และนิกายชีอะห์ในประเทศไทยอยู่รวมกันมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าทรงธรรม แห่งกรุงศรีอยุธยา นิกายซุนหนี่นั้นมีมาแต่เดิมในแผ่นดินสุวรรณหงษ์ ส่วนนิกายชีอะห์นั้นได้เข้ามาพร้อมกับท่านเอกอะหมัด สมัยพระเจ้าทรงธรรม ทั้งสองนิกายนี้ผูกมิตรกันโดยมีการแต่งงานระหว่างกัน

หัวเมืองชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ดินแดนของไทยครอบคลุมถึงหลายหัวเมืองในประเทศมาเลเซียปัจจุบัน คือ ไทรบุรี (เคดาห์) กลันตัน ตรังกานู ปะลิส ส่วนดินแดนในเขตประเทศไทยปัจจุบันมีปัตตานี เป็นเมืองใหญ่ ครอบคลุมไปถึงยะลา นราธิวาส สตูล ตกอยู่ในประเทศราชของไทย ต้องส่งดอกไม้เงินดอกไม้ทองเป็นบรรณาการมายังกรุงศรีอยุธยาโดยตลอด บางครั้งเมื่อมีการผลัดแผ่นดินโดยการปราบดาภิเษก เจ้าเมืองเหล่านั้นมักถือโอกาสแข็งเมือง ตั้งตนเป็นอิสระบ่อยครั้ง ทางกรุงศรีอยุธยาต้องส่งกองทัพไปปราบ เมื่อปราบแล้วได้กวาดต้อนคนมากรุงศรีอยุธยาด้วย เช่น ที่ตำบลคลองตะเคียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีชาวมุสลิมเชื้อสายปัตตานีจำนวนมาก ส่วนชาวมุสลิม

แขกเทศหรือแขกแพ เชื้อสายเปอร์เซียหรืออาหรับ มีภูมิลำเนาอยู่แถบหัวแหลม หรือท่ากายี เป็นชาวมุสลิมเชื้อชาติ เชื้อสายเปอร์เซีย

ในปัจจุบันชาวมุสลิมในประเทศไทย สามารถอยู่ร่วมกับคนไทยพุทธได้โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ร่วมกัน คือ การติดต่อค้าขาย การศึกษารัฐธรรมนูญไทยทุกระดับปรากฏข้อความสำคัญ คือ พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกทุกศาสนา แต่ในปัจจุบันมีปัญหาที่ 3 จังหวัดภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ซึ่งไม่ได้เกิดจากปัญหาความแตกต่างทางศาสนา แต่เกิดจากคนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจกันดีเพียงพอ จึงเกิดการปะทะกัน และรัฐบาลไทยทุกสมัยพยายามแก้ไขปัญหานี้โดยตลอด

ในปี พ.ศ. 1847 - 1921 อิบนิบาตุเตาะห์ ชาวโมร็อกโกเชื้อสายอาหรับ ทำการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม นิกายซุนหนี่ ขึ้นทางเกาะสุมาตราตะวันตกเฉียงเหนือ โดยทำให้ราชาซอและหัยยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม เพราะในคัมภีร์อัลกุรอานนั้น มีบทบัญญัติทั้งทางโลกทางธรรมมีหลักวิชา เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ปรัชญา การเมือง การสังคม การอาชีพ การค้าขาย การแพทย์การเป็นหนี้สิน การบริโภคอาหาร การสมรส การหย่าร้าง การครองเรือน การแบ่งมรดก การศึกษาการทูต การสงคราม และกิจวัตรประจำวันของบุคคลแต่ละคน ดังนั้น เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาในศาสนาจึงเผยแพร่ศาสนาอิสลามไปในหมู่พสกนิกรและจัดระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การสมรส การครองเรือน ตามพระราชบัญญัติพระคัมภีร์อัลกุรอาน และพระราชอาชิตี เปลี่ยนจากราชาซอและหัยมาเป็น สุลต่านซอและหัย ที่เข้มแข็งและเด็ดขาด และจากนั้นศาสนาอิสลามเผยแพร่ไปยังรัฐใกล้เคียงจนกลายเป็นรัฐอิสลาม และขยายขึ้นมาจากตอนเหนือของมลายูเข้ามาสู่ตอนใต้ของประเทศไทย และปรากฏหลักฐานว่า เจ้าผู้ครองนครทางภาคใต้ของประเทศไทยจนถึงเมืองนครศรีธรรมราช นับถือศาสนาอิสลามทั้งสิ้น ศาสนาอิสลามจากอินเดียได้เข้ามาสู่มาเลเซีย ภาคใต้ของประเทศไทย สุมาตรา ชวา บอร์เนียว แบบพิธีของศาสนาอิสลามในส่วนนี้ของโลกเป็นแบบอินโด - เปอร์เซีย เช่นเดียวกับในอินเดียและเปอร์เซีย ซึ่งต่างจากศาสนาอิสลามในอาระเบีย ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 9 อิสลามได้มาถึงฝั่งมะละกา เมื่อมาร์โคโปลโลเดินทางเรือผ่านชวาเขาเขียนว่า ผู้คนตามเมืองทำเป็นมุสลิมทั้งสิ้น

1.3 ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย

ประวัติศาสตร์

ศาสดาของศาสนาคริสต์ คือ พระเยซู เกิดในชนชาติฮีบรู หรือ ยิว หรือ อิสราเอล พระเยซูคริสต์ถือเป็นพระบุตรของพระเจ้ามาบังเกิดในชาตินี้ เมื่อจัดศาสนาของพระเจ้า คือ พระยะโฮวาคริสต์ มีรากศัพท์มาจากภาษาโรมัน หรือ ภาษากรีก ที่แปลมาจาก คำว่า เมสสิอาห์ ในภาษาฮีบรู แปลว่า ผู้ปลดปล่อยทุกข์ภัย

พระเยซู เกิดที่หมู่บ้านเบธเลเฮม แขวงยูดา กรุงเยรูซาเล็ม ในปาเลสไตน์ เมื่อ พ.ศ. 543 แต่ไปเติบโตที่ เมืองนาซาเรธ แคว้นกาลิลี ห่างจากนครยูซาเล็ม ประมาณ 55 ไมล์ มารดาของพระเยซู ชื่อมาเรีย หรือ มารีย์ บิดาชื่อ โยเซฟ อาชีพช่างไม้ ตามประวัตินาซาเรธ มารดาพระเยซูนั้น ตั้งครรภ์มาก่อน ขณะที่โยเซฟ ยังเป็นคู่หมั้นมิได้อยู่กินด้วยกัน ร้อนถึงเทวดาของพระเจ้า หรือ พระยะโฮวาห์ คือ เทวาคาเบรียล ต้องมาเข้าฝันบอกโยเซฟให้รู้ว่าบุตรในครรภ์ของมาเรีย เป็นบุตรของพระเจ้า เป็นผู้ที่มีบุญมาก ให้ตั้งชื่อว่า พระเยซู ต่อไปคนผู้นี้จะช่วยไถ่บาปให้ชาวยิวรอดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง โยเซฟ ปฏิบัติตามคำของทูตแห่งพระเจ้า รับมาเรียมาอยู่ด้วยกันโดยมิได้สมสู่เยี่ยงสามีภรรยา พระเยซูได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี มีความรู้ภาษากรีกแตกฉาน ศึกษาพระคัมภีร์เก่า ได้มอบตัวเป็นศิษย์ของโยฮันน์ ผู้แตกฉานในคัมภีร์ของยิว เมื่อเยซูเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีนิสัยใฝ่สงบ ชอบอยู่ในวิเวก ใฝ่ใจทางศาสนา

เมื่ออายุได้ 30 ปี ได้รับศีลล้างบาปจากจอห์น โดยอาบน้ำล้างบาปที่แม่น้ำจอร์แดน ตั้งแต่นั้นมา ถือว่า พระเยซูได้สำเร็จภูมิธรรมสูงสุดในศาสนาคริสต์ เป็นศาสดาบำเพ็ญพรต อดอาหาร เพื่อการคิดพิจารณาธรรมอยู่ในป่าสงัด ถึง 40 วัน จากนั้นจึงออกประกาศศาสนาเผยแผ่ศาสนาอยู่ 3 ปี พระเยซูสั่งสอนไปทั่วประเทศปาเลสไตน์ หรือ อิสราเอล ประมาณ 3 ปี มีผู้นับถือพระเยซูมากขึ้น แต่ก็ทำให้พวกปุโรหิต พวกธรรมจารย์ และพวกฟาริสี เกลียดชัง ขณะที่พระเยซูพร้อมสาวก 12 คนกำลังรับประทานอาหารค่ำมื้อสุดท้าย ทหารโรมันก็จู่โจมเข้าจับพระเยซูและสาวกในข้อหาเป็นกบฏต่อซีซาร์โรมัน ตั้งตนเป็นบุตรพระเจ้า เป็นพระเมสสิอาห์ ถูกตัดสินให้ลงโทษประหารชีวิตโดยการตรึงกับไม้กางเขนไว้ 3 วัน ได้สิ้นพระชนม์และเสด็จไปสู่สวรรค์ พระเยซูได้เลือกอัครสาวก 12 คนเป็นหลักสืบศาสนาต่อไป โดยมีนักบุญเปโตร (Saint Peter) เป็นหัวหน้า ผู้รับตำแหน่งนักบุญเปโตร ต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า สมเด็จพระสันตะปาปา

ประเทศไทยมีศาสนาคริสต์ที่สำคัญอยู่ 2 นิกาย คือ นิกายโรมันคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ดังนี้

1. **นิกายโรมันคาทอลิก** คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก นับถือพระแม่มารีย์ และนักบุญต่าง ๆ มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงวาติกัน กรุงโรม มีพระสันตะปาปา เป็นประมุขโดยสืบทอดมาตั้งแต่สมัยอัครสาวกกลุ่มแรก โดยถือว่า นักบุญเปโตร หรือ นักบุญปีเตอร์ คือ พระสันตะปาปาพระองค์แรก ทรงไปสั่งสอนที่กรุงโรม ขณะนั้นเทียบได้กับนครหลวงของโลก ทรงเผยแผ่คำสอนอยู่ 25 ปี ทำให้กรุงโรมเป็นศูนย์กลางของศาสนา จึงเกิดคำว่า โรมันคาทอลิก พระองค์ได้รับการยินยอมจากพระเจ้าให้ปกครองศาสนจักรทั้งมวลและสืบทอดมาถึงพระสันตะปาปาเบเนดิก ที่ 16 องค์ปัจจุบันเป็นองค์ที่ 265 คาทอลิกนั้นจะมีนักบวชที่เรียกว่า บาทหลวง และซิสเตอร์ (แม่ชี) ชาวไทยจะเรียกผู้นับถือนิกายนี้ว่า “คริสต์รัง”

ตามเสียงอ่านภาษาโปรตุเกส ผู้เผยแพร่ยุคแรก ๆ มีผู้นับถือนิกายนี้ประมาณ 1,000 ล้านคน นิกายนี้ถือว่า พระ (บาทหลวง) เป็นสื่อกลางของพระเจ้า

2. **นิกายโปรเตสแตนต์** แยกตัวมาจากนิกายโรมันคาทอลิก ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นนิกายที่ถือว่า ศรัทธาของแต่ละคนที่มีต่อพระเจ้าสำคัญกว่าพิธีกรรม ซึ่งยังแตกย่อย ออกเป็นหลายร้อยนิกาย เนื่องจากมีความเห็นแตกต่างเกี่ยวกับพระคัมภีร์และการปฏิบัติในพิธีกรรม นิกายนี้มีเพียงไม้กางเขน เป็นเครื่องหมายแห่งศาสนาเท่านั้น มีผู้นับถือ รวมกันทุกนิกายย่อยประมาณ 500 ล้านคน

การเผยแพร่ศาสนาโรมันคาทอลิกในประเทศไทย

คริสต์ศาสนาที่เผยแพร่ในประเทศไทยเป็นครั้งแรกตรงกับสมัยกรุงศรีอยุธยา ตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา ประมาณ พ.ศ. 2127 (ค.ศ. 1584) โดยนิกายแรกที่มาเผยแพร่ คือ นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งมีทั้งคณะโดมินิกัน (Dominican) คณะฟรังซิสกัน (Franciscan) และคณะเยซุอิต (Jesuit) บาทหลวงส่วนมากมาจากโปรตุเกสและสเปน โดยเดินทางมาพร้อมกับทหารและพ่อค้า

ระยะแรกที่ยังถูกปิดกั้นทางศาสนา มิชชันนารี จึงเน้นการดูแลกลุ่มคนชาติเดียวกัน กระทั่งรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ประเทศไทยได้มีสัมพันธภาพอันดีกับฝรั่งเศส ตรงกับรัชสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 4 ทำให้มีจำนวนบาทหลวงเข้ามาเผยแผ่ศาสนามากขึ้น และการแสดงบทบาททางสังคมมากขึ้นบ้างก็อยู่จนแก่หรือตลอดชีวิตก็มี

ด้านสังคมสงเคราะห์ มีการจัดตั้งโรงพยาบาล ด้านศาสนา มีการตั้งโรงเรียนสำหรับสามเณร คริสเตียน เพื่อผลิตนักบวชพื้นเมือง และมีการโปรดศีลบวชให้นักบวชไทยรุ่นแรก และจัดตั้ง คณะภคินี คณะรักไม้กางเขน

เมื่อสิ้นรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้ว คริสต์ศาสนากลับไม่ได้รับความสะดวกในการเผยแผ่ศาสนาเช่นเดิม เพราะถูกจำกัดขอบเขต ถูกห้ามประกาศศาสนา ถูกห้ามเขียนหนังสือศาสนาเป็นภาษาไทยและภาษาบาลี ประกอบกับพม่าเข้ามารุกรานประเทศไทย บาทหลวงถูกย้ายโบสถ์ถูกทำลาย มิชชันนารีทั้งหลายรีบหนีออกนอกประเทศ การเผยแผ่คริสต์ศาสนายุติในช่วงเสียเอกราชให้พม่า

กระทั่ง พระเจ้าตากสินมหาราช กอบกู้เอกราชสำเร็จ แม้การเผยแผ่คริสต์ศาสนาเริ่มต้นขึ้นใหม่ แต่เพราะประเทศกำลังอยู่ในภาวะสร้างบ้านเมืองขึ้นใหม่ จึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

เมื่อเข้าสู่ราชวงศ์จักรีแล้ว ชาวคริสต์อพยพเข้ามามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเปิดเสรีการนับถือศาสนาและทรงประกาศพระราชกฤษฎีกาให้ทุกคนมีสิทธิในการนับถือศาสนาใดก็ได้

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าสัมพันธภาพระหว่างไทยกับฝรั่งเศสไม่ตึงเครียด แต่พระองค์ก็ทรงรับรองมิสซังโรมันคาทอลิก เป็นนิติบุคคล

ด้านสังคมสงเคราะห์ ในรัชสมัยนี้ทรงพระราชทานเงินทุนในการก่อสร้างโรงเรียน เกิดโรงเรียนอัสสัมชัญ ใน พ.ศ. 2420 (ค.ศ. 1877) ภายหลังเกิดโรงเรียนอีกหลายแห่ง เช่น โรงเรียนอัสสัมชัญ-คอนแวนต์ โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ และโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์

การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย

คณะเผยแผ่ของนิกายโปรเตสแตนต์ กลุ่มแรกที่เข้ามาประเทศไทยตามหลักฐานที่ปรากฏคือ ศิษยาภิบาล 2 ท่าน ศาสนาจารย์คาร์ล ออกัสตัส เฟรดเดอริค กุตสลาฟ เอ็ม.ดี (Rev. Carl Friedrich Augustus Gutzlaff) ชาวเยอรมันจากสมาคมเนเธอร์แลนด์มิชชันนารี (Netherlands Missionary Society) และศาสนาจารย์จาคอบ ทอมลิน (Rev. Jacob Tomlin) ชาวอังกฤษ จากสมาคมลอนดอนมิชชันนารี (London Missionary Society) มาถึงประเทศไทย เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2371 (ค.ศ. 1828) ทั้งสองท่านช่วยกันเผยแผ่ศาสนาด้วยความเข้มแข็ง

ต่อมาจึงมีศาสนาจารย์จากคณะอเมริกันบอร์ดี (The American Board of Commissioners for Foreign Missions หรือ A.B.C.F.M.) เข้ามา

ในบรรดานักเผยแผ่ศาสนานั้น ผู้ที่มีชื่อเสียง คือ หมอสอนศาสนา แดน บีช บรัดเลย์ เอ็ม ดี (Rev. Dan Beach Bradley, M.D.) หรือ หมอบรัดเลย์ (คนไทยมักเรียกว่า หมอบลัดเล) ซึ่งเป็นเพรสไบทีเรียน ในคณะอเมริกันบอร์ดี เข้ามากรุงเทพฯ (ขณะนั้นเรียกว่า บางกอก) พร้อมภรรยา เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2378 (ค.ศ. 1835)

ตลอดเวลาที่ท่านอยู่ในประเทศไทยได้สร้างคุณประโยชน์มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการแพทย์และการพิมพ์ ทั้งรักษาผู้ป่วยไข้ทรพิษและอหิวาตกโรค นำการผ่าตัดเข้ามาครั้งแรก การทดลองปลูกฝิ่นในประเทศไทย ริเริ่มการสร้างโรงพิมพ์ เริ่มจากจัดพิมพ์ใบประกาศห้ามค้าฝิ่น และจัดพิมพ์หนังสือ “บางกอกกาลันเดอร์” ซึ่งเป็นจดหมายเหตุการณ์วัน กล่าวได้ว่า ความเชื่อมั่นของชาวไทยต่อการเผยแผ่คริสต์ศาสนา เกิดจากคณะสมาคมอเมริกันมิชชันนารี นำความเจริญเข้ามาควบคู่ไปกับการเผยแผ่ศาสนา

มิชชันนารีที่สำคัญอีก 2 กลุ่ม ได้แก่ คณะอเมริกันแบพติสมิชชัน (The American Baptist Mission) เป็นผู้ก่อตั้งคริสตจักรโปรเตสแตนต์แห่งแรกในกรุงเทพฯ เมื่อประมาณกลาง ปี พ.ศ. 2380 (ค.ศ. 1837) และจัดพิมพ์หนังสือภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งออกหนังสือพิมพ์ “สยามสมัย”

คณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน บอร์ด (The American Presbyterian Board) เป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ที่นำความเจริญสู่ประเทศไทย เช่น ดร.เฮ้าส์ (Samuel R. House) นำการใช้ไอเทออร์เป็นยาสลบครั้งแรกในประเทศไทย ขณะที่ศาสนาจารย์แมตตูน และภรรยา (Rev. and Mrs. Stephen Mattoon)

ริเริ่มเปิดโรงเรียนแบบเข้าไปเย็นกลับ ซึ่งต่อมาได้รวมกับโรงเรียนประจำของมิชชันและพัฒนาต่อมา เป็น โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ในปัจจุบัน

1.4 ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูในประเทศไทย

ประวัติศาสตร์

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ไม่มีศาสนา แต่นับถือเทพเจ้าหลายองค์ ศาสนานี้เกิดในประเทศอินเดีย เมื่อประมาณ 1,400 ปีก่อนพุทธศักราช โดยเกิดในสมัยพวกอารยันอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศอินเดีย เมื่อประมาณ 1,400 ปีก่อนพุทธศักราช ถือว่าเป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลกแต่เดิมศาสนานี้เรียกว่า **สнадนธรรม** หมายถึง ธรรมอันเป็นนิรันดร์ คือ ไม่สิ้นสุดไม่รู้จักตาย แปลเอาความหมาย คือ พระวิษณุ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิษณุธรรม พระวิษณุ และพระนารายณ์ เป็นองค์เดียวกัน

พระวิษณุได้สอนธรรมะและวิธีปฏิบัติธรรมแก่พระพรหมชาดา และพระพรหมชาดาผู้ได้สอน สันตกุมาร ผู้เป็นบุตรอีกชั้นหนึ่ง ต่อมาทั้งสองท่านก็ได้สั่งสอนแก่พระนารายณ์ ผู้เป็นเทพฤๅษี เพื่อให้เผยแผ่ต่อไปยังนานาโลก

สำหรับในโลกมนุษย์ พระอุปเทศกะ คือ ผู้แสดงเรื่องราวทางศาสนา ร่องลงมาจากนารายณ์ คือ พระกปิลมุณี ผู้เกิดมาเป็นมนุษย์มีตัวตนอยู่ในโลกได้แสวงธรรมครั้งแรกที่วินทูอาศรม ต่อมาได้ตั้ง อาศรมขึ้นที่ปลายแม่น้ำคงคา ที่เรียกว่า กันคงคาสาคร ดังนั้น ในเดือนธันวาคมและมกราคมของทุกปี จะมีประชาชนจำนวนมากไปจาริกแสวงบุญ ณ ที่ดังกล่าว

พระปรมาตมัน เป็นพระเจ้าสูงสุด มีอุปาสยเทพ อยู่สามองค์ คือ พระพรหม พระวิษณุ และ พระศิวะ พระปรมาตมันไม่มีรูปและไม่มีตัวตน จึงกล่าวกันว่าเป็น นิรันการ หรือ นิรากาล คือ ไม่มีอาการ หรือ ปราศจากอาการ

ต่อมาเมื่อพระปรมาตมัน ประสงค์จะสร้างโลกก็เลยกลายเป็นสาการภาพ คือ เกิดภาวะอันมี อาการ และเป็นสามรูป ได้แก่ พระพรหมชาดา พระวิษณุ และพระศิวะ

พระพรหม เป็นผู้สร้างโลกต่าง ๆ

พระวิษณุ เป็นผู้คุ้มครองโลกต่าง ๆ

พระศิวะ เป็นผู้สังหารหรือทำลายโลกต่าง ๆ

เทพเจ้าของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

มีอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นศาสนาประเภท พหุเทวนิยม นับถือพระเจ้าหลายองค์ แต่ละเทวสถาน มีเทพเจ้าแต่ละองค์ดูไม่ออกว่าองค์ไหนสำคัญกว่าหรือสูงกว่า แต่ละกลุ่มนับถือแต่ละองค์บางทีใน ครอบครัวเดียวกันแต่ละคนในครอบครัวก็นับถือเทพต่าง ๆ กันไป

คัมภีร์พระเวท เป็นคัมภีร์ที่ประมวลความรู้ต่าง ๆ อันเป็นความรู้ทางศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งได้แก่ บทสรรเสริญ บทสวดอันวอนพิธิกรรม เพื่อการบูชาอัญญ เวทมนตร์คาถา และกวีนิพนธ์ อันไพเราะเกี่ยวกับธรรมชาติ

ชาวอารยันเมื่อได้ครอบครองอินเดียอย่างมั่นคงแล้ว ได้รวบรวมคัมภีร์พระเวทตามความเชื่อในศาสนาของพวกเขา คำว่า “เวทะ” หรือ “เวท” แปลว่า “ความรู้” อันหมายถึง ความรู้ที่ไม่ได้เขียนไว้เป็นตำรา แต่เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเอง เป็นทิพย์ที่ออกมาจากพระพรหม

ความรู้ หรือ เวทะ เกิดขึ้นได้ 2 ทาง ดังนี้

1. **ศรุตติ** การได้ยินได้ฟัง หมายถึง การได้ยินเสียงที่เป็นทิพย์ ผู้ที่ได้ยินเสียงทิพย์ คือ ฤๅษี ผู้ศักดิ์สิทธิ์ พวกฤๅษี ทั้งได้เห็น และทั้งได้ยินพระเวท เมื่อได้ยินแล้วจดจำไว้อย่างแม่นยำ ตัวอย่างเช่น พระเวททั้ง 4
2. **สมฤติ** เป็นคัมภีร์ที่แต่งเพิ่มเติมภายหลังเพื่ออธิบายความ หรือประกอบพระเวท ตลอดจนเรื่องที่อ้างว่าได้จดจำมาจากคำบอกเล่าต่อกันมา เช่น คัมภีร์ธรรมศาสตร์ คัมภีร์อิติทาส และคัมภีร์ปุราณะ เป็นต้น ความรู้ หรือ เวทะ ที่สำคัญที่สุดคือ คัมภีร์ไตรเวท

คัมภีร์พระเวทเดิม ได้แก่ ฤคเวท ซึ่งนับได้ว่าเป็นหนังสือที่เก่าแก่ที่สุด ต่อมาพวกพราหมณ์ผู้มีหน้าที่ทำพิธีต่าง ๆ ได้คิดนำบทสวดต่าง ๆ ในคัมภีร์ฤคเวท มารวมไว้เป็นหมวด ๆ เพื่อให้สะดวกแก่การค้นคว้าได้เกิด มียชुरเวท และสามเวท ขึ้นตามลำดับ คัมภีร์พระเวท จึงหมายรวมทั้ง 3 คัมภีร์และเรียกชื่อว่า “ไตรเวท” และหลังจากนี้ไปเป็นเวลาหลายร้อยปี พวกพราหมณ์ได้แต่งคัมภีร์ขึ้นมาอีกเล่มหนึ่งเรียกว่า “อถรรพเวท” รวมกันกับคัมภีร์เก่าเป็น 4 คัมภีร์ แต่คงเรียกรวมกันว่า “ไตรเวท” เหมือนเดิม

คัมภีร์ไตรเวท มีอยู่ 4 คัมภีร์ ดังนี้

1. **คัมภีร์ฤคเวท (Rig Veda)** เป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยการสรรเสริญและอันวอนเทพเจ้าต่าง ๆ
2. **คัมภีร์ยชुरเวท (Yajur Veda)** เป็นคู่มือพิธีกรรมของพราหมณ์เป็นบทร้อยแก้ว อธิบายพิธีประกอบพิธีกรรมและบวงสรวง
3. **คัมภีร์สามเวท (Sama Veda)** เป็นคัมภีร์รวบรวมบทสวดมนต์ โดยนำมาจากฤคเวท เป็นส่วนมาก แต่งขึ้นใหม่มีประมาณ 78 บท ใช้สำหรับสวดในพิธีถวายน้ำโสมและชบักล่อมเทพเจ้า
4. **คัมภีร์อถรรพเวท (Athava Veda)** เป็นคัมภีร์ที่แต่งขึ้นใหม่ในปลายสมัยพราหมณ์ เป็นคาถาอาคมมนต์ขลังศักดิ์สิทธิ์ สำหรับทำพิธีขับไล่เสนียดจัญไรและอัปมงคลให้กลับมาเป็นสวัสดิมงคล นำความชั่วร้ายไปบังเกิดแก่ศัตรู

คัมภีร์ทั้ง 4 นี้ องค์ประกอบเหมือนกัน 4 หมวด ต่อไปนี้

1. **มันตระ** เป็นหมวดที่รวบรวมมนต์ต่าง ๆ สำหรับเป็นบทบริกรรมและขับกล่อมอ้อนวอน สดุดีเทพเจ้า เนื่องในพิธีกรรมบวงสรวง ทำพิธีกรรมบูชา
2. **พราหมณะ** หมวดนี้เป็นบทร้อยแก้วหรือเรียงความ อธิบายระเบียบการประกอบ พิธีกรรมต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียด
3. **อาร์ญญกะ** เป็นบทร้อยแก้ว ใช้เป็นตำราคู่มือการปฏิบัติของพราหมณ์ ผู้ประสงค์ ดำเนินตนเป็นวานปรัศส์ชฎิล หรือ ปรีพาชก เพื่อหาความสุขสงบ ตัดความกังวลจากการอยู่ครองเรือน
4. **อุปนิษต์** เป็นคัมภีร์ที่มีแนวคิดทางปรัชญาอย่างลึกซึ้ง เป็นตอนสุดท้ายแห่งพระเวท คัมภีร์นี้เน้นเรื่องอาตมันเทพเจ้า โลก และมนุษย์ ถือว่า เป็นคัมภีร์เล่มสุดท้ายของการศึกษา เป็นบทสนทนาโต้ตอบได้อธิบายถึงธรรมชาติ และจักรวาลวิญญานของมนุษย์ การเวียนว่ายตายเกิด กฎแห่งกรรม และหลักปฏิบัติปรัชญาสังคม ซึ่งเป็นการอธิบายสาระสำคัญของคัมภีร์พระเวททั้งหมด ดังนี้
  - 1) **ปรมาตมัน** คือ วิญญานดั้งเดิมหรือความเจริญสูงสุดของโลกและชีวิตหรือ จักรวาลซึ่ง เรียกว่า พรหมัน สรรพสิ่งมาจากพรหมัน และในที่สุดก็จะกลับคืนสู่ความเป็นเอกภาพกับพรหมันปรมาตกับพรหม จึงเป็นสิ่งเดียวกัน
  - 2) **อาตมันหรือชีวาตมัน** เป็นส่วนอัตตาย่อยหรือวิญญานย่อย ซึ่งปรากฏแยก ออกมาอยู่ในแต่ละคน ดังนั้น การที่อาตมันหรือชีวาตมันย่อยนี้ไปรวมกับพรหมัน หรือปรมาตมันได้ จึงจะพ้นจากทุกข์ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป
  - 3) **เรื่องกรรม** การที่ชีวาตมันจะกลับคืนสู่พรหมันเป็นเอกภาพอมตะได้นั้น ผู้มันจะต้องบำเพ็ญเพียรทำกรรมดีและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เรียกว่า โยคะ คือ กรรมโยคะ ทำกรรมดี ภาทโยคะ มีความภักดีในเทพเจ้า และชญานโยคะ การศึกษาจนเข้าใจพระเวทอย่างถูกต้อง คัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู คือ ไตรเวท หรือ ไตรเพท

การเผยแพร่ของศาสนาพราหมณ์ในประเทศไทย

ศาสนาฮินดูที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยนั้น คือ ช่วงที่เป็นศาสนาพราหมณ์ โดยเข้ามาที่ประเทศไทยเมื่อใดนั้นไม่ปรากฏระยะเวลาที่แน่นอนนัก ประวัติศาสตร์ส่วนมากสันนิษฐานว่า ศาสนาพราหมณ์น่าจะเข้ามาก่อนสมัยสุโขทัย โบราณสถานและรูปสลักเทพเจ้าเป็นจำนวนมากได้ แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนา เช่น รูปสลักพระนารายณ์ 4 กร ถือสังข์ จักร คทา ดอกบัวสวม

หมวกกระบอก เข้าใจว่าน่าจะมีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 9 - 10 หรือเก่าไปกว่านั้น (ปัจจุบันอยู่ที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร)

นอกจากนี้ได้พบรูปสลักพระนารายณ์ทำด้วยศิลา ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โบราณสถานที่สำคัญที่ขุดพบ เช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พระปรางค์สามยอด จังหวัดลพบุรี เทวสถานเมืองศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ต่อมาในสมัยสุโขทัย ศาสนาพราหมณ์ ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นควบคู่ไปกับพุทธศาสนา ในสมัยนี้มีการค้นพบเทวรูปพระนารายณ์ พระอิศวร พระพรหม พระแม่อุมา พระหริหระ ส่วนมากเป็นรูปหล่อสำริด

นอกจากหลักฐานทางศิลปกรรมแล้ว ในด้านวรรณคดี ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ เช่น ตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ หรือ นางนพมาศ หรือแม้แต่ประเพณีลอยกระทง เพื่อขอสมลาโทษพระแม่คงคา น่าจะได้อิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ เช่นกัน

ในสมัยอยุธยาเป็นสมัยที่ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีอิทธิพลทางวัฒนธรรม ประเพณี เช่นเดียวกับสุโขทัย พระมหากษัตริย์หลายพระองค์ทรงยอมรับพิธีกรรมที่มีศาสนาพราหมณ์เข้ามา เช่น พิธีแช่งน้ำ พิธีทำน้ำอภิเชกก่อนขึ้นครองราชสมบัติ พิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีจองเปรียง พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีตรียัมปวาย เป็นต้น โดยเฉพาะสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงนับถือทางไสยศาสตร์มาก ถึงขนาดทรงสร้างเทวรูปหุ้มด้วยทองคำ ทรงเครื่องลงยาราชาชาติสำหรับตั้งในการพระราชพิธีหลายองค์ ในพิธีตรียัมปวาย พระองค์ได้เสด็จไปส่งพระเป็นเจ้าถึงเทวสถานทุก ๆ ปีต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

พิธีต่าง ๆ ในสมัยอยุธยายังคงได้รับการยอมรับนับถือจากพระมหากษัตริย์และปฏิบัติต่อกันมา คือ

1. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชพิธีนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นการเทิดพระเกียรติขององค์พระประมุขพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้รู้แบบแผนครั้งกรุงเก่าทำการค้นคว้าเพื่อจะได้สร้างแบบแผนที่สมบูรณ์ตามแนวทางแต่เดิมมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา และเพิ่มพิธีสงฆ์เข้าไป ซึ่งมี 5 ขั้นตอน คือ

- 1.1 **ขั้นเตรียมพิธี** มีการทำพิธีเสกน้ำ การทำพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏดวงพระราชสมภพ และแกะพระราชลัญจกรประจำรัชกาล
- 1.2 **ขั้นพิธีเบื้องต้น** มีการเจริญพระพุทธรูป
- 1.3 **ขั้นพิธีบรมราชาภิเษก** มีการสรองพระมูรธาภิเษก จากนั้นรับการถวายสิริราชสมบัติ และเครื่องสิริราชกุฎภัณฑ์

- 1.4 **ชั้นพิธีเบื้องปลาย** เสด็จจ้อออกมาสพมาคมและสถาปนาสมเด็จพระบรมราชาธิบดีแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทำพิธีประกาศพระองค์เป็นศาสนูปถัมภกในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งถวายบังคมพระบรมศพ พระบรมอัฐิพระเจ้าอยู่หัวองค์ก่อนและเสด็จ เณิมพระราชมณเฑียร เสด็จเสียบพระนคร

2. การทำน้ำอภิเชก

พระมหากษัตริย์ที่จะเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติบรมราชาภิเชก จะต้องทรง พระมูรธาภิเชก และทรงรับน้ำอภิเชกก่อนได้รับการถวายสิริราชสมบัติ ตามตำราพราหมณ์น้ำอภิเชกนี้ ใช้น้ำจากปัญจมหานที คือ คงคา ยมูนา มหิ อจิรวดี และสรภู ซึ่งทำเป็นน้ำที่ไหลมาจากเขาไกรลาส อันเป็นที่สถิตของพระศิวะ สมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 ใช้น้ำ 4 สระในเขต สุพรรณบุรี คือ สระเกษ สระแก้ว สระคงคา และสระยมูนา และได้เพิ่มน้ำจากแม่น้ำสำคัญในประเทศ 5 สาย คือ

น้ำในแม่น้ำบางปะกง ตักที่บึงพระอาจารย์ แขวงนครนายก

น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ตักที่ตำบลบางแก้ว เขตอ่างทอง

น้ำในแม่น้ำราชบุรี ตักที่ตำบลดาวดึงส์ เขตสมุทรสงคราม

น้ำในแม่น้ำเพชรบุรี ตักที่ตำบลท่าไชย เขตเมืองเพชรบุรี

3. พระราชพิธีจองเปรียง

คือ การยกโคมตามประทีปบูชาเทพเจ้าตรีมูรติ กระทำในเดือนสิบสองหรือเดือนอ้าย โดยพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธีในพระบรมมหาราชวัง พระราชครูฯ ต้องกินถั่ว กินงา 15 วัน ส่วนพราหมณ์อื่น กินคนละ 3 วัน ทุกเช้าต้องถวายน้ำมหาสังข์ทุกวัน จนถึงลดโคมลง ต่อสมัยรัชกาลที่ 4 ได้ทรงโปรด ให้เพิ่มพิธีพุทธศาสนาเข้ามาด้วย โดยโปรดให้มีสวดมนต์เย็น แล้วฉันเข้าอาลักษณ์อ่านประกาศ พระราชพิธี จากนั้นแผ่พระราชกุศลให้เทพดา พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ต่อไป จนได้ฤกษ์แล้วทรงหลั่ง น้ำสังข์และเจิมเสาโคมชัย จึงยกโคมขึ้น เสาโคมชัยนี้ที่ยอดมีฉัตรผ้าขาว 9 ชั้น โคมประเทียบ 7 ชั้น ตลอดเสาท่าน้ำปูนขาว มีหงส์ติดลูกกระพรวน นอกจากนี้มีเสาโคมบริวารประมาณ 100 ต้น ยอดฉัตร มีผ้าสีขาวสามชั้น

4. พระราชพิธีตรียัมปวาย

เป็นพิธีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของพราหมณ์ เชื่อกันว่าเทพเจ้าเสด็จมาเยี่ยมโลกทุกปี จึงจัดพิธีต้อนรับให้ใหญ่โตเป็นพิธีหลวงที่มีมานานแล้ว ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้จัดกันอย่างใหญ่โตมากระทำ พระราชพิธีนี้ที่เสาชิงช้า หน้าวัดสุทัศน์เทพวราราม ชาวบ้านเรียกพิธีนี้ว่า “พิธีไล่ชิงช้า” เดิมพิธีนี้กระทำ ในเดือนอ้ายต่อมาเปลี่ยนเป็นเดือนยี่

5. พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัล

แต่เดิมมาเป็นพิธีพราหมณ์ ภายหลังได้เพิ่มพิธีสงฆ์ จึงทำให้เกิดเป็น 2 ตอน คือ พิธีพืชมงคล เป็นพิธีสงฆ์เริ่มตั้งแต่การนำพันธุ์พืชมาพร้อมพิธีพระสงฆ์ สวดมนต์เย็นที่ท้องสนามหลวง จนกระทั่งรุ่งเช้า มีการเลี้ยงพระต่อ ส่วนพิธีจรดพระนังคัล เป็นพิธีของพราหมณ์ กระทำในตอนบ่าย ปัจจุบันนี้พิธีกรรมของพราหมณ์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยเริ่มลดบทบาทลงไปมาก เพราะพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลแทน ทั้งในพระราชพิธีและพิธีกรรมทั่ว ๆ ไปในสังคม อย่างไรก็ตาม พิธีพราหมณ์เท่าที่เหลืออยู่ และยังมีผู้ปฏิบัติสืบกันมา ได้แก่ พิธีโกนผมไฟ พิธีโกนผมจุก พิธีตั้งเสาเอก พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีเหล่านี้ ยังคงมีผู้นิยมกระทำกันทั่วไป ในสังคมส่วนพระราชพิธีที่ปรากฏอยู่ ได้แก่ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก และพิธีทำน้ำอภิเษก เป็นต้น

สำหรับพิธีกรรมในศาสนาฮินดู ซึ่งเป็นพราหมณ์ใหม่ไม่มีใครมีอิทธิพลมากนักแต่ก็มีผู้นับถือ และสนใจร่วมในพิธีกรรมเป็นครั้งคราว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความเชื่อในพระเป็นเจ้าตรีมูรติทั้ง 3 องค์ ยังคงอิทธิพลควบคู่ไปกับการนับถือพุทธศาสนา ประกอบกับในโบสถ์ของพวกเขาฮินดูมักจะตั้งพระพุทธรูปรวม ๆ ไปกับรูปปั้นของพระผู้เป็นเจ้า ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากความเชื่อในเรื่องอวตารของพระวิษณุ ทำให้คนไทยที่นับถือพุทธศาสนาบางกลุ่มนิยมมาสวดอ้อนวอนขอพรและบนบาน หลายคนถึงขนาดเข้าร่วมพิธีกรรมของฮินดูจึงเข้าลักษณะที่ว่านับถือทั้งพุทธทั้งฮินดูปนกันไป

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนศึกษารายละเอียดและนำมาอภิปรายร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้

1. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชกับพระพุทธศาสนา
2. บุคคลที่มีชื่อเสียงและมีผลงานในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย

เรื่องที่ 2 ความเป็นมาของศาสนาในทวีปเอเชีย

ทวีปเอเชียเป็นแหล่งกำเนิดศาสนาที่สำคัญของโลก เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู และยูดาห์ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาฮินดูกว่า 500 ล้านคน ในอินเดียรองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม มีผู้นับถือประมาณ 450 ล้านคน นอกจากนี้ยังมีลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อ ที่แพร่หลายในจีน ลัทธิชินโตในญี่ปุ่น

ประเทศฝั่งแผ่นดินใหญ่ในทวีปเอเชียจะนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนมาก ประเทศเหล่านั้น คือ ไทย เวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า และสิงคโปร์ ส่วนทางด้านคาบสมุทรมาลายูและหมู่เกาะอินโดนีเซีย จะนับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน สำหรับประเทศฟิลิปปินส์ นับถือศาสนาคริสต์ ประเทศติมอร์ตะวันออก นั้นก็นับถือศาสนาคริสต์เป็นหลัก เหมือนกันดังตารางจำแนกดังต่อไปนี้

สถานที่	ศาสนา
หมู่เกาะอันดามัน และนิโคบาร์ (อินเดีย)	ศาสนาพราหมณ์- ฮินดู (71%), พระพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ศาสนาอิสลาม ศาสนาซิกข์
ประเทศบรูไน	ศาสนาอิสลาม (67%) พระพุทธศาสนา (13%) คริสต์ศาสนา (10%) อื่นๆ (ความเชื่อพื้นเมือง ฯลฯ) (10%)
ประเทศพม่า	พระพุทธศาสนานิกายเถรวาท (89%) ศาสนาอิสลาม (4%) คริสต์ศาสนา (4%) ความเชื่อเรื่องวิญญาณ (1%) อื่นๆ (2%)
ประเทศกัมพูชา	พระพุทธศาสนานิกายเถรวาท (95%), ศาสนาอิสลาม คริสต์ศาสนา ความเชื่อเรื่องวิญญาณ อื่นๆ (5%)

สถานที่	ศาสนา
เกาะคริสต์มาส (ออสเตรเลีย)	พระพุทธศาสนา (36%) ศาสนาอิสลาม (25%) คริสต์ศาสนา (18%) ลัทธิเต๋า (15%) อื่นๆ (6%)
หมู่เกาะโคโคส (ออสเตรเลีย)	ศาสนาอิสลาม นิกายซุนนีย์ (80%) อื่นๆ (20%)
ติมอร์ตะวันออก	คริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก (90%) ศาสนาอิสลาม (5%) คริสต์ศาสนา นิกายโปรเตสแตนต์ (3%) อื่นๆ (พระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อื่นๆ) (2%)
ประเทศอินโดนีเซีย	ศาสนาอิสลาม (86%) คริสต์ศาสนา นิกายโปรเตสแตนต์ (5.7%) คริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก (3%), ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู (1.8%) อื่นๆ รวมพระพุทธศาสนา หรือไม่ระบุ (3.4%)
ประเทศลาว	พระพุทธศาสนานิกายเถรวาท (65%) with ความเชื่อเรื่องวิญญาณ (32.9%) คริสต์ศาสนา (1.3%) อื่นๆ (0.8%)
ประเทศมาเลเซีย	ศาสนาอิสลาม (60.4%) พระพุทธศาสนานิกายมหายาน (19.2%) คริสต์ศาสนา (9.1%) ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู (6.1%), ความเชื่อ เรื่องวิญญาณ (5.2%)
ประเทศปาปัวนิวกินี	คริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก (27%) ศาสนาอีแวนเจลิค ลูเทอแรน (20%) ศาสนาอะบู ไนเต็ด เซิร์ซ (12%) ศาสนา คริสต์ นิกายเซเวนเดย์ แอดเวนติสต์ (10%) pentecostal (9%) ศาสนาคริสต์ นิกายอีแวนเจลิค (7%) Anglican (3%) อื่นๆ Christian (8%) อื่นๆ (4%)
ประเทศฟิลิปปินส์	คริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก (80%) ศาสนาอิสลาม (5%) ศาสนาคริสต์ นิกายอีแวนเจลิค (2.8%) Iglesia ni Cristo (2.2%) Philippine Independent Church (Aglipayan) (2%) อื่นๆ (Tra- ditional beliefs พระพุทธศาสนา Judaism ไร้ศาสนา อื่นๆ) (5%)

สถานที่	ศาสนา
ประเทศสิงคโปร์	พระพุทธศาสนา (42.5%) ศาสนาอิสลาม (15%) ลัทธิเต๋า (8%) คริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก (4.5%) ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู (4%) ไร้ศาสนา (15%) Christian (10%) อื่นๆ (1%)
South China Sea Islands	พระพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา ลัทธิขงจื้อ ศาสนาอิสลาม ลัทธิเต๋า ไร้ศาสนา

2.1 พุทธศาสนาในเอเชีย

พุทธศาสนานิกายใหญ่ 2 นิกาย คือ เถรวาทกับมหายาน

เถรวาท แปลว่า “วาทะของพระเถระ” หมายถึง พระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม พยายามรักษาพระธรรมวินัยตามแบบอย่างทีพระเถระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้า เช่น พระมหากัสสปะ พระอุบาลี และพระอานนท์ ทำสังคายนา คือ รวบรวมจัดระเบียบพระธรรมไว้ ตามหลักของนิกายนี้ จะไม่พยายามปรับเปลี่ยนแก้ไขนิกายนี้ บางทีเรียกว่า ทักซิณนิกาย แปลว่า นิกายฝ่ายใต้ เพราะนิกายนี้ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศอินเดีย จึงได้รับนามตามทิศทางที่ตั้งอยู่ อีกอย่างมีชื่อที่ฝ่ายมหายาน ตั้งให้ว่า หินยาน แปลว่า ยานเล็กหรือยานเลว เพราะนำสัตว์ให้เข้าวิญญูสงสารไม่ได้เหมือนมหายาน นามนี้ได้มาในสมัยแข่งขันกันระหว่างนิกาย จึงมีการยกฝ่ายหนึ่งกดฝ่ายหนึ่ง และเมื่อปี พ.ศ. 2493 มีการประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกครั้งที่ 1 ในประเทศลังกา ซึ่งผู้แทนที่นับถือพระพุทธศาสนาทุกฝ่ายได้ร่วมมือกัน เพื่อให้พุทธศาสนาเข้มแข็งขึ้น ที่ประชุมจึงลงมติให้เลิกใช้คำว่า หินยาน ให้ใช้คำว่า เถรวาทแทนตั้งแต่นั้นมา

ประเทศที่นับถือพุทธศาสนาแบบเถรวาท คือ ไทย พม่า ลังกา ลาว และเขมร พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทนี้ ใช้พระไตรปิฎกเป็นภาษาบาลี อ่านข้อความตรงกันแม้จะพิมพ์ตัวอักษรต่างกัน

มหายาน แปลว่า ยานใหญ่ เป็นนามตั้งขึ้นเพื่อแสดงว่า พุทธศาสนาแบบนี้สามารถช่วยให้สัตว์ข้ามพ้นวัฏสงสารได้มาก มีการแก้ไขตัดแปลงพระธรรมวินัย นิกายนี้เกิดขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว 100 ปี มีการสังคายนาครั้งที่ 2 เพื่อแก้ไขความประทุติทางวินัยบางข้อและความแตกแยกความคิดเห็น ซึ่งในภายหลังบางส่วนกลายเป็นมหายานไปนิกายมหายาน มีนามเรียกว่า “อุตตรนิกาย” แปลว่า นิกายฝ่ายเหนือ เพราะตั้งอยู่ภาคเหนือของอินเดีย บ้างเรียกว่า อาจารย์วาท แปลว่า วาทะของพระอาจารย์ เป็นคำคู่กับเถรวาท หมายถึง วาทะของพระเถระรุ่นแรกที่เห็นพระพุทธเจ้า ส่วนอาจารย์วาท หมายถึง วาทะของอาจารย์รุ่นต่อ ๆ มา ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายาน คือ ทิเบต เวียดนาม จีน เกาหลี และญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังมีประเทศสิกขิม ภูฏาน ทิเบต ทั้งนิกายเถรวาท และมหายาน ต่างมีหลักธรรมส่วนใหญ่ที่เข้ากันได้ คือ อริยสัจ เมื่อมีการจัดตั้งพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นองค์กรรวมของพระพุทธศาสนาทุกนิกายเข้าด้วยกัน จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาดียิ่งขึ้น

ตามหลักฐานของประเทศลังกาว่า หลังจากทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 พระโมคคัลลีสบุตร ติสสเถระ ภายใต้พระราชูปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช ติสสเถระดาบส ได้ดำริว่า พระพุทธศาสนาควรตั้งโดยขอบในปัจฉิมประเทศทั้งหลาย จึงได้ส่งสมณทูตไปสู่ที่ต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. พระมัทธมติกเถระไปกัษมีระคันธาระ
2. พระมหาเทวเถระไปมหิสสินทละ แคว้นไมสอร์
3. พระรักขิตเถระไปวนวาสีปเทศ ทางทิศเหนือแคว้นกันทระ
4. พระโยนกธัมมรักขิตเถระไปอรรันตประเทศ แคว้นคุชราต

5. พระมหาอัมมรักขิตเถระไปมหารัฐ แคว้นมรณะ
6. พระมหารักขิตเถระไปโยนกประเทศ อาณาจักรกรีก
7. พระมัชฌิมเถระไปหิมวันตประเทศ แขวงหิมาลัยทิศเหนือ
8. พระมหามหินทเถระไปตามพปณณิ เกาะลังกา
9. พระโสณเถระอุตรเถระไปสุวรรณภูมิ (เอเชียอาคเนย์)

ดินแดนสุวรรณภูมินั้นตามหลักฐานของจีน หลักฐานของปโตเล มีที่เดินทางมาสู่เอเชียอาคเนย์ในอดีตกาล คือ ดินแดนสุวรรณภูมิ ประกอบกับวัฒนธรรมอินเดียโบราณวัตถุ โบราณสถาน เทวรูป ศิลาคาริกโบราณต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางที่พระอุตรเถระ มาเผยแผ่ศาสนาพุทธ กล่าวได้ว่า ศาสนาพุทธรุ่งเรืองมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 3 และรุ่งเรืองมาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษมา

ดินแดนสุวรรณภูมิมีหลักฐานวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาแยกเป็น 6 มณฑล คือ

1. ภาคตะวันออกเฉียงประเทศจัมปา ดินแดนของจามในอดีตมีหลักฐานเป็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ ศิลปกรรมแบบอมราวดีที่เมืองดุงเคื่อง จังหวัดกวานนาม พุทธศตวรรษที่ 3 หรือที่ 4
2. ภาคตะวันออกเฉียงประเทศกัมพูชา ปัจจุบันมีศิลาคาริกเก่าแก่ที่สุดในคริสต์ศตวรรษที่ 2 - 3 และพระพุทธรูปจำนวนมาก
3. ภาคตะวันตกตอนกลาง (ดินแดนมอญกับเขมร) ดินแดนประเทศไทยปัจจุบันมีวงล้อจารึกว่า “เยธมา...” ที่โบราณสถานของนครปฐม พบศิลปกรรมแบบอมราวดีคริสต์ศตวรรษที่ 3 หรือ 4 มีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ที่จังหวัดนครราชสีมา
4. ภาคตะวันตกประเทศมอญ ประเทศพม่า ปัจจุบันมีลานทองหลายแผ่นจารึกว่า “เยธมา...” อยู่ที่มาซา และมองกาน ใกล้เมืองโปรม
5. แหลมมลายูมีหลักฐานของจีนกล่าวว่า มีรัฐเล็ก ๆ ถือตามวัฒนธรรมอินเดียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 2
6. หมู่เกาะมีศิลาคาริกหลายแห่งที่เมืองกูไตและที่ภาคตะวันตกของหมู่เกาะชวา

ภูมิภาคทั้ง 6 แห่ง เป็นศูนย์กลางที่พระโสณเถระ ได้พาหว่านพีชสัมมาทิฎฐิ คือ พระพุทธศาสนาให้ลงรากแก้ว จนปัจจุบันนี้ประชาชนของประเทศเหล่านั้นนับถือศาสนาพุทธเป็นศาสนาชนะทุกขในโลกนี้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย

1. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศลังกา** เมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชเสด็จขึ้นครองราชสมบัติในปีประมาณ พ.ศ. 218 ต่อมาอีก 16 ปีหรือ 17 ปี คือ ระหว่าง พ.ศ. 233 - 235 จึงมีการทำสังคายนาครั้งที่ 3 เมื่อทำสังคายนาเสร็จแล้วพระเจ้าอโศกได้ทรงส่งสมณทูตไปเผยแผ่

พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ รวมหลายสายด้วยกัน โดยเฉพาะได้ทรงส่งพระมหินทเถระ ผู้เป็นพระราชบุตรไปประกาศศาสนาในลังกาทวีป ซึ่งเป็นผลให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคงในประเทศลังกาจวบจนปัจจุบันนี้

2. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศพม่า** พุทธศาสนิกชนชาวพม่ามีความเชื่อกันว่า พระโสณะกับพระอุตตระสมณทูตของพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สุวรรณภูมินั้นก็คือ ไปสู่เมืองสะเทิม (Thaton) ของพม่านั้นเอง เพียงแต่ว่า ในสมัยนั้นเป็นอาณาจักรมอญหรือตะเลง กล่าวคือ มอญหรือตะเลงครอบครองเมืองพะโค (หรือเปกู่หรือหงสาวดี) และเมืองสะเทิม (หรือสุธัมมาวดี) แต่นักประวัติศาสตร์บางคนก็กล่าวว่า พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศพม่าภายหลังพุทธ-ปรินิพพานแล้ว ประมาณพันปีเศษ คือ จับเอาประวัติศาสตร์ตอนที่พระเจ้าอโนรรามังช่อ หรือนุรุทธะ นับถือพระพุทธศาสนาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศไทย** พุทธศาสนิกชนชาวไทยก็เชื่อคล้ายชาวพม่าว่า พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศไทยครั้งแรกเมื่อพระโสณะและพระอุตตระเดินทางไปประกาศศาสนาที่สุวรรณภูมิและเชื่อว่าบริเวณพระปฐมเจดีย์และใกล้เคียงจะเป็นสุวรรณภูมิ เพราะได้ขุดพบโบราณวัตถุรุ่นราวคราวเดียวกับสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช หลายอย่างตกลงว่าถ้าเชื่อตามนี้พระพุทธศาสนาก็ไปสู่ประเทศพม่าและไทยไม่เกิน พ.ศ. 300 แต่นักประวัติศาสตร์บางคนก็เชื่อว่าพระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศไทยประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 1 หรือ 2 คือ ประมาณ พ.ศ. 544 ถึง พ.ศ. 743
4. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศกัมพูชา** ตามรายงานของผู้แทนกัมพูชาต่อพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศนั้น ประมาณศตวรรษที่ 3 แห่งคริสต์ศักราช คือ เมื่อ พ.ศ. 743 ปีล่วงมาแล้ว ผู้ใช้นามว่า อาร์.ซี.มัจจุมดา (R.C.Majumdar) ได้เขียนเรื่องนี้ไว้ว่า การค้นพบทางโบราณคดีกับประวัติศาสตร์ฝ่ายจีนยืนยันตรงกันว่าปลายศตวรรษที่ 5 แห่งคริสต์ศักราช คือ ประมาณ พ.ศ. 1000 นั้น พระพุทธศาสนาได้เจริญอยู่แล้วในกัมพูชา แม้ว่าจะไม่แพร่หลายไปทั่วประเทศ ฉะนั้น จึงพอสันนิษฐานได้ว่า พระพุทธศาสนาคงเข้าไปสู่กัมพูชาในปี พ.ศ. 743 เป็นต้นมา
5. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศเวียดนามหรือจัมปา** ภาคใต้ของฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมอินโดจีน ซึ่งเรียกว่า อันนัม นั้น ปัจจุบันเรียกว่า เวียดนาม สมัยก่อนเรียกว่า จัมปามีหลักฐานว่าพระพุทธศาสนาได้ไปประดิษฐานอยู่ในเวียดนามก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 3 คือก่อน พ.ศ. 744 ถึง พ.ศ. 843 เหตุผลก็คือ การพบพระพุทธรูปสำริดสมัยอมราวดีในประเทศนั้น และหลักฐานจากประวัติศาสตร์ฝ่ายจีน

6. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศจีน** ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 6 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 13 จีนเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของศาสนาพุทธ เมื่อ พ.ศ. 604 สมัยราชวงศ์ฮั่น พระเจ้ามิ่งตี้ทรงส่งทูตไปสืบพระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย และได้พระพุทธรูปพร้อมคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีการสร้างวัดม้าขาว ซึ่งยังคงอยู่ถึงปัจจุบันพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาในสมัยราชวงศ์ถัง เมืองฉางอาน เป็นศูนย์กลางสำคัญของพุทธศาสนา และเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนาพุทธไปยังเกาหลีและญี่ปุ่น ต่อมาในปลายราชวงศ์ถัง พ.ศ. 1388 จักรพรรดิหวู่ซุง ประกาศให้ศาสนาจากต่างชาติ ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ศาสนาโซโรอัสเตอร์ และศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่ผิดกฎหมาย และหันไปสนับสนุนลัทธิเต๋าแทน ในสมัยนั้นมีการทำลายวัด บังคับให้พระภิกษุสงฆ์สึก ความรุ่งโรจน์ของพุทธศาสนาจึงสิ้นสุด แต่พุทธศาสนานิกายสุขาวัตินิกายเถรวาท ยังคงรุ่งเรืองมากกลายเป็นนิกายเซนในญี่ปุ่นและนิกายเถรวาทมีอิทธิพลในราชวงศ์ซ่ง
7. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศเกาหลี** พระพุทธศาสนาพร้อมทั้งข้อเขียนต่าง ๆ ในภาษาจีนเข้าสู่ประเทศเกาหลี ประมาณปี ค.ศ. 372 หรือ พ.ศ. 915 เมื่อราชทูตจีนนำคัมภีร์และภาพวาดไปยังอาณาจักรโคกูรยอ ศาสนาพุทธรุ่งเรืองในเกาหลีนิกายเซนในพุทธศตวรรษที่ 12 จนกระทั่งถึงยุคของการฟื้นฟูลัทธิขงจื้อในสมัยราชวงศ์โซซอน ตั้งแต่ พ.ศ. 1935 ศาสนาพุทธจึงเสื่อมลง
8. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศญี่ปุ่น** ญี่ปุ่นได้รับพุทธศาสนาเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 11 โดยพระภิกษุชาวเกาหลีนำคัมภีร์และศิลปะทางพุทธศาสนาเข้าสู่ญี่ปุ่นเมื่อศาสนาพุทธเสื่อมลงในอินเดีย เอเชียกลาง จีน และญี่ปุ่น ยังคงรักษาศาสนาพุทธไว้ได้ ตั้งแต่ พ.ศ. 1253 เป็นต้นมา มีการสร้างวัดและรูปเคารพจำนวนมากในเมืองหลวง คือเมืองนารา พุทธศิลป์แบบญี่ปุ่น รุ่งเรืองในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 - 18 ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 - 18 พุทธศาสนานิกายเซนรุ่งเรือง รวมทั้งศิลปะที่สืบเนื่องจากนิกายเซนด้วยพุทธศาสนา ยังคงรุ่งเรืองในญี่ปุ่นจนถึงปัจจุบัน
9. **พระพุทธศาสนาไปสู่ประเทศทิเบตและในประเทศภูฏาน ลิกขิม** ประมาณ พ.ศ. 944 ถึง 1043 มีผู้นำคัมภีร์พระพุทธศาสนาจากอินเดียไปสู่ทิเบต แต่ไม่ได้รับความสนใจ จนกระทั่งถึงกลางศตวรรษที่ 7 ประมาณ ค.ศ. 1194 เป็นต้นไป พระพุทธศาสนาจึงเจริญในประเทศทิเบต ลิกขิม และภูฏาน

2.2 ศาสนาอิสลามในทวีปเอเชีย

ประเทศสำคัญ ๆ ในเอเชียที่นับถือศาสนาอิสลาม คือ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ แต่เดิมเป็นชมพูทวีปเช่นเดียวกับอินเดียและปากีสถาน เป็นดินแดนที่รุ่งเรืองด้วยศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ต่อมาเมื่อค้าอาหรับนำศาสนาอิสลามมาเผยแพร่ ปัจจุบันประเทศบังกลาเทศ มีประชาชน 140 ล้านคน ประชาชน 88.3% นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู 10.5% นอกนั้นเป็นศาสนาอื่น ๆ เช่นเดียวกับประเทศปากีสถาน มีประชากร 159.6 ล้านคน ประชาชน 97% นับถือศาสนาอิสลาม ประเทศอินเดีย ประชากรมีจำนวนพันล้านคน นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 11.67% ประเทศอินโดนีเซีย มีพื้นที่เป็นเกาะ มีประชากร 215 ล้านคน จำนวน 181 ล้านคน นับถือศาสนาอิสลาม อินโดนีเซีย เป็นประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดในโลก รองลงมาคือ ปากีสถาน 141 ล้านคน อินเดีย 124 ล้านคน บังกลาเทศ 111 ล้านคน ตุรกี อียิปต์ อิหร่าน และไนจีเรีย มี 63 - 61 ล้านคน และมาเลเซีย มีผู้นับถือ 12 ล้านคน จากประชากร 22 ล้านคน

ดังนั้น กล่าวโดยสรุป กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียและเอเชียกลาง จำนวน 15 ประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม และไม่ใช่แต่ประเทศที่ใช้ภาษาอาหรับ เป็นภาษากลาง ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ คือ อัฟกานิสถาน อาเซอร์ไบจาน บังกลาเทศ บรูไน อินโดนีเซีย อิหร่าน คาซัคสถาน คีร์กีสถาน มาเลเซีย มัลดีฟส์ ปากีสถาน สาธารณรัฐทาจิกิสถาน ตุรกี เติร์กเมนิสถาน อุซเบกิสถาน

ประเทศในทวีปเอเชียที่ประชากรมุสลิม เป็นชาวอาหรับใช้ภาษากลาง คือ บาห์เรน สาธารณรัฐอิรัก รัฐคูเวต สาธารณรัฐเลบานอน ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สาธารณรัฐเยเมน

นอกจากนี้ ยังมีประเทศสาธารณรัฐคาซัคสถาน มีประชากร 15 ล้านคน นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 47 ที่เหลือร้อยละ 44 นับถือศาสนาคริสต์ นิกายกรีกออร์ทอด็อกซ์ สาธารณรัฐเลบานอน ประชาชนร้อยละ 59.7 นับถือศาสนาอิสลาม สาธารณรัฐมัลดีฟส์ ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม รัฐสุลต่านโอมาน ประชาชนร้อยละ 85 นับถือศาสนาอิสลาม รัฐกาตาร์ประชาชนร้อยละ 90 นับถือศาสนาอิสลาม

2.3 การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในเอเชีย

ศาสนาคริสต์ เผยแพร่ในทวีปเอเชียในสมัยโบราณมาพร้อมกับการค้า แต่เนื่องจากอารยธรรมในเอเชียมีความเข้มแข็งมาก การเผยแพร่ศาสนาครั้งนั้นจึงทำได้น้อย ต่อมาอารยธรรมตะวันตกมีความเข้มแข็งทั้งความเจริญด้านวัตถุ การทหาร เศรษฐกิจ และประเพณีต่าง ๆ ต้องการมีอำนาจทางเศรษฐกิจมากขึ้น จึงเกิดการล่าอาณานิคมเข้ามาทางเอเชียประเทศที่มีความเข้มแข็งทางทะเล คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส และต่อมาเมื่อมีการพัฒนาการคมนาคมทางอากาศ ประเทศที่เริ่มแผ่อิทธิพลขึ้นมา คือ อเมริกา รัสเซีย ศาสนาคริสต์ จึงมีอิทธิพลในทวีปเอเชียมากขึ้น ที่สำคัญ คือ ประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่ง

อยู่ในความยึดครองของอเมริกาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ประชาชนฟิลิปปินส์นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 84 และเกาหลีใต้ มีผู้นับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น เวียดนาม และติมอร์ตะวันออก นับถือศาสนาคริสต์เกือบทั้งหมดของประเทศ นอกจากนี้ในประเทศอื่น ๆ คือ มาเลเซีย ไทย ญี่ปุ่น อินเดีย มีผู้นับถือศาสนาคริสต์อยู่บ้าง

2.4 ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูในเอเชีย

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู เป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในโลก แล้วยังเป็นต้นแบบของอารยธรรมวัฒนธรรมของโลกเมื่อศึกษาประวัติศาสตร์ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู และศาสนาพุทธในอินเดีย จะเห็นความรู้โรจน์ของศาสนาทั้งสองศาสนา แตกต่างกันตามยุคสมัย ตามอิทธิพลที่สำคัญ คือ กษัตริย์ ปกตีแล้วศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู รุ่งเรืองในอินเดียมาโดยตลอด จนมาถึงสมัยพุทธกาล และต่อมาศาสนาพุทธเสื่อมลง และมารุ่งเรืองอีกครั้งในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช และต่อมาพุทธศาสนาเสื่อมลงอีกศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู จึงยังคงรุ่งเรืองอยู่ในอินเดียมาโดยตลอด

ในสมัยโบราณประเทศอินเดีย เป็นประเทศที่เข้มแข็งทางวัฒนธรรม เป็นประเทศมหาอำนาจประเทศหนึ่ง ในสมัยนั้นได้ติดต่อค้าขายกับอินโดนีเซีย ซึ่งศาสนาฮินดู - พราหมณ์เข้ามาสู่อินโดนีเซียเนื่องจากอินโดนีเซียเป็นประเทศที่เป็นหมู่เกาะ คราวใดที่ประเทศที่มาติดต่อค้าขาย มีอิทธิพลทำให้เจ้าผู้ครองประเทศศรัทธา เลื่อมใสนับถือ จะทำให้คนในประเทศนับถือไปด้วย ต่อมาศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูเสื่อมลง มีศาสนาพุทธมาแทน ศาสนาพุทธเสื่อมลงแล้ว และในปัจจุบันคนในอินโดนีเซียส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลเพื่อเขียนรายงานและความหนาแน่นของจำนวนประชากรของประเทศต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย

เรื่องที่ 3 หลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ

3.1 หลักธรรมของศาสนาพุทธ

หลักธรรมของศาสนาพุทธ หรืออาจกล่าวสั้น ๆ ว่า ศาสนธรรม ได้จัดไว้เป็นหมวดหมู่ 3 หมวดด้วยกัน เรียกหมวดหมู่ที่จำแนกจัดในกระจาด หรือตะกร้า คือ คำว่า “ปิฎก” แปลได้อีกอย่างว่า “คัมภีร์” ดังนั้น พระไตรปิฎก หมายความว่า เป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นหมวดหมู่ไม่ให้เกิดกระจาย คล้ายกระจาด หรือตะกร้า เป็นที่ใส่สิ่งของ และ ไตร แปลว่า 3

ดังนั้น ใน 3 ปิฎก ประกอบด้วย

1. พระวินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุภิกษุณี
2. พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมเทศนาทั่ว ๆ ไป
3. พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมะล้วนหรือธรรมะที่สำคัญ

ในสมัยของพระพุทธเจ้า ยังไม่มีพระไตรปิฎก แต่เรียกธรรมที่พระองค์ประทานไว้มากมายต่างกาลเวลา สถานที่ พระสาวกท่องจำกันได้ และจัดระเบียบหมวดหมู่เป็นปิฎกต่าง ๆ เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว จึงได้มีการสังคายนา หรือตรวจชำระ จัดระเบียบ คำสอนของพระองค์เป็นหมวดหมู่ด้วยการท่อง การจารึกในคัมภีร์ด้วยวิธีการพิมพ์เป็นเล่ม

หลักธรรมสำหรับชาวพุทธ

หลักศาสนาพุทธเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลกชีวิตเป็นทุกข์เป็นไปตามกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ภพภูมิที่เวียนว่ายตายเกิดภพภูมิของสัตว์โลกมี 3 ภูมิ คือ มนุษย์โลก เทวโลก และนรกภูมิ จนกว่าสัตว์โลกนั้น จะขจัดกิเลสหมดสิ้น และเข้าสู่โลกพระนิพพาน ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีก

การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาพุทธนั้นควรเป็นไปตามลำดับขั้น คือ

1. การปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ
2. การปฏิบัติตนตามศีล 5
3. การปฏิบัติตนเพื่อความพ้นทุกข์

1. การปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะ หรือเรียกว่า การปฏิบัติตนถึงไตรสรณคมณ์ นั้นคือ ปฏิญาณว่าจะนับถือพระรัตนตรัยโดย
  - พุทฺธัง สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทฺธเจ้า เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิต
  - ธัมมํ สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรม เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิต
  - สังฆัง สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิต
  - ทฺตยัมปิ พุทฺธัง สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทฺธเจ้า เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิตแม้ครั้งที่สอง
  - ทฺตยัมปิ ธัมมํ สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิตแม้ครั้งที่สอง
  - ทฺตยัมปิ สังฆัง สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิตแม้ครั้งที่สอง
  - ตตะตยัมปิ พุทฺธัง สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทฺธเจ้า เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิตแม้ครั้งที่สาม
  - ตตะตยัมปิ ธัมมํ สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรม เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิตแม้ครั้งที่สาม
  - ตตะตยัมปิ สังฆัง สระระณัง คัจฉามิ
  - แปลว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งในการดำเนินชีวิตแม้ครั้งที่สาม
2. การปฏิบัติตนตามศีล 5 ศีล 5 เป็นพื้นฐานของพุทธศาสนิกชนพึงประพฤติปฏิบัติ คือ
  1. ปาณาติปาตาเวระมะณีสิกขาปะทังสะมาதியามิ
แปลว่า งดเว้นการฆ่าเบียดเบียน ทำร้ายร่างกายคน และสัตว์
  2. อะทินนทานาเวระมะณีสิกขาปะทังสะมาதியามิ
แปลว่า งดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ให้
  3. กามะสุมิจจาจาราเวระมะณีสิกขาปะทังสะมาதியามิ
แปลว่า งดเว้นจากการประพฤตินิดในกาม
  4. มุสสาวาทาเวระมะณีสิกขาปะทังสะมาதியามิ
แปลว่า งดเว้นจากการพูดปด พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ
  5. สุราเมระยะมัชชะปะมาทัญญูฐานะเวระมะณีสิกขาปะทังสะมาதியามิ
แปลว่า งดเว้นจากสุรา ยาเสพติดทั้งปวง

ศีล 5 มีประโยชน์ คือ

1. เพื่อความสงบสุขของสังคม คือ การป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง ความหวาดระแวง และความวุ่นวายในสังคม
2. เพื่อพัฒนาจิตใจของผู้ประพฤติ ปฏิบัติตามศีล เพราะ ศีล 5 บัญญัติขึ้นมา เพื่อควบคุมไม่ให้มีการแสดงออกทางกาย หรือวาจา ไปในทางที่ตอบสนองอำนาจของกิเลส ในการให้ศีล นั้น ตอนสุดท้ายพระ จะกล่าวว่า

สีเลนนะสุคะตังยันตีสีเลนนะโกคะสัมปะทา

สีเลนนะนิพพุตังยันตีสมาสีลังวิโสธะเย

คำกล่าวนี้แสดงถึง อานิสงส์ของการรักษาศีล คือ ศีลทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติเข้าถึงสุคติ คือ ไปในทางที่ดี ศีลก่อให้เกิดโภคทรัพย์ และศีลนำมาให้ได้ถึงความดับ หรือพระนิพพาน

3. การปฏิบัติตนเพื่อความพ้นทุกข์ ชาวพุทธควรศึกษาธรรมที่สำคัญ ๆ คือ อริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 ทิศ 6 สัมปยุตธรรม 7 อบายมุข 6 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และชาวพุทธควรบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา

3.1 อริยสัจ 4 คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ อริยสัจ 4 คือ ความจริง 4 ประการ คือ

- 1) **ทุกข์** คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ อันเนื่องมาจากสภาพที่ทนได้ยาก คือ สภาวะที่บีบคั้นจิตใจ ความขัดแย้ง ความไม่สมปรารถนา การพลัดพรากจากสิ่งที่รักที่ชอบใจ
- 2) **สมุทัย** คือ เหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์จากตัณหา หรือความอยาก ความต้องการ มีสาเหตุมาจาก

กามตัณหา คือ ความอยากได้ในสิ่งที่ปรารถนา เช่น อยากได้บ้าน

ภวตัณหา คือ ความอยากเป็นโน้น อยากเป็นนี่

วิภวตัณหา คือ ความไม่อยากเป็นนั่น ความไม่อยากเป็นนี่

- 3) **นิโรธ** หมายถึง ความดับทุกข์ คือ การดับตัณหา ความอยากให้สิ้นไป ถ้าเราตัดความอยากได้มากเท่าใด ทุกข์ก็มีน้อยลงไปด้วย และถ้าเราดับได้ ความสุขจะเกิดขึ้น

- 4) **มรรค** หมายถึง ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ การเดินทางสายกลาง หรือ เรียกอย่างหนึ่งว่า มรรค มีส่วนประกอบ 8 ประการ คือ

1. สัมมาทิฎฐิ คือ ความเห็นชอบ
2. สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ
3. สัมมาวาจา คือ ความเจรจาชอบ
4. สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบ

5. สัมมาอาชีวะ	คือ การเลี้ยงชีพชอบ
6. สัมมาวายามะ	คือ การเพียรชอบ
7. สัมมาสติ	คือ การระลึกชอบ
8. สัมมาสมาธิ	คือ การตั้งใจชอบ

3.2 อธิบาท 4 เป็นธรรมะที่ปฏิบัติตนในสิ่งที่มีมุ่งหมายให้พบความสำเร็จ เป็นธรรมะที่ใช้กับการศึกษาเล่าเรียน การทำงานอาชีพต่าง ๆ อธิบาท หมายถึง ธรรมะที่ให้บรรลุความสำเร็จ มาจากคำว่า อธิ คือ ความสำเร็จ บาท คือ ทางวิธีนำไปสู่ ดังนั้น อธิบาท จึงแปลว่า วิธีแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย

- 1) **ฉันทะ** คือ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น เช่น รักใคร่ในการทำงาน ที่ทำในวิชาที่เรียน
- 2) **วิริยะ** คือ เพียรหมั่นประกอบในสิ่งนั้น มีกำลังใจเข้มแข็ง อดทน หนักเอาเบาผู้
- 3) **จิตตะ** คือ เอาใจใส่สิ่งนั้น ไม่วางธุระ ตั้งใจ จิตใจจดจ่อกับงาน
- 4) **วิมังสา** คือ หมั่นตรិตรอง พิจารณาเหตุผล ในสิ่งนั้น ปรับปรุง พัฒนาแก้ไขสิ่งนั้นได้

3.3 ทิศ 6 คือ สิ่งที่อยู่รวมกันในสังคมพึงปฏิบัติต่อกันในทางที่ดีงามรายละเอียดคือ

1. **ทิศเบื้องหน้า** ได้แก่ บิดา มารดา เป็นผู้อุปการะบุตรธิดามาก่อน นับตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา และประคบประหงมเลี้ยงดู

บุตรธิดา ควรบำรุงบิดา มารดา ดังนี้

- 1) ท่านได้เลี้ยงเรามาแล้ว ให้เลี้ยงท่านตอบ
- 2) ช่วยทำกิจของท่าน (ให้สำเร็จด้วยดี)
- 3) ดำรงวงศ์สกุล (ให้เป็นที่นับถือ)
- 4) ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก
- 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้

และบิดา มารดา ควรอนุเคราะห์บุตรธิดา 5 ประการ คือ

- 1) ห้ามมิให้ทำชั่ว
- 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี
- 3) ให้ศึกษาศิลปวิทยา
- 4) หาคู่ครองที่สมควรให้
- 5) มอบทรัพย์ให้ตามเวลาอันควร

2. **ทิศเบื้องขวา ได้แก่ อาจารย์** เพราะอาจารย์เป็นผู้อบรมสั่งสอนศิษย์ ให้รู้วิชาการต่าง ๆ และบาปบุญคุณโทษ

ศิษย์ ควรปฏิบัติต่ออาจารย์ ดังนี้

- 1) ด้วยการลุกขึ้นต้อนรับ ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
- 2) ด้วยเข้าไปยืนคอยรับใช้ เมื่อท่านมีกิจธุระให้ว้าวาน
- 3) ด้วยการเชื่อฟัง
- 4) ด้วยการอุปัฏฐาก ดูแลรักษา ช่วยเหลือตามควร

อาจารย์ ควรอนุเคราะห์ศิษย์ คือ

- 1) แนะนำดีให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ
- 2) ให้เรียนดีให้เข้าใจดี และถูกต้อง
- 3) บอกศิลปะให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพราง
- 4) ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง
- 5) ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย (คือ จะไปทางทิศไหนก็ไม่อดอยาก)

3. **ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ สามี ภรรยา** เพราะสามีภรรยาเป็นผู้มาทีหลังจึงยกไว้

เป็นทิศเบื้องหลัง

สามี พึงบำรุงภรรยา ดังนี้ คือ

- 1) ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา
- 2) ด้วยการไม่ดูหมิ่น
- 3) ด้วยการไม่ประพฤตินอกใจ
- 4) ด้วยการมอบความเป็นใหญ่ให้
- 5) ด้วยการให้เครื่องแต่งตัว

ภรรยา พึงอนุเคราะห์สามีดังต่อไปนี้ คือ

- 1) จัดการงานดี คือ ขยันหมั่นทำกิจการในบ้าน
- 2) สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดีต้อนรับพุดจาปราศรัย
- 3) ไม่ประพฤตินอกใจ
- 4) รู้จักรักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้รู้จักเก็บออม
- 5) ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง

4. **ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย** เพราะเป็นผู้ช่วยเหลือในกิจธุระต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้สำเร็จ เหมือนกับมือซ้ายช่วยประคองมือขวาให้ทำงาน **การปฏิบัติตนต่อมิตร คือ**

- 1) ด้วยการให้แบ่งทรัพย์สินให้มิตรตามควร
- 2) ด้วยการเจรจาถ้อยคำไพเราะ พุดจาอ่อนหวาน มีสาระ

- เยื่อหุ้มจอตองกับมิตร
- ไม่หวาดระแวงต่อมิตร
- 3) ด้วยการประพฤติประโยชน์ช่วยเหลือ แนะนำ สิ่งที่เป็นประโยชน์
  - 4) ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ ทำตัวเสมอกันกับมิตร ไม่แสดงกิริยา
  - 5) ไม่กล่าวให้คลาดจากความจริง จิตใจซื่อตรงสุจริต มีความจริงใจ

มิตรพึงอนุเคราะห์เพื่อนตอบ ดังต่อไปนี้ คือ

- ช่วยเหลือไม่ทอดทิ้ง
- 1) รักษามิตรผู้ประมาท แล้วสกัดกั้นอันตรายไม่ให้เกิดขึ้น
  - 2) รักษามิตรของผู้ประมาท แล้วรักษาทรัพย์ไม่ให้เกิดอันตราย
  - 3) เมื่อมีภัยเอาเป็นที่พึ่งได้ เป็นที่พึ่งพิงได้
  - 4) ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ เมื่อมิตรเสื่อมลาภ ยศ ทรัพย์ สมบัติ ให้ความ
  - 5) นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติมิตร ให้ความรักใคร่นับถือญาติพี่น้องของมิตร

เหมือนญาติตนเองด้วย

5. **ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ บ่าวไพร่ กรรมกร** เพราะเป็นผู้ที่ต่ำกว่า จึงยอมตนเป็น

คนรับใช้

นายพึงบำรุง ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ด้วยการจัดการงานให้ทำตามสมควรแก่กำลัง ความสามารถ
  - 2) ด้วยการให้อาหาร และรางวัล
  - 3) ด้วยการพยาบาล เวลาเจ็บไข้
  - 4) ด้วยการปล่อยในสมัย ผ่อนผันให้หยุดงานตามเทศกาล ตามความ
- สมควร

คนรับใช้ บ่าวไพร่ ควรปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้

- 1) ลุกขึ้นทำงานก่อนนาย
  - 2) เลิกงานทีหลังนาย
  - 3) ถือเอาแต่ของที่นายให้
  - 4) ทำงานให้ดีขึ้น
  - 5) นำคุณของนายไปสรรเสริญ
6. **ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณะ พราหมณ์** ผู้ที่เป็นที่เคารพสักการะทั่วไป เป็นผู้ปฏิบัติธรรมเป็นอริยสาวกพระพุทธเจ้า

เราควรปฏิบัติต่อสมณะ พราหมณ์ ดังนี้คือ

- 1) ด้วยกายกรรม ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์

- 2) ด้วยวจีกรรม พุดมีสัมมาคารวะ
- 3) ด้วยมโนกรรม คิดสิ่งใดประกอบด้วยเมตตา
- 4) ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตูต้อนรับ ถวายอาหารให้
- 5) ด้วยอามิสทาน ถวายปัจจัย 4

สมณะ พรหมณ์ ควรอนุเคราะห์ตอบ ดังนี้คือ

- 1) ห้ามไม่ให้กระทำชั่ว
- 2) ให้ตั้งอยู่ในความดี
- 3) อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม
- 4) ให้ได้ฟังในสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
- 5) ทำสิ่งที่เคยฟังแล้ว ให้แจ่มแจ้ง
- 6) บอกทางสวรรค์ให้

3.4 สัปปริสธรรม 7 คือ ธรรมของคนดี 7 อย่าง คือ

- 1) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (ธัมมัญญูตา)
- 2) ความเป็นผู้รู้จักผล (อัททัญญูตา)
- 3) ความเป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญูตา)
- 4) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญูตา)
- 5) ความเป็นผู้รู้จักกาล (กาลัญญูตา)
- 6) ความเป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสัญญูตา)
- 7) ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล (ปุคคลปโรปรัญญูตา)

3.5 อบายมุข 6 ละเว้นจากอบายมุข 6 คือ

- 1) การดื่มน้ำเมา
- 2) เที่ยวกลางคืน
- 3) เที่ยวดูการละเล่น
- 4) เล่นการพนัน
- 5) คบคนชั่วเป็นมิตร
- 6) เกียจคร้านการทำงาน

3.6 พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมะของผู้ใหญ่ที่ควรปฏิบัติ คือ

- 1) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข
- 2) กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์
- 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
- 4) อุเบกขา คือ การวางเฉยไม่ลำเอียงทำให้เป็นกลางใครทำดียอมได้ดี

3.7 สังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจผู้อื่น

- 1) **ทาน** การให้การเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 2) **ปิยวาจา** การพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ
- 3) **อิตถจริยา** การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
- 4) **สมานัตตตา** การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอมีความประพฤติเสมอตันเสมอปลาย

สรุป หลักธรรมที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติ คือ การละความชั่ว การทำความดี การทำจิตใจให้แจ่มใสและการทำสมาธิภาวนา

การละความชั่ว คือ การไม่ทำบาปอกุศลทั้งหมด การถือศีล 5 หรือ ศีลอื่น ๆ ตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง **การทำความดี** มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีคุณ ต่อสังคมส่วนรวม ประเทศชาติ ความขยันหมั่นเพียรในการทำงานอาชีพ ไม่เอาเปรียบ คดโกงผู้อื่น และ**การทำจิตใจให้แจ่มใส** ไม่คิดทุกข์โศกเศร้า อันเกิดจากการเสื่อมของสังขาร โรคร้ายไข้เจ็บ ความอยากมี อยากเป็น อยากได้ต่าง ๆ รวมทั้งการสูญเสียสิ่งที่รักต่าง ๆ โดยใช้หลักการทำสมาธิภาวนา

การเจริญภาวนา

การเจริญภาวนา เป็นการพัฒนาคิด บริหารจิต หลักพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างบุญบารมีที่สูงที่สุด และยิ่งใหญ่ที่สุดในพระพุทธศาสนา จัดว่าเป็นแก่นแท้

การเจริญภาวนามี 2 อย่าง คือ สมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา

1. **สมถภาวนา** ได้แก่ การทำจิตใจให้เป็นสมาธิ คือ ทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว ไม่ฟุ้งซ่าน วิธีภาวนามีหลายชนิด พระพุทธองค์ บัญญัติเป็นแบบอย่างไว้ 40 ประการ เรียกว่า กรรมฐาน 40 ที่นิยม คือการ **หายใจเข้า** บริกรรม **พุทธ** หายใจออก บริกรรม **โธ** เรียกว่า อานาปานสติ ผู้ใดจะปฏิบัติภาวนาจะต้องรักษาศีลให้บริสุทธิ์ตามฐานะ เช่น เป็นฆราวาส ถือศีล 5 ศีล 8 เป็นเณร ถือศีล 10 เป็นพระ ถือศีล 227 ข้อ เพราะในการปฏิบัติสมถภาวนา นั้น ศีล เป็นพื้นฐานที่สำคัญ อานิสงส์ของสมาธิมากกว่ารักษาศีลเทียบกันไม่ได้ พระพุทธองค์ ได้ตรัสว่า “แม้ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุรักษาศีล 227 ข้อไม่เคยขาด ไม่ต่างพร้อย มานานถึง 100 ปี ก็ยังได้กุศลน้อยกว่าผู้ที่ทำสมาธิเพียงให้จิตสงบนานเพียงชั่วไก่อกระพือปีก ช้างกระดิกหู” คำว่า จิตสงบ ในที่นี้ หมายถึง จิตที่มีอารมณ์เดียวเพียงชั่ววูบ แม้กระนั้นยังมีอานิสงส์มากมาย แต่อย่างไรก็ดี การเจริญสมถภาวนา หรือ สมาธิ แม้จะได้บุญอานิสงส์มากมาย มหาศาลอย่างไรก็ไม่ใช่บุญกุศลที่สูงสุดยอดในพระพุทธศาสนา การเจริญวิปัสสนา (การเจริญปัญญา) จึงจะเป็นการสร้างกุศลที่สูงสุดยอดในพระพุทธศาสนาโดยแท้

2. **วิปัสสนาภาวนา (การเจริญปัญญา)** เมื่อจิตของผู้บำเพ็ญเพียรตั้งมั่นอยู่ในสมาธิจิตของผู้บำเพ็ญเพียร ย่อมมีกำลังอยู่ในสภาพที่นิมิตนวล ควรแก่การวิปัสสนาภาวนาต่อไป

อารมณ์ของวิปัสสนาแตกต่างจากอารมณ์ของสมาธิ เพราะสมาธินั้น มุ่งให้จิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์หนึ่งแต่อารมณ์เดียว โดยแนบนิ่งอยู่เช่นนั้น ไม่นึกคิดอะไร แต่วิปัสสนาไม่ใช่ให้จิตตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวนิ่งอยู่เช่นนั้น แต่เป็นจิตที่คิดใคร่ครวญหาเหตุและผลในสภาวะธรรมทั้งหลาย และสิ่งที่เป็นอารมณ์ของวิปัสสนานั้นมีแต่เพียงอย่างเดียว คือ ชันธ์ 5 ซึ่งนิยมเรียกว่า รูป - นาม โดยรูป มี 1 นาม นั้นมี 4 คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งนาม นั้น เป็นเพียงสังขารธรรม เกิดจากการปรุงแต่ง แต่เพราะอวิชชา คือ ไม่รู้เท่าสภาวะธรรม จึงทำให้เกิดความยึดมั่น เป็นตัวเป็นตน การเจริญวิปัสสนามีจิตพิจารณาเห็นสภาวะธรรมทั้งหลาย คือ ชันธ์ 5 เป็นอาการของพระไตรลักษณ์ คือ เป็นอนิจจัง คือ ไม่เที่ยง ทุกขัง คือ ล้วนเป็นทุกข์ อยู่ในสภาพเดิม ไม่ได้ต้องแปรเปลี่ยนไป และอนัตตา ได้แก่ ความไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์บุคคล ไม่ใช่สิ่งของ สรรพสิ่งทั้งหลายเพียงชั่วคราว เท่านั้น เมื่อนานไปย่อมเปลี่ยนแปลงกลับไปสู่สภาวะเดิม สมาธิและวิปัสสนา เป็นทั้งเหตุและผลของกันและกัน และอุปการะซึ่งกันและกัน จะมีวิปัสสนา ปัญญา เกิดขึ้นโดยขาดกำลังสมาธิไม่ได้เลย

การเจริญวิปัสสนาอย่างง่าย ๆ ประจำวัน

1. **มีจิตใคร่ครวญถึงมรณสติกรรมฐาน** คือ ใคร่ครวญถึงความตายเป็นอารมณ์ เพื่อไม่ให้ประมาทในชีวิต ไม่มัวเมา เร่งทำความดี และบุญกุศล เกรงกลัวต่อบาปที่จะติดตามไปในภพหน้า

2. **มีจิตใคร่ครวญถึงอสุภกรรมฐาน** ได้แก่ สิ่งที่ไม่สวย ไม่งาม เช่น ซากศพ ร่างกายคนที่ เป็นบ่อเกิดแห่งตัณหาหาคะ กามกิเลส ว่าเป็นของสวยงาม เป็นที่เจริญตาเจริญใจ ไม่ว่าจะร่างกายของตนเอง และของผู้อื่นก็ตาม แท้จริงแล้วเป็นอนิจจัง คือ ไม่เที่ยงแท้ แน่นอน วัน เวลา ย่อมพรากจากความสวยงามจนเข้าสู่วัยชรา ซึ่งจะมองหาความสวยงามใด ๆ หลงเหลืออยู่ไม่ได้เลย

3. **มีจิตใคร่ครวญถึงกายคตานุสสติกรรมฐาน** เรียกกันว่า กายคตาสติกรรมฐาน จิตใคร่ครวญ ผม ขน เล็บ หน้ ง ฟัน พิจารณาให้เห็นความโสโครกของร่างกาย เพื่อให้เข้าไปสู่การละสักกายทิฎฐิ คือ ความเห็นผิดในร่างกายของตน

4. **มีจิตใจใคร่ครวญถึงธาตุกรรมฐาน** คือ การพิจารณาว่า ร่างกายของเราและของผู้อื่น ไม่ใช่ตัวของเราแต่อย่างใดเลย เป็นแต่เพียงธาตุ 4 ที่มาประชุม เกาะกุม รวมกันเพียงชั่วคราว ถึงเวลาเก่าแก่แล้ว แตกสลายตายไปกลับไปสู่ความเป็นธาตุต่าง ๆ ในโลกตามเดิม

แบบอย่างชาวพุทธที่ดี

หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล

พระประวัติ

หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล ประสูติ เมื่อวันจันทร์ ที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2438 เป็นพระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย และหม่อมเจ็ญ พระองค์สิ้นชีพิตักษัยด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2533 รวมพระชันษาได้ 95 พรรษา

กรณียกิจด้านพระพุทธศาสนา สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ทรงเป็นที่ปรึกษาชมรมพุทธศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเสด็จไปประทานความรู้ด้านพระพุทธศาสนา สัปดาห์ละ 2 ครั้ง และเป็นที่ปรึกษาชมรมพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ทรงเป็นองค์ปาฐกถาและบรรยายวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ
3. ทรงเป็นกรรมการบริหารและอุปนายกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
4. ทรงเป็นรองประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พ.ส.ล.) ใน พ.ศ. 2496 และประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ใน พ.ศ. 2507
5. ทรงมีงานนิพนธ์ทางพระพุทธศาสนาหลายเรื่อง เช่น หนังสือชื่อศาสนาคุณ หนังสือสอนศาสนาพระพุทธศาสนาสำหรับเยาวชน เป็นต้น

แบบอย่างชาวพุทธที่ดี

- (1) ทรงเป็นอุบาสิกที่เคร่งครัด ตระหนักในหน้าที่ของอุบาสิกด้วยการศึกษาปฏิบัติธรรม
- (2) ทรงเป็นพหูสูต โดยศึกษาบาลี จนมีความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดี และมีผลงานวิชาการด้านอื่น ๆ อีกทั้งด้านสังคมสงเคราะห์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เป็นต้น
- (3) ทรงเป็นแบบอย่างพลเมืองที่ดี ด้วยการจงรักภักดี และพิทักษ์สมบัติล้ำค่าของชาติ กล่าวคือ เมื่อพระบิดาสิ้นพระชนม์ มีชาวต่างชาติ เสนอซื้อผลงานนิพนธ์ทางวิชาการของพระบิดาด้วยราคาสูง แต่พระองค์ทรงแจ้งความจำนงบริจาคหนังสือให้แก่รัฐบาล เพื่อเก็บไว้เป็นสมบัติของชาติและเป็นคลังความรู้ของประชาชน รัฐบาลในขณะนั้นจึงสร้างห้องสมุดขึ้นรองรับ เรียกว่า **หอตำรา**

3.2 หลักธรรมของศาสนาอิสลาม

อิสลาม เป็นคำภาษาอาหรับ แปลว่า การสวามิภักดิ์ ซึ่งหมายถึง การสวามิภักดิ์อย่างบริบูรณ์ แก่อัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้า ด้วยการปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์

บรรดาศาสนทูตในอดีต ล้วนแต่ได้รับมอบหมายให้สอนศาสนาอิสลามแก่มนุษยชาติ ศาสนาทูตท่านสุดท้าย คือ มุฮัมมัด บุตรของอับดุลลัห์แห่งอารเบีย ได้รับมอบหมายให้เผยแผ่ศาสนาของอัลลอฮ์ในช่วงปี ค.ศ. 610 - 632 เหนือบรรดาศาสดาในอดีต โดยมีมะลักญิบรีล เป็นสื่อระหว่างอัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้า และมุฮัมมัด พระโองการแห่งพระผู้เป็นเจ้าที่ทยอยลงมา ในเวลา 23 ปีจันทร์คดิ ได้รับการรวบรวมขึ้นเป็นเล่ม ชื่อว่า อัลกุรอาน ซึ่งเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตมนุษย์ เพื่อที่จะได้ครองตนบนโลกนี้อย่างถูกต้องก่อนกลับไปคืนสู่พระผู้เป็นเจ้า

ศาสนแห่งอิสลามที่ถูกส่งมาให้แก่มนุษย์ทั้งปวง มีจุดประสงค์หลัก 3 ประการ คือ

1. เป็นอุดมการณ์ที่สอนมนุษย์ให้ศรัทธาในอัลลอฮ์พระผู้เป็นเจ้าเพียงพระองค์เดียว ที่สมควรแก่การเคารพบูชาและภักดี ศรัทธาในความยุติธรรมของพระองค์ ศรัทธาในพระโองการแห่งพระองค์ ศรัทธาในวันปรโลกวัน ซึ่งมนุษย์ฟื้นคืนชีพอีกครั้ง เพื่อรับคำพิพากษาและรับผลตอบแทนของความดี ความชั่วที่ตนได้ปฏิบัติไปในโลกนี้ มั่นใจและไว้วางใจต่อพระองค์ เพราะพระองค์ คือ ที่พึ่งพาของทุกสรรพสิ่งมนุษย์ จะต้องไม่สิ้นหวังในความเมตตาของพระองค์ และพระองค์ คือ ปฐมเหตุแห่งคุณงามความดีทั้งปวง

2. เป็นธรรมนูญสำหรับมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสงบสุขในชีวิตส่วนตัวและสังคม เป็นธรรมนูญที่ครอบคลุมทุกด้าน ไม่ว่าในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ หรือนิติศาสตร์ อิสลามสั่งสอนให้มนุษย์อยู่กันด้วยความเป็นมิตร ละเว้นการรบราฆ่าฟัน การทะเลาะเบาะแว้ง การละเมิด และรุกรานสิทธิของผู้อื่น ไม่ลักขโมย ฉ้อฉล หลอกลวง ไม่ผิดประเวณีหรือทำอนาจาร ไม่ดื่มของมึนเมา หรือรับประทานสิ่งที่เป็นโทษต่อร่างกายและจิตใจ ไม่บ่อนทำลายสังคม แม้ว่าในรูปแบบใดก็ตาม

3. เป็นจริยธรรมอันสูงส่ง เพื่อการครองตนอย่างมีเกียรติ เน้นความอดกลั้น ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวทิตา ความสะอาดของกาย และใจ ความกล้าหาญ การให้อภัย ความเท่าเทียม และความเสมอภาคระหว่างมนุษย์ การเคารพสิทธิของผู้อื่น สั่งสอนให้ละเว้นความตระหนี่ถี่เหนียว ความอิจฉาริษยา การดิฉินนินทา ความเขลา และความขลาดกลัว การทรยศ และอกตัญญู การล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ศาสนาอิสลามไม่ใช่ศาสนาที่วิวัฒนาการมาจากศาสนาอื่น หรือศาสนาที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นอย่างเช่น ศาสนาอื่น ๆ ที่มีอยู่ในโลก อิสลาม เป็นศาสนาของพระผู้เป็นเจ้าที่เป็นทางนำในการดำรงชีวิตทุกด้านแก่มนุษย์ทุกคน ไม่ยกเว้นอายุเพศ เผ่าพันธุ์ หรือฐานะันดร

หลักคำสอน

ศาสนาอิสลาม เกิดในดินแดนอาหรับ โดยมีความเชื่อตามโบราณคดีเกี่ยวกับหินคัคคีลีสท์ เรียกว่า **หินกาบะห์** อำนาจลึกลับ ผีसाงเทวดา เวทมนตร์คาถาพอมด หมอผี คำทำนาย การเสี่ยงทาย การนับถือภูเขา ต้นไม้ น้ำพุ บูชาดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาวต่าง ๆ อิสลาม มาจากคำว่า **อัลละมะ** แปลว่า **สันติการยอมมอบน้อมตน** ชาวมุสลิมมุ่งตามความคิดเห็นของพระเจ้า โดยไม่เห็นแก่ชีวิต **มีความเชื่อศรัทธา 6 ประการ**

1. ศรัทธาในพระเจ้า

2. **ศรัทธาในบรรดามะลาอิกะห์** คือ เทวดาของพระเจ้า ซึ่งเป็นคนกลาง ทำหน้าที่สื่อสารระหว่างศาสดามุฮัมมัดกับพระเจ้า บันทึกราคาความดี ความชั่วของมนุษย์ ถอดวิญญาณออกจากร่างกายมนุษย์ตาย และสัมภาษณ์ผู้ตาย ณ หลุมฝังศพ

3. **ศรัทธาในคัมภีร์อัลกุรอาน** เป็นคัมภีร์สุดท้ายที่พระเจ้าส่งตรง ผ่านพระมุฮัมมัดลงมาให้มนุษย์โลก

4. **ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต**

5. **ศรัทธาต่อวันพิพากษาโลก** เรียกวันนี้ว่า วันกียามะห์

6. **ศรัทธาในกฎสถานะของพระเจ้า** มีทั้งกฎตายตัวและไม่ตายตัว กฎตายตัว คือ กำหนดเพศพันธุ์ กฎไม่ตายตัว คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

หลักคำสอนของศาสนาอิสลามแบ่งไว้ 3 หมวดดังนี้

1. หลักการศรัทธา

อิสลาม สอนว่า ถ้าหากมนุษย์พิจารณาด้วยสติปัญญา และสามัญสำนึก จะพบว่าจักรวาล และมวลสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ มิได้อุบัติขึ้นด้วยตนเอง เป็นที่แน่ชัดว่าสิ่งเหล่านี้ได้ถูกอุบัติขึ้นมาโดยพระผู้สร้างด้วยอำนาจ และความรู้ที่ไร้ขอบเขต ทรงกำหนดกฎเกณฑ์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไว้ทั่วทั้งจักรวาล ทรงขับเคลื่อนจักรวาลด้วยระบบที่ละเอียดอ่อน ไม่มีสรรพสิ่งใดถูกสร้างขึ้นมาอย่างไร้สาระ

พระผู้เป็นเจ้าของผู้ทรงเมตตา ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมาอย่างประเสริฐ จะเป็นไปได้อย่างไรที่พระองค์ จะปล่อยให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ไปตามลำพัง โดยไม่ทรงเหลียวแล หรือปล่อยให้สังคมมนุษย์ดำเนินไปตามยถากรรมของตัวเอง

พระองค์ทรงขจัดความสงสัยเหล่านี้ด้วยการประทานกฎ การปฏิบัติต่าง ๆ ผ่านบรรดาศาสดาให้มาสั่งสอน และแนะนำมนุษย์ไปสู่การปฏิบัติ สำหรับการดำเนินชีวิต แน่แน่นอนมนุษย์อาจมองไม่เห็นผลหรือได้รับประโยชน์จากการทำความดีหรือได้รับโทษจากการทำชั่วของตน

จากจุดนี้ทำให้เข้าใจได้ทันทีว่าต้องมีสถานที่อื่นอีก อันเป็นสถานที่ตรวจสอบการกระทำของมนุษย์อย่างละเอียดถี่ถ้วน ถ้าเป็นความดี พวกเขาจะได้รับรางวัลเป็นผลตอบแทน แต่ถ้า

เป็นความชั่ว จะถูกลงโทษไปตามผลกรรม นั้น ศาสนาได้เชิญชวนมนุษย์ไปสู่หลักการศรัทธาและความเชื่อมั่นที่สัตย์จริง พร้อมพยายามผลักดันมนุษย์ให้หลุดพ้นจากความโง่เขลาเบาปัญญา

1.1 หลักศรัทธาอิสลามแนวซุนหนี่

- 1) ศรัทธาว่าอัลลอห์เป็นพระเจ้า
- 2) ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ต่าง ๆ ที่อัลลอห์ ประทานลงมาในอดีต เช่น เตาเรออต อินญีล ซะบูร และอัลกุรอาน
- 3) ศรัทธาในบรรดาศาสนทูตต่าง ๆ ที่อัลลอห์ได้ทรงส่งมายังหมู่มนุษย์ และนบีมุฮัมมัด คือลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลิม เป็นศาสนทูตคนสุดท้าย
- 4) ศรัทธาในบรรดามะลาอิกะห์ บ่าวผู้รับใช้อัลลอห์
- 5) ศรัทธาในวันสิ้นสุดท้าย คือ หลังจากสิ้นโลกแล้ว มนุษย์จะฟื้นขึ้น เพื่อรับการตอบสนองความดี ความชั่ว ที่ได้ทำไปบนโลกนี้
- 6) ศรัทธาในกฎสภาวะ

1.2 หลักศรัทธาอิสลามแนวชีอะห์

- 1) เตาฮีด (เอกภาพ) คือ ศรัทธาว่าอัลลอห์ ทรงเป็นพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเพียงพระองค์เดียว ไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกเหนือจากพระองค์
- 2) อะดัลละห์ (ความยุติธรรม) คือ ศรัทธาว่าอัลลอห์ ทรงยุติธรรมยิ่ง
- 3) นูบูวะห์ (ศาสดาพยากรณ์) คือ ศรัทธาว่าอัลลอห์ ได้ทรงส่งศาสนทูตต่าง ๆ ที่อัลลอห์ได้ทรงส่งมายังหมู่มนุษย์หนึ่งในจำนวน นั้น คือ นบีมุฮัมมัด
- 4) อิมามะห์ (การเป็นผู้นำ) ศรัทธาว่าผู้นำสูงสุดในศาสนาจะต้องเป็นผู้ที่รับการแต่งตั้งจากศาสนทูตมุฮัมมัด เท่านั้น จะเลือกหรือแต่งตั้งกันเองไม่ได้ผู้นำเหล่านั้นมี 12 คน คือ อะลี บินอะบีฏอลิบ และบุตรหลานของอะลีห์ และฟาฏิมะห์ อีก 11 คน
- 5) มะอาต (การกลับคืน) วันสิ้นโลกและวันกิยามัต ศรัทธาในวันฟื้นคืนชีพ คือ หลังจากสิ้นโลกแล้ว มนุษย์จะฟื้นขึ้น เพื่อรับการตอบสนองความดี ความชั่วที่ได้ทำไปบนโลกนี้

2. หลักจริยธรรม

ศาสนาสอนว่า ในการดำเนินชีวิต จงเลือกสรรเฉพาะสิ่งที่ดี อันเป็นที่ยอมรับของสังคม จงทำตนให้เป็นผู้ดำรงอยู่ในศีลธรรม พัฒนาตนเองไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี เป็นคนที่มีจรรยาที่ ห่วงใย มีเมตตา มีความรัก ซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น รู้จักปกป้องสิทธิของตน ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นผู้มีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว และหมั่นใฝ่หาความรู้ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นคุณสมบัติของผู้มีจริยธรรมซึ่งความสมบูรณ์ทั้งหมดอยู่ที่ความยุติธรรม

3. หลักการปฏิบัติ

ศาสนาสอนว่า กิจการงานต่าง ๆ ที่จะทำนั้นมีความเหมาะสมกับตนเองและสังคม ขณะเดียวกันต้องออกห่างจากการงานที่ไม่ดีที่ สร้างความเสื่อมเสียอย่างสิ้นเชิง

ส่วนการประกอบคุณงามความดีอื่น ๆ การถือศีลอด การนมาซ และสิ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นบ่าวที่จงรักภักดีและปฏิบัติตามบัญชาของพระองค์ กฎเกณฑ์ และคำสอนของศาสนา ทำหน้าที่คอยควบคุมความประพฤติของมนุษย์ ทั้งที่เป็นหลักศรัทธาหลักปฏิบัติและจริยธรรม

เราอาจกล่าวได้ว่าผู้ที่ละเมิดคำสั่งต่าง ๆ ของศาสนา มิได้ถือว่า เขาเป็นผู้ที่ศรัทธาอย่างแท้จริง หากแต่เขากระทำการต่าง ๆ ไปตามอารมณ์ และความต้องการใฝ่ต่ำของเขาเท่านั้น

ศาสนาอิสลาม ในความหมายของอัลกุรอาน นั้น หมายถึง “แนวทางในการดำเนินชีวิตที่มนุษย์จะปราศจากมันไม่ได้” ส่วนความแตกต่างระหว่างศาสนากับกฎของสังคมนั้น คือ ศาสนาได้ถูกประทานมาจากพระเจ้า ส่วนกฎของสังคมเกิดขึ้นจากความคิดของมนุษย์ อีกนัยหนึ่งศาสนาอิสลาม หมายถึง การดำเนินของสังคมที่เคารพต่ออัลลอห์ และเชื่อฟังปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์

อัลลอห์ ตรัสเกี่ยวกับศาสนาอิสลามว่า “แท้จริงศาสนา ณ อัลลอห์ คือ อิสลามบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์ ได้ขัดแย้งกัน นอกจากภายหลังที่ความรู้ มาปรากฏแก่พวกเขา ทั้งนี้ เนื่องจากความอิจฉาระหว่างพวกเขาและผู้ใด ปฏิเสธโองการต่าง ๆ ของอัลลอห์แล้วไซ้ แน่นอนอัลลอห์ ทรงสอบสวนอย่างรวดเร็ว” (อัลกุรอานอาลิอิมรอน)

หลักการปฏิบัติต่าง ๆ มีดังนี้

1. วาญิบ คือ หลักปฏิบัติภาคบังคับที่มุสลิมทุกคน (มุสลิมผู้อยู่ในศาสนานิติภาวะ) ทุกคนต้องปฏิบัติตาม ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม จะต้องถูกลงทัณฑ์ เช่น การปฏิบัติตามฐานบัญญัติของอิสลาม (รูกน) ต่าง ๆ การศึกษาวิชาการอิสลาม การทำมาหากิน เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว เป็นต้น

2. ฮะรอม คือ กฎบัญญัติห้ามที่มุสลิมทุกคน ต้องละเว้น ผู้ที่ไม่ละเว้น จะต้องถูกลงทัณฑ์

3. ฮะลาล คือ กฎบัญญัติอนุมัติให้มุสลิมทุกคน กระทำได้ อันได้แก่ การนึกคิดวาจาและการกระทำที่ศาสนาได้อนุมัติให้ เช่น การรับประทานเนื้อปศุสัตว์ที่ได้รับการเชือดอย่างถูกต้อง การค้าขายโดยสุจริต วิธีการสมรสกับสตรีตามกฎหมายที่ได้ระบุไว้ เป็นต้น

4. มุสตะฮับ หรือที่เรียกกันติดปากว่า ซุนนะห์ (ซุนนะห์, ซุนนัต) คือ กฎบัญญัติชักชวนมุสลิมและมุสลิมกระทำ หากไม่ปฏิบัติก็ได้เป็นการฝ่าฝืนศาสนวินัย โดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับหลักจริยธรรม เช่น การใช้น้ำหอม การขลิบเล็บให้สั้นเสมอ การนมาซ นอกเหนือจากการนมาซภาคบังคับ

5. **มักรูห์** คือ กฎบัญญัติอนุมัติให้มุสลิมกระทำได้ แต่พึงละเว้น คำว่า มักรูห์ ในภาษาอาหรับ มีความหมายว่า น่ารังเกียจ โดยทั่วไป จะเกี่ยวข้องกับหลักจริยธรรม เช่น การรับประทานอาหารที่มีกลิ่นนำราคาญ การสวมเสื้อผ้าอาภรณ์ที่ขัดต่อกาลเทศะ เป็นต้น

6. **มูบาย์** คือ สิ่งที่กฎบัญญัติไม่ได้ระบุ เจาะจง จึงเป็นความอิสระ สำหรับมุสลิมที่จะเลือกกระทำหรือละเว้น เช่น การเลือกพาหนะ อุปกรณ์เครื่องใช้ หรือการเล่นกีฬาที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติห้าม

หลักปฏิบัติทางศาสนาอิสลาม

1. ดำรงนมาซวันละ 5 เวลา
2. จ่ายซะกาต
3. จ่ายคুমส์นั้น คือ จ่ายภาษี 1 ใน 5 ให้แก่ผู้ครองอิสลาม
4. บำเพ็ญอัจญ์หากมีความสามารถทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์
5. ถือศีลอดในเดือนรอมะฎอนทุกปี
6. ญิฮาด นั่นคือ การปกป้องและเผยแผ่ศาสนาด้วยทรัพย์และชีวิต
7. สั่งใช้ในสิ่งที่ดี
8. สั่งห้ามไม่ให้ทำชั่ว
9. การรักดีต่อบรรดาอิมามอันเป็นผู้นำที่ศาสนากำหนด
10. การตัดขาดจากศัตรูของบรรดาอิมาม อันเป็นผู้นำที่ศาสนากำหนด
11. การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอห์และมุฮัมมัด เป็นศาสนทูตของอัลลอห์

แบบอย่างของอิสลามิกชนที่ดี

บุคคลตัวอย่าง วันอัลหมัต อัลฟาตอนี “เสียมักกะฮ์”

วันอัลหมัต อัลฟาตอนี “เสียมักกะฮ์” เกิดที่หมู่บ้านยามู ยะหริ่ง ปัตตานี เมื่อ 10 เมษายน 2399 เมื่ออายุ 4 ขวบ ท่านได้ตามบิดามารดาไปเมืองเมกกะ เรียนภาษาอาหรับและศาสนาอิสลาม จนอายุได้ 12 ปี จึงเดินทางไปเรียนวิชาแพทย์และเภสัชกรรมสมัยใหม่ที่เยรูซาเล็ม เป็นเวลา 2 ปี จากนั้นท่านจึงกลับไปศึกษาด้านศาสนาต่อที่เมกกะ และที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ ท่านเดินทางไปศึกษาโดยมีเงินเพียงเล็กน้อย สวมเสื้อผ้าชุดเดียว ทุนอัลกุรอานไว้บนศีรษะ ขณะว่ายน้ำข้ามแม่น้ำไนล์จนถึงเมืองไคโร

ขณะที่ท่านอาศัยอยู่มัสยิดในเมืองไคโร เพื่อการศึกษา ท่านยังชีพด้วยการรับบริจาคอาหารและเสื้อผ้าจากผู้มาละหมาด ท่านเป็นชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คนแรกที่เข้าศึกษาในอัล - อัจฮาร์ ท่านเป็นผู้มีความสามารถได้แข่งขันบรรยายปราศรัยชับกลอนอาหรับโต้ตอบกัน จนได้รางวัลชนะเลิศ

จากพระราชามือเมกกะ และท่านกล่าวว่า ชื่อ อัลหมัดอัล ฟาตอนี ช่างเหมาะสมกับเขาเหลือเกิน เพราะคำว่า ฟาฏอนี ในภาษาอาหรับ แปลว่า “ผู้ฉลาด” ท่านเป็นผู้มีความรู้และมีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับ เป็นที่รู้จัก และได้รับฉายาว่า “harimau Mekak” (เสือมกกะฮ์)

3.3 หลักธรรมของศาสนาคริสต์

คริสต์ศาสนา (Christianity) เป็นศาสนาแห่งความรัก เพราะพระเจ้าทรงรักมนุษย์ ทรงรักประชาชนของพระองค์ ทรงสร้างสัตว์ต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อรับใช้เป็นอาหารแก่มนุษย์ และทรงให้มนุษย์ลงสู้รบเมื่อไม่ศรัทธาในพระเจ้า

ศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาที่นับถือศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก และทุกสิ่งทุกอย่าง รวมถึงมนุษย์โดยใช้เวลาเพียง 6 วัน และหยุดพักในวันที่ 7 พระเจ้าในศาสนาคริสต์คือ พระยาเวห์ (นิกายโรมันคาทอลิก, นิกายออร์ทอด็อกซ์) หรือ พระยโฮวาร์ (นิกายโปรเตสแตนต์) มีพระเยซูคริสต์เป็นศาสดา **คริสต์ศาสนา** เชื่อในพระเจ้าหนึ่งเดียว ซึ่งดำรงในสามพระบุคคลในพระลักษณะ “ตรีเอกภาพ” หรือ “ตรีเอกานุภาพ” (Trinity) คือ พระบิดา พระบุตร และพระจิต (พระวิญญาณบริสุทธิ์) มีพระคัมภีร์ คือ พระคริสตธรรมคัมภีร์ หรือ คัมภีร์ไบเบิล (The Bible) ศาสนาคริสต์มีผู้นับถือประมาณ 2,000 ล้านคน ถือว่าเป็นศาสนาที่มีจำนวนผู้นับถือมากที่สุดในโลก

ศาสนาคริสต์ มีรากฐานมาจากศาสนายูดา (หรือศาสนายิว) โดยมีเนื้อหาและความเชื่อบางส่วนเหมือนกัน โดยเฉพาะคัมภีร์ไบเบิลฮีบรู ที่คริสต์ศาสนิกชนรู้จักในชื่อ พันธสัญญาเดิม ที่เรียกว่า เบญจบรรณ/ปัญจบรรพ (Pebtatench) ได้รับการนับถือเป็นพระคัมภีร์ของศาสนายูดา และศาสนาอิสลาม ด้วยเช่นกัน โดยในพระธรรมหลายตอน ได้พยากรณ์ถึงพระเมสสิยาห์ (Messiah) ที่ชาวคริสต์เชื่อว่า คือ พระเยซู เช่น หนังสือประกาศอิสยาห์ บทที่ 53 เป็นต้น

คริสต์ชนนั้นมีความเชื่อว่า พระเยซูคริสต์ เป็นพระบุตรของพระเจ้าที่มาจากบังเกิด เป็นมนุษย์จากหญิงพรหมจารีย์ (สาวบริสุทธิ์) โดยฤทธิ์อำนาจของพระเจ้า เพื่อไถ่มนุษย์ให้พ้นจากความบาป โดยการสิ้นพระชนม์ที่กางเขน และทรงฟื้นขึ้นมาจากความตายในสามวัน หลังจากนั้นและเสด็จสู่สวรรค์ ประทับเบื้องขวาพระหัตถ์ของพระบิดา ผู้ที่เชื่อและไว้วางใจในพระองค์จะได้รับการอภัยโทษบาป และจะเข้าสู่การพิพากษาในวันสุดท้าย เหมือนกันทุกคน แต่จะเป็นการพิพากษาเพื่อรับบำเหน็จรางวัลแทนในวันสิ้นโลก และได้เข้าสู่ชีวิตนิรันดร์ในแผ่นดินสวรรค์ แต่ถ้าผู้ใดไม่เชื่อและไม่นับถือพระเจ้า จะถูกตัดสินให้ลงนรกชั่ววันรันดร์

หลักคำสอน พระธรรมคำสอน ปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์ (คัมภีร์ไบเบิล) ผู้นับถือคริสต์ศาสนาทุกคน ต้องยึดมั่นในหลักปฏิบัติสำคัญของคริสต์ศาสนา เรียกว่า **บัญญัติ 10 ประการ** คือ

- 1) จงนมัสการพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว พึงทำความเคารพต่อพระเป็นเจ้า
- 2) จงอย่าออกนามพระเจ้าอย่างพล่อย ๆ โดยไม่สมเหตุผล

- 3) จงฉลองวันพระอันเป็นวันศักดิ์สิทธิ์
- 4) จงอย่าบูชารูปเคารพ
- 5) จงเคารพนับถือบิดามารดาของตน
- 6) จงอย่าฆ่าคน
- 7) จงอย่าล่วงประเวณีในคู່ครองของผู้อื่น
- 8) จงอย่าลักขโมย
- 9) จงอย่าพูดเท็จ
- 10) จงอย่ามกได้ในทรัพย์ของเขา

หลักคำสอนของพระเยซู ส่วนใหญ่จะอยู่บนพื้นฐานของบัญญัติ 10 ประการ ของศาสนายูดาห์ โดยขยายอธิบายความเพิ่มเติมหรืออนุรักษ์คำสอนเดิมไว้ เช่น สอนให้มีเมตตากรุณาต่อกัน สอนให้รักกันในระหว่างพี่น้อง สอนให้ทำความดี สอนให้เห็นแก่บุญทรัพย์มากกว่าสินทรัพย์ สอนให้แสวงหาคุณธรรมยิ่งกว่าสิ่งอื่น สอนหลักการคบหาซึ่งกันและกัน สอนให้ต่อต้านความอยุติธรรม สอนเรื่องจิตใจว่า เป็นรากฐานแห่งความดีความชั่ว สอนถึงความกรุณาของพระเจ้า สอนถึงความขัดแย้งกันระหว่างพระเจ้ากับเงิน สอนให้รักษาศีลรักษารธรรม สอนวิธีไปสวรรค์ สอนเรื่องความสุขจากการทำใจให้อิสระ ฯลฯ เป็นต้น

นักบวช/ผู้สืบทอดศาสนา ผู้สืบทอดคริสต์ศาสนา คือ สาวกพระ บาทหลวง หมอสอนศาสนา และคริสตศาสนิกชน ผู้เลื่อมใสในคริสต์ศาสนา

ศาสนสถาน ศาสนสถานที่ใช้ประกอบกิจกรรมสำคัญทางศาสนาของคริสตศาสนิกชน คือ โบสถ์ วิหาร

สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ คือ เครื่องหมายแสดงความเป็นคริสตศาสนิกชน ทุกนิกายใช้เครื่องหมายไม้กางเขนเหมือนกันหมด ไม้กางเขน เป็นหลักใช้ประหารนักโทษชาวปาเลสไตน์ ในสมัยโบราณ นักโทษที่ถูกตัดสินประหาร จะถูกตรึงไม้กางเขน แล้วนำไปปักตั้งไว้กลางแดดให้ได้รับความทุกข์ทรมานจากความร้อน และความหิวกระหาย จนกว่าจะตาย พระเยซูสิ้นพระชนม์ โดยถูกตรึงไม้กางเขน จึงถือเอาไม้กางเขน เป็นสัญลักษณ์แสดงถึง ความเสียสละที่ยิ่งใหญ่ เป็นนิรันดร์ของพระองค์

พิธีกรรมสำคัญในคริสต์ศาสนา

พิธีกรรมในศาสนานี้มีสำคัญ ๆ อยู่ 7 พิธี เรียกว่า **พิธีรับศีลศักดิ์สิทธิ์** มีดังนี้

1) **ศีลล้างบาปหรือการรับบัพติสมา** เป็นพิธีแรกที่คริสตชนต้องรับ โดยบาทหลวงจะใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์เทลงบนศีรษะ พร้อมเจมน้ำมันที่หน้าผาก

2) **ศีลอภัยบาป** เป็นการสารภาพบาปกับพระเจ้า โดยผ่านบาทหลวง บาทหลวง จะเป็นผู้ตักเตือน สั่งสอน ไม่ให้ทำบาปนั้นอีก และทำการอภัยบาปให้ในนามพระเจ้า

3) **ศีลมหาสนิท** เป็นพิธีกรรมรับศีล โดยรับขนมปังและเหล้าองุ่นมารับประทาน โดยเชื่อว่า พระกายและพระโลหิตของพระเยซู

4) **ศีลกำลัง** เป็นพิธีรับศีลโดยการเจิมหน้าผาก เพื่อยืนยันความเชื่อว่า จะนับถือศาสนาคริสต์ ตลอดไป และได้รับพระพรของพระจิตเจ้า ทำให้เข้มแข็งในความเชื่อมากขึ้น

5) **ศีลสมรส** เป็นพิธีประกอบการแต่งงานโดยบาทหลวงเป็นพยาน เป็นการแสดงความสัมพันธ์ว่า จะรักกันจนกว่าชีวิตจะหาไม่

6) **ศีลบวช** สงวนไว้เฉพาะผู้ที่บวชเป็นบาทหลวง และเป็นชายเท่านั้น

7) **ศีลเจิมคนไข้** เป็นพิธีเจิมคนไข้โดยบาทหลวง จะเจิมน้ำมันลงบนหน้าผากและมือทั้งสองข้างของผู้ป่วย ให้ระลึกว่าพระเจ้าจะอยู่กับตน และให้พลังบรรเทาอาการเจ็บป่วย

สำหรับนิกายโรมันคาทอลิกและนิกายออร์ทอด็อกซ์ จะมีพิธีกรรมทั้ง 7 พิธี แต่สำหรับนิกายโปรเตสแตนต์ จะมีเพียง 2 พิธี คือ พิธีบัพติศมาและพิธีมหาสนิท

แบบอย่างของคริสเตียนที่ดี

มาร์ติน ลูเธอร์ คิง

มาร์ติน ลูเธอร์ คิง เกิดในครอบครัวที่ปู่ติดสุรา มีหนี้สินมากมาย แต่พ่อของ คิง ใฝ่ดีในชีวิต อดทนเรียนต่อในมหาวิทยาลัย และเป็นศาสนาจารย์ประจำโบสถ์ สามารถสร้างฐานะได้ด้วยตนเอง จนกลายเป็นบุคคลชั้นสูงของคนผิวดำในแอตแลนตา แต่ในสังคมขณะนั้นยังแยกผิวสีคนดำเป็นทาส และถูกเหยียด คิง เป็นเด็กฉลาดและร่าเริง เป็นหัวหน้ากลุ่มของเพื่อน เขาได้รับการฝึกให้อดกลั้นและมีระเบียบวินัย เขาต้องไปโรงเรียนสอนศาสนาและโบสถ์ในวันอาทิตย์ ป้ายส่งหนังสือพิมพ์ นอนแต่หัวค่ำ และตื่นเช้าเรียนคัมภีร์ไบเบิล ต้องสวดมนต์ก่อนรับประทานอาหาร คิง อยากรียนแพทย์ แต่เมื่อได้รับการดูหมิ่นจากคนผิวขาว เขาจึงเรียนทนายความ ที่มหาวิทยาลัยมอร์เฮาส์ เขาฝึกเป็นนักพูด ได้รางวัลในการประกวดวาทศิลป์ เป็นนักศึกษาที่มีผลการเรียนดีเยี่ยม และเขาตัดสินใจเป็นนักเทศน์ เขาเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ เรียกร้องให้คนผิวดำเข้มแข็ง จนประธานาธิบดี ลินดอน บี จอห์นสัน ยินยอมออกกฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ดร.มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ ได้รางวัลโนเบล และเขาเสียชีวิตลงด้วยน้ำมือชาวผิวขาว เมื่อวันที่ 4 เมษายน 1968

3.4 หลักธรรม – คำสอนของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

คำสอนสำคัญของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูเป็นศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดมีหลักธรรมสำคัญ ๆ ดังนี้

1. หลักธรรม 10 ประการ

1) **ธฤติ** ได้แก่ ความพอใจ ความกล้า ความมั่นคง ซึ่งหมายถึง การพากเพียรจนได้รับความสำเร็จ

2) **กษมา** ได้แก่ ความอดทน นั่นคือ พากเพียร และอดทน โดยยึดความเมตตา กรุณา เป็นที่ตั้ง

3) **ทมะ** ได้แก่ การข่มจิตใจของตนด้วยเมตตา และมีสติอยู่เสมอ

4) **อัสเตยะ** ได้แก่ การไม่ลักขโมย ไม่กระทำโจรกรรม

5) **เศาจะ** ได้แก่ การกระทำตนให้บริสุทธิ์ทั้งกายและใจ

6) **อินทริยนครหะ** ได้แก่ การหมั่นตรวจสอบอินทริย์ 10 ประการ ให้ได้รับการตอบสนอง ที่ถูกต้อง

7) **ธี** ได้แก่ ปัญญาสติ มติความคิด ความมั่นคง ยืนนาน นั่นคือ มีปัญญาและรู้จักระเบียบวิธีต่าง ๆ

8) **วิทยา** ได้แก่ ความรู้ทางปรัชญา

9) **สัตยา** ได้แก่ ความจริง คือ ซื่อสัตย์ต่อกันและกัน

10) **อโภระ** ได้แก่ ความไม่โกรธ

2. หลักอาศรม (ขั้นตอนแห่งชีวิต) 4 คือ

1) **พรหมจารี** ขั้นตอนเป็นนักศึกษา

2) **คฤหัสถ์** ขั้นตอนเป็นผู้ครองเรือน

3) **วานปรัสถ์** ขั้นตอนละบ้านเรือนเข้าป่าหาความสงบวิเวก

4) **สันยาสี** ขั้นตอนสละเพศฆราวาส ออกบวชบำเพ็ญพรต เพื่อหาความสุขที่แท้จริง

ของชีวิต

3. หลักเป้าหมายของชีวิต 4 ประการ คือ

1) **กามะ** การหาความสุขทางโลกอย่างถูกต้อง สมดุล

2) **ธรรมะ** ปฏิบัติหน้าที่ตามบรรณะได้ถูกต้อง

3) **อรรณะ** สร้างฐานะทางครอบครัวให้มั่นคงในทางเศรษฐกิจ

4) **โมกษะ** แสวงหาทางหลุดพ้น

บุคคลตัวอย่างในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

มหาตมะ คานธี เป็นบุคคลตัวอย่างของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ได้อย่างดี ท่านมหาตมะ คานธี เป็นชาวอินเดีย ได้รับการศึกษากฎหมายจากประเทศอังกฤษ แต่ท่านยังคงไว้ซึ่งความเป็นผู้นุรักษ์วัฒนธรรมชาวอินเดียไว้ได้ ท่านเป็นผู้นำของชาวอินเดียในการต่อสู้ เพื่อเอกราชของชาวอินเดียด้วยวิธีการอหิงสา คือ การต่อต้านอย่างสงบ อดอาหาร เป็นบุคคลตัวอย่างที่ใช้ชีวิตอย่างสมถะ เรียบง่าย เป็นวีรบุรุษของชาวอินเดียที่สามารถต่อสู้เอาอิปไตยคืนจากอังกฤษได้ สาเหตุที่ท่านเริ่มการต่อสู้เกิดจากเมื่อท่านไปทำงานที่ประเทศแอฟริกา ท่านโดยสารรถไฟชั้นหนึ่ง แต่พนักงานรถไฟไม่让您นั่งชั้น 1 เพราะที่นั่งเอาไว้สำหรับคนผิวขาว ท่านจึงโดนไล่ลงจากรถไฟ ท่านนั่งอยู่ที่สถานีรถไฟทั้งคืน ครุ่นคิดในเรื่องนี้ และท่านสามารถรวมกลุ่มชาวอินเดียต่อต้านชาวผิวขาวในแอฟริกา เมื่อท่านมาอยู่ที่อินเดีย แต่เดิมท่านสนับสนุนการทำงานของอังกฤษ แต่เมื่ออังกฤษ ออกกฎหมายตรวจรูปพรรณหญิงอินเดีย ต้องถอดเสื้อผ้าต่อหน้าเจ้าหน้าที่อังกฤษ ท่านจึงเริ่มต้นนำอินเดียสู้อังกฤษ จนได้รับชัยชนะด้วยวิธีอหิงสาต่อสู้ด้วยความสงบ

กิจกรรมที่ 3

- 3.1 ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างบุคคลในชุมชนของท่านที่นำหลักธรรมทางศาสนามาปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน
- 3.2 ผู้เรียนยึดหลักธรรมข้อใดในศาสนาที่ตนเองนับถือในการแก้ไขปัญหาชีวิตและพัฒนาชีวิต
- 3.3 ให้ผู้เรียนอธิบายหน้าที่และการปฏิบัติที่ดีตามหลักศาสนาของตน

ฆราวาสธรรม

หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นฆราวาสที่ดี ซึ่งเป็นธรรมสำหรับผู้ครองเรือน มี 4 ประการ คือ

1) **สัจจะความจริงใจ** ความจริงจั่งตลอดจนความซื่อตรงต่อกันและกัน สรุปรวม คือ “ความรับผิดชอบ” เป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจ และไมตรีจิตสนิทต่อกัน ขาดสัจจะเมื่อใด ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวง แคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วราน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม ซึ่งถ้ามีความรับผิดชอบในตนเองหรือแม้แต่รับผิดชอบต่อผู้อื่น ก็จะส่งผลให้เกิดความผาสุกได้

คนมีสัจจะ จึ่งมักจะแสดงความรับผิดชอบต่อออกมา 4 ด้าน คือ

1.1 ด้านหน้าที่และการทำงาน ทำงานชิ้นนั้นให้สำเร็จไม่ว่าจะเกิดอุปสรรคใด ๆ ก็ตามหรือ แม้แต่สภาพแวดล้อมจะไม่เอื้ออำนวยก็ตาม

1.2 ด้านคำพูด พูดอย่างไร ทำอย่างนั้น และทำอย่างไร ก็พูดอย่างนั้น

1.3 ด้านการคบคนจริงใจ ไม่มีเหลี่ยมคู้ ว่ากันตรง ๆ ซื่อ ๆ จริงใจ ไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ 4 ประการ ได้แก่

1. ไม่ลำเอียง เพราะรัก
2. ไม่ลำเอียง เพราะชัง
3. ไม่ลำเอียง เพราะโง่
4. ไม่ลำเอียง เพราะกลัว

1.4 ด้านศีลธรรม ความดียึดหลักคุณธรรม ไม่ผิดศีล ผิดธรรม ผิดประเพณี และผิดกฎหมายบ้านเมือง

2) **ทมะ การรู้จักข่มจิตข่มใจตนเอง** มีความกระตือรือร้นในการเคี่ยวเข็ญ ฝึกตนเอง บังคับ ควบคุม อารมณ์ ข่มใจ ระวังความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน อย่างไม่มีข้อแม้ เงื่อนไข เพื่อให้ตนเองมีทั้งความรู้ ความสามารถ และความดีเพิ่มพูนมากขึ้นทุกวัน ๆ รู้จักฝึกฝน ปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัย และอัธยาศัย ไม่เป็นคนดื้อด้าน เอาแต่ใจและอารมณ์ของตน

3) **ขันติ ความอดทนอดกลั้นต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย** ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่าง ขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากัน บางรายอาจจะมีเหตุล่อวุ่นเกินรุนแรง แสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้น ระวังใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไป ความร้ายจึงจะระงับลงไป นอกจากนี้ ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบาก ตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่าง ๆ ในการประกอบการงาน อาชีพ เป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความตกต่ำคับขัน ไม่ดีใฝ่ใฝ่ แต่มีสติอดกลั้น คิดอุบาย

ใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี ชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทน ย่อมไม่อาจ ประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่าง ๆ อันเป็นประดุมรสุมแห่งชีวิตไปได้

ความอดทนพื้นฐานใน 4 เรื่องต่อไปนี้ เป็นสิ่งที่ต้องเจอในชีวิตของเราโดยทั่วไป คือ

3.1 ต้องอดทนต่อธรรมชาติที่ไม่เอื้ออำนวย ทนทั้งแดด ลม ฝน สิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย เป็นต้น

3.2 ต้องทนต่อทุกขเวทนา คือ การทนต่อสภาพสังขารของตน เช่น การเจ็บป่วย ก็ไม่โวยวาย คร่ำครวญ จนเกินเหตุ เป็นต้น

3.3 ต้องอดทนต่อการกระทบกระทั่ง คือ การอดทนกับคนอื่น รวมถึงอดทนกับตนเอง ในเรื่องที่ไม่ได้ตั้งใจตนเอง การกระทบกระทั่งจิตใจตนเองด้วย

3.4 ต้องอดทนต่อกิเลส คือ การอดทนต่อนิสัยไม่ดีของเราเอง ไม่ให้ระบดไปติดคนอื่น และต้องอดทนต่อการยั่วยุบของอบายมุข ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมภายนอกที่พยายามกระตุ้นกิเลสในใจตนเอง อดทนต่ออบายมุข 6 คือ การดื่มสุรา การเที่ยวกลางคืน การเที่ยวในสถานบันเทิงเรีงรมย์ การเล่นพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร และการเกียจคร้านต่อหน้าที่การงาน

4) จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่แบ่งปัน ตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน นึกถึงส่วนรวมของครอบครัวเป็นใหญ่ ชีวิตบุคคลที่จะมีความสุข จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่เป็นผู้รับฝ่ายเดียว การให้ ในที่นี้มีให้หมายแต่เพียงการเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของ อันเป็นเรื่องที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่าย ๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึง การให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละ ความพอใจ และความสุขส่วนตัวได้ เช่น ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ ความเจ็บไข้ หรือประสบปัญหาทางธุรกิจ เป็นต้น ก็เสียสละความสุข ความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือเอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้โดยประการใดประการหนึ่ง ตามความเหมาะสม รวมความว่า เป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ไม่คับแคบ เห็นแก่ตัว ชีวิตครอบครัวที่ขาดจาคะ ก็คล้ายกับการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วนที่มีมาแต่เดิมก็คงที่หรือหมดไป เหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุง ก็มีแต่อับเฉาร่วงโรย ไม่มีความสดชื่น งอกงาม

4.2 ศาสนาอิสลาม

มีหลักธรรมที่ทำให้อยู่ร่วมกับศาสนาอื่นได้อย่างมีความสุข เพราะยึดหลักจริยธรรมเป็นธรรมนุญ สำหรับมนุษย์ที่ครอบคลุมทุกด้านทั้งส่วนตัว ครอบครัว สังคม สอนให้มนุษย์อยู่กันด้วยความเป็นมิตร ละเว้นการรบราฆ่าฟัน การทะเลาะเบาะแว้ง รุกรานสิทธิผู้อื่น ไม่ลักขโมย ฉ้อฉล หลอกลวง ไม่ผิดประเวณี ทำอนาจาร ไม่ดื่มของมึนเมา ไม่บ่อนทำลายสังคมน ไม่ว่ารูปแบบใดและศาสนาอิสลาม ถือว่าพี่น้องมุสลิมทั่วโลกเป็นครอบครัวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน สามัคคีกัน และรักกัน

ศาสนาอิสลามมีวิธีฝึกตนให้อดทนด้วยการถือศีลอด และรักผู้อื่นด้วยการบริจาคทาน เรียกว่า ซะกาต

การถือศีลอด

การถือศีลอด คือ งดเว้นจากการกระทำต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนถึงตะวันตก ในเดือนรอมะฎอน (เดือนที่ 9 ของฮิจเราะห์ศักราช) เป็นเวลา 1 เดือนคือ

1. งดการกินและการดื่ม
2. งดการมีเพศสัมพันธ์
3. งดการใช้วัตถุภายนอกเข้าไปในอวัยวะภายใน
4. งดการแสดงอารมณ์ร้ายและความผิดต่าง ๆ พร้อมทั้งกระทำในสิ่งต่าง ๆ

ดังต่อไปนี้

- ทำนมาสการพระเจ้าให้มากกว่าวันธรรมดา ถ้าเป็นการถือศีลรอมะฎอน ให้ทำละหมาดตะรอวีห์ จำนวน 20 ร็อกอะฮ์

- อ่านคัมภีร์อัลกุรอานให้มาก
- สำรวมอารมณ์ และจิตใจให้ดี
- ทำทานแก่ผู้ยากไร้ และบริจาคเพื่อการกุศล
- กล่าว “ซิกริ” อันเป็นบทร่ำลึงถึงพระเจ้า
- ให้นั่งสงบสติสงบจิต “อิติกาฟ” ในมัสยิด

การถือศีลอด มีเป้าหมายเพื่อเป็นการฝึกฝนให้ตัวเองมีจิตผูกพัน และยำเกรงต่อพระเจ้าเพื่อการดำเนินชีวิตในทุกด้าน ตามคำบัญชาของพระองค์ อันเป็นผลดี ทำให้เกิดปกติสุขทั้งส่วนตัวและส่วนสังคม

นอกจากนั้น ประโยชน์ของการถือศีลอด ยังเป็นผลดีในด้านสุขภาพอนามัยอีกด้วย เพราะการถือศีลอด เป็นการอดอาหารในช่วงเวลาที่ถูกกำหนดไว้อย่างตายตัว นั้น จะทำให้ร่างกายได้ละลายส่วนเกินของไขมันที่สะสมเอาไว้ อันเป็นบ่อเกิดของโรคภัยหลายประการด้วย

การถือศีลอด ทำให้เกิดการประหยัดทั้งอาหารของโลก และสิ่งฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ในหนึ่งเดือนที่ถือศีลอด ค่าอาหารที่ลดลงจะเป็นจำนวนมหาศาล เท่ากับเดือนถือศีลอด นั้น มุสลิมช่วยทำให้โลกประหยัดโดยตรง

ชะกาต

ชะกาต ในศาสนาอิสลาม หมายถึง ทานประจำ ซึ่งศาสนาบังคับให้ผู้มีทรัพย์สินมากเกินจำนวนที่กำหนดไว้ (ในศาสนา) จ่ายแก่ผู้ควรได้รับ (ตามอัตราที่ศาสนากำหนด)

ที่มาของการบริจาคชะกาต

1. คำสอนในศาสนาที่ให้มุสลิมทุกคน ถือว่า บรรดาทรัพย์สินทั้งหลายที่หามาได้ นั้น คือของฝากจากอัลเลาะห์เจ้า ให้จ่ายส่วนหนึ่งแก่คนยากคนจน
2. ชีวิตจริงของพระศาสดามะหะหมัด เคยผ่านความยากจนมาก่อน

วัตถุประสงค์ของการบริจาคชะกาด

1. เพื่อชำระจิตใจของผู้บริจาคให้บริสุทธิ์ ไม่ตกเป็นทาสแห่งวัตถุ ด้วยความโลภ และเห็นแก่ตัว
2. เพื่อปลูกฝังให้มุสลิมทั้งหลาย เป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน
3. เพื่อลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม ด้วยวิธีการสังคมสงเคราะห์

ลักษณะของการบริจาคชะกาดที่ถือได้ว่าได้บุญกุศลตามความมุ่งหมาย ได้แก่

1. ทรัพย์สินที่บริจาคต้องได้มาด้วยความสุจริต
2. ต้องเต็มใจในการบริจาค ไม่หวังสิ่งตอบแทน ไม่เจตนา เพื่ออวดความมั่งมี และไม่ลำเลิก

บุญคุณ

อัตราการบริจาคชะกาด

1. **ชะกาดพืชผล** อันได้แก่ การเพาะปลูกที่นำผลผลิตมาเป็นอาหารหลักในท้องถิ่น นั้น เช่น ข้าว ข้าวสาลี เป็นต้น เมื่อมีจำนวนผลิตได้ 650 กก. ต้องจ่ายชะกาด 10% สำหรับการเพาะปลูกที่อาศัยฝน และเพียง 5% สำหรับการเพาะปลูกที่ใช้น้ำจากแรงงาน

2. **ทองคำเงินและเงินตรา** เมื่อมีจำนวนเหลือใช้เพียงพอเท่าทองคำหนัก 5.6 บาทเก็บไว้ครอบครอง ครบรอบปีก็ต้องบริจาคออกไป 2.5% จากทั้งหมดที่มีอยู่

3. **รายได้จากการค้า** เจ้าของสินค้าต้องคิดหักในอัตรา 2.5% ในทุกรอบปี บริจาคเป็นชะกาด ทั้งนี้ทรัพย์สินจะต้องไม่น้อยกว่า เทียบน้ำหนักทองคำเท่ากับ 4.67 บาท

4. **ขุมทรัพย์เหมืองแร่** เมื่อได้ขุดกรูสมบัติแผ่นดิน หรือเหมืองแร่ได้สัมปทาน จะต้องชะกาด 20% หรือ 1 ใน 5 จากทรัพย์สินทั้งหมดที่ได้

5. **ปศุสัตว์** ผู้ที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ คือ วัว ควาย อูฐ แพะ จะต้องบริจาคในอัตราที่แน่นอน เป็นชะกาดออกไป เช่น มีวัว ควาย ครบ 30 ตัว ให้บริจาคลูกวัว อายุ 1 ขวบ ครบ 100 ตัว บริจาคลูกวัว อายุ 2 ขวบ 1 ตัว และ 1 ขวบ 2 ตัว เป็นต้น

4.3 ศาสนาคริสต์

ได้แก่ หลักความรัก ซึ่งก่อให้เกิดความรัก สามัคคี ของคนในโลก ทั้งนี้ เพราะหลักความรัก เป็นคำสอนทางจริยธรรมที่สำคัญที่สุดของศาสนาคริสต์ ความรักในที่นี้ มิใช่ความรักอย่างหนุ่มสาว อันประกอบด้วยกิเลส ตัณหา และอารมณ์ปรารถนา อันเห็นแก่ตัว แต่หมายถึง ความเป็นมิตรและความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข พระคริสตธรรม ทั้งพระคริสตธรรมใหม่ และพระคริสตธรรมเก่า ต่างก็มีคำสอนที่เน้น เรื่อง ความรัก ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า และความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ในพระคริสตธรรมเก่า ความรัก เป็นเรื่องของความผูกพันระหว่างพระเจ้ากับชนชาติอิสราเอล โดยที่พระเจ้าทรงเป็นผู้ให้ความรักแก่ชนชาติอิสราเอลก่อน จากนั้นชาวอิสราเอล จึงสนองตอบความรักของพระเจ้า พระคริสตธรรมเก่า ได้บันทึกหลักความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ไว้ว่า

“จงอย่าเกลียดชังพี่น้องของเจ้า อยู่ในใจ แต่เจ้าจงตักเตือน เพื่อนบ้านของเจ้า เพื่อจะไม่ต้องรับโทษ เพราะเขา เจ้าอย่าแค้นหรือผูกพยาบาท ลูก หลาน ญาติพี่น้องของเจ้า แต่จงรักเพื่อนบ้าน เหมือนรักตนเอง”

ในพระคริสตธรรมใหม่ คำสอน เรื่อง หลักความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ได้เปลี่ยนไป โดยให้พระเยซูเป็นสัญลักษณ์ของความรักสูงสุดที่พระเจ้าทรงมีต่อมนุษย์ เห็นได้จากการที่พระเยซูทรงยอมสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขน เพื่อให้ผู้มีศรัทธาในพระองค์ จะได้พ้นจากความผิดบาปเจตนารมณ์ของพระเยซูที่ทรงยอมสละพระชนม์ชีพ เพื่อไถ่บาปของมวลชน นั้น ปรากฏอยู่ในคำอธิษฐานของพระองค์ ก่อนที่ทหารโรมันจะเข้าจับกุม และพระคริสตธรรมใหม่ ได้บันทึกความสำคัญของความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ว่า

“มีธรรมาจารย์คนหนึ่ง เมื่อมาถึงได้ยินเขาโต้เถียงกัน และเห็นว่าพระองค์ ทรงตอบเขาได้ดี จึงทูลถามพระองค์ ว่า “ธรรมบัญญัติข้อใดเป็นเอก เป็นใหญ่ กว่าธรรมบัญญัติทั้งปวง” พระเยซูจึงตรัสตอบคนนั้น ว่า “ธรรมบัญญัติเอก นั้น คือว่า โอชนอิสราเอลจงฟังเถิด พระเจ้าของเราทั้งหลาย ทรงเป็นพระเจ้าองค์เดียว และพวกท่านจงรักพระเจ้าด้วยสุดจิต สุดใจ ของท่านด้วย สุดความคิดและด้วยสิ้นสุดกำลังของท่าน และธรรมบัญญัติที่สอง นั้นคือ จงรักเพื่อนบ้าน เหมือนรักตนเอง ธรรมบัญญัติอื่นที่ใหญ่กว่าธรรมบัญญัติทั้งสองนี้ ไม่มี”

คำว่า “เพื่อนบ้าน” นี้หมายถึง เพื่อนมนุษย์ทั่วไป พระเยซู ทรงสอนให้มนุษย์ เผื่อแผ่ความรักไปรอบด้าน ไม่เลือกที่รักผลักที่ชัง หลักคำสอนสำคัญนี้ มีอยู่ในบทเทศนาบนภูเขา ความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ แสดงออกได้โดยความเมตตา กรุณา และความเสียสละ ส่วนความรักที่มนุษย์มีต่อพระเจ้า แสดงออกโดยความศรัทธา **ความศรัทธาสรุปได้ 5 ประการ คือ**

1. ศรัทธาว่าพระเจ้า คือ พระเยโฮวาห์ เป็นพระเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว
2. ศรัทธาว่าพระเจ้า ทรงรักมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน
3. ศรัทธาว่าพระเยซู เป็นบุตรของพระเจ้า
4. ศรัทธาว่าพระเยซู เป็นพระเจ้าผู้ช่วยให้รอด
5. ศรัทธาว่าในแผ่นดินสวรรค์ หรืออาณาจักรของพระเจ้าที่กำลังจะมาถึง

หลักความรักและหลักอาณาจักรของพระเจ้า มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ มนุษย์จะสามารถเข้าถึงอาณาจักรของพระเจ้าได้ ก็โดยอาศัยความรัก เป็นคุณธรรมนำทาง และอาณาจักรของพระเจ้า ก็เป็นอาณาจักรที่บริบูรณ์ด้วยรัก

4.4 ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ยึดหลักปรมาตมัน มีความหมายดังนี้

หลักปรมาตมัน

คำว่า ปรมาตมัน หมายถึง สิ่งยิ่งใหญ่อันเป็นที่รวมของทุกสิ่งทุกอย่างในสากลโลก ซึ่งเรียกชื่อสิ่งนี้ว่า พรหมปรมาตมันกับพรหม จึงเป็นสิ่งเดียวกันและมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง
- 2) เป็นนามธรรมสิ่งสถิตอยู่ในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง เรียกว่า อาตมัน เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตา
- 3) เป็นศูนย์รวมแห่งวิญญาณทั้งปวง
- 4) สิ่งทั้งหลายทั้งปวงในสากลโลกล้วนเป็นส่วนย่อยที่แยกออกมาจากพรหม
- 5) เป็นตัวความจริง (สัจธรรม) สิ่งเดียว (โลกและสิ่งอื่น ๆ ล้วนเป็นมายาภาพลวงที่มีอยู่ชั่วครั้ง

ชั่วคราว เท่านั้น)

- 6) เป็นผู้ประทานวิญญาณความคิดและความสันติ
- 7) เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในสภาพเดิมตลอดกาล

วิญญาณของสัตว์โลกทั้งหลาย (อาตมัน) คือ ส่วนที่แยกออกมาจากวิญญาณรวมของพรหม (ปรมาตมัน) วิญญาณย่อยแต่ละดวงเหล่านี้ เมื่อแยกออกมาแล้ว ย่อมเข้าสิ่งสถิตในสิ่งมีชีวิตรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ในร่างกายมนุษย์ เทวดา สัตว์ และพืช มีสภาพดีบ้าง เลวบ้าง สุดแต่ผลกรรมที่ทำไว้ซึ่งถือว่า เป็นทุกข์ทั้งสิ้น トラบใดที่วิญญาณเหล่านี้ยังไม่สิ้นกรรม ย่อมต้องเวียนว่ายตายเกิดผจญทุกข์อยู่ตลอดไป

ดังนั้น เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างในสากลโลกเป็นสิ่งเดียวกัน จึงควรอยู่ด้วยกันด้วยสันติและสงบสุขได้

กิจกรรมที่ 4

ให้ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่ม แล้วอภิปรายถึงโทษของการขาดคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดกับตนเองสังคมและประเทศชาติ กลุ่มละ 5 ประเด็น โดยวิเคราะห์จากสถานการณ์ความเดือดร้อนในปัจจุบัน แล้วนำมาเสนอในการพบกลุ่ม

กิจกรรมที่ 5

ให้ผู้เรียนอ่านเรื่องต่อไปนี้อภิปรายพร้อมยกตัวอย่างอื่น ๆ จากหน้าหนังสือพิมพ์ที่แสดงโทษผิดศีลไม่รักษาศีล 5

เพียงเสียงที่บดขบ

เสียงปรบมือดังกึกก้องในห้องประชุม เมื่อพิธีกรประกาศรายชื่อของแม่ดีเด่น ประจำปีการศึกษา 2540 มือของแม่เย็นเฉียบ เมื่อตอนจับมือของผม ผมประคองแม่ออกไปรับรางวัลจากผู้อำนวยการวิทยาลัย น้ำตาแห่งความปลื้มปิติของแม่เอ่อล้นขอบตา เมื่อพิธีกรอ่านประวัติของแม่

“...มีความวิริยะอุตสาหะในการเลี้ยงดูลูก ทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่อบรมพรั้าสอนให้ลูกประพฤติตนเป็นคนดี ... สำหรับลูกนั้นมีความประพฤติดี บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นที่รักของครู – อาจารย์ และเพื่อน ๆ ในวิทยาลัย” คำสรรเสริญเยินยอมากมายจนทำให้หัวใจของผมพองโต

“ลูกแม่ วันนี้เป็นวันที่แม่มีความสุขที่สุด ถึงพ่อจะทิ้งแม่ไป แต่แม่ก็ทำหน้าที่ได้ดีที่สุด” แม่นำโล่ที่ได้รับไปวางไว้บนหลังตู้ ยืนพิจารณาอ่านข้อความซ้ำแล้วซ้ำอีก

“ดูแม่เจ้าสิ ภาคภูมิใจในตัวเจ้ามากเลยนะ หลังจากพ่อเจ้าไปมีเมียใหม่ แม่ก็ทุ่มเทความรักให้เจ้าจนหมด ไม่ยอมแต่งงานใหม่ ก็เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่อเจ้า ต้องรักแม่ให้มาก ๆ นะ” คุณตาวยึดจิตสปีพูดเตือนหลานชาย ดวงตาฝ้าฟาง มองดูหลานด้วยความรักที่ไม่แตกต่างจากผู้เป็นแม่

“ผมจะรักษาความดีนี้ไว้ตลอดไป คุณตาเชื่อไหมกว่าอาจารย์จะคัดเลือกได้ แม่ดีเด่นต้องดูความประพฤติของลูกก่อน ดูการยอมรับจากอาจารย์ทุกคน ตลอดทั้งพี่ ๆ และเพื่อน ๆ ในวิทยาลัย”

เช้าวันใหม่ ผมเดินเข้าวิทยาลัยอย่างสง่า ฝ่าเผย รุ่งที่รุ่งน่อง และเพื่อน ๆ มองผมด้วยความชื่นชม ผมกลายเป็นดาวรุ่งโดยไม่รู้ตัว

“เฮ้ยไอ้ทศหุบปากเสียบ้าง ยิ้มอยู่ได้ทั้งวัน” เพื่อนในห้องเรียนแซวขึ้น หลังจากอาจารย์ที่ปรึกษาแสดงความชื่นชมในช่วงโมงโฮมรูม

“พี่ทศว่างไหมคืนนี้ จะโทรไปคุยด้วยนะ” สาวรุ่นน้องชื่อ แป้ง หน้าตาสะสวยเป็นที่หมายปองของหนุ่ม ๆ เริ่มทอดสะพานให้ผม

“โทรดี ๆ หน่อยนะกลัวตากับแม่จะบ่น” ผมทิ้งท้ายให้หล่อนเพื่อสานสัมพันธ์ต่อไป

“ไอ้หน่อย จะมัวแต่เรียนอย่างเดียวไม่ได้หรอกนะ เพื่อนฝูงมันก็ต้องคบบ้างมีการสังสรรค์กันบ้างตามประสาเด็กหนุ่ม ๆ” รุ่นพี่สาขาเดียวกันเอ่ยขึ้นหลังจากเลิกเรียน

“ผมกลัวตาและแม่ จะเป็นห่วงครับพี่”

“โอ้เอ๊ย! แกเป็นผู้ชายออกสามคอกนะ ไม่ใช่กะเทย” กลุ่มพี่หลาย ๆ คนส่ายอกผม พร้อมเสียงหัวเราะเยาะในที... คำพูดของพวกเขาทำให้ผมเก็บไปครุ่นคิดจนนอนไม่หลับทั้งคืน ผมยอมรับว่าตัวเองค่อนข้างอ่อนแอในด้านจิตใจ มีอะไรมากระทบจิตใจไม่ได้ จนบางครั้งก็เหมือนกับเป็นคนแบกทุกข์หรือแบกทั้งโลกไว้คนเดียว

“เป็นลูกผู้ชายต้องเข้มแข็งนะลูก จิตใจต้องหนักแน่น” แม่จะสอนบ่อยครั้งที่เวลาเห็นผมแสดงความอ่อนแอ

“แม่จะไปราชการ 1 สัปดาห์ ลูกต้องรีบกลับบ้านเพื่อมาดูแลตานะลูก” แม่กำชับผมก่อนที่จะขึ้นรถไปต่างจังหวัด

“วันนี้ต้องทำรายงานส่งอาจารย์ คืนนี้เราระดมสมองกันที่บ้านไอ้มีดนะ เออ...แล้วไอ้ทศมันจะไปหรือเปล่า” สายตาทุกคู่จ้องมาที่ทศเป็นตาเดียวกัน

“เอ่อ...ข้าต้องรีบกลับบ้านมีดา...” เสียงโห่ฮาป่าดั่งลั่นทั้งห้อง

“ตัดมันออกจากกลุ่มเลย เรื่องมากไปได้รำคาญวะ”

‘เออ... ไปก็ไปวะเดี๋ยวจะโทรบอกตาก่อน’ ผมพูดขึ้นเพื่อตัดความรำคาญ

บ้านสองชั้นในซอยเปลี่ยวที่พวกเพื่อน ๆ นัดกันระดมสมอง เพื่อทำรายงานนั้นผมมองดูรอบ ๆ บริเวณบ้านที่มีต้นไม้และหญ้าขึ้นเต็มไปหมด ภายในบ้านปล่อยให้รกรุงรัง กลิ่นเหม็นอับคลุ้งไปหมดจนผมต้องใช้มือปิดจมูก

“อย่าทำเป็นผู้ดีเลยไอ้ทศ นี่แหละคือที่ระดมสมองแก เอ๊ยไม่ใช่ระดมสมองเว้ยเพื่อนขอโทษ... ขอโทษข้าพุดผิดไป” สายตาของรุ่นพี่ และเพื่อน ๆ หลายคนดูแปลกไป เหมือนมีอะไรซ่อนเร้นและปกปิดผมอยู่

เสียงวิทยุเปิดดังลั่นทั่วบ้าน ผมมองออกไปนอกหน้าต่าง เห็นทุ่งนาเว้งว่าง สุดลูกหูลูกตา ผมคิดในใจว่า ถ้ามีบ้านข้างเคียงคงไม่มีใครยอมทนฟังเสียงพวกนี้ได้

“เฮ้ยทศมานั่งตรงนี่ยื่นเช่อยู่ได้” รุ่นพี่ก๊วกมือเรียก ผมเดินเข้าไปสมทบมองเห็นเหล่าและแก้ววางเตรียมพร้อมไว้แล้ว

“จะเริ่มทำงานกันเมื่อไหร่” ผมเอ่ยถามขึ้นเมื่อเห็นเพื่อนแต่ละคนนั่งเป็นกลุ่ม ร้องรำ ทำเพลง บ้างก็เดินตามจังหวะอย่างเมามัน บ้างก็ตั้งวงดื่มเหล้า

“เฮ้ย... ไอ้โย่ง เอาปีศาจแดงให้มันกินด้วย จะได้ลับประสาทมัน” แคปซูลสีแดงถูกยื่นให้ผมเมื่อผมปฏิเสธเสียงเพื่อน ๆ ก็ดังขึ้น

“มันเป็นกะเทยไปเอากระโปรงมาให้มันนุ่งด้วย”

“แกเกิดเป็นผู้ชาย มันก็ต้องมีทั้งบู๊และบุน ไม่ลองไม่รู้แกจะเกิดมาเสียชาตินะ”

“ช่วยเชียร์มันหน่อยเพื่อน ๆ” เสียงปรบมือและเสียงลั่นดังลั่น ความคิดของผมขณะนั้นมันสับสนไปหมด

“พี่จะกินเป็นตัวอย่าง” รุ่นพี่นำเจ้าปีศาจแดงหย่อนลงในปากตามด้วยน้ำโซดา

“เห็นไหมพี่ยังไม่เป็นอะไรเลย กินเข้าไปแล้วความวิตกกังวลต่าง ๆ จะหมดไป” มือของผมเริ่มสั่นเทาตอนรับยาจากรุ่นพี่ ผมครุ่นคิดถึงแม่แต่คิดในใจว่า

“แม่ครับผมขอลองครั้งเดียว เพื่อศักดิ์ศรีของลูกผู้ชาย”

การทดลองของผมในครั้งนั้นมัน คือ ความคิดที่เป็นเพียงเสี้ยวที่บดขบ ที่ทำให้ชีวิตของผมต้องจมปลักอยู่กับสิ่งเสพติดชนิดที่ถอนตัวไม่ขึ้น พอว่างทุกครั้งผมจะต้องมามั่วสุมกับพวกเขา ผมเสพทุกอย่างตั้งแต่ยากระตุ้นประสาท ยาหล่อมประสาท จนขณะนี้ผมก้าวหน้าถึงขั้นต้องฉีดยาและเฮโรอีนเข้ากล้ามเนื้อ หรืออาจเสพโดยยัดใส่ในบุหรี่ จุดบุหรี่แล้วจิ้มสูบ บางครั้งก็แตะจุกสุดดมร่างกายของผมเริ่มชুবผอมเหลือง อ่อนเพลีย อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย คุ้มตีคุ้มร้าย บางครั้งผมทำอะไรลงไปโดยที่ไม่รู้สึกตัว

เช้าวันรุ่งขึ้น ผมลืมตาตื่นขึ้นมามองดูรอบ ๆ ที่ถูกรายล้อมด้วยซีกรงเหล็ก ผมมองดูเจ้าหน้าที่ตำรวจเดินกันขวักไขว่ไปมา

“ตื่นแล้วหรือ รู้ตัวหรือเปล่าว່ว่าทำอะไรลงไป” นายร้อยเวรยืนถามผมที่หน้าประตู

“หมวดครับผมจำอะไรไม่ได้เลยจริง ๆ ” ผมใช้กำปั้นทุบศีรษะที่เริ่มจะปวดรุนแรงขึ้นทุกที

“เมื่อคืนนี้ แกใช้ก้อนทุบตามร่างกายของตาแกเองจนถึงแก่ชีวิต ก็มุดูเสื้อแกสิ คราบเลือดยังติดเต็มไปหมด”

ผมรีบกำดูเสื้อสีขาวของตัวเอง หัวใจของผมเริ่มเต้นไม่เป็นจังหวะ สมองสับสนจับต้นชนปลายไม่ถูก ก่อนที่ผมจะลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้น ภาพที่ปรากฏขึ้นข้างหน้าผม คือ ร่างของแม่ที่วิ่งกระเซอะกระเซิงผมเผ้ารุงรัง แต่สิ่งที่ผมต้องตกใจมากที่สุดในชีวิต คือ ภาพของสองมือแม่กอดโล่พร้อมตะโกนเสียงดังว่า

“ฉันคือแม่ดีเด่นประจำปี ดูโล่ที่ฉันได้รับสิ... แสดงว่า ลูกของฉันเป็นคนดี... ดีจริง ๆ นะ ...” แม่วิ่งชูโล่ให้คนนั้น คนนี้ดู เสียงตำรวจพูดกันบนโรงพักชัดเจน และก้องไปในหูของผมทั้งสองข้างว่า

“เป็นบ้าเพราะลูกแท้ ๆ ... น่าสงสารจัง”

(จากรวมเรื่องสั้นส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมกระทรวงศึกษาธิการ)

กิจกรรมที่ 6

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ 5 - 7 คน อภิปรายประโยชน์ของการมีหลักคุณธรรมจริยธรรมประจำใจว่าเกิดผลต่อตนเองอย่างไร และให้ตัวแทนออกมารายงานกลุ่มใหญ่

ให้ผู้เรียนแสวงหาบุคคลในชุมชนที่ท่านเห็นว่าเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมแล้วเขียนภาพประกอบแสดงถึงความดีงามของบุคคลนั้น ๆ

กิจกรรมที่ 7

ให้ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่ม แล้วอภิปรายถึงโทษของการขาดคุณธรรมจริยธรรมที่เกิดกับตนเองสังคมและประเทศชาติกลุ่มละ 5 ประเด็น โดยวิเคราะห์จากสถานการณ์ความเดือดร้อนในปัจจุบัน แล้วนำมาเสนอในการพบกลุ่ม

กิจกรรมที่ 8

1. ให้ผู้เรียนฝึกนั่งทำจิตใจให้สงบ โดยตั้งมั่นอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ลมหายใจเข้าออก แล้วเปรียบเทียบความรู้สึกในขณะที่ทำจิตใจให้สงบกับความรู้สึกในยามที่เสียใจ หรือดีใจว่า มีสภาพต่างกันอย่างไร แล้วนำมาอภิปรายร่วมกันในการพบกลุ่ม

2. สภาพจิตที่เป็นสมาธิ กับสภาพจิตของบุคคลที่อยู่ในภาวะเหม่อลอย ต่างกันหรือเหมือนกัน อย่างไร

3. ศึกษาค้นคว้าข่าวอาชญากรรมตามสื่อสารมวลชน แล้วให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมนั้น ๆ แล้วเปรียบเทียบว่า ถ้าเป็นผู้เรียนจะมีวิธีการป้องกันแก้ไข เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าวได้ อย่างไร

4. ให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ เหตุการณ์วิกฤติอันตรายที่เกิดขึ้นกับตนเอง และผู้เรียนได้ใช้สติมาแก้ไขช่วงวิกฤตดังกล่าว อย่างไร ถ้าหากขาดสติในช่วงวิกฤตนั้น จะส่งผลต่อตัวเองอย่างไรในปัจจุบัน

บทที่ 2

วัฒนธรรม ประเพณี ของไทยและเอเชีย

□ **สาระสำคัญ**

วัฒนธรรม ประเพณีไทยและในประเทศเอเชีย เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับชาวไทยและประชาชนชาติอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย เพราะเป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ส่งผลให้เอเชียมีเอกลักษณ์ของตนเอง ในปัจจุบันที่สังคมโลกสื่อสารไร้พรมแดน วัฒนธรรม และประเพณีของเอเชีย จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้า รวมทั้ง การเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การอนุรักษ์ สืบสาน ตลอดจนการส่งเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในประเทศไทยและเอเชีย เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นในสังคมปัจจุบัน เพราะจะเป็นการเสริมสร้างวัฒนธรรม ประเพณีของไทยและเอเชียให้ ดำรงสืบต่อไป

□ **ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง**

1. มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณีของประเทศไทยและประเทศในทวีปเอเชีย
2. ตระหนักถึงความสำคัญในวัฒนธรรม ประเพณีของประเทศไทยและประเทศในทวีปเอเชีย
3. มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรม ประเพณีของประเทศไทยและประเทศในทวีปเอเชีย
4. ประพฤติตนตามค่านิยมจริยธรรมที่พึงประสงค์ของสังคมไทย

□ **ขอบข่ายเนื้อหา**

เรื่องที่ 1 วัฒนธรรม ประเพณีของไทยและเอเชีย

เรื่องที่ 2 การอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี

เรื่องที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์และการสานวัฒนธรรม ประเพณี

เรื่องที่ 4 ค่านิยมที่พึงประสงค์

□ **สื่อการเรียนรู้**

1. วิธีดีวีดีวัฒนธรรม ประเพณีค่านิยมของไทยและประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย

2. คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต วัฒนธรรม ประเพณีค่านิยมของไทย และประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย

เรื่องที่ 1 วัฒนธรรม ประเพณีของไทยและเอเชีย

1. วัฒนธรรม ประเพณีของไทย

1.1 วัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมในภาษาไทย เกิดมาจากการรวมคำ 2 คำ คือ **วัฒนธรรม** หมายถึง ความเจริญงอกงาม รุ่งเรือง และ คำว่า **ธรรม** หมายถึง การกระทำหรือข้อปฏิบัติ รวมแล้วแปลว่า วัฒนธรรม คือ ข้อปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม พระยาอนูมานราชชน กล่าวไว้ว่า **วัฒนธรรม** คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิต หรือสร้างขึ้น เพื่อความสวยงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม วัฒนธรรม คือ วิถีทางแห่งชีวิตมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เรียกกันได้ เอาอย่างกันได้ กล่าวโดยสรุปแล้ว **วัฒนธรรม** หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีมนุษย์สร้างขึ้นไว้ เพื่อนำเอาไปช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม ซึ่งจะรวมถึง ช่วยแก้ปัญหา และช่วยสนองความต้องการของสังคม

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ได้แบ่ง ประเภทของวัฒนธรรมไทยไว้ 4 ประเภท คือ

1. **คติธรรม** คือ วัฒนธรรมเกี่ยวกับหลักในการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องความเชื่อ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจที่ได้มาจากศาสนา

2. **เนติธรรม** คือ วัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือว่ามี ความสำคัญพอ ๆ กับกฎหมาย

3. **วัตถุธรรม** หมายถึง วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือน ยารักษาโรค เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ

4. **สหธรรม** หมายถึง วัฒนธรรมทางสังคม คือ คุณธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รวมทั้งระเบียบมารยาทต่าง ๆ การแต่งกายในโอกาสต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุปวัฒนธรรมมี 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติแบ่งเนื้อหาวัฒนธรรมเป็น 5 ประเภท คือ

1. **ศิลปกรรม** ได้แก่ ภาษา วรรณกรรม การละคร นาฏศิลป์ ดนตรี จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และศิลปะการแสดง

2. **มนุษยศาสตร์** ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี การปกครอง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา ศาสนา

3. **การช่างฝีมือ** ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอ การจักสาน การทำเครื่องถม เครื่องเงิน เครื่องทอง

4. กีฬาและนันทนาการ ได้แก่ มวยไทย กระบี่ กระบอง ตระกร้อ การละเล่นพื้นเมือง
5. **คหกรรม** ได้แก่ ระเบียบในเรื่องการกินอยู่ มารยาทในสังคม การแต่งกาย การตกแต่ง
เคหสถาน การดูแลเด็ก เป็นต้น

ลักษณะของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทย ได้รับการพัฒนามาโดยลำดับ จากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ประกอบกับความสามารถของคนไทย ก่อให้เกิดการสร้างสรรค การหล่อหลอมรวมกัน จนมีลักษณะเด่น ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. การมีพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ วิถีคนไทยเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง กิจกรรมต่าง ๆ ล้วนนำศาสนาที่เกี่ยวข้อง วิถีคิด การดำเนินชีวิตที่คนไทยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใจดี ล้วนมาจากคำสั่งสอนทางศาสนา โดยเฉพาะคนไทยในชนบทที่ชีวิตเรียบง่าย ไม่ต้องต่อสู้แข่งขันมาก ยังคงมีวิถีชีวิตแบบพุทธ

2. การมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สังคมไทยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น คนไทยทุกคนจึงถวายความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และพระมหากษัตริย์จะมีพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่ทรงคุณประโยชน์ต่อชาวไทย

3. อักษรไทย ภาษาไทย สังคมไทยมีอักษรใช้มาตั้งแต่กรุงสุโขทัย และได้รับการพัฒนาอักษรไทยโดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช จัดเป็นเอกลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจ เช่น คำว่าพ่อ แม่ พี่ น้อง ฯลฯ เป็นต้น

4. วัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเป็นไทย บ้านเรือนไทยที่มีเอกลักษณ์เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติของเมืองไทย เรือนไทยสูงโปร่ง หลังคาลาดชัน ทำให้เย็นสบาย อาหารไทยมีลักษณะเฉพาะมีแกง น้ำพริก กวยเตี๋ยว ผัดไทย ต้มยำกุ้ง ฯลฯ ล้วนแต่อร่อยและแพร่หลายไปในต่างชาติ ยาไทยยังมีใช้อยู่ถึงปัจจุบัน เช่น ยาเขียว ยาลม เป็นต้น ยาที่กำลังมาอย่างเป็นที่นิยม มีสรรพคุณในการรักษาได้ ศิลปกรรมไทย เป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเพียรพยายามในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนไทย ตั้งแต่อดีต คือ วรรณคดีไทย แสดงออกในทางตัวหนังสือ เช่น รามเกียรติ์ พระอภัยมณี ดนตรีไทย ยังทรงคุณค่าวัฒนธรรมไทย สื่อถึงความไพเราะอ่อนหวาน ใช้ดนตรีไทยทั้งระนาด กลอง ซอด้วง ซออู้ ฯลฯ ครบทั้งดีด สี ตรี เป่า เพลงไทย เป็นการร้อยกรองบทเพลง ร่วมกับดนตรีไทย สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น เพลงลาวคำหอม เขมรไทรโยค ฯลฯ จิตรกรรมไทย การวาดเขียนบนผนังโบสถ์ มีสีสวยงาม มักวาดเป็นพุทธประวัติ สำหรับจิตรกรรมไทย ต้องคอยซ่อมแซม ทะนุบำรุงรักษา ประติมากรรมไทย มีการปั้นหล่อพระพุทธรูป และการตกแต่งลายปูนปั้น ในพระพุทธรูป สถาปัตยกรรมไทย การออกแบบโบสถ์ วิหาร พระราชวังต่าง ๆ

1.2 ประเพณีไทย

ประเพณีไทยเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ประเพณีแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยที่สืบเนื่องมา เป็นสิ่งที่คนไทยควรศึกษาทำความเข้าใจและช่วยกันอนุรักษ์ โดยปกติแล้วศาสนาและความเชื่อมีอิทธิพลต่อประเพณีไทย สำหรับประเพณีไทยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ พระราชประเพณี และประเพณีในท้องถิ่นต่าง ๆ

พระราชประเพณีที่สำคัญ ๆ คือ

พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ทำในโอกาสที่พระเจ้าแผ่นดินขึ้นครองราชย์สมบัติ เป็นการแสดงออกของจิตใจข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ทรงอำนาจอยู่ในแผ่นดิน จะมีความยินยอมพร้อมใจ พระราชประเพณีนี้ได้ล้มเลิกตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย การถือน้ำพิพัฒน์สัตยานี้ ใช้น้ำ เป็นสื่อกลางอาคมศาสตร์วูตต่าง ๆ ว่าคาถาแล้วเสียบลงในน้ำ แล้วนำไปแจกกันดื่ม และในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงฟื้นฟูการถือน้ำ ในวันพระราชทานตรารามาศิขิภิเศกทหารหาญของชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าปลื้มใจ ที่พระองค์พยายามรักษาพระราชประเพณีดั้งเดิมไว้

พระราชพิธีทอดพระกฐินหลวง โดยการเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคขบวนพยุหยาตราอย่างแบบโบราณ ปัจจุบันทำในวาระสำคัญ ๆ เป็นการอนุรักษ์โบราณประเพณีไว้ มีการซ่อมฝายเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช ฯลฯ ความสวยงามวิจิตร ตระการตา ของพระราชพิธีนี้ไม่มีประเทศใดเสมอเหมือน ส่วนมากการทอดกฐินหลวงทำเป็นประจำทุกปี เสด็จทรงชลมารคเป็นปกติ

ประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่นของไทย

ประเพณีตรุษสงกรานต์ มีทุกท้องถิ่นในวันขึ้นปีใหม่ของไทย มีประเพณีสรงน้ำพระ ทำบุญไหว้พระ รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ ตรงกับวันที่ 13 เมษายนของทุกปี แต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย สำหรับประเพณีตรุษสงกรานต์ในภาคเหนือ ยังคงสวยงามน่าชม สมควรอนุรักษ์วัฒนธรรมการรดน้ำดำหัวให้ดำรงสืบต่อไป

ประเพณีลอยกระทง ทำในเดือน 12 ประเพณีนี้เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย มีวัตถุประสงค์คือ ตกแต่งกระทงด้วยวัสดุดอกไม้ จตุรูปเทียนลอยกระทงลงแม่น้ำลำคลอง เพื่อขอโทษพระแม่คงคาที่ประชาชนได้อาศัยดื่มกิน และเพื่อไหว้พระพุทธรูปเจ้าปางประทับอยู่ใต้เกษียรสมุทร

ประเพณีทำบุญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา แห่เทียนวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ทำบุญวันธรรมสวนะ ถวายผ้าอาบน้ำฝน ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เทศน์มหาชาติ เป็นประเพณีสำคัญของชาวพุทธ

ประเพณีการแต่งงาน การส่งตัวคู่สมรส การตาย การบวช การเกิด ขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญฉลองในโอกาสต่าง ๆ ตั้งศาลพระภูมิ เป็นประเพณีส่วนตัว ส่วนบุคคล ซึ่งแตกต่างกันไปตามภาคและท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมีประเพณีสำคัญ ๆ ของภาคต่าง ๆ อีก เช่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บายศรีสู่ขวัญ ของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเพณีแห่ผีตาโขนของจังหวัดเลย แห่เทียนพรรษา ของจังหวัดอุบลราชธานี ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ของภาคใต้ เป็นต้น

2. วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศในทวีปเอเชีย

ประเทศในเอเชีย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้จึงขึ้นอยู่กับผลิตผลทางการเกษตร แต่มีบางประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม เช่น ญี่ปุ่น และบางประเทศเจริญก้าวหน้าทางการผลิตน้ำมัน เช่น ประเทศอิรัก อิหร่าน คูเวต

ในการศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีของประเทศในเอเชีย ควรรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับลักษณะสำคัญของประชากรและสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ประเพณี ดังนี้

2.1 ลักษณะสำคัญทางประชากร

ประชากรที่อยู่ในภูมิภาคนี้มีหลายเผ่าด้วยกัน คือ

1) **ออสตราลอยด์** เป็นพวกที่อยู่ในหมู่เกาะ ตั้งถิ่นฐานในแหลมมาลายู หมู่เกาะอินโดนีเซีย นิวกินี จนถึงทวีปออสเตรเลีย มีรูปร่างเตี้ย ผิวคล้ำ ผมหยิก จมูกใหญ่

2) **นีโกลอยด์** อพยพเข้ามาในขณะที่พวกออสตราลอยด์มีความเจริญในภูมิภาคนี้แล้ว พวกนี้มีลักษณะผิวดำ จมูกใหญ่ ริมฝีปากหนา ผมหยิก ในปัจจุบันยังมีอยู่ในรัฐเปรัก-กัลันตัน ของมาเลเซีย ภาคใต้ของอินเดีย (ดราวิเดียน) ได้แก่ เกาะซาไก เซมังปาปวน

3) **เมลานีซอยด์** สันนิษฐานว่าเป็นเผ่าผสม ระหว่างนีโกลอยด์และออสตราลอยด์ ปัจจุบัน พวกนี้ไม่มีอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่มีอยู่มากตามหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก หมู่เกาะนิวกินี และออสเตรเลีย

4) **มองโกลอยด์** อพยพมาจากตอนกลางของทวีปเอเชีย เข้ามาอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่ ประชากรส่วนใหญ่ในปัจจุบัน เป็นพวกเชื้อสายมองโกลอยด์ เช่น มอญ เขมร ไทย ลาว เป็นต้น

จากลักษณะท่าเล ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และการอพยพของชนเผ่าต่าง ๆ ทำให้เกิดการผสมผสานของเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ จนปัจจุบันแทบแยกไม่ออกว่าใครมาจากเผ่าพันธุ์แท้จริง

นอกจากนี้ยังมีประชากรที่อพยพมาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ จีน และมาจากเอเชียใต้ คือ อินเดียเข้ามาอยู่ในภูมิภาคนี้

5) **คอเคซอยด์** เป็นพวกผิวขาว หน้าตารูปร่างสูงใหญ่ อย่างชาวยุโรป แต่ตา และผมสีดำ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียง และทางภาคเหนือของอินเดีย ได้แก่ ชาวอาหรับ ชาวปากีสถาน ชาวอินเดีย และประชากรในเนปาล และภูฏาน

2.2 สิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่อวัฒนธรรมของเอเชีย

สิ่งที่มีอิทธิพลสำคัญต่อวัฒนธรรมของเอเชีย คือ ภาษาและอิทธิพลของอารยธรรมภายนอกหรืออารยธรรมจากต่างชาติ

1) วัฒนธรรมทางภาษา

ลักษณะสำคัญทางภาษาในภูมิภาคนี้ มีประชากรหลายเชื้อชาติ หลายวัฒนธรรม จึงทำให้มีภาษาพูด ภาษาเขียน แตกต่างกันไปหลายกลุ่ม คือ

1. ภาษามาลาโย – โพรเนเซียน ได้แก่ ภาษาพูดกันในแหลมมาลายู หมู่เกาะอินโดนีเซีย และภาษาดากาล็อก ในหมู่เกาะฟิลิปปินส์

2. ภาษาออสโตร – เอเชียติก ได้แก่ ภาษามอญ เขมร เวียดนาม

3. ภาษาทิเบโต – ไชนีส ได้แก่ ภาษาพม่า ภาษาไทย

4. ภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาฮินดี ภาษาจีน ภาษาอาหรับ ภาษาของชาวตะวันตก โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้ในการติดต่อระหว่างประเทศ ทางการศึกษา และการค้า

สำหรับภาษาเขียนหรือตัวหนังสือ มี 4 ลักษณะ คือ

1. ดัดแปลงมาจากตัวหนังสือของอินเดีย ภาคใต้อาศัยกันมาก ในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา เช่น พม่า ไทย ลาว กัมพูชา

2. ดัดแปลงมาจากภาษาอาหรับ ใช้กันมากในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น มาเลเซีย บรูไน อินโดนีเซีย

3. ตัวหนังสือที่อาศัยแบบของตัวหนังสือจีน มีทั้งที่ดัดแปลงมาใช้ และนำตัวหนังสือจีนมาใช้โดยตรง มีใช้กันมากในประเทศเวียดนาม ส่วนกลุ่มที่ใช้ภาษาจีน เป็นภาษาพูด เช่น สิงคโปร์ กลุ่มพ่อค้าชาวจีนในทุกประเทศ นิยมใช้ภาษาจีน เป็นทั้งภาษาเขียนและภาษาพูด

4. ตัวหนังสือโรมัน ใช้กันมากในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ส่วนในเวียดนามก็เคยนำมาใช้เหมือนกัน แต่ปัจจุบันนิยมใช้ในชนบทบางกลุ่มเท่านั้น

2) อิทธิพลของอารยธรรมภายนอกหรืออารยธรรมจากต่างชาติ ได้แก่

อารยธรรมอินเดีย

มีหลายด้าน เช่น กฎหมาย อักษรศาสตร์ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี การปกครอง การเกษตร เป็นต้น

ด้านศาสนา อินเดียนำศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา เข้ามาเผยแพร่

ด้านการปกครอง มีการปกครองแบบเทวราชา การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของพระมหากษัตริย์ ใช้หลักคัมภีร์ของพระมนูธรรมศาสตร์ เป็นหลักในการปกครองของภูมิภาคนี้

ด้านอักษรศาสตร์ ได้แก่ วรรณคดีสันสกฤต ภาษาบาลี เข้ามาใช้

ด้านศิลปกรรม ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา เช่น วิหาร โบสถ์

อารยธรรมจีน

จีนเข้ามาติดต่อกับชายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่อดีตและเข้ามามีอิทธิพลทางการเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ แต่อิทธิพลดังกล่าวมีไม่มาก ทางด้านการเมืองจีนอยู่ในฐานะประเทศมหาอำนาจ อาณาจักรต่าง ๆ ที่เป็นเมืองขึ้นต้องส่งบรรณาการให้จีน 3 ปีต่อครั้ง เพื่อให้จีนคุ้มครองจากการถูกรุกรานของอาณาจักรอื่น ส่วนทางด้านเศรษฐกิจจีนได้ทำการค้ากับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สินค้าที่สำคัญ ได้แก่ ผ้าไหม เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น การค้าของจีนทำให้อาณาจักรที่เป็นเส้นทางผ่านมีความเจริญมั่นคงขึ้น ทางด้านวัฒนธรรมจีนมีอิทธิพลทางด้านนี้น้อยมาก จีนจะเผยแพร่วัฒนธรรมไปยังประเทศของตนเท่านั้น อาณาจักรเวียดนามเคยตกเป็นประเทศราชของจีนเป็นเวลานานจึงรับวัฒนธรรมของจีนไว้มาก เช่น การนับถือลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า ประเพณีการแต่งกาย การทำศพและการใช้ชีวิตประจำวัน

อารยธรรมอาหรับ

ในราวพุทธศตวรรษที่ 18 ศาสนาอิสลามมาจากตะวันออกกลาง ได้แผ่เข้ามาในอินเดีย ทำให้ชาวอินเดียส่วนหนึ่งหันมานับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะพ่อค้าจากอินเดียตอนใต้ ซึ่งติดต่อกับชายในบริเวณหมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่เป็นประจำ ได้นำศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ในภูมิภาคนี้ ผู้นำทางการเมืองของรัฐในหมู่เกาะต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เวลานั้นต้องการต่อต้านอำนาจทางการเมืองของอาณาจักรมัชปาหิต อาณาจักรฮินดู บนเกาะชวา ซึ่งกำลังแผ่อำนาจอยู่จึงหันมานับถือศาสนาอิสลาม เพราะให้ประโยชน์ทางการค้ากับพวกพ่อค้ามุสลิม ตามหลักของศาสนาอิสลามที่ว่า ทุกคนที่นับถือศาสนาอิสลาม นั้น เป็นพี่น้องกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงทำให้ศาสนาอิสลาม เป็นที่นิยมของกษัตริย์ชั้นสูง และสามัญชนด้วย

อารยธรรมตะวันตก

ชาติตะวันตกเริ่มเข้ามาในภูมิภาคนี้ โดยมีจุดประสงค์ที่จะทำการค้าและเผยแพร่ศาสนา สินค้าที่ชาวยุโรปต้องการ ได้แก่ พริกไทย และเครื่องเทศต่าง ๆ ในระยะแรก ๆ นั้น ความสนใจของชาวยุโรปจะจำกัดอยู่เฉพาะบริเวณหมู่เกาะ และบริเวณชายฝั่ง ตลอดจนถึงดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เกือบทั้งหมด

เดิมอาณาจักรต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติและภาษา หลังจากที่ได้รับอารยธรรมอินเดีย จีน และอาหรับแล้ว อารยธรรมใหม่ที่เกิดจากการผสมผสานกัน ทำให้ประชาชนมีสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกันและยึดมั่นเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ นอกจากนี้ภายในภูมิภาคก็ยังมีการแข่งขันกันทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ จนขาดความสามัคคี ไม่สามารถที่จะต่อต้านการขยายตัวของชาติตะวันตกได้ ในที่สุดก็ตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก

(ข้อมูลจากหนังสือสำหรับเยาวชน ชุด ประเทศเพื่อนบ้านของไทย ของกรมวัฒนธรรมสัมพันธ์ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ)

เพื่อให้เกิดความรู้วัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียซึ่งมีรายละเอียดวัฒนธรรม ประเพณีที่เข้มแข็ง คือ วัฒนธรรม ประเพณีของอินเดีย จีน อาหรับ และตะวันตก

2.3 วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศอินเดีย จีน อาหรับ และตะวันตก

1) วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศอินเดีย

อินเดีย เป็นแหล่งอารยธรรมใหญ่ของเอเชีย ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอินเดียนับถือศาสนาฮินดู และมีศาสนาอื่น เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ ศาสนาเชน ศาสนาคริสต์ โดยทั่วไปประชาชนระหว่างศาสนา จะให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ชาวอินเดียถือวัฒนธรรม ซึ่งจัดเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และเคร่งครัด อาทิ สตรีนิยมสวม紗หรือสวาร์กามิช การให้เกียรติสตรี และการเคารพบูชาเทพเจ้า เป็นต้น คนอินเดียมินิสัยรักสงบ และสุขภาพ แต่ค่อนข้างอยากรู้ อยากเห็น รวมทั้งจะไม่ทำร้ายสัตว์ทุกชนิด (ยกเว้นงานเทศกาลของบางศาสนา) โดยเฉพาะวัว ซึ่งถือเป็นสัตว์เทพเจ้า อาจเห็นอยู่ตามท้องถนนเป็นกิจวัตรส่วนตัวเล็ก ๆ อย่างกระรอกและนก จะมีให้เห็นอยู่เสมอ แม้จะเป็นเมืองใหญ่ก็ตาม การที่อินเดียมีประชาชนจำนวนมาก เมื่อเทียบกับทรัพยากรของประเทศ ทำให้การดิ้นรน เพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัว เป็นสิ่งจำเป็น ก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่มีมาช้านาน และซึมซับอยู่ในวิถีชีวิตของชาวอินเดีย ซึ่งก็คือ การต่อรองและการแข่งขัน เราจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่พ่อค้าจนถึงคนขับรถสามล้อ มักขอราคาเพิ่มด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ นานา ส่วนผู้ซื้อ ก็มักขอลดราคาอยู่เสมอ สำหรับด้านการแข่งขัน เห็นเด่นชัดมากขึ้น จากการศึกษาคร่ำเคร่งกับการเรียน เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยชั้นนำ ซึ่งแต่ละปีมีผู้สอบนับแสนนับล้านคน แต่รับได้เพียงปีละไม่กี่คนเท่านั้น การศึกษาจึงเป็นหนึ่งในการแข่งขันที่เข้มแข็ง เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวอินเดียในทุกวันนี้

วัฒนธรรมของอินเดียที่สำคัญ ๆ พอจะยกมาเป็นตัวอย่าง คือ

1. การถอดรองเท้า ก่อนเข้าศาสนสถานทุกแห่ง
2. ห้ามนำเครื่องหนัง โดยเฉพาะหนังวัว เข้าไปในศาสนสถานทุกแห่ง
3. ห้ามถ่ายรูปภายในศาสนสถาน หากต้องการให้ขออนุญาตก่อน
4. การไปเยือนศาสนสถาน สามารถชมสิ่งต่าง ๆ ได้ตามสบาย และอาจอยู่ร่วมประกอบ

พิธีกรรมได้ แต่ควรแต่งกายให้สุภาพ หากไปวัดซิกข์ ควรมีหมวกหรือผ้าคลุมศีรษะ สวมเสื้อแขนยาว และกระโปรงยาว และควรบริจาคเงินในกล่องรับบริจาคด้วย

5. หากมีการเลี้ยงอาหารแบบใช้มือเปิบ ควรใช้มือขวาเท่านั้น
6. อย่านั่งหันฝ่าเท้าชี้ไปทางใครอย่างเด็ดขาด เพราะเป็นการดูหมิ่น และไม่ควรถูกใช้นิ้วชี้สิ่งใด โดยเฉพาะบุคคลให้ใช้การผายมือแทน
7. การขยับคอสายศีรษะไปมาเล็กน้อย หมายถึง " YES"
8. ควรให้เกียรติสตรีและไม่ถูกเนื้อต้องตัวสตรี การขึ้นรถประจำทางสาธารณะโดยทั่วไปผู้ชายจะขึ้นและลงด้านหลังเท่านั้น ส่วนด้านหน้าเป็นของสตรี
9. ไม่ควรขึ้นรถประจำทางที่มีคนแออัด เพราะอาจมีมีจลาชีพปะปนอยู่ ส่วนผู้หญิงอาจถูกลวนลามได้
10. การใช้บริการบางอย่างควรสังเกตให้ดี เพราะอาจมีการแยกหญิง - ชาย ซึ่งอาจทำให้เกิดการล่วงละเมิดโดยไม่ตั้งใจได้
11. สตรีไม่ควรสวมกางเกงขาสั้น เสื้อแขนกุ้ด สายเดี่ยว หรือเอวลอย เพราะนอกจากจะถูกมองมากกว่าปกติ (ปกติชาวต่างชาติจะเป็นเป้าสายตาจากความช่างสงสัยของชาวอินเดียนอยู่แล้ว) ยังอาจเป็นเป้าหมายของอาชญากรรมได้

2) วัฒนธรรม ประเพณีของจีน

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งของโลกประชากรร้อยละ 93 เป็นชาวฮั่นที่เหลือเป็นชนกลุ่มน้อย

ในสมัยโบราณจีน นับเป็นดินแดนที่มีศาสนาและปรัชญารุ่งเรือง เฟื่องฟู อยู่มากมาย โดยลัทธิความเชื่อเดิมนั้น มีอยู่สองอย่าง คือ ลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อ ซึ่งเน้นหลักจริยธรรมมากกว่าที่จะเป็นหลักศาสนาที่แท้จริง ส่วนพุทธศาสนานั้น จีนเพิ่งรับมาจากอินเดีย ในช่วงคริสต์ศตวรรษแรกนี้เท่านั้น ครั้นมาถึงยุคคอมมิวนิสต์ ศาสนากลับถูกกว่า เป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิทางการเมืองโดยตรง ต่อมาทางการก็ได้ยอมผ่อนปรนให้การนับถือศาสนา และความเชื่อต่าง ๆ ของประชาชนมากขึ้น ทำให้ลัทธิขงจื้อลัทธิเต๋า ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม (ในเขตตะวันตกของจีน) และศาสนาคริสต์ จึงได้กลับมาเฟื่องฟูขึ้นอีกครั้ง

วัฒนธรรม ประเพณีจีนที่สำคัญ

ความเชื่อ

คนจีน นิยมมีลูกชายมากกว่าลูกหญิง เพราะลูกชายเป็นผู้สืบนามสกุล คือ แซ่ การเรียกชื่อสกุลของจีน ตรงข้ามกับภาษาไทย คือ เรียกต้นเป็นชื่อสกุล ชื่อตัวใช้เรียกกันในหมู่ญาติ และเพื่อนสนิท นามสกุล เป็นลักษณะพิเศษ เชื่อตระกูล การสืบทอดพงศ์เผ่า ต่อมาเป็นพัน ๆ ปี ดังนั้นวัฒนธรรมจีนจึงมีจิตสำนึกการบูชาบรรพบุรุษ เป็นแก่นแท้ของวัฒนธรรมนี้

ตราบจนปัจจุบัน ชาวจีนโพ้นทะเล ที่อาศัยอยู่ต่างประเทศยังคงรักษาประเพณีที่จะกลับมาสืบหาบ้านเกิด และบรรพบุรุษที่แผ่นดินใหญ่จีนหลายปีมานี้ ในฐานะที่เป็นผลิตผลจาก

ประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะพิเศษของสังคมโบราณจีน วัฒนธรรมเกี่ยวกับนามสกุล และเชื้อตระกูลของจีน ได้กลายเป็นคลังสมบัติขนาดใหญ่ สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์อันยาวนานของชาติจีน จากแง่มุมใหม่ เช่น การศึกษาแหล่งกำเนิด การแบ่งแยก และการผสมผสานของนามสกุล นั้น สามารถเพิ่มความเข้าใจการเปลี่ยนแปลง รูปแบบสังคม ที่แตกต่างกัน ในสมัยโบราณให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้ง การศึกษาสิ่งของที่เป็นรูปธรรมต่าง ๆ เช่น หนังสือลำดับญาติของวงศ์ตระกูล ระบบการสืบช่วงวงศ์ตระกูล ฯลฯ สามารถสะท้อนถึงบทบาททางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ทางสายเลือดที่มีต่อพัฒนาการของสังคมโบราณ และชีวิตสังคม อย่างไรก็ตาม ลักษณะพิเศษหลายประการของสังคมโบราณจีน เช่น ระบบรวมศูนย์อำนาจ โครงสร้างของสังคมแบบครอบครัว ค่านิยมทางด้านศีลธรรม และจริยธรรม และหลักความประพฤติที่ถือความซื่อสัตย์ต่อกษัตริย์ และการกตัญญูต่อพ่อแม่ เป็นบรรทัดฐาน เป็นต้น ล้วนแสดงออกมาในวัฒนธรรมชื่อและนามสกุลอย่างเต็มที่ และก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่ง ที่วัฒนธรรมนามสกุล ได้รับความสนใจอย่างมากจากวงวิชาการ

วัฒนธรรมการให้ความสำคัญตระกูลส่งผลมาถึงปัจจุบัน การประกอบอาชีพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เกิดจากการสนับสนุนส่งเสริม เป็นเครือข่ายของตระกูลต่าง ๆ

สิ่งสำคัญอีกอย่าง คือ ชาวจีน มีเครือข่ายคนรู้จัก กล่าวกันว่า ชาวจีนที่ไร้เครือข่าย คนรู้จักเป็นผู้ที่เป็นเงินเพียงครั้งเดียว จึงจำเป็นต้องทำความรู้จักกับผู้คน และชาวต่างชาติ ดังนั้น จีน จึงให้ความสำคัญของวัฒนธรรมนี้ด้วยการเชื่อเชืง

อาหาร

เป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเผยแพร่ไปทั่วโลก และเป็นที่ยอมรับว่า อาหารจีน มีรสชาติอร่อย อาหารจีน จะต้องถึงพร้อมรสสี่รส รสชาติ และหน้าตา มีอาหารอยู่เพียงไม่กี่อย่างเท่านั้น ที่ปรุงอย่างเดี๋ยวดอต ๆ สิ่งสำคัญ คือ ส่วนประกอบต่าง ๆ จะต้องกลมกลืนเข้ากันได้กับเครื่องปรุงรส จำพวกซีอิ้ว กระเทียม ขิง น้ำส้ม น้ำมันงา แป้ง ถั่วเหลือง และหอมแดง

ประเพณีการแต่งงาน

สิ่งแรกที่บอกถึงพิธีการแต่งงานของชาวจีน ก็คือ สีแดงสำหรับชาวจีน สีแดงหมายถึง ความผาสุก และความมั่งคั่ง ปัจจุบันเจ้าสาวจีน จะเลือกชุดแต่งงานสีขาวตามสไตล์ตะวันตก แต่สำหรับสมัยก่อนแล้ว สีแดง จะปรากฏให้เห็นทุกที่ในงานแต่งงาน ตั้งแต่เสื้อผ้า ของตกแต่ง แม้กระทั่งของขวัญ

พิธีแต่งงานของชาวจีนโบราณ มักจะถูกจัดโดยผู้เป็นพ่อแม่ จะเป็นฝ่ายเลือกเจ้าสาวให้ กับบุตรของตน นอกจากนี้ยังมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติตามเป็นลำดับ ตั้งแต่การเจรจาต่อรอง การสู่ขอ การว่าจ้างซินแสมาตรวจดวงของคู่บ่าวสาวว่า สมพงษ์กันหรือไม่ จนไปถึงการตกแต่งเรือนหอ ต้องเป็นสีแดง เพื่อความเป็นสิริมงคล จะมีการจัดหาชายหนุ่มและหญิงสาว มาทำการเตรียมเตียงให้กับเจ้าสาว

นอกจากนี้ยังมีขบวนแห่รับเจ้าสาว จากบ้านของเจ้าสาวมาที่บ้านของเจ้าบ่าว ตามด้วยพิธีแต่งงาน การสักการะบูชาฟ้าดิน การถวายสัตย์ปฏิญาณ และการมอบของขวัญให้แก่กัน หลังจากนั้น ก็จะเป็นงานเลี้ยงฉลอง ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญไม่แพ้พิธีแต่งงาน ซึ่งเต็มไปด้วยแขกเหรื่อญาติสนิท มิตรสหาย และคนรู้จัก อาหารชั้นดี และสุรา จนกระทั่งเจ้าบ่าว เจ้าสาว พร้อมทั้งจะย้ายเข้าสู่เรือนหอ หลังจากนั้น เจ้าสาว ก็จะกลับไปเยี่ยมบ้านเดิมของเธอ เป็นเวลาสามวัน ก่อนที่จะย้ายกลับมาอยู่กับเจ้าบ่าว เป็นการถาวร พร้อมกับมีพิธีฉลองยิ่งใหญ่อีกครั้ง

3) วัฒนธรรม ประเพณีของชาติอาหรับ

ศาสนาอิสลาม มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ “ชนชาติอาหรับ” และการแพร่ขยายวัฒนธรรม ประเพณีจากศาสนาอิสลาม จนทำให้ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีจำนวนผู้นับถือมากที่สุดในเอเชียวัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญ ๆ ได้แก่

การแต่งกาย ผู้หญิงมุสลิมแต่งกายมิดชิด มีผ้าคลุมร่างกาย และแต่ละชาติ อาจแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด

การถือศีลอด ชาวมุสลิม จะถือศีลอดในช่วงเดือนรอมะฎอน และชาวมุสลิมทั่วโลก ร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจ และเฉลิมฉลองวาระสิ้นสุดการถือศีลอด ในเดือนรอมะฎอน อันประเสริฐ หลังจากมีผู้พบเห็นจันทร์เสี้ยว หรือฮิลาส เมื่อคำคืนที่ผ่านมา ทำให้วันนี้เป็นวันแรกของเดือนเซาวาล-ฮิจเราะห์ หรือ วันอีดิลฟิตรี โดยในวันนี้พี่น้องมุสลิม จะปฏิบัติตนตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด คือลือลือลือฮุดัยฮิวะซัลลัม โดยจะจ่ายชะกาตฟิตรีเราะห์ ซึ่งเป็นการนำอาหารหลักไปจ่ายให้กับคนยากจน และทุกคนอาบน้ำชำระร่างกายตั้งแต่หัวจรดเท้า และแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สวยงาม ทานอินทผลัมก่อนเดินทางไปยังที่ละหมาด หรือ มุศ้อลลา ร่วมละหมาดอีดิลฟิตรี และเดินทางกลับในอีกทางโดยเมื่อมีการพบปะกัน จะมีการกล่าวทักทายกันด้วยว่า “ตะก้อบปะลือลือฮู มินนา วะมินกุ”

4) วัฒนธรรมตะวันตกกับประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย

วัฒนธรรมตะวันตก แม้แบบมาจากอารยธรรมกรีกและโรมัน (เกรโค - โรมัน) อารยธรรมนี้ มีแหล่งกำเนิดในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์

การเผยแพร่วัฒนธรรมตะวันตก สืบเนื่องมาจากความต้องการค้าขาย และการเผยแพร่ศาสนา ซึ่งวัฒนธรรมตะวันตกที่สำคัญ ๆ ได้แก่

การแต่งกาย แบบสากลนิยมใช้ทั่วไปทุกประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะคนชั้นสูงในเอเชีย นักปกครอง นักธุรกิจนิยมแต่งกายแบบตะวันตก มีชุดสากล กางเกง เสื้อเชิ้ต เสื้อยืต มีบาง

ประเทศที่มีวัฒนธรรมของตัวเองเข้มแข็ง ยังใส่ชุดประจำชาติอยู่ คือ อินเดีย พม่า อินโดนีเซีย และ ประเทศอาหรับ

การศึกษา วัฒนธรรมตะวันตก เห็นความสำคัญของการศึกษาทุกแขนง และมีความเจริญก้าวหน้าที่สำคัญ คือ การศึกษาที่ปูพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้ วิทยาศาสตร์โลกก้าวหน้า

อาหาร อาหารของวัฒนธรรมตะวันตกแพร่หลายไปทั่วโลก ให้ความสำคัญอาหารที่มีคุณค่า ที่มีส่วนปรุงจาก แป้งสาลี นม เนย เนื้อสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องดื่ม อันได้แก่ ไวน์ เป็นต้น

วัฒนธรรม ประเพณี ได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์ เช่น ประเพณีเทศกาลเฉลิมฉลองวันคริสต์มาส เทศกาลอีสเตอร์และพิธีแต่งงาน ประเทศที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกค่อนข้างมาก คือ ประเทศสิงคโปร์ เป็นเกาะเล็ก ๆ ปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนมีหลายเชื้อชาติ ได้แก่ จีน มาเลย์ ประชาชนส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์

ประเทศสิงคโปร์ มีระบบการศึกษาที่ดี ประชาชนได้รับการศึกษาสูง และประกอบอาชีพ การค้าธุรกิจ ประชาชนมีรายได้ต่อหัวสูง ชาวสิงคโปร์ เรียกประเทศของเขาว่า "Intelligence Island"

ปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตกแพร่หลายไปในประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ทั้งด้านอาหาร ดนตรี การแต่งกาย การปกครองระบอบประชาธิปไตย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น ความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ การอุตสาหกรรม โทรคมนาคมต่าง ๆ เป็นต้น

เรื่องที่ 2 การอนุรักษ์ และการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี

สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยอิทธิพลของประเทศที่มีอารยธรรมเข้มแข็ง ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไปทั้งภาษา การแต่งกาย อาหาร ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ มีแนวทางในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ของชาติตนเองไว้ โดยระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ โดยสภาพธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีที่ไม่ดีจะค่อย ๆ สูญหายไปจากสังคม คงเหลือแต่วัฒนธรรมที่เข้มแข็งเข้ามาแทนที่ การดำรงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี เป็นการแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่ ที่มีมรดกตกทอดมาถึงลูกหลาน จำเป็นต้องใช้วิธีการรณรงค์อย่างสม่ำเสมอ และประพฤติปฏิบัติ จนเป็นประเพณี สืบต่อกันช้านาน ก่อให้เกิดความภูมิใจในชาติตัวเอง

ในทวีปเอเชีย ประเทศที่มีความเจริญ และมีวัฒนธรรม ประเพณีที่แข็งแกร่ง สามารถอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีของตนเอาไว้ เช่น ประเทศเกาหลี มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านการแต่งกาย อาหารและการแสดง ส่วนประเทศญี่ปุ่นจะคงเอกลักษณ์ของตนในด้าน เครื่องแต่งกาย ภาษา และอาหาร เป็นต้น

2.1 การอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีไทย

ชาติไทย มีความมั่นคงสืบทอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นเพราะบรรพบุรุษได้รักษาไว้ให้ลูกหลานอยู่อาศัย ซึ่งจะปล่อยให้สูญหายไปย่อมไม่ได้ นอกจากรักษาชาติแล้ว จะต้องรักษาเกียรติภูมิของชาติไว้ด้วย และวัฒนธรรม ประเพณีของชาติ เป็นลักษณะเฉพาะ ที่แสดงถึงความเป็นชาติไทย ที่เราคนไทยทุกคนต้องอนุรักษ์ และช่วยกันสืบสาน เพื่อให้คงอยู่ต่อไปถึงลูกหลาน

ชาติที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยแต่โบราณ คือ อินเดียและจีน จากการศึกษาในอดีตพบว่า ชาติที่มีอารยธรรมเก่าแก่และมีอิทธิพลต่อประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย คือ ประเทศอินเดีย มีความเจริญมาก่อน 4,000 ปี พบที่เมืองโมहनโจดาโร มีระบบระบายน้ำเสียที่ดี มีอักษรใช้แล้ว เป็นอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ ก่อนกรีกและโรมัน อารยธรรมของอินเดีย ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมศาสนาฮินดูที่แพร่หลายมาก่อนพุทธศาสนา และต่อมาอินเดีย เป็นแหล่งอารยธรรมของศาสนาพุทธ และจีนเป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรืองด้วยอารยธรรมเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก โดยอารยธรรมนี้ เกิดบริเวณลุ่มแม่น้ำฮวงโหรว 4,000 ปีมาแล้ว และจีนเป็นประเทศที่ค้าขายกับประเทศต่าง ๆ มาในอดีต อิทธิพลของอารยธรรมจีนที่ส่งผลกระทบต่อไทย คือ เครื่องปั้นดินเผา วรรณคดี เรื่อง สามก๊ก นาฏกรรมจีน หุ่นจีน งิ้ว การบูชาบรรพบุรุษ

อารยธรรมของชาติตะวันตก ที่ส่งผลต่อสังคมไทย คือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการศึกษา รวมทั้งภาษา ค่านิยม การบันเทิง นันทนาการต่าง ๆ ยิ่งปัจจุบัน ความเจริญในการคมนาคมขนส่งสื่อสารต่าง ๆ รวดเร็ว เป็นโลกไร้พรมแดน ส่งผลให้อารยธรรมตะวันตกเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว ยิ่งในปัจจุบันอารยธรรมต่าง ๆ ในเอเชียที่เข้มแข็ง เริ่มมีอิทธิพลต่อสังคมไทยที่สำคัญ คือ ญี่ปุ่น เกาหลี

จากการศึกษา ประวัติ ความเป็นมา ของวัฒนธรรมไทย จะพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงตลอดมา ทุกยุคทุกสมัย แต่อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมไทยที่ยังคงอยู่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แสดงถึงความดีความมีประโยชน์ต่อสังคมไทย จึงยังคงสิ่งเหล่านั้นอยู่ ที่สำคัญ คือ อาหารไทย ภาษาไทย การแต่งกายไทย มารยาทไทย ประเพณีไทย และการมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ การมีพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันที่สำคัญของประเทศไทย

2.2 เหตุผลและความจำเป็นในการอนุรักษ์และการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของแต่ละประเทศ ทำให้ต้องอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี

การเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะธรรมชาติของสังคมมนุษย์ และย่อมเกิดขึ้นในทุกสังคม แต่จะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับกาลเวลา และอาจเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงก็ได้

ประเภทของการเปลี่ยนแปลงเราอาจจำแนกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม และระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มคน เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว ระหว่างพ่อแม่ ลูก นายจ้าง เป็นต้น
- 2) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต ความรู้ ความคิด ค่านิยม อุดมการณ์ และบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของสังคม โดยรับวัฒนธรรมของตนเองบางอย่าง

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

มีปัจจัยหลัก 2 ประการ ดังนี้

- 1) ปัจจัยภายในสังคม หรือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสาเหตุภายในสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสมาชิกหรือสิ่งแวดล้อมภายในสังคม นั่นเอง เช่น การที่สังคมมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการตั้งถิ่นฐาน ที่อยู่อาศัย เกิดการบุกรุกที่ดิน และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้น เป็นต้น

2) **ปัจจัยภายนอกสังคม** หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสาเหตุภายนอกสังคม เนื่องจากปัจจุบันมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น ๆ มากขึ้น สังคมไทยได้รับอิทธิพลมาจากสังคมตะวันตก และยังรับวัฒนธรรมแบบตะวันตกอีกมากมาย ได้แก่ การแต่งกาย ดนตรี สถาปัตยกรรม และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เป็นต้น

เหตุผลความจำเป็นในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม

วัฒนธรรม เป็นเครื่องวัด เครื่องกำหนดความเจริญ หรือความเสื่อมของสังคม ในทำนองเดียวกันวัฒนธรรม ยังกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ และความเจริญก้าวหน้าของชาติมาก

ความสำคัญของวัฒนธรรม มีอยู่หลายประการ คือ

1. วัฒนธรรม ช่วยแก้ปัญหา และสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ มนุษย์พ้นจากอันตราย สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ เพราะมนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาช่วย
2. วัฒนธรรม ช่วยเหนี่ยวรั้งสมาชิกในสังคม ให้มีความเป็นหนึ่งอันเดียวกัน และสังคมที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน ย่อมจะมีความรู้สึกผูกพัน เป็นพวกเดียวกัน
3. วัฒนธรรม เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ ชาติที่มีวัฒนธรรมสูง ย่อมได้รับการยกย่อง และเป็นหลักประกันความมั่นคงของชาติ
4. วัฒนธรรม เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม ช่วยให้ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
5. วัฒนธรรม ช่วยให้ประเทศชาติมีความรุ่งเรืองถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากชาตินั้นมีวัฒนธรรมที่ดี มีทัศนคติ ในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม ยึดมั่นในหลักขยัน ประหยัด อุตุน ความมีระเบียบวินัยที่ดีงาม สังคมนั้น จะมีความเจริญรุ่งเรือง
6. วัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาก ปัจจุบันอุตสาหกรรมนี้ เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจดีขึ้น

เรื่องที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์ และการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี

แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี

1. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณี ควรเริ่มต้นจากการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนทุกคน ตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของวัฒนธรรมที่ถือ เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ช่วยกันอนุรักษ์ โดยการศึกษาวัฒนธรรมให้เข้าใจ จะได้ช่วยกันร่วมมือรักษา

2. ร่วมกันเผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณี โดยการศึกษาเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีของชาติตนเอง ตัวอย่าง คือ การเรียนรู้ดนตรี การเล่นดนตรี การศึกษาเพลงฟังเพลง และร้องเพลงประจำชาติ ประจำท้องถิ่น เป็นต้น

3. เริ่มต้นจากครอบครัวโดยร่วมมือกันในครอบครัว ชุมชน สังคม จัดตั้งชมรมสมาคม สถาบัน เพื่อจัดกิจกรรมอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น และชาติ

4. สื่อต่าง ๆ ในสังคมเห็นความสำคัญที่จะศึกษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นประจำสม่ำเสมอ

5. ทุกคนต้องร่วมมือกันวางแผน รักษา วัฒนธรรมอันดีงาม ให้คงอยู่มิให้แปรเปลี่ยน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ต้องร่วมมือกันทำกิจกรรมอันดีงาม คือ สรงน้ำพระ รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ ไม่ควรสาดน้ำใส่กันแบบไม่สุภาพเรียบร้อย และรุนแรง

6. การร่วมมือรักษา และถ่ายทอดภูมิปัญญา ให้ไปสู่สังคมและรุ่นบุตรหลาน ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ที่กลุ่มคนเรียนรู้จากประสบการณ์ สังคมไว้ ในการดำรงชีพ มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลง สืบทอดกันมา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มคนอื่น ที่มีการติดต่อสัมพันธ์กัน แล้วนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง ตัวอย่างภูมิปัญญา การปลูกพืชพันธุ์พื้นเมือง การทำน้ำปลา การปั้นปูน เป็นต้น

7. หาแนวทางการอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมของชุมชน และของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย ร่วมกันทั้งหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ระหว่างชุมชน และประเทศต่าง ๆ ตัวอย่างคือ เรามีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม แสดงการละเล่นของประเทศต่าง ๆ ที่หอประชุมวัฒนธรรมแห่งชาติ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันวัฒนธรรม ประเพณีของเอเชีย เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ที่นิยมศึกษาท่องเที่ยว เพราะมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ น่าศึกษาเรียนรู้ นักท่องเที่ยวสนใจ วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ในประเทศเอเชียที่น่าสนใจแตกต่างกันไป ตัวอย่าง เช่น นาฏศิลป์ไทย อินเดีย ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย และทุกประเทศต่างอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมของตนเอง โดยมีหลักสูตรสอนในโรงเรียนสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้วัฒนธรรมคงอยู่ซึ่งส่งผลต่อเอกลักษณ์ของชาติตนเองเป็น

ความภาคภูมิใจและที่สำคัญ คือ ทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญเติบโต มีเงินตราไหลเข้าสู่ประเทศได้เป็นอย่างดี

เรื่องที่ 4 ค่านิยมที่พึงประสงค์

ค่านิยมที่ดีงามของชาติต่าง ๆ ในเอเชีย

ค่านิยมที่ควรส่งเสริมพัฒนาให้เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย คือ

1. ความสุภาพอ่อนโยนเป็นนิสัยที่ดีของประชาชนในทวีปเอเชีย
2. ความสามารถในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ ซึ่งมีความสวยงาม มีสุนทรียะ คงความเป็นวัฒนธรรมเอเชียไว้อย่างโดดเด่น
3. ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า
4. ความซื่อสัตย์ ความขยันในการประกอบอาชีพ และตรงต่อเวลา

ค่านิยมสำคัญที่กล่าวมานี้ล้วน เป็นพื้นฐานให้ความเป็นชาติมั่นคง และคงเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีที่ส่งผลให้เอเชีย ยังคงเป็นแรงดึงดูดใจที่มีเสน่ห์ในการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสืบต่อไปนานเท่านาน

ค่านิยมในสังคมไทย

ค่านิยม คือ สิ่งในกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่น่านิยม น่ากระทำ น่ายกย่อง เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เหมาะสมที่จะยึดถือพึงปฏิบัติร่วมกันในสังคม

ค่านิยม เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เนื่องจากการเรียนรู้ ปลุกฝัง และถ่ายทอด จากสมาชิก รุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง สังคมแต่ละสังคม จึงมีค่านิยมต่างกันไป ค่านิยม ช่วยให้การดำเนินชีวิตในสังคมมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน และทำให้การดำเนินชีวิตของสมาชิก มีเป้าหมาย ช่วยสร้างความ เป็นปึกแผ่นให้แก่สังคม อย่างไรก็ตาม ค่านิยม เป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ ในปัจจุบันนี้สังคมไทย มีค่านิยมใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาก เช่น ค่านิยมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ค่านิยมในการนำเทคโนโลยี ใหม่ ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

ค่านิยมที่ควรปลูกฝังในสังคมไทย ได้แก่

- 1) การรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 2) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 3) ความกตัญญูกตเวทิต
- 4) ความซื่อสัตย์สุจริต
- 5) การเคารพผู้อาวุโส
- 6) การนิยมใช้ของไทย
- 7) การประหยัด

กิจกรรมที่ 9

1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกัน 5 - 6 คน คำนวณว่าวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นในประเทศไทย แต่ละภาค พร้อมแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีนั้น ๆ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการนำเสนอ แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

2. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกัน 5 - 6 คน คำนวณว่าวัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย พร้อมทั้งแนวทางอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศนั้น ๆ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการนำเสนอ แล้วให้ผู้เรียนช่วยกันให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

3. ให้ผู้เรียนอภิปรายปัญหาค่านิยมของประเทศ และชุมชน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะวิธีการสร้างเสริมค่านิยม ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในชุมชนและสังคมได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

บทที่ 3

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

□ สาระสำคัญ

ประเทศไทย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ที่ประชาชนชาวไทย ควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมา หลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตลอดจนการศึกษาจุดเด่นของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน เพื่อการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

□ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความเป็นมา หลักการ และเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจ โครงสร้าง และบอกระบุสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
3. อธิบายจุดเด่นของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของประชาชนได้

□ ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 ความเป็นมา หลักการ และเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 เรื่องที่ 2 โครงสร้าง และสาระสำคัญ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 เรื่องที่ 3 จุดเด่นของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน

□ สื่อการเรียนรู้

1. คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
3. บทความต่าง ๆ
4. หนังสือพิมพ์

เรื่องที่ 1   ความเป็นมาหลักการและเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

1.1 ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญ (Constitution) หมายถึง กฎหมายสูงสุดในการจัดการปกครองรัฐ ถ้าแปลความตามคำ จะหมายถึง การปกครองรัฐอย่างถูกต้องเป็นธรรม (รัฐ + ธรรม + มนูญ)

ในความหมายอย่างแคบ “รัฐธรรมนูญ” ต้องมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่ใช่สิ่งเดียวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ (Constitutional Law) “เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญ” มีความหมายกว้างกว่า และจะเป็นรูปแบบลายลักษณ์อักษร หรือจารีตประเพณีก็ได้

สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสเป็นประเทศแรก ๆ ที่ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาในภาษาของประเทศ ทั้งสองคำว่า รัฐธรรมนูญ ต่างใช้คำว่า (Constitution) ซึ่งแปลว่า การสถาปนา หรือ การจัดตั้ง ซึ่งหมายถึง การสถาปนา หรือการจัดตั้งรัฐ นั้นเอง โดยทั้งสองประเทศมีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ประเทศอังกฤษ ไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีแต่จารีตประเพณี หรือ “ธรรมเนียมทางการปกครอง” ที่กระจายอยู่ตามกฎหมายคำพิพากษาต่าง ๆ รวมทั้ง ธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมา จนกลายเป็นจารีตประเพณี ซึ่งถือเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญที่สืบทอดมาจากประวัติศาสตร์ของชาตินั้นเอง

(ที่มา <http://www.sale2thai.com/constiution.htm> 13 #<เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552>)

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์) ได้อธิบายว่า “กฎหมายธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในแผ่นดินทั้งหลาย และวิธีการดำเนินการทั่วไปแห่งอำนาจสูงสุดในประเทศ”

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ท่านอธิบายว่า หมายถึง “กฎหมายที่กำหนดระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดในรัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเหล่านี้ต่อกันและกัน”

(ที่มา <http://e-learning.mfu.ac.th/mflu/1604101/chapter1/Lesson1.htm#13> <เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552>)

ประเทศไทย เริ่มใช้รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ เมื่อเกิดการปฏิวัติโดยคณะราษฎร เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ที่ทรงอยู่ใต้รัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 แห่งราชวงศ์จักรี

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ปวงชนชาวไทย ตามที่คณะราษฎรได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายให้ทรงลงพระปรมาภิไธย นอกจากนี้ พระองค์ก็ทรงมีพระราชประสงค์มาแต่เดิมแล้วว่า จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศแก่ประชาชนอยู่แล้ว จึงสอดคล้องกับแผนการของคณะราษฎร ประกอบกับพระองค์ ทรงเห็นแก่ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และความสุขของประชาชนเป็นสำคัญ ยิ่งกว่าการดำรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจของพระองค์

รัฐธรรมนูญที่คณะราษฎรได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยมี 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475

กองกำลังของคณะราษฎรถ่าย ณ บริเวณหน้าวังปารุสกวัน

ต่อมา เมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับคณะราษฎร จนกระทั่ง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ตัดสินพระทัยสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477 โดยทรงมีพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติความละเอียด ดังนี้

(สำเนาพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติ)

ปปร

บ้านโนล

แครนลี ประเทศอังกฤษ

เมื่อ พระยาพหลพลพยุหเสนา กับพวก ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองโดยใช้กำลังทหาร ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แล้ว ได้มีหนังสือมาอัญเชิญข้าพเจ้า ให้ดำรงอยู่ใต้ตำแหน่ง พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าได้รับคำเชิญตั้งนั้น เพราะเข้าใจว่า พระยาพหลฯ และพวก จะสถาปนารัฐธรรมนูญตามแบบอย่างประเทศทั้งหลาย ซึ่งใช้การปกครองตามหลักนั้น เพื่อให้ประชากรราษฎรได้มีสิทธิที่จะออกเสียงในวิธีดำเนินการปกครองประเทศ และนโยบายต่าง ๆ อันเป็นผลได้เสียแก่ประชาชนทั่วไป ข้าพเจ้ามีความเลื่อมใสในวิธีการเช่นนั้นอยู่แล้ว และกำลังดำริ จะจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศสยามให้เป็นไปตามรูปแบบนั้น โดยมีได้มีการกระทบกระเทือนอันร้ายแรง เมื่อมาเมื่อเหตุรุนแรงขึ้นเสียแล้ว และเมื่อมีผู้ก่อการรุนแรงนั้น อ้างว่ามีความประสงค์จะสถาปนารัฐธรรมนูญขึ้นเท่านั้น ก็เป็นไม่ผิดกับหลักการที่ข้าพเจ้ามีความประสงค์อยู่เหมือนกัน

ข้าพเจ้า จึงเห็นสมควรโน้มตามความประสงค์ของผู้ก่อการยึดอำนาจนั้นได้ เพื่อหวังความสงบราบคาบในประเทศ ข้าพเจ้าได้พยายามช่วยเหลือ ในการที่จะรักษาความสงบราบคาบ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงอันสำคัญนั้น เป็นไปโดยราบรื่นที่สุด ที่จะเป็นได้แต่ความพยายามของข้าพเจ้าไร้ผล โดยเหตุที่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้กระทำให้บังเกิดมีความเสียหายในบ้านเมืองอย่างบริบูรณ์ขึ้นไม่ และมีได้ฟังความคิดเห็นของราษฎรโดยแท้จริง และจากรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับ จะพึงเห็นได้ว่าอำนาจที่จะดำเนินนโยบายต่าง ๆ นั้นจะตกอยู่แก่คณะผู้ก่อการ และผู้ที่สนับสนุน เป็นพวกพ้องเท่านั้น มิได้ตกอยู่แก่ผู้แทนซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือก เช่น ในฉบับชั่วคราว แสดงให้เห็นว่า ถ้าผู้ใดไม่ได้รับความยินยอมของผู้ก่อการ จะไม่ให้เป็นผู้แทนราษฎรเลย ฉบับถาวรได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นตามคำร้องขอของข้าพเจ้า แต่ก็ยังให้มีสมาชิกซึ่งตนเลือกเข้ากำกับอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรที่ 1 การที่ข้าพเจ้าได้ยินยอมให้มีสมาชิก 2 ประเภท ก็โดยหวังว่าสมาชิกประเภทที่ 2 ซึ่งข้าพเจ้าตั้งนั้น จะเลือกจากบุคคลที่รอบรู้การงาน และชำนาญในวิธีการดำเนินการปกครองประเทศโดยทั่ว ๆ ไป ไม่จำกัดว่าเป็นพวกใด คณะใด เพื่อจะได้ช่วยเหลือนำทางให้แก่สมาชิก ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นมา แต่ครั้งเมื่อถึงเวลาที่จะตั้งสมาชิกประเภทที่ 2 ขึ้น ข้าพเจ้าหาได้มีโอกาสแนะนำในการเลือกเลย และคณะรัฐบาลก็เลือกเอาแต่เฉพาะผู้ที่เป็นพวกของตนเกือบทั้งนั้น มิได้คำนึงถึงความชำนาญ นอกจากนี้

คณะผู้ก่อการบางส่วน ได้มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงโครงการเศรษฐกิจของประเทศ อย่างใหญ่หลวง จึงเกิดแตกร้างกันขึ้นเองในคณะผู้ก่อการ และพวกพ้อง จนต้องมีการปิดสภา และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา โดยคำแนะนำของรัฐบาล ซึ่งถือตำแหน่งอยู่ในเวลาทำการนั้น ทั้งนี้ เป็นเหตุให้มีการปั่นป่วนในการเมือง ต่อมา พระยาพหลฯ กับพวกก็กลับเข้าทำการยึดอำนาจ โดยกำลังทหารเป็นครั้งที่ 2 และตั้งแต่นั้นมา ความหวังที่จะให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นไปโดยราบรื่นก็ลดน้อยลง

เนื่องจาก เหตุที่คณะผู้ก่อการมิได้กระทำให้มีเสรีภาพในการเมืองอันแท้จริงและประชาชนมิได้มีโอกาสออกเสียงก่อนที่จะดำเนินนโยบายอันสำคัญต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้มีการกบฏขึ้น ถึงกับต้องต่อสู้ฆ่าฟันกันเองในระหว่างคนไทย

เมื่อ ข้าพเจ้า ได้ขอร้องให้เปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเสียให้เข้ารูปประชาธิปไตยอันแท้จริง เพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ประชาชน คณะรัฐบาลและพวก ซึ่งกุมอำนาจอยู่บริบูรณ์ในเวลานี้ ก็ไม่ยินยอม ข้าพเจ้า ได้ขอร้องให้ราษฎร ได้มีโอกาสออกเสียงก่อนที่จะเปลี่ยน หลักการและนโยบายอันสำคัญ มีผลได้เสียแก่พลเมือง รัฐบาลก็ไม่ยินยอม และแม้แต่การประชุมในสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องสำคัญ เช่น เรื่องคำร้องขอต่าง ๆ ของข้าพเจ้า สมาชิกก็มิได้มีโอกาสพิจารณาเรื่องโดยถ่องแท้ และละเอียดตลอดเสียก่อน เพราะถูกเร่งรัดให้ลงมติอย่างรวดเร็วภายในวาระประชุมเดียว นอกจากนี้ รัฐบาล ได้ออกกฎหมายใช้วิธีปราบปรามบุคคล ซึ่งถูกหาว่าทำความผิดทางการเมืองในทางที่ผิดยุติธรรมของโลก คือ ไม่ให้โอกาสต่อสู้คดีในศาล มีการชำระโดย คณะกรรมการอย่างลับ ไม่เปิดเผย ซึ่งเป็นวิธีการที่ข้าพเจ้าไม่เคยใช้ ในเมื่ออำนาจอันสิทธิขาดยังอยู่ในมือของข้าพเจ้าเอง และข้าพเจ้า ได้ร้องขอให้เลิกวิธีนี้รัฐบาลก็ไม่ยอม

ข้าพเจ้า เห็นว่าคณะรัฐบาล และพวกพ้อง ใช้วิธีการปกครองซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการของเสรีภาพในตัวบุคคล และหลักความยุติธรรม ตามความเข้าใจ และยึดถือของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า ไม่สามารถที่จะยินยอมให้ผู้ใด คณะใด ใช้วิธีการปกครองอย่าง นั้น ในนามข้าพเจ้าต่อไปได้

ข้าพเจ้า เต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้า ไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้า ให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร

บัดนี้ ข้าพเจ้า เห็นว่าความประสงค์ของข้าพเจ้าที่จะให้ราษฎรมีสิทธิออกเสียงในนโยบายของประเทศโดยแท้จริง ไม่เป็นผลสำเร็จ และเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกว่ บัดนี้ เป็นอันหมดหนทางที่ข้าพเจ้าจะช่วยเหลือ หรือให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ต่อไปแล้ว ข้าพเจ้า จึงขอสละราชสมบัติ และออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์แต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้าพเจ้า ขอสละสิทธิของข้าพเจ้าทั้งปวง ซึ่งเป็นของข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นพระมหากษัตริย์ แต่ข้าพเจ้า สงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวงอันเป็นของข้าพเจ้า แต่เดิมา ก่อนที่ข้าพเจ้าได้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์

ข้าพเจ้า ไม่มีความประสงค์ที่จะปวงนามผู้หนึ่ง ผู้ใด ให้เป็นผู้รับราชสมบัติสืบสันตติวงศ์ต่อไป ตามที่ข้าพเจ้า มีสิทธิที่จะทำได้ตามกฎหมายเหี้ยรบาลว่าด้วยการสืบสันตติวงศ์

อนึ่ง ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์ที่จะให้ผู้ใดก่อการไม่สงบขึ้นในประเทศ เพื่อประโยชน์ของข้าพเจ้า ถ้าหากมีใครอ้างใช้นามของข้าพเจ้า ฟังเข้าใจว่ามีได้เป็นไปโดยความยินยอมเห็นชอบ หรือสนับสนุนของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้า มีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ไม่สามารถจะยังประโยชน์ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติของข้าพเจ้า ต่อไป ได้ตามความตั้งใจ และความหวัง ซึ่งรับสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ยังได้แต่ตั้งสัตยาธิษฐาน ขอให้ประเทศสยาม จงได้ประสบความเจริญ และขอประชาชนชาวสยามจงได้มีความสุขสบาย

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ปร

วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477

เวลา 13 นาฬิกา 55 นาที

ที่มา <http://www.panyathai.or.th/wiki/index.php/> <เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552>

จากพระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติมีข้อความที่ถือว่าเป็นหลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยว่า “ข้าพเจ้า เต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิม ให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้า ไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร”

นับแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ. 2552 ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วรวม 18 ฉบับ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 มีทั้งหมด 39 มาตรา แบ่งเป็น 6 หมวด พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475 ได้มีการยกเลิกไปเมื่ออนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีพระยามโปกรณ์นิติธาดา เป็นประธานได้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามเสร็จ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปีเดียวกัน

2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475

ประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ดังนั้น จึงถือว่าวันที่ 10 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันรัฐธรรมนูญ รัฐบาลให้หยุดราชการได้ 1 วัน มีทั้งหมด 68 มาตราประกอบด้วยบททั่วไปและหมวดต่าง ๆ อีก 7 หมวด รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีผลบังคับใช้นานถึง 14 ปี มีการแก้ไขเพิ่มเติมถึง 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช 2482 ให้เรียกว่า ประเทศไทย และบทแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นใด ที่ใช้คำว่า “สยาม” ให้ใช้คำว่า “ไทย” แทน

ครั้งที่ 2 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช 2483 ให้ยกเลิกความในมาตรา 65 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ยึดอายุเวลาการมีสมาชิกประเภทที่ 2 ออกไปเป็น 20 ปี

ครั้งที่ 3 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2485 ให้ยกเลิกความในมาตรา 18 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ถ้ามีเหตุขัดข้องทำการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ เมื่ออายุสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสี่ปีแล้ว ใช้ขยายเวลาเลือกตั้งออกไป เป็นคราวละไม่เกินสองปี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 ไม่มีบทบัญญัติห้ามข้าราชการประจำยุ่งเกี่ยวการเมือง จึงเป็นผลให้บุคคลสำคัญของคณะราษฎรที่เป็นข้าราชการประจำสามารถเข้าคุมตำแหน่งทางการเมือง ทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและในคณะรัฐมนตรี รัฐธรรมนูญ ไม่รับรองสิทธิในการตั้งพรรคการเมือง จึงทำให้ไม่สามารถรวมพลังเพื่อเสรีในเรื่องอื่น ๆ ได้ รัฐบาลยังได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ มีผลให้บุคคลจำนวนหนึ่งถูกจับกุม และลงโทษ เพราะละเมิดพระราชบัญญัติดังกล่าว ต่อมา พ.ศ. 2489 ซึ่งเป็นช่วงสมัยที่พันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี และนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ บุคคลทั้งสองพิจารณาว่า สมควรที่จะเลิกบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 และได้ปรับปรุงแก้ไขใหม่ เพราะได้ใช้รัฐธรรมนูญมาแล้ว 14 ปี เหตุการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงได้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นฉบับที่ 3

3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 มีทั้งหมดรวม 96 มาตรา รัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีแนวทางในการดำเนินการปกครองเป็นประชาธิปไตยมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 กล่าวคือ สมาชิกรัฐสภามาจากการเลือกตั้ง ให้ประชาชนมีเสรีภาพร่วมกันตั้งพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้เป็นการให้โอกาสรวมกลุ่ม เพื่อรักษาประโยชน์ของตน และถ่วงดุลอำนาจของกลุ่มอื่น อีกประการหนึ่งคือ ให้แยกข้าราชการการเมืองออกจากข้าราชการประจำ การแยกข้าราชการการเมืองออกจากข้าราชการประจำ ทำให้ความไม่พอใจแก่กลุ่มข้าราชการที่มีบทบาททางการเมือง นับแต่มี

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประกอบในระยะนั้นเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พลเอก ผิน ชุณหะวัณ นำทหารก่อการรัฐประหารในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 หลังจากที่ใช้ได้เพียง 18 เดือน

4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490

ประกาศใช้ ในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยมีการอ้างเหตุผลในการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ว่า “เพราะประเทศชาติอยู่ในภาวะวิกฤติ ประชาชนได้รับความลำบาก เพราะขาดแคลนเครื่องอุปโภคและบริโภค ราคาสินค้าสูงขึ้น มีความเลื่อมทราวมในศีลธรรม รัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่เป็นเหตุให้ประเทศชาติทรุดโทรม จึงขอให้ยกเลิก และมาใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ที่จะช่วยจรโลงชาติและบำบัดยุคเข็ญให้เข้าสู่ภาวะปกติ” มีทั้งหมด 98 มาตรา

5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492

เกิดขึ้นโดย สภาร่างรัฐธรรมนูญ ประกาศใช้บังคับ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2492 มีทั้งหมด 188 มาตรา ซึ่งนับว่า เป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากฉบับหนึ่ง แต่ในที่สุดก็ถูกฉีกทิ้ง เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 โดยการนำรัฐประหารภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รวมอายุการประกาศ และบังคับใช้ 2 ปี 8 เดือน 6 วัน

6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495

หลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ถูกใช้ได้เพียง 2 ปีเศษ ก็มีการนำรัฐประหาร เพื่อนำเอารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 กลับมาใช้อีกครั้ง โดยอ้างว่ารัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 นั้นให้สิทธิเสรีภาพมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถป้องกันภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ จึงได้เกิดการรัฐประหารนำรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 พ.ศ. 2475 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2482 กับ พ.ศ. 2483) มาใช้แทนเป็นการชั่วคราวไปพลางก่อน และให้สภาผู้แทนราษฎรประชุมปรึกษา เพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับถาวรต่อไป ซึ่งก็ได้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 24 คน เมื่อได้ดำเนินการเสร็จแล้ว จึงได้เสนอต่อผู้แทนราษฎร และสภา มีมติเห็นชอบจึงได้ประกาศมีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม 2495 ประกอบด้วย บทบัญญัติทั้งหมด 123 มาตรา โดยมีบทบัญญัติเดิมของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2475 อยู่เพียง 41 มาตรา เท่านั้น นอกนั้นอีก 82 มาตรา เป็นบทบัญญัติที่เขียนเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่ก็นำมาจากรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2492 รัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 นี้ จึงมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างรัฐธรรมนูญทั้ง 2 ฉบับ ข้างต้นนั่นเอง ในระหว่างที่มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไปได้ประมาณ 5 ปี ได้เกิดการเลือกตั้งที่มีความไม่บริสุทธิ์และเป็นธรรมโดยการ เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้งไม่สุจริต มีการโกงการเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครพรรคเสรีมนังคศิลา ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยเฉพาะตามหน่วย

เลือกตั้งหลายหน่วยในจังหวัดพระนคร กรณีนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คณะรัฐประหาร ภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 และประกาศยุบเลิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 2 ประเภท แต่ก็ได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ทว่ายังคงให้ใช้รัฐธรรมนูญต่อไป ในขณะเดียวกันก็กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกประเภทที่ 1 ภายใน 90 วัน เมื่อเลือกตั้งเสร็จเรียบร้อยแล้ว กลับปรากฏว่า การบริหารราชการแผ่นดิน ก็ไม่เป็นไปโดยราบรื่นนัก ในที่สุดรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็จึงได้ถูก “ฉีกทิ้ง” เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 โดยการทำรัฐประหารอีกครั้งหนึ่งของคณะรัฐประหารชุดเดิม ซึ่งมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ รวมอายุการประกาศและบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 ทั้งสิ้น 6 ปี 7 เดือน 12 วัน

7. รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2502 หลังการปฏิวัติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 3 ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 (ฉบับที่ 6) และประกาศให้สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรีสิ้นสุดลง โดยคณะปฏิวัติ ทำหน้าที่บริหารประเทศ โดยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ที่เป็นทั้งหัวหน้าคณะปฏิวัติ และเป็นผู้บัญชาการสูงสุด ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการให้ออกจากกัน คณะปฏิวัติ เป็นผู้สั่งการเป็นผู้ใช้อำนาจประเทศไทย จึงมีการปกครองโดยปราศจากรัฐธรรมนูญเป็นเวลา 101 วัน นับตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2501 จนถึงวันที่ 28 มกราคม 2502 จึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญไทยที่สั้นที่สุด คือมีเพียง 20 มาตรา รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ถึงแม้จะได้ชื่อว่า เป็นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เพื่อรอการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร แต่ถูกใช้เป็นเวลายาวนานรวม ถึง 9 ปี 4 เดือน 20 วัน จนกระทั่งถูกยกเลิกอย่าง “สันติ” เมื่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้วเสร็จ และประกาศบังคับใช้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2511

8. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2511 มีทั้งหมด 183 มาตรา ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ของไทย ซึ่งถูกยกกร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ เป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้เวลาในการยกกร่างจัดทำยาวนานที่สุดถึง 9 ปีเศษ แต่ทว่ากลับมีอายุการใช้งานเพียง 3 ปี 4 เดือน 27 วัน กล่าวคือ หลังจากใช้บังคับได้ไม่นานนัก เพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้ใช้ข้าราชการประจำ เป็นเครื่องมือรักษาเสถียรภาพของรัฐบาล โดยฝ่ายวุฒิสภา ซึ่งมีอำนาจที่สำคัญเท่าเทียมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งอีกทั้งรัฐธรรมนูญฉบับที่ 8 ยังห้ามมิให้สมาชิกผู้แทนราษฎร เป็นรัฐมนตรีในขณะเดียวกันด้วย จึงเท่ากับกีดกันมิให้ผู้แทนราษฎร ซึ่งมาจากการเลือกตั้งเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจบริหาร อันเป็นความปรารถนาของนักการเมืองทุกคน จึงสร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้แทนราษฎรเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกัน

เมื่อปรากฏว่า รัฐบาลไม่สนับสนุนจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้แก่ผู้แทนราษฎรในรูปของงบประมาณจังหวัด อันเป็นข้อเรียกร้องของผู้แทนราษฎร เพื่อพวกเขาจะได้เงินงบประมาณจังหวัดไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป จึงทำให้ผู้แทนราษฎรรวมหัวกัน พยายามจะตัดเงินงบประมาณที่รัฐบาลเสนอขออนุมัติจากสภาทุกปี ทำให้ต้องมีการเจรจาต่อรองกันอย่างหนักกว่าจะตกลงกันได้ด้วยเหตุนี้ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณของรัฐบาลจึงประกาศใช้ล่าช้าทุกปี คณะทหารและบรรดาข้าราชการประจำที่ไม่ชอบต่อการบริหารงานแบบประชาธิปไตย ดังนั้น เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 8 ก็จึงถูก “ฉีกทิ้ง” อีกครั้งหนึ่ง โดยการทำรัฐประหารตนเองของจอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการสูงสุดในขณะนั้น และก็ได้นำเอารัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 มาแก้ไขปรับปรุงรายละเอียดใหม่เล็กน้อย ก่อนประกาศใช้บังคับ

9. รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2515 มีทั้งหมด 23 มาตรา รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้นำเอาอำนาจพิเศษของนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา 17 มาบัญญัติไว้อีกด้วย ขณะที่มิเวลาใช้บังคับอยู่เพียง 1 ปี 9 เดือน 22 วัน ต้องถูกยกเลิกไป เมื่อเกิดเหตุการณ์วันมหาวิปโยค เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 สืบเนื่องจากการที่มีกลุ่มบุคคลไม่พอใจที่รัฐบาลของจอมพล ถนอม กิตติขจร ใช้เวลาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ยาวนานเกินไป ทั้ง ๆ ที่เคยร่างรัฐธรรมนูญมาครั้งหนึ่งแล้ว กลุ่มดังกล่าวประกอบด้วย ผู้นำนิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไป เริ่มรณรงค์เรียกร้องให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยเร็วปรากฏว่า รัฐบาลกลับตอบโต้การเรียกร้องดังกล่าว โดยการจับกุมกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ จำนวน 13 คน โดยตั้งข้อหาว่าเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ รวมทั้งใช้อำนาจตามมาตรา 17 แห่งรัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 ควบคุมผู้ต้องหาดังกล่าวในระหว่างการสอบสวนโดยไม่มีกำหนด ทำให้ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ต้องออกมาเคลื่อนไหวให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้งหมด โดยไม่มีเงื่อนไข และขอให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ภายใน 1 ปี ด้วย แต่รัฐบาลไม่ยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน จึงได้เดินทางมาชุมนุมกัน ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวนเรือนแสน วันที่ 13 ตุลาคม 2516 ในตอนบ่าย ๆ ผุ้ชุมนุมก็ได้เดินขบวนออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผ่านถนนราชดำเนินไปชุมนุมอยู่ที่บริเวณพระบรมรูปทรงม้า จนกระทั่งช่วงเข้ามืดของ วันที่ 14 ตุลาคม 2516 กลุ่มผู้ชุมนุมจำนวนหนึ่ง ปะทะกับกองกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างรุนแรงที่ข้างพระตำหนักจิตรลดารัตนบุรี เหตุการณ์ลุกลามใหญ่โต จนในที่สุดก็นำไปสู่การจลาจลครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยโดยมีผู้เสียชีวิตนับร้อย และบาดเจ็บอีกเป็นจำนวนมาก ขณะที่สถานที่ราชการต่าง ๆ อันเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจเผด็จการก็ได้ถูกประชาชนเผาทำลายไปหลายแห่งด้วยเช่นกัน

10. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 มีบทบัญญัติรวมทั้งสิ้น 238 มาตราเป็นรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งที่ได้ชื่อว่า เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด เพราะว่ามีบทบัญญัติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางก้าวหน้า และเป็นแบบเสรีนิยมมากขึ้นในหลายเรื่องด้วยกัน เริ่มต้นในหมวด 1 บททั่วไป ได้มีบทบัญญัติห้ามมิให้มีการนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการล้มล้างสถาบันกษัตริย์ หรือรัฐธรรมนูญ และหมวด 2 พระมหากษัตริย์ ได้บัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกว่า ในการสืบราชสันตติวงศ์ นั้น ในกรณีที่ไม่มีพระราชโอรส รัฐสภาอาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ได้ นอกจากนั้น ยังมีบทบัญญัติอันเป็นการเพิ่มหลักประกันในเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์ของประชาชนไว้มากกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ผ่าน ๆ มาก่อนหน้านั้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม 1 ครั้ง เมื่อ พ.ศ. 2518 ในเรื่อง การรับสนองพระบรมราชโองการ แต่งตั้งวุฒิสมาชิกจากเดิมให้ประธานองคมนตรี เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ เปลี่ยนมาเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียวและมีระยะเวลาการใช้เพียง 2 ปี ก็ถูก “ฉีกทิ้ง” โดยประกาศของ “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” ซึ่งมี พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารเรือ เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูป เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519

11. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519

หลังจากปฏิวัติล้มรัฐบาลอันเนื่องมาจากเหตุการณ์นองเลือด เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 แล้ว คณะปฏิวัติก็ได้แต่งตั้ง นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีพร้อม ๆ กับประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2519 โดยมีบัญญัติเพียง 29 มาตราเท่านั้น ต่อมา เกิดการทำรัฐประหารของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ชุดเดิม ในชื่อใหม่ว่า “คณะปฏิวัติ” ในวันที่ 20 ตุลาคม 2520 ซึ่งมีหัวหน้าคนเดิม คือ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ดังนั้น อายุการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ เพียงแค่ 1 ปีเท่านั้น

12. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดจากการทำรัฐประหารของคณะปฏิวัติ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 โดยคณะปฏิวัติให้เหตุผลในการปฏิวัติว่า “เพราะภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์” หลังจากยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 แล้ว คณะปฏิวัติได้จัดตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวขึ้น ตามหลักการที่คณะปฏิวัติกำหนดไว้ จากนั้นคณะปฏิวัติ จึงได้ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2520 ในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2520 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีบทบัญญัติ 32 มาตรา และถูกยกเลิก เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 เนื่องจากการประกาศใช้ธรรมนูญฉบับใหม่ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 อันเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 ของประเทศไทย

13. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

เป็นผลจากการร่างของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตามข้อกำหนดในธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญใหม่ขึ้นเพื่อใช้แทนรัฐธรรมนูญเก่า และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้ให้ความเห็นชอบแล้ว ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม 2521 มีทั้งหมด 206 มาตรา สำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ นับว่าเป็นประชาธิปไตยพอสมควร หากไม่นับบทบัญญัติเฉพาะกาลที่มีผลใช้บังคับอยู่ในช่วง 4 ปีแรกของการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้มีความพยายามที่จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับนี้อยู่หลายครั้ง ซึ่งครั้งสุดท้ายก็ประสบความสำเร็จ เมื่อปี พ.ศ. 2528 ว่าด้วย เรื่อง ระบบการเลือกตั้ง โดยแก้ไขจากแบบรวมเขตรวมเบอร์ หรือคณะเบอร์เดียว มาเป็นการเลือกตั้งแบบผสม เขตละไม่เกิน 3 คน การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งนี้ ถือว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1 ขณะที่การแก้ไขเพิ่มเติมอีกครั้ง คือ ครั้งที่ 2 นั้นเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2532 เกี่ยวกับเรื่องประธานรัฐสภา โดยแก้ไขให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งเป็นประธานรัฐสภา รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 13 ได้ใช้บังคับเป็นเวลาค่อนข้างยาวนานถึง 12 ปีเศษ แต่ก็ถูก “ยกเลิก” โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) ภายใต้การนำของ พลเอก สุรยุทธ์ คงสมพงษ์ ได้เข้าทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ จากรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534

14. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534

ภายหลังจากที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) ได้ทำการยึดอำนาจแล้ว ก็กำหนดให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 และวุฒิสภาสภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี สิ้นสุดลง โดยชี้แจงถึงเหตุผลและความจำเป็นของการเข้ายึดและควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ โดยกล่าวหารัฐบาล และผู้บริหารประเทศว่า “มีพฤติการณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวง ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ ข่มเหง ข้าราชการประจำ ผู้ซื่อสัตย์สุจริต รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา การทำลายสถาบันการทหาร และการบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันกษัตริย์” ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2534 ประกาศเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2534 มีทั้งหมด 33 มาตรา มีระยะเวลาการใช้บังคับ 9 เดือน 8 วัน ก็ถูกยกเลิกไป จากผลการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2534

15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

มักจะถูกเรียกขานกันว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับ ร.ส.ช.” เพราะเป็นผลงานการยกร่างและจัดทำของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ อันประกอบด้วยสมาชิก จำนวน 292 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำกราบบังคมทูลของประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2534 มีทั้งหมด 233 มาตรา ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 15 นี้ มีประเด็นปัญหาทางกฎหมายรัฐธรรมนูญหลายประเด็น อันก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดระหว่างคณะกรรมการ

พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติกับสาธารณชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะประเด็นเรื่องว่า นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะประชาชนต่างเข้าใจกันดีว่า การกำหนดให้บุคคลภายนอกเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีได้นั้น เท่ากับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้มีการสืบทอดอำนาจให้กับ คณะ ร.ส.ช. ออกไปได้อีก ในที่สุดเมื่อรัฐธรรมนูญนี้มีผลบังคับใช้ บทบัญญัติมาตรา 159 ก็ได้เปิดโอกาสให้เชิญบุคคลภายนอกมาเป็นนายกรัฐมนตรีได้ และหลังจากที่มีการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญนี้ เนื่องด้วยปัญหาบางประการ ทำให้พรรคการเมืองที่ได้เสียงข้างมาก ในฐานะพรรคแกนนำ ในการจัดตั้งรัฐบาล ได้เชิญนายทหารใน คณะ ร.ส.ช. คือ พลเอก สุจินดา คราประยูร ให้มาเป็นนายกรัฐมนตรี พร้อมกับเหตุผลที่ว่า “เสียสัจย์ เพื่อชาติ” ซึ่งนับว่าเป็นการทวนกระแสกับความรู้สึกของประชาชนไม่น้อย เพื่อที่จะควบคุมสถานการณ์เอาไว้ รัฐบาลก็เลยออกคำสั่งให้ทหารและตำรวจเข้าสลายการชุมนุมของกลุ่มประชาชน ซึ่งรวมตัวกันประท้วงอยู่ที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและถนนราชดำเนิน ในช่วงระหว่างวันที่ 17 ถึง 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 แต่ทว่ากลับเป็นการนำสู่เหตุการณ์นองเลือดที่เรียกกันว่า **เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ** ในที่สุด ซึ่งต่อมาสถานการณ์ต่าง ๆ ก็บีบรัดจนทำให้พลเอก สุจินดา คราประยูร ต้องลาออก จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปอย่างจำยอม รัฐบาลชั่วคราวภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว และบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น ได้ดำเนินการแก้ไขวิกฤตการณ์ อันสืบเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญโดยเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญรวม 4 ฉบับ ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จครั้งแรกที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้แสดงเจตนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแก้ไขรัฐธรรมนูญไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้น แต่ทว่าความสำเร็จในครั้งนี้ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการสูญเสียครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่งของการเมืองไทย เพราะรัฐธรรมนูญฉบับที่ 15 มีระยะเวลาใช้บังคับ รวมทั้งสิ้น 5 ปี 10 เดือน 2 วัน ได้ถูก “ยกเลิก” เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 โดยการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

16. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 มีทั้งหมด 336 มาตรา รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 นี้ ถือเป็นรัฐธรรมนูญที่ริเริ่มขึ้นโดย พรรคชาติไทยมี นายบรรหาร ศิลปะอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะนั้นได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเมืองเข้ามาดำเนินงาน และได้แต่งตั้งคณะกรรมการ-วิสามัญ พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมา และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 99 คน โดย 76 คน เป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัด และอีก 23 คน มาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มาจากการเลือกตั้งฉบับเดียวของประเทศไทย โดยก่อนหน้านี้ 15 ฉบับ มาจากคณะรัฐมนตรีที่มาจากการแต่งตั้งหรือรัฐบาลทหาร เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 คือ การปฏิรูปการเมือง โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ คือ

- 1) ขยายสิทธิ เสรีภาพ และส่วนร่วมของพลเมือง
- 2) การเพิ่มการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยประชาชน เพื่อให้เกิดความสุจริต และโปร่งใสในระบอบการเมือง
- 3) การทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพ และประสิทธิภาพ

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ได้สิ้นสุดลงด้วยการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 สมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นำโดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ได้ออกประกาศรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับชั่วคราว พุทธศักราช 2549 ทั้งนี้ คณะปฏิรูปฯ ได้ออกประกาศคงบทบัญญัติบางหมวดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2549 ไว้ภายหลัง

17. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 มีทั้งหมด 39 มาตรา เป็นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวที่หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นผู้สนองพระบรมราชโองการ หลังจากที่ได้กระทำการรัฐประหารเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 สิ้นสุดลง เมื่อมีการประกาศใช้แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550

18. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 มีทั้งหมด 309 มาตรา ดำเนินการยกร่างโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.) ระหว่าง พ.ศ. 2549 - พ.ศ. 2550 ภายหลังการรัฐประหารในประเทศ โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 รัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่เมื่อร่างเสร็จ และได้รับความเห็นชอบฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ได้มีการเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ และจัดให้มีการลงประชามติ เพื่อขอความเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบ ในการร่างรัฐธรรมนูญจากประชาชนทั้งประเทศ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ผลปรากฏว่า มีผู้ลงมติเห็นชอบ ร้อยละ 57.81 และไม่เห็นชอบ ร้อยละ 42.19 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน ท่ามกลางเสียงเรียกร้องให้มีการแก้ไข แต่ตกลงกันไม่ได้ว่าจะแก้ไขประเด็นใดบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องรอดูกันต่อไปว่าจะเป็นอย่างไ

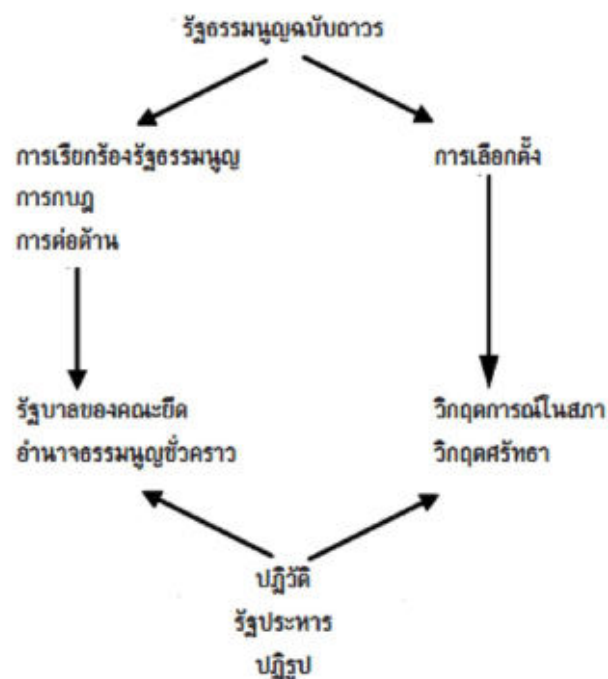
จากความเป็นมาของรัฐธรรมนูญทั้ง 18 ฉบับ เมื่อศึกษาให้ดี จะพบว่า มีที่มาใน 2 ลักษณะ คือ

1. มุ่งใช้เป็นการถาวร มักใช้ชื่อว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร”
2. มุ่งใช้บังคับเป็นการชั่วคราว มักใช้ชื่อว่า “ธรรมนูญการปกครอง”

รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวบางฉบับ ใช้บังคับเป็นเวลานาน เช่น ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502 ซึ่งเกิดขึ้นโดยการทำรัฐประหารของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใช้บังคับเป็นเวลา 9 ปีเศษ แต่รัฐธรรมนูญฉบับใช้บังคับในระยะสั้น ๆ เพราะเป็นรัฐธรรมนูญที่มีหลักการสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ไม่สอดคล้องกับโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง ทว่าตกอยู่ในมือของกลุ่มข้าราชการประจำโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะนายทหารระดับสูง ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญที่มุ่งจะใช้บังคับเป็นการถาวร จึงมักจะถูกยกเลิกโดยการทำรัฐประหารโดยคณะผู้นำทางทหาร เมื่อคณะรัฐประหารซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น คณะปฏิวัติ คณะปฏิรูป หรือคณะรักษาความสงบเรียบร้อย ยึดอำนาจได้สำเร็จ ที่จะประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ที่มุ่งจะใช้บังคับเป็นการถาวร แล้วก็จะมีการเลือกตั้ง และตามด้วยการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ตามวิถีทางของรัฐธรรมนูญฉบับถาวร แล้วก็ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พร้อมทั้งจัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรใหม่อีกครั้ง มีการร่างแล้วร่างอีกหมุนเวียนเป็นวงจรการเมืองของรัฐบาลไทยมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานนับหลายสิบปี นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

แม้จะเกิดกรณี 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ประชาชนเข้าร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ หลังจาก จอมพล ถนอม กิตติขจร ทำรัฐประหารรัฐบาลของตนเอง เพราะขณะทำรัฐประหารยึดอำนาจการปกครองนั้น จอมพล ถนอม กิตติขจร ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 และเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พร้อมกับเตรียมร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ตามวงจรการเมืองของไทยที่เคยเป็นมา ก็เกิดกระบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญจนนำไปสู่เหตุการณ์นองเลือด เมื่อ วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนทำให้ จอมพล ถนอม กิตติขจร ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเดินทางออกนอกประเทศไทย และแม้ต่อมาจะมีการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ที่เป็นรัฐธรรมนูญซึ่งมีหลักการที่เป็นประชาธิปไตยมากฉบับหนึ่ง แต่ในที่สุดก็มีการทำรัฐประหารอีก และก็เกิดเหตุการณ์นองเลือด เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทำให้วงจรการเมืองไทยหมุนกลับไปสู่วงจรเดิม คือ รัฐประหาร ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร จัดให้มีการเลือกตั้งจัดตั้งรัฐบาล ตามรัฐธรรมนูญฉบับถาวร และทำรัฐประหาร ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ข้าซากวนเวียนอยู่ในวังวนต่อไปไม่จบไม่สิ้น

ด้วยเหตุนี้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยที่ผ่านมา จึงมีสภาพชะงักงันในขั้นตอนของการพัฒนาไปสู่เป้าหมายอุดมการณ์ประชาธิปไตยตลอดมา วัฏจักรของความไม่ต่อเนื่องดังกล่าวข้างต้นมีสภาพเป็นวงจร ดังภาพ

จนกระทั่งเกิดกระบวนการปฏิรูปการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาของระบบการเมืองไทยทั้งระบบ หลังการรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ. 2534 และเกิดเหตุการณ์นองเลือดอีกครั้งหนึ่ง เมื่อ เดือน พฤษภาคม 2535 ในที่สุดกระบวนการปฏิรูปการเมืองก็ได้นำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน ซึ่งใช้มาจนถึงเหตุการณ์การปฏิรูปการปกครองในปี พ.ศ. 2549 และนำไปสู่การร่าง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และจัดให้มีการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรกของประเทศไทย และใช้มาจนถึงปัจจุบัน

1.2 หลักการและเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

จากการศึกษาความเป็นมาของรัฐธรรมนูญนั้น พบว่า มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง การปกครองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 และไม่ว่าจะเกิดการปฏิวัติรัฐประหารกี่ครั้งก็ตาม กระแสการเรียกร้อง ให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเรียกร้องให้รัฐธรรมนูญมีความเป็นประชาธิปไตยก็ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีวิวัฒนาการมาตามลำดับ หากศึกษาถึงมูลเหตุของการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองและประกาศใช้รัฐธรรมนูญในประเทศไทยนั้น พบว่า การประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ มีเป้าหมายสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. เป็นหลักประกันในเรื่องสิทธิ และเสรีภาพ ของประชาชน ซึ่งผู้ปกครองจะละเมิดมิได้
2. เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงขอบเขต อำนาจหน้าที่ ของผู้ปกครอง และป้องกันมิให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ

ดังนั้น ในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ คณะผู้ร่างจึงได้เขียนหลักการและเจตนารมณ์ในการจัดทำไว้ทุกครั้ง ซึ่งหลักการ และเจตนารมณ์ที่คณะผู้ร่างเขียนไว้ นั้น ช่วยให้คนรุ่นหลังได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาที่มาของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับว่า มีมาอย่างไร รวมทั้งสภาพสังคมในช่วงเวลานั้นด้วย ซึ่งในที่นี่จะขอยกตัวอย่างหลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับแรก คือ “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475” และรัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ดังนี้

1. หลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับแรก คือ “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2475” สรุปสาระสำคัญ คือ

1) ประกาศว่าอำนาจอิสระสูงสุดของประเทศเป็นของราษฎร (มาตรา 1) ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย

2) พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ กิจการสำคัญของรัฐ ทำในนามของพระมหากษัตริย์

3) เป็นการปกครองแบบสมัชชาโดยกำหนดให้คณะกรรมการราษฎรซึ่งมีจำนวน 15 คน ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาผู้แทนราษฎร

4) เริ่มมีรัฐสภาขึ้นเป็นครั้งแรก โดยกำหนดให้เป็นสภาเดียว คือ สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีอำนาจอิสระสูงสุดกล่าว คือ

- ตรากฎหมาย

- ควบคุมดูแลราชการกิจการของประเทศ

- มีอำนาจ ถอดถอน หรือสามารถ ปลดกรรมการราษฎร และข้าราชการทุกระดับขึ้นได้ โดยคณะกรรมการราษฎรไม่มีอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร

- วินิจฉัยการกระทำของพระมหากษัตริย์

5) รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้กำหนดอายุของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งไว้ 20 ปีบริบูรณ์เท่ากัน ส่วนวิธีการเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม คือ ให้ราษฎรเลือกผู้แทนตำบล และผู้แทนตำบล ก็เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกทอดหนึ่ง

6) ศาล มีอำนาจพิจารณา พิพากษาคดี ตามกฎหมาย แต่ไม่มีหลักประกันความอิสระของผู้พิพากษา

2. หลักการและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- 1) ค้ำครอง ส่งเสริม ขยาย สิทธิ และเสรีภาพ ของประชาชนอย่างเต็มที่
- 2) ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน
- 3) การเมือง มีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม
- 4) ทำให้องค์กรตรวจสอบ มีความอิสระเข้มแข็ง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

เรื่องที่ 2 โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

โครงสร้างและสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญทั้ง 18 ฉบับ มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับจากการศึกษาพบว่าโครงสร้างและสาระสำคัญที่บัญญัติไว้ ดังนี้

1) **ประมุขแห่งรัฐ** ส่วนนี้จะระบุถึง องค์พระมหากษัตริย์ และพระราชอำนาจ ของพระองค์ การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการ และการสืบราชสันตติวงศ์

2) **ระบอบการปกครอง** ส่วนนี้จะระบุรูปแบบของรัฐ และลักษณะการปกครองไว้ กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยว และมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3) **สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และหน้าที่** ส่วนนี้รัฐธรรมนูญระบุไว้ โดยในส่วนของสิทธิ เช่น สิทธิในการศึกษา สิทธิในการรักษาพยาบาล เป็นต้น ในส่วนของความเสมอภาค เช่น การไม่เลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ สีผิว รายได้ และสภาพร่างกาย เป็นต้น ในส่วนของหน้าที่ เช่น ประชาชนมีหน้าที่ต้องไปเลือกตั้ง มีหน้าที่ต้องเสียภาษี และมีหน้าที่ต้องรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

4) **แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ** ส่วนนี้จะระบุ แนวนโยบาย ที่จะทำให้ประเทศมีความมั่นคง มีความเจริญเติบโต มีสันติสุข และประชาชน มีมาตรฐานการครองชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น การรักษาธรรมชาติ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม เป็นต้น

5) **อำนาจอภิไธย** ส่วนนี้จะกำหนด สถาบันที่ใช้อำนาจอภิไธย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทั้งสามสถาบัน

6) **การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ** ส่วนนี้จะระบุ กลไกที่ใช้สำหรับตรวจสอบการทำงานของ รัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และความบริสุทธิ์ยุติธรรม เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ จะกำหนดโครงสร้าง และสาระสำคัญแตกต่างกันไป การจะตัดหรือเพิ่มเรื่องใดเข้าไปในรัฐธรรมนูญ เป็นเรื่องของความจำเป็นในขณะนั้น ๆ ซึ่งผู้เขียนไม่ต้องยึดถือตายตัว เพราะสิ่งเหล่านี้ เป็นความเหมาะสมของสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย โดยจะต้องพิจารณาบริบทของสภาพสังคมโดยรวมของทั้งประเทศ และสถานการณ์ของโลกประกอบด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แบ่งโครงสร้างออกเป็น 15 หมวด ดังนี้

หมวด 1

บททั่วไป

หมวด 2

พระมหากษัตริย์

หมวด 3	สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
หมวด 4	หน้าที่ของชนชาวไทย
หมวด 5	แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ
หมวด 6	รัฐสภา
หมวด 7	การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน
หมวด 8	การเงินการคลังและงบประมาณ
หมวด 9	คณะรัฐมนตรี
หมวด 10	ศาล
หมวด 11	องค์กรตามรัฐธรรมนูญ
หมวด 12	การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
หมวด 13	จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ
หมวด 14	การปกครองส่วนท้องถิ่น
หมวด 15	การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ
บทเฉพาะกาล	

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นผู้เรียนสามารถศึกษารายละเอียดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 เพิ่มเติมได้

เรื่องที่ 3 จุดเด่นของรัฐธรรมนุญที่เกี่ยวข้อง

สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน

สิทธิและเสรีภาพ เป็นรากฐานสำคัญในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การที่จะรู้ว่าการปกครองของประเทศใดมีความเป็นประชาธิปไตยได้มากน้อยเพียงใด ต้องดูที่สิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศนั้น ๆ เป็นสำคัญ ถ้าประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมาก ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศนั้นก็ยิ่งมาก หากสิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัด หรือถูกลดทอน โดยผู้มีอำนาจในการปกครอง ประชาธิปไตยก็จะมีไม่ได้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับ จึงได้บัญญัติคุ้มครอง สิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนไว้ และมีการบัญญัติเพิ่มและชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ยังคงมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน ได้บัญญัติไว้เรื่อง สิทธิ และเสรีภาพ ของประชาชน ไว้อย่างชัดเจน และเป็นหมวดหมู่ปรากฏอยู่ในหมวดที่ 3 ดังนี้

ส่วนที่ 1	บททั่วไป
ส่วนที่ 2	ความเสมอภาค
ส่วนที่ 3	สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล
ส่วนที่ 4	สิทธิในกระบวนการยุติธรรม
ส่วนที่ 5	สิทธิในทรัพย์สิน
ส่วนที่ 6	สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ
ส่วนที่ 7	เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน
ส่วนที่ 8	สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา
ส่วนที่ 9	สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการจากรัฐ
ส่วนที่ 10	สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน
ส่วนที่ 11	เสรีภาพในการชุมนุมและสมาคม
ส่วนที่ 12	สิทธิชุมชน
ส่วนที่ 13	สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ผู้เรียนสามารถศึกษารายละเอียดของ สิทธิ และเสรีภาพ ได้ในเอกสารรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3

นอกจากจะบัญญัติ สิทธิ และเสรีภาพของประชาชนไว้แล้ว รัฐธรรมนูญก็ยังได้บัญญัติหน้าที่ของประชาชนไว้ เช่นกัน ดังตัวอย่าง หน้าที่ของประชาชนชาวไทยในหมวด 4 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งบัญญัติไว้ ดังนี้

1. บุคคล มีหน้าที่พิทักษ์ รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 70)

2. บุคคล มีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย (มาตรา 71)

3. บุคคล มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิ โดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ ย่อมได้รับสิทธิ หรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้ง และการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 72)

4. บุคคล มีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกัน และบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษา อบรม พักพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 73)

5. บุคคล ผู้เป็นข้าราชการพนักงาน ลูกจ้าง ของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมอำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ในการปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับ ประชาชน บุคคล ตามวรรคหนึ่ง ต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง (มาตรา 74)

กิจกรรมที่ 10

- 1. เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาความเป็นมาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แล้ว ให้ผู้เรียนลำดับวิวัฒนาการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามระยะเวลา

.....

.....

.....

.....

.....

- 2. จากพระราชหัตถเลขาที่ทรงสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงคาดหวังว่าประเทศไทย ควรจะมีรูปแบบการปกครองเป็นอย่างไร และปัจจุบัน ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองตามที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงคาดหวังไว้แล้วหรือไม่ ถ้ามี มีในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

- 3. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์วิถีชีวิตของผู้เรียนว่ามีเรื่องใดบ้างในชีวิตของผู้เรียนที่มีความเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ปัจจุบัน และความเกี่ยวข้องนั้นเป็นสิ่งที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจแล้วหรือไม่ ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลง อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. หากผู้เรียนจะนำหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยมาใช้ในครอบครัว ผู้เรียนจะนำหลักการนั้นมาใช้ และมีวิธีปฏิบัติอย่างไรกับสมาชิกในครอบครัว จึงจะได้ชื่อว่าเป็นครอบครัวประชาธิปไตยที่มองเห็น และสัมผัสได้ว่าเป็นรูปธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

เรื่องที่ 4 หลักการสำคัญของประชาธิปไตยและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ในการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติ สามัคคี ประองตอง

ความหมายและความสำคัญของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย เป็นรูปได้ทั้งแบบการปกครอง และวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันและอำนาจอธิปไตยต้องมาจากปวงชน

ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ โดยอาศัย หลักการของการแบ่งแยกอำนาจ และหลักการที่ว่าด้วยความถูกต้องแห่งกฎหมาย ผู้ปกครองประเทศที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นเพียงตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน

หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ

1. **หลักอำนาจอธิปไตย** เป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของ โดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึง ในการให้ได้มาซึ่งตัวผู้ปกครอง และผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้าน และถอดถอนผู้ปกครอง และผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่า มิได้บริหารประเทศ ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ

อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐหรือประเทศ ดังนั้น สิ่งอื่นใดจะมีอำนาจยิ่งกว่า หรือขัดต่ออำนาจอธิปไตยไม่ได้ อำนาจอธิปไตยย่อมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละระบอบการปกครอง เช่น ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน กล่าวคือ ประชาชน คือ ผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช อำนาจอธิปไตย เป็นของพระมหากษัตริย์ คือ กษัตริย์ เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็นต้น อนึ่ง อำนาจอธิปไตยนี้ นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะการที่จะเป็นรัฐได้นั้น นอกจากจะต้องประกอบด้วยอาณาเขต ประชากร และรัฐบาลแล้ว ย่อมต้องมีอำนาจอธิปไตยด้วย กล่าวคือ ประเทศนั้นต้องเป็นประเทศที่สามารถมีอำนาจสูงสุด (อำนาจอธิปไตย) ในการปกครองตนเอง จึงจะสามารถ เรียกว่า “รัฐ” ได้

ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) **อำนาจนิติบัญญัติ** เป็นอำนาจในการออกกฎหมายและควบคุมการทำงานของรัฐบาล เพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ ประชาชนชาวไทยใช้อำนาจนี้โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำหน้าที่แทนในรัฐสภา

2) **อำนาจบริหาร** เป็นอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินและการปกครอง ซึ่งมี คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจ และรับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา

3) **อำนาจตุลาการ** เป็นอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินคดีความตามกฎหมาย โดยมีศาลเป็นผู้ใช้อำนาจ

2 **หลักสิทธิเสรีภาพ** ประชาชนทุกคน มีความสามารถในการกระทำ หรืองดเว้นการกระทำ อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และความมั่นคงของประเทศชาติ

3. **หลักความเสมอภาค** การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน สามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกัน ด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

4. **หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม** เป็นหลักการของรัฐที่มีการปกครองโดยกฎหมาย หรือหลักนิติธรรม การใช้หลักกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน เพื่อความสงบสุขของสังคม การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากัน ผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ละเมิดเพิกถอนสิทธิ เสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อิทธิพลอยู่นอกกฎหมาย หรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

5. **หลักการเสียงข้างมาก** ควบคุมไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชน เข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมาก ที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจทางเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมาก เป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ และข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ ต้องควบคุมไปกับการเคารพ และคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการ พวกมากลากไป ตามผลประโยชน์ ความเห็นหรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการ เพื่อประโยชน์ความเห็นของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยไม่มีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคม

6. **หลักเหตุผล** เป็นหลักการใช้เหตุผลที่ถูกต้อง ในการตัดสินหรือยุติปัญหาในสังคม ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ประองตอง ผู้คนต้องรู้จักยอมรับฟังความเห็นต่าง และรับฟังเหตุผลของผู้อื่น ไม่ตื้อตึงในความคิดเห็นของตนเอง จนคนอื่นมองเราเป็นคนมีมิฉฉาทิฐิ

7. **หลักประนีประนอม** เป็นการลดความขัดแย้ง โดยการผ่อนหนักผ่อนเบาให้กัน ร่วมมือกัน เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ เป็นทางสายกลาง ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องได้และเสียในบางอย่าง ไม่ได้ครบตามที่ตนปรารถนา จัดเป็นวิธีการที่ทำให้ทุกฝ่าย สามารถอยู่ร่วมกันต่อไปได้อย่างสันติ วิธีการในการประนีประนอม อาจใช้เทคนิคการเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย โดยผู้บังคับบัญชา หรือบุคคลที่สาม เป็นต้น

8. หลักการยอมรับความเห็นต่าง หลักการนี้ เพื่อเป็นการอยู่ร่วมกันด้วยความสันติ สามัคคี ประองตอง ไม่ว่าจะเสียงข้างมากหรือเสียงข้างน้อย ต้องทำใจยอมรับความเห็นต่าง อันเป็นการหลอมรวม หลักความเสมอภาค หลักเสรีภาพ และหลักประนีประนอม โดยการเคารพและคุ้มครองสิทธิของผู้อื่นด้วย ทั้งนี้เพื่อ เป็นหลักประกันว่า ไม่ว่าจะฝ่ายเสียงข้างมากหรือฝ่ายเสียงข้างน้อย เป็นจะสามารถอยู่ร่วมกัน ด้วยความสันติสามัคคี ประองตอง ทุกฝ่ายต้องยอมรับความเห็นต่าง รวมทั้งฝ่ายเสียงข้างมากเองก็จะ ไม่ใช่ใช้วิธีการ พวกมากลากไป ตามผลประโยชน์หรือความเห็น หรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่าง สุดโต่ง ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมดหรือทุกฝ่าย เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย หรือประชาชนที่มีความเห็นต่างจากฝ่ายตน สามารถอยู่ ร่วมกันได้อย่างสันติ สามัคคี ประองตอง โดยไม่มีการเอาเปรียบกัน และสร้างความขัดแย้งในสังคมมาก เกินไป

กล่าวโดยสรุป วิถีทางประชาธิปไตยอันมี หลักการที่สำคัญ เช่น หลักการอำนาจอธิปไตย หลักสิทธิเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักนิติรัฐ และหลักนิติธรรม หลักการเสียงข้างมาก หลักเหตุผล หลักประนีประนอม หลักการยอมรับความเห็นต่าง ผู้เรียนจะต้องศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติ

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการเสริมสร้างสันติ สามัคคี ประองตองในสังคมไทย

ความหมาย การเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย

การเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย หมายถึง “การเพิ่มพูนให้ดีขึ้นหรือมั่นคงยิ่งขึ้นด้วยความพร้อมเพรียงกัน หรือ การเพิ่มพูนให้ดีขึ้นด้วยการออมชอม ประนีประนอม ยอมกันไม่แก่งแย่งกัน ตกลงด้วยความไกลเกลี่ย และตกลงกันด้วยความมีเมตตาริจิตของประชาชนคนไทย”

คนไทยส่วนใหญ่ ล้วนมีความรักใคร่และสามัคคีกันอยู่แล้วในทุกถิ่น ด้วยความมีจารีต วัฒนธรรม ประเพณี กับความมีศีลธรรมในสายเลือด และในจิตใจสืบทอดต่อกันมา การขัดแย้งทาง ความคิดในกลุ่มคน ย่อมเกิดมีได้บ้างเป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้าหากการขัดแย้งทางความคิด ได้รับการ ไกลเกลี่ย ได้รับความรู้ ได้รับข่าวสาร หรือได้รับการอธิบายจนเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง การขัดแย้ง ทางความคิดเหล่านั้น ก็จะหมดไปได้ ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกสามัคคี ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรงใดใด ทั้งทางวาจาและทางกาย เพราะคนไทย เป็นชนชาติที่รักสงบ รักพวกพ้อง และรักแผ่นดินถิ่นเกิด

ดังนั้น ประชาชนควรมีความรู้ ความเข้าใจ ในระบอบการปกครอง รวมถึงระบบ ระเบียบ วิธีการทำงาน หรือกลวิธีของพรรคการเมือง และควรได้รับความรู้ มีความเข้าใจ เกี่ยวกับกลวิธีในการทุจริตคอร์รัปชัน ประพฤติมิชอบ การรับเงินสมนาคุณ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง และนักการเมืองทุกรูปแบบ รวมถึงความรู้ เกี่ยวกับกฎหมายที่สำคัญในชีวิตประจำวัน และอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนเกิดการเคารพในกฎหมาย ประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกา หรือตามกฎหมาย ประชาชนทุกหมู่เหล่า ทุกสาขาอาชีพ ควรได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจให้มีคุณธรรมทางศาสนา ให้เกิดมีความรู้ มีความเข้าใจในหลักการหรือหลักคำสอนทางศาสนา อันจะเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตามที่ แห่งความเป็นประชาชนชาวไทย เพื่อให้เกิดความมีระเบียบ มีวินัย ทั้งความคิด ทั้งจิตใจ ในทุกด้าน อันจักทำให้การขัดแย้งทางความคิดในทุกชุมชน ทุกสังคม ทุกหน่วยงาน ทุกกลุ่มบุคคล ลดน้อยลงหรือไม่มี การขัดแย้งทางความคิดที่รุนแรงเกิดขึ้นนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า คนไทย ได้เสริมสร้างความสามัคคี คือ ได้เพิ่มพูนให้ดีขึ้น หรือมั่นคงยิ่งขึ้น ด้วยความร่วมมือเพียงกัน ออมชอม ประนีประนอม ยอมกัน ไม่แก่งแย่งกัน ตามจารีตวัฒนธรรม ประเพณีตามหลักกฎหมาย ตามหลักศีลธรรมในศาสนา ซึ่ง “การเสริมสร้างความสามัคคีของคนไทย” จะสำเร็จได้ ก็ด้วยคนไทย ร่วมมือร่วมใจกัน ประพฤติปฏิบัติ เพื่อประเทศไทย และเพื่อคนไทย

หลักการเสริมสร้างความปรองดองในสังคมไทย

หลักการสร้างความปรองดอง

๑. การสานเสวนาเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการนำไปสู่การสร้างความปรองดอง
๒. เน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของคน
๓. ความปรองดองเกิดขึ้นได้เมื่อความต้องการของมนุษย์ได้รับการตอบสนอง
๔. ศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการแก้ไขความขัดแย้ง
๕. การสร้างความปรองดองจำเป็นมากที่จะต้องใช้แนวทางที่หลากหลาย
๖. การสร้างความปรองดองเน้นที่หัวใจ
๗. คำมั่นถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายในกระบวนการสร้างความปรองดอง
๘. การให้อภัยมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม
๙. ความยุติธรรมแบบใดที่เหมาะสมสำหรับการสร้างความปรองดอง

การเสริมสร้างความปรองดอง เป็นกระบวนการที่ช่วยป้องกัน หรือลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างสันติ ให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี บนพื้นฐานของหลักการทางประชาธิปไตย และ คุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

คุณธรรมพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ปรองดองตามหลักการทางประชาธิปไตย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551 : 51, 57) ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” ไว้อย่างชัดเจนว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อกูลกัน ส่วนคำว่า “จริยธรรม” หมายถึง หลักความประพฤติ หลักในการดำเนินชีวิต หรือความประพฤติอันประเสริฐ หรือการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ

คุณธรรม จริยธรรม เป็นเรื่องของระบบคิดที่ยอมรับความเป็นจริงของชีวิต การสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยการปลูกฝังระบบคิดดังกล่าวให้เข้าไปอยู่ในทุกช่วงชีวิตของมนุษย์ และต้องไม่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง อย่างสถาบันการศึกษา หากแต่ควรเป็นทุกภาคส่วนของสังคม ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดขึ้นให้ได้

จะเห็นได้ว่าเรื่องของ คุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ไม่เพียงเฉพาะ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ปรองดอง เท่านั้น ยังเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่แตกแยก การอยู่ร่วมกันในฐานะสมาชิกในสังคมเดียวกัน จะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้

คุณธรรมที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ปรองดอง ตามหลักการทางประชาธิปไตย (ดร.สาโรช บัวศรี) มีดังนี้

1. คารวธรรม คือ การเคารพซึ่งกันและกัน
2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. ปัญญาธรรม คือ การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

1. คารวธรรม คือ การเคารพซึ่งกันและกัน มีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

1.1 เคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การแสดงความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ในทุกโอกาส การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัด เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ การไปรับเสด็จ เมื่อพระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปในถิ่นที่อยู่หรือบริเวณใกล้เคียง การปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี ฯลฯ ด้วยความเคารพ เมื่อได้ยิน หรือเห็นบุคคลใดแสดงกิริยาวาจา หรือมีการกระทำอันไม่สมควรต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ต้องกล่าวตักเตือน และห้ามไม่ให้ปฏิบัติเช่นนั้นอีก

1.2 เคารพบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะบิดามารดา ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิด เคารพญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย และผู้สูงอายุ เคารพครูอาจารย์ และเพื่อน ๆ ทั้งทางกายและทางวาจา

1.2.1 ทางกาย ได้แก่ การทักทาย การให้เกียรติผู้อื่น การแสดงความเคารพแก่บุคคล ซึ่งอาวุโสกว่า การให้การต้อนรับแก่บุคคล การแสดงความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เป็นต้น

1.2.2 ทางวาจา ได้แก่ การพูดให้เหมาะสมกับกาลเทศะ การใช้คำพูดเหมาะสมตามฐานะของบุคคล การพูดจาสุภาพ ไม่ก้าวร้าว ส่อเสียด การไม่พูดในสิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน ไม่นำความลับของบุคคลอื่นไปเปิดเผย ไม่พูดนินทา หรือโกหก หลอกลวง เป็นต้น

1.3 เคารพสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ การไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทั้งทางกาย หรือวาจา การรู้จักเคารพในสิทธิของคนที่มาก่อนหลัง การเคารพในความเป็นเจ้าของ สิ่งของเครื่องใช้ การรู้จักขออนุญาต เมื่อล่วงล้ำเข้าไปในที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่น การไม่ทำร้ายผู้อื่นโดยเจตนา การไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นต้น

1.4 เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็น ควรฟังด้วยความตั้งใจและใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวความคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเอง ก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม ไม่ควรยึดถือความคิดเห็นของตนว่าถูกเสมอไป

1.5 เคารพในกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ การยึดมั่นในกฎระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรม ประเพณี กฎเกณฑ์ของสังคม และกฎหมายของประเทศ

1.6 มีเสรีภาพ และใช้เสรีภาพในขอบเขตของกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณี

2. สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

2.1 การรู้จักประสานประโยชน์ คำนึงถึงประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง ได้แก่ ทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักประนีประนอม เสียสละความสุขส่วนตน หรือหมู่คณะ

2.2 ร่วมมือกันในการทำงาน หรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน จะมีการวางแผนและทำงานร่วมกัน ดำเนินงานตามขั้นตอน ช่วยเหลือกันอย่างตั้งใจ จริงจัง ไม่หลีกเลียง หรือเอาเปรียบผู้อื่น

2.3 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวม และหน้าที่ต่อสังคม

2.4 ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในกลุ่ม ในหน่วยงาน และสังคม

3. ปัญญาธรรม คือ การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต มีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

3.1 การไม่ถือตนเป็นใหญ่ ได้แก่ การรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การรู้จักเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี

3.2 เน้นการใช้ปัญญา ใช้เหตุผล และความถูกต้อง ในการตัดสินใจปัญหาทั้งปวง ไม่ใช่เสียงข้างมาก ในการตัดสินใจเสมอไป เพราะเสียงข้างมากบอกละเลยความต้องการ ความคิดเห็น ความพึงพอใจ แต่ไม่อาจบอกความจริงความถูกต้องได้

3.3 มีความกล้าหาญทางจริยธรรม กล้าที่จะยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง

3.4 แสวงหาความรู้ ข่าวสารข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

การปฏิบัติตามคุณธรรมข้างต้น เมื่อได้ประพฤติปฏิบัติ ความสามัคคีย่อมเกิดขึ้น เมื่อเกิดความสามัคคีขึ้นแล้ว การงานทุกอย่างแม้จะยากสักเพียงใดก็กลายเป็นง่าย ชีวิตมีแต่ความราบรื่น แม้จะเกิดอุปสรรคก็สามารถจัดให้หมดสิ้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า **“สามัคคีคือพลัง”** เพียงแต่ทุกคน ดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ให้ทุกคนมีความรัก และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม การใช้หลักธรรมในการส่งเสริมความสามัคคีเป็นแนวทางในระยะยาว และเป็น การป้องกันความแตกสามัคคี ขณะที่การสร้างสามัคคีในระยะสั้นเป็นการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยอาจเริ่มจากกิจกรรมบันเทิงที่สามารถดึงดูดกลุ่มคนให้เข้าร่วมได้ง่าย เช่น การเข้าค่ายต่าง ๆ การทำ กิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชนร่วมกัน การทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่หลากหลาย จากนั้นค่อย ขยายสู่กิจกรรมที่มีความยากขึ้น และการสร้างวัฒนธรรม ประเพณีในการทำกิจกรรมร่วมกันเป็น ประจำ จะช่วยสร้างวัฒนธรรมการทำงานกลุ่ม และการสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งช่วยให้เกิดความรักความ สามัคคีได้มากยิ่งขึ้น

ค่านิยมพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ 12 ประการ

ข้อ 1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ข้อ 2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน

ข้อ 3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์

ข้อ 4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ข้อ 5. รักชาติวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันงดงาม

ข้อ 6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน

ข้อ 7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง

ข้อ 8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่

ข้อ 9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา-

ภูมิพลอดุลยเดช

ข้อ 10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ข้อ 11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

ข้อ 12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

ค่านิยมพื้นฐานดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่คนไทยจะต้องนำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นจะขอกล่าวในรายละเอียดเพิ่มเติม ดังนี้

1. **มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์** เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงรักความเป็นชาติไทย เป็นพลเมืองดีของชาติ มีความสามัคคี เห็นคุณค่า ภูมิใจ เชิดชูความเป็นไทย ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2. **ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน** เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น ละความเห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือสังคมและบุคคลที่ควรให้รู้จักควบคุมตนเองเมื่อประสบกับความยากลำบากและสิ่งทีก่อให้เกิดความเสียหาย

3. **กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์** เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการรู้จักบุญคุณ ปฏิบัติตามคำสั่งสอน แสดงความรัก ความเคารพ ความเอาใจใส่ รักษาชื่อเสียง และตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูบาอาจารย์

4. **ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม** เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงความตั้งใจ เพียรพยายามในการศึกษาเล่าเรียน แสวงหาความรู้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. **รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันงดงาม** เป็นการปฏิบัติสืบทอดอนุรักษ์วัฒนธรรม และประเพณีไทยอันดีงามด้วยความภาคภูมิใจเห็นคุณค่าความสำคัญ

6. **มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน** เป็นความประพฤติที่ควรละเว้น และความประพฤติที่ควรปฏิบัติตาม

7. **เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง** คือ มีความรู้ ความเข้าใจ ประพฤติปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง เคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. **มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่** เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย มีความเคารพและนอบน้อมต่อผู้ใหญ่

9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นการประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ อย่างรอบคอบถูกต้อง เหมาะสม และน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม สามารถดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผลมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความรู้ มีคุณธรรม และปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา เป็นการปฏิบัติตนให้มีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรงปราศจากโรคภัยและมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่กระทำความชั่วใด ๆ ยึดมั่นในการทำความดีตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง ให้ความร่วมมือ ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และประเทศชาติ เสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อรักษาประโยชน์ของส่วนรวม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
วิชาหน้าที่พลเมือง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
เรื่อง สิทธิมนุษยชนในการมีส่วนร่วมคุ้มครองตนเองและผู้อื่น

กรณีตัวอย่างเรื่อง “รักแท้หรือรังแกกัน”

ตัวชี้วัดที่ 6 และ 7 ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่การมีส่วนร่วมในการคุ้มครองป้องกันตนเองและผู้อื่น
ตามหลักสิทธิมนุษยชน

วัตถุประสงค์

1. เข้าใจถึงหลักสิทธิมนุษยชนที่จะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
2. เพื่อให้มีส่วนร่วมในการคุ้มครองป้องกันตนเองและผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน
3. เพื่อให้ตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ของประชาชน ในเรื่อง สิทธิมนุษยชน สามารถนำมาใช้เพื่อหาทางเลือกแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและคุ้มครองป้องกันตนเองและผู้อื่นในชุมชน

เนื้อหาสาระ

1. ช่วงเวลาที่ผ่านมาที่มีความขัดแย้งในเรื่อง การละเมิดสิทธิมนุษยชน เกิดขึ้นหลายต่อหลายกรณี ความขัดแย้งนี้เป็นกรณีระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนบ้าง ระหว่างหน่วยงานภาคเอกชนกับภาคเอกชนบ้าง ระหว่างหน่วยงานเอกชนกับชุมชนบ้าง หรือแม้กระทั่งระหว่างชุมชนหรือภาคเอกชนด้วยกันเองบ้าง

2. เนื้อหาความขัดแย้งในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ส่วนใหญ่เน้นเรื่องการออกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่สอดคล้องหรือไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือขัดต่อธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือของประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่มานานแล้ว หรือก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและอาชีพการทำมาหากิน ก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งที่เกิดจากความเห็นต่างของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ความขัดแย้งที่เนื่องมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดข้อมูลที่หลากหลายและพอเพียง รวมทั้งการขัดผลประโยชน์ของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ความขัดแย้งที่เกิดจากการตีความกฎหมายที่ไม่ตรงกัน หรือความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่พร้อม และไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

3. มีตัวอย่างที่เป็นความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในสังคม เช่น ภาครัฐออกกฎหมายการสร้างเขื่อน เพื่อประโยชน์ทางการพลังงานไฟฟ้าและการเกษตร และการป้องกันน้ำท่วมที่ต้องทำลายป่าไม้ ต้นน้ำลำธารที่เป็นต้นเหตุของความแห้งแล้ง ทำอันตรายต่อสัตว์ป่าหายาก พืชสมุนไพร และการทำมาหากินของชาวบ้านในพื้นที่ที่อยู่กันมานานแล้ว หรือการที่หน่วยงานภาครัฐออกกฎหมายเวนคืนที่ดินในพื้นที่ที่จะสร้างทางด่วนไปกระทบต่อประเพณีศาสนาที่อยู่อาศัยของชุมชน หรือการที่หน่วยงานภาครัฐออกกฎหมายเพื่อความมั่นคง ประกาศกฎอัยการศึก ภาวะฉุกเฉินที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น ห้ามออกจากเคหะสถานหลังสามทุ่ม ห้ามชุมนุมเกิน 5 คน เข้าควบคุมตัว จับกุม กักขัง ประชาชนโดยไม่ต้องใช้หมายสั่ง ฯลฯ เป็นต้น

4. เมื่อเกิดกรณีขัดแย้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนในเรื่อง สิทธิมนุษยชน มักจะมีข้อกล่าวหา 2 แนวทาง คือ

1) หน่วยงานภาครัฐ ละเมิดสิทธิมนุษยชนและรังแกประชาชนและชุมชน โดยมีเรื่อง การทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อประโยชน์ตน ประโยชน์พรรคพวก เข้ามาเกี่ยวข้อง

2) ประชาชนและชุมชนมีผลประโยชน์ส่วนตน โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม หรือถูกภาคเอกชน หรือ NGO ยุยงส่งเสริมเพื่อประโยชน์ของกลุ่มดังกล่าว รวมทั้งถูกชักจูงให้เลือกข้างทางการเมือง

5. ประเด็นการอภิปรายถกแถลง

1) ท่านเห็นด้วยกับข้อกล่าวหาดังกล่าวหรือไม่ เพราะอะไร

2) ถ้าท่านอยู่ในเหตุการณ์เป็นคู่กรณีด้วย ท่านจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไรบ้าง จึงจะให้มีการดำเนินการได้โดยไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

3) ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า “สิทธิมนุษยชนต้องควบคู่ไปกับหน้าที่ของพลเมืองด้วย” เพราะเหตุใด

วิธีการดำเนินงาน

ขั้นนำ ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการนำสนทนาถึงเนื้อหาสาระ เรื่อง สิทธิมนุษยชน ความคิดความเห็นโดยทั่วไปของ เรื่อง สิทธิมนุษยชน ตามความคิดของผู้เรียนรวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากปัญหาที่กล่าวหาว่า ละเมิดสิทธิมนุษยชน อาจมีสื่อประกอบการเสวนา หรือให้ผู้เรียนช่วยกันเสนอข้อ่าวที่เกิดขึ้นในชุมชน

ครูแนะนำแหล่งข้อมูล แหล่งความรู้เกี่ยวกับเรื่อง สิทธิมนุษยชน ที่ผู้เรียนจะใช้แสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นตอนดำเนินการ

ครูแจกกรณีตัวอย่าง “รักแท้หรือรังแกกัน” ให้กลุ่มผู้เรียนศึกษาและร่วมกันอภิปราย ถกเถียงตามประเด็นที่กำหนดให้ โดยครูอาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมหรือเสนอประเด็นสืบเนื่อง หรือมี ข้อคำถามเพื่อกระตุ้นการอภิปรายตามความจำเป็น

ขั้นสรุป

ครูและผู้เรียนร่วมกันจัดทำข้อสรุปจากการอภิปรายถกเถียงของกลุ่มผู้เรียน

กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ครูเสนอกิจกรรมต่อเนื่องตามความเห็นของกลุ่ม เช่น การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจาก แหล่งความรู้ต่าง ๆ การสนทนาหรือสัมภาษณ์บุคคล เพื่อแสวงหาความคิด ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม การสอบถามความคิดเห็น ฯลฯ เป็นต้น แล้วให้ผู้เรียนรวบรวมนำเสนอในรูปแบบแฟ้มความรู้ เพื่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สื่อ/แหล่งค้นคว้า/ใบความรู้

1. สื่อเอกสาร สื่อบุคคล สื่ออิเล็กทรอนิกส์
2. แหล่งค้นคว้า ห้องสมุด หน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถานศึกษา
3. ใบความรู้ ข้อมูลเรื่อง สิทธิมนุษยชน ที่เลือกนำมาจากเอกสารหรือเอกสารที่

สำเนาจากหนังสือพิมพ์

ระยะเวลา

1. การนำเสนอข้อ อภิปรายถกเถียง การสรุป การเตรียมเพื่อทำกิจกรรมสืบเนื่อง รวมทั้งการสรุป 1 ชั่วโมง
2. กิจกรรมต่อเนื่องใช้เวลาตามความเหมาะสมโดยเน้นการศึกษาด้วยตนเอง นอกเวลา

การวัดประเมินผล

1. โดยการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การร่วมเสนอความคิดเห็น การคิดหาเหตุผล การถกเถียง กระตือรือร้น ความตั้งใจ ความสนใจ
2. ตรวจสอบผลการรวบรวมข้อมูล ความสมบูรณ์ของแฟ้มการเรียนรู้ (portfolio)
3. สังเกตความใส่ใจ จริงจัง ของการทำงานกลุ่มของผู้เรียน

กิจกรรม

1. ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนตามหลักการสำคัญของประชาธิปไตยได้อย่างไรบ้าง จงยกตัวอย่าง

---

2. หลักการสำคัญของประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติอย่างไรบ้าง

---

3. ถ้ามีความขัดแย้งกันในสังคม ควรนำหลักคุณธรรมใดมาใช้แก้ปัญหา จงอธิบาย

---

4. ความสามัคคี ประองตอง มีผลดีต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไรบ้าง

บทที่ 4

พัฒนาการทางการเมือง และการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

□ **สาระสำคัญ**

การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความแตกต่างทั้งความคิด อาชีพ สถานะทางสังคมและสภาพแวดล้อม การศึกษาเรียนรู้ การพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้สังคมอยู่ได้อย่างสงบสุขตามวิถีประชาธิปไตย

□ **ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง**

1. อธิบายสาเหตุ และความเป็นมา ของการปฏิรูปการเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้

2. อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้

□ **ขอบข่ายเนื้อหา**

เรื่องที่ 1 พัฒนาการทางการเมืองปฏิรูปทางการเมืองเพื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เรื่องที่ 2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

□ **สื่อประกอบการเรียนรู้**

1. ซีดีเหตุการณ์สำคัญการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
2. คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต
3. บทความทางหนังสือพิมพ์

เรื่องที่ 1 พัฒนาการทางการปฏิรูปการเมือง เพื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.1 พัฒนาการทางความคิดและเหตุการณ์สำคัญ

ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ความคิดและความเคลื่อนไหว เพื่อให้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากการติดต่อกับกลุ่มประเทศทางตะวันตกโดยในกลุ่มประเทศทางยุโรป และสหรัฐอเมริกาได้มีการปฏิรูปการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2319 (ค.ศ. 1776) และเกิดการปฏิวัติฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2332 (ค.ศ. 1789)

ประเทศไทย เริ่มติดต่อกับทางการค้ากับประเทศอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2367 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากนั้นก็มีกลุ่มมิชชันนารีจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนา คนไทยจึงเริ่มศึกษาภาษาอังกฤษศึกษาวิชาการต่าง ๆ โดยเฉพาะพระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ กลุ่มพระบรมวงศานุวงศ์ และกลุ่มข้าราชการ ก็ศึกษาวิชาการต่าง ๆ ด้วย ดังนั้น สังคมไทย บางกลุ่มจึงได้มีค่านิยมโลกทัศน์ตามวิชาการตะวันตกในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้ง แนวความคิดในเรื่อง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ค่อย ๆ ก่อตัวขึ้น

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ ในปี พ.ศ. 2394 จากการที่พระองค์ได้รับการศึกษาตามแนวทางของตะวันตกด้วย ทำให้พระองค์ ทรงตระหนักว่าถึงเวลาที่ประเทศไทย จะต้องยอมเปิดสนธิภาพกับประเทศตะวันตก ในลักษณะใหม่และปรับปรุงบ้านเมืองให้ก้าวหน้าเยี่ยงอารยประเทศ ทั้งนี้ เพราะเพื่อนบ้านกำลังถูกคุกคามด้วยลัทธิจักรวรรดินิยม จึงทรงเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของไทย มาเป็นการยอมทำสนธิสัญญาตามเงื่อนไขของประเทศตะวันตก และพยายามรักษาไมตรีนั้นไว้ เพื่อความอยู่รอดของประเทศ

ต่อมา ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่งพระราชโอรสไปศึกษาในต่างประเทศจำนวนมากทั้งประเทศอังกฤษ รัสเซีย เยอรมนี ฝรั่งเศส และเดนมาร์ก และในปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ ตรงกับ ร.ศ. 103 (พ.ศ. 2427)

มีเจ้านายและข้าราชการจำนวนหนึ่งที่รับราชการ ณ สถานทูตไทย ณ กรุงลอนดอน และกรุงปารีส ได้ร่วมกันลงชื่อในเอกสารกราบบังคมทูลความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองราชการแผ่นดิน ร.ศ. 103 ทูลเกล้าฯ ถวาย ณ วันพฤหัสบดี แรม 8 ค่ำ เดือน 2 ปีวอก ฉศอ ศักราช 124 ตรงกับ วันที่ 9 เดือนมกราคม พ.ศ. 2427

สาระสำคัญของคำกราบบังคมทูล 3 ข้อ คือ

1. ภัยอันตรายจะมาที่บ้านเมือง เนื่องจากการปกครองในขณะนั้น คือ ภัยอันตรายที่จะมีมาจากประเทศที่มีอำนาจมากกว่าประเทศไทย ถ้ามหาอำนาจในยุโรป ประสงค์จะได้เมืองใดเป็นอาณานิคม ก็จะต้องอ้างเหตุผลว่า เป็นภารกิจของชาวมิวชาว ที่มีมนุษยชาติต้องการให้มนุษย์มีความสุขความเจริญ ได้รับความยุติธรรมเสมอกัน ประเทศที่มีการปกครองแบบเก่า นอกจากจะกีดขวางความเจริญของประเทศในเอเชียแล้ว ยังกีดขวางความเจริญของประเทศที่เจริญรุ่งเรืองแล้วด้วย สรุปว่า รัฐบาลที่มีการปกครองแบบเก่า จัดการบ้านเมืองไม่เรียบร้อย เกิดอันตราย ทำให้อันตรายนั้นมาถึง ชาวยุโรป นับว่าเป็นช่องทางที่ชาวยุโรปจะเข้าจัดการให้หมดอันตราย และอีกประการหนึ่งถ้าปิดประเทศไม่ให้ค้าขายก็จะเข้ามา เปิดประเทศค้าขายให้เกิดประโยชน์ทั้งหมด เป็นเหตุผลที่ประเทศในยุโรปจะยึดเอาเป็นอาณานิคม

2. การที่จะรักษาบ้านเมืองให้พ้นอันตราย ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงการบำรุงรักษาบ้านเมืองแนวเดียวกับที่ญี่ปุ่นได้ทำตามแนวการปกครองของประเทศยุโรป และการป้องกันอันตรายที่จะบังเกิดขึ้นอยู่หลายทางแต่คิดว่าใช้ไม่ได้ คือ

1) การใช้ความอ่อนหวาน เพื่อให้มหาอำนาจสงสาร ประเทศญี่ปุ่นได้ใช้ความอ่อนหวานมานานแล้ว จนเห็นว่าไม่ได้ประโยชน์ จึงได้จัดการเปลี่ยนการบริหารประเทศให้ยุโรปนับถือ จึงเห็นว่าการใช้ความอ่อนหวานนั้นใช้ไม่ได้

2) การต่อสู้ด้วยกำลังทหาร ซึ่งก็เป็นความคิดที่ถูกต้องกำลังทหารของไทยมีไม่เพียงพอ ทั้งยังต้องอาศัยซื้ออาวุธจากต่างประเทศ หากได้รับกันจริง ๆ กับประเทศในยุโรป ประเทศในยุโรปที่เป็นมิตรประเทศของคู่สงครามกับประเทศไทย ก็จะไม่ขายอาวุธให้ประเทศไทยเป็นแน่

3) การอาศัยประโยชน์ ที่ประเทศไทยมีเขตแดนติดต่อกับประเทศที่เป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส อาจทำให้ประเทศไทยเป็นรัฐกันชน (Buffer State) และก็คงให้มีอาณาเขตแดนเพียงเป็นกำแพงกันระหว่างอาณานิคม ประเทศไทยก็จะเดือดร้อนเพราะเหตุนี้

4) การจัดการบ้านเมืองเพียงเฉพาะเรื่อง ไม่ได้จัดให้เรียบร้อยตั้งแต่ฐานราก ไม่ใช่การแก้ปัญหา

5) สัญญาทางพระราชไมตรีที่ทำไว้กับต่างประเทศ ไม่มีหลักประกันว่าจะคุ้มครองประเทศไทยได้ ตัวอย่างที่ สหรัฐอเมริกา สัญญาจะช่วยประเทศจีน ครั้นมีปัญหาเข้าจริง สหรัฐอเมริกาก็มิได้ช่วย และถ้าประเทศไทยไม่ทำสัญญาให้ผลประโยชน์แก่ต่างประเทศ ประเทศนั้น ๆ ก็จะเข้ามากดขี่ให้ประเทศไทยทำสัญญาอยู่นั่นเอง

6) การค้าขายและผลประโยชน์ของชาวยุโรป ที่มีอยู่ในประเทศไทย ไม่อาจช่วยคุ้มครองประเทศไทยได้ ถ้าจะมีชาติที่หวังผลประโยชน์มากขึ้นมาเบียดเบียน

7) คำกล่าวที่ว่าประเทศไทยรักษาเอกราชมาได้ก็คงจะรักษาได้อย่างเดิม คำกล่าวอย่างนั้นใช้ไม่ได้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นเวลาที่ประเทศในยุโรป กำลังแสวงหาเมืองขึ้น และประเทศที่ไม่มีความเจริญก็ตกเป็นอาณานิคมไปหมดแล้ว ถ้าประเทศไทยไม่แก้ไข ก็อาจจะเป็นไปเหมือนกับประเทศที่กล่าวมา

8) กฎหมายระหว่างประเทศ จะคุ้มครองประเทศที่เจริญและมีขนบธรรมเนียมคล้ายคลึงกับประเทศญี่ปุ่น ได้แก้ไขกฎหมายให้คล้ายกับยุโรป ก็จะได้รับ ความคุ้มครอง ประเทศไทยก็ต้องปรับปรุง การจัดบ้านเมืองให้เป็นที่ยอมรับเช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น มิฉะนั้น กฎหมายระหว่างประเทศ ก็ไม่ช่วย ประเทศไทยให้พ้นอันตราย

3. การที่จะจัดการตามข้อ 2 ให้สำเร็จต้องลงมือจัดให้เป็นจริงทุกประการ

และในหนังสือกราบบังคมของคณะผู้ก่อการ ร.ศ.103 ได้เสนอความเห็นที่เรียกว่า การจัดการบ้านเมืองตามแบบยุโรปรวม 7 ข้อ คือ

1. ให้เปลี่ยนการปกครองจาก แอบโซลูทโมนากี (Absolute Monarchy) ให้เป็นการปกครองที่เรียกว่า คอนสติติวชันแนลโมนากี (Constitutional Monarchy) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นประธานของบ้านเมือง มีข้าราชการรับสนองพระบรมราชโองการเหมือนสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินทุกพระองค์ ในยุโรปที่มีต้องทรงราชการเองทั่วไปทุกอย่าง

2. การทำนุบำรุงแผ่นดินต้องมีพวกคาบิเนต (Cabinet) รับผิดชอบและต้องมีพระราชประเพณีจัดสืบสันตติวงศ์ให้เป็นที่รู้ทั่วกัน เมื่อถึงคราวเปลี่ยนแผ่นดินจะได้ไม่ยุ่งยาก และป้องกันไม่ให้ผู้ใดแสวงหาอำนาจเพื่อตัวเองด้วย

3. ต้องหาทางป้องกันคอร์รัปชันให้ข้าราชการมีเงินเดือนพอใช้ตามฐานานุรูป

4. ต้องให้ประชาชน มีความสุข เสมอกัน มีกฎหมาย ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนทั่วไป

5. ให้เปลี่ยนแปลง แก้ไขขนบธรรมเนียม และกฎหมายที่ใช้ไม่ได้ที่กีดขวางความเจริญของบ้านเมือง

6. ให้มีเสรีภาพในทางความคิดเห็น และให้แสดงออกได้ในที่ประชุม หรือในหนังสือพิมพ์ การพูดไม่จริงจะต้องมีโทษตามกฎหมาย

7. ข้าราชการทุกระดับชั้นต้องเลือกเอาคนที่มีความรู้มีความประพฤติดีอายุ 20 ปีขึ้นไป ผู้ที่เคยทำชั่วถอดยศศักดิ์หรือเคยประพฤติผิดกฎหมายไม่ควรรับเข้าราชการอีก และถ้าได้ข้าราชการที่รู้ขนบธรรมเนียมยุโรปได้ยิ่งดี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการปกครองของประเทศจึงเริ่มขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนมาถึงปี พ.ศ. 2455 ได้มีความพยายามเปลี่ยนแปลงการปกครอง ที่เรียกว่า “กบฏ ร.ศ. 130” ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพวกนายทหารบกทหารเรือและพลเรือนรวมประมาณ

100 คน เรียกตัวเองว่า คณะ ร.ศ. 130 ได้วางแผนการปฏิวัติการปกครองหวังให้พระมหากษัตริย์พระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ปวงชนชาวไทย คณะ ร.ศ. 130 ได้กำหนดวันปฏิวัติเป็นวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2455 อันเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยสมัยนั้น แต่คณะก่อการคณะนี้ได้ถูกจับกุมเสียก่อน เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2454

1.2 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเป็นวิวัฒนาการทางความคิดของคนไทยในเรื่อง ระบอบประชาธิปไตย ที่ค่อย ๆ ก่อตัว และมีพัฒนาการขึ้นมาตามลำดับ และนับจากกฎ ร.ศ. 130 เมื่อปี พ.ศ. 2445 เวลาผ่านไปอีก 20 ปี จนถึง ปี พ.ศ. 2475 (วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475) จึงได้เกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งสำคัญ of ประเทศไทยขึ้น โดยคณะบุคคลที่เรียกว่า “คณะราษฎร” ประกอบด้วยทหารและพลเรือน ได้ยึดอำนาจการปกครองจากพระมหากษัตริย์ คือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่เจ็ด และเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 มีดังนี้

1. คนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาประเทศตะวันตก ได้รับอิทธิพลของลัทธิเสรีนิยมและแบบแผนประชาธิปไตยของตะวันตก จึงต้องการนำมาปรับปรุงประเทศชาติ
2. เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้
3. ประเทศญี่ปุ่นและจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วทำให้ประชาชนต้องการเห็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายในบ้านเมืองเร็วขึ้น
4. เกิดความขัดแย้งระหว่างพระราชวงศ์กับกลุ่มที่จะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งไม่พอใจที่พระราชวงศ์ชั้นสูง มีอำนาจและดำรงตำแหน่งเหนือกว่า ทั้งในราชการฝ่ายทหารและพลเรือน ทำให้กลุ่มผู้จะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการแก้ไขปรับปรุงบ้านเมือง
5. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่อาจทรงใช้อำนาจสิทธิ์เด็ดขาดในการปกครอง ทำให้ผู้ที่เปลี่ยนแปลงการปกครองรู้สึกที่พระองค์ตกอยู่ใต้อำนาจอิทธิพลของพระราชวงศ์ชั้นสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพระบรมวงศานุวงศ์ ได้ยับยั้งพระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ จึงทำให้เกิดความไม่พอใจในพระบรมวงศานุวงศ์ และการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพิ่มขึ้น

1.3 พัฒนาการทางการเมืองและการปกครอง

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่แนวคิด ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย ยังจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มปัญญาชนที่ได้รับการศึกษาจากตะวันตกเท่านั้น จึงมีความขัดแย้งทางความคิดทั้งในกลุ่มผู้ปกครอง ข้าราชการ และประชาชน จนเกิดเป็นกบฏปฏิวัติ และรัฐประหารสลับกันไปมา (ปัญหาทางการเมืองและการปกครองของประเทศไทยหลัง ปี พ.ศ. 2475 ที่ไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง การเปลี่ยนรัฐบาลหรือผู้ปกครองประเทศ มักไม่เป็นไปตามกติกา หรือระเบียบ แบบแผนโดยสันติวิธี ตรงกันข้ามมักเกิดการแย่งชิงอำนาจด้วยการใช้กำลังอยู่เนือง ๆ ไม่ว่าจะไปในรูปของการจลาจล กบฏ ปฏิวัติ หรือรัฐประหาร) ความหมายของคำเหล่านี้เหมือนกัน ในแง่ที่ว่าเป็นการใช้กำลังอาวุธยึดอำนาจทางการเมือง แต่มีความหมายต่างกันในด้านผลของการใช้กำลัง ความรุนแรง นั้น กล่าวคือ หากการยึดอำนาจครั้งใด ที่ผู้ก่อการทำการไม่สำเร็จจะถูกเรียกว่า “กบฏ” หากการยึดอำนาจนั้นสำเร็จและเปลี่ยนเพียงรัฐบาล เรียกว่า รัฐประหาร นับแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ประเทศไทย มีการพัฒนาทางการเมืองและการปกครองโดยเรียงลำดับตามระยะเวลาของเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1. พ.ศ. 2476 : การรัฐประหารครั้งที่ 1

โดย พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ยึดอำนาจจากพระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรีคนแรกของไทย นับเป็นการกระทำรัฐประหารครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยด้วยการเปลี่ยนรัฐบาล และยึดอำนาจภายในกลุ่มคณะราษฎรด้วยตัวเอง เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2476

2. พ.ศ. 2476 : กบฏครั้งที่ 1 กบฏบวรเดช

ความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรและกลุ่มผู้นิยมระบอบเก่า ในปี พ.ศ. 2476 ทำให้พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดช และพวกก่อการกบฏ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2476 เพื่อตั้งรัฐบาลใหม่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ถูกฝ่ายรัฐบาลในขณะนั้นปราบได้ การกบฏครั้งนี้มีผลกระทบกระเทือนต่อพระราชฐานะของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง ๆ ที่ทรงวางพระองค์เป็นกลาง เพราะคณะราษฎรเข้าใจว่าพระองค์ทรงสนับสนุนการกบฏ ความสัมพันธ์ระหว่างรัชกาลที่ 7 และคณะราษฎร จึงร้าวฉานยิ่งขึ้น ในต้น พ.ศ. 2477 รัชกาลที่ 7 ได้เสด็จไปรักษาพระเนตรที่ประเทศสหราชอาณาจักร และทรงสละราชสมบัติ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477

3. **พ.ศ. 2478 : กบฏครั้งที่ 2 กบฏนายสิบ**
เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2478 เมื่อทหารชั้นประทวนในกองพันต่าง ๆ ซึ่งมีสิบเอก สวัสดิ์ มหะมัด เป็นหัวหน้า ได้ร่วมกันก่อการเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยจะสังหารนายทหารในกองทัพ และจับพระยาพลพลพยุหเสนาฯ และหลวงพิบูลสงครามไว้เป็นประกัน แต่รัฐบาลสามารถจับกุมผู้คิดก่อการเอาไว้ได้ หัวหน้าฝ่ายกบฏถูกประหารชีวิตโดยการตัดสินของศาลพิเศษในระยะต่อมา
4. **พ.ศ. 2482 : กบฏครั้งที่ 3 กบฏพระยาทรงสุรเดช หรือ กบฏ 18 ศพ**
เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2482 เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างหลวงพิบูลสงครามกับพระยาทรงสุรเดช ตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การสนับสนุนพระยามโนปกรณนิติธาดา เหตุการณ์ครั้งกบฏบวรเดช และเหตุการณ์พยายามลอบสังหารหลวงพิบูลสงคราม ติดต่อกันหลายครั้ง (ลอบยิง 2 ครั้ง วางยาพิษ 1 ครั้ง) การก่อกบฏครั้งนี้ เป็นความพยายามที่จะล้มล้างรัฐบาลในขณะนั้น เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองให้กลับไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดังเดิม
5. **พ.ศ. 2490 : การรัฐประหารครั้งที่ 2**
เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 โดยคณะนายทหารกลุ่มหนึ่งมี พลโท ผิน ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้า ได้เข้ายึดอำนาจรัฐบาลที่มี พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้สำเร็จแล้วมอบให้ นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลต่อไป ขณะเดียวกันได้แต่งตั้ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย
6. **พ.ศ. 2491 : กบฏครั้งที่ 4 กบฏเสนาธิการ**
เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2491 คณะนายทหารซึ่งทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 ได้บังคับให้ นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แล้วมอบให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งต่อไป และนำมาสู่ “กบฏเสนาธิการ” 1 ตุลาคม 2491 ซึ่ง พลตรี สมบูรณ์ ศรานุกิต และพลตรี เนตร เขมะโยธิน เป็นหัวหน้าคณะ และนายทหารกลุ่มหนึ่งวางแผนที่จะเข้ายึดอำนาจการปกครองและปรับปรุงกองทัพจากความเสื่อมโทรม และได้ให้ทหารเข้าเล่นการเมืองต่อไป แต่รัฐบาลซึ่งมี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีทราบแผนการ และจับกุมผู้คิดกบฏได้สำเร็จ
7. **พ.ศ. 2492 : กบฏครั้งที่ 5 กบฏวังหลวง**
เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2492 นายปรีดี พนมยงค์ กับคณะนายทหารเรือและพลเรือนกลุ่มหนึ่งได้นำกำลังเข้ายึดพระบรมมหาราชวัง และตั้งเป็นกองบัญชาการประกาศถอดถอนรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม และนายทหารผู้ใหญ่หลายนาย พลตรี สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการปราบปราม มีการสู้รบกันใน

พระนครอย่างรุนแรง รัฐบาลสามารถปราบฝ่ายก่อการกบฏได้สำเร็จ นายปรีดี พนมยงค์ ต้องหลบหนีออกนอกประเทศอีกครั้งหนึ่ง ความพยายามยึดอำนาจครั้งนั้น ถูกเรียกว่า “กบฏวังหลวง”

8. พ.ศ. 2494 : กบฏครั้งที่ 6 กบฏแมนฮัตตัน

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2494 เมื่อ นาวาตรี มนัส จารุภา ผู้บังคับการเรือรบหลวงสุโขทัย ใช้ปืนจู่โจมพล ป. พิบูลสงคราม ไปกักขังไว้ในเรือรบหลวงศรีอยุธยา นาวาเอก อานน บุญทริกธาดา หัวหน้าผู้ก่อการ ได้สั่งให้หน่วยทหารเรือมุ่งเข้าสู่พระนคร เพื่อยึดอำนาจ และประกาศตั้ง พระยาสารสาสน์ ประพันธ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เกิดการสู้รบกันระหว่างทหารเรือกับทหารอากาศ จอมพล ป. พิบูลสงคราม สามารถหลบหนีออกมาได้ และฝ่ายรัฐบาลได้ปราบปรามฝ่ายกบฏจนเป็นผลสำเร็จ

9. พ.ศ. 2494 : การรัฐประหารครั้งที่ 3

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 เมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจตนเอง เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถควบคุมเสียงข้างมากในรัฐสภาได้

10. พ.ศ. 2497 : กบฏครั้งที่ 7 กบฏสันติภาพ

เกิดขึ้นในยุคที่โลกตกอยู่ในสภาวะสงครามเย็น และประเทศไทยเป็นยุคของอควินตำรวจ รัฐบาลที่ได้อำนาจมาจากการกระทำรัฐประหาร ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นับเป็นรัฐบาลที่ดำเนินนโยบายทำสงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างเต็มที่ด้วยการรื้อฟื้นกฎหมายคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 และกวาดจับผู้มีความคิดเห็นแตกต่างจากรัฐบาลครั้งใหญ่ที่รู้จักกันในนาม “กบฏสันติภาพ” ในปี พ.ศ. 2497

11. พ.ศ. 2500 : การรัฐประหารครั้งที่ 4

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 มี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะ นำกำลังเข้ายึดอำนาจของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่เป็นนายกรัฐมนตรี ภายหลังจากเกิดการเลือกตั้งสกปรก และรัฐบาลได้รับการคัดค้านจากประชาชนอย่างหนักหลังการยึดอำนาจ จอมพล ป. พิบูลสงคราม และพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ ต้องหลบหนีออกไปนอกประเทศ และแต่งตั้ง นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี

12. พ.ศ. 2501 : การรัฐประหารครั้งที่ 5

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 มี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้า ได้ชื่อว่าการปฏิวัติเจียบ เพราะเป็นการยึดอำนาจของตนเองหลังการรัฐประหาร จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง และให้สภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีชุดเดิมสิ้นสุดลง

13. พ.ศ. 2514 : การรัฐประหารครั้งที่ 6

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 โดย จอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ทำการรัฐประหารตัวเอง ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบสภาผู้แทนราษฎร และจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และให้ร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายในระยะเวลา 3 ปี

14. พ.ศ. 2514 : วันมหาวิปโยค

การปฏิวัติโดยประชาชน 14 ตุลาคม 2516 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เมื่อการเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญของนิสิต นักศึกษา และประชาชนกลุ่มหนึ่งได้แผ่ขยายกลายเป็นพลังประชาชนจำนวนมาก จนเกิดการปะทะสู้รบกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เป็นผลให้ จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี จอมพล ประภาส จารุเสถียร และพันเอก ณรงค์ กิตติขจร ต้องหลบหนีออกนอกประเทศ ได้นายกรัฐมนตรีพระราชทาน คือ นายสัญญา ธรรมศักดิ์

15. พ.ศ. 2519 : การรัฐประหารครั้งที่ 7

ความตื่นตัวทางประชาธิปไตยที่กำลังเบงบานต้องหยุดชะงักลงอีกครั้งเมื่อพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ และคณะนายทหาร เข้ายึดอำนาจ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เนื่องจากเกิดการจลาจล และรัฐบาลพลเรือนในขณะนั้นยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ หลังการรัฐประหาร ได้มอบให้ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

16. พ.ศ. 2520 : กบฏครั้งที่ 8 กบฏ 26 มีนาคม 2520

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2520 นำโดย พลเอก ฉลาด หิรัญศิริ และนายทหารกลุ่มหนึ่ง ได้นำกำลังทหารจากกองพลที่ 9 จังหวัดกาญจนบุรี เข้ายึดสถานที่สำคัญฝ่ายทหารของรัฐบาลพลเรือนภายใต้การนำของ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้ปราบปรามฝ่ายกบฏเป็นผลสำเร็จ พลเอก ฉลาด หิรัญศิริ ถูกประหารชีวิตตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งอาศัยอำนาจตามมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2520

17. พ.ศ. 2520 : การรัฐประหารครั้งที่ 8

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 เมื่อ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ให้ทำการรัฐประหารรัฐบาล ของ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร โดยให้เหตุผลว่าการบริหารงานของรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ไม่อาจแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและอุตสาหกรรมให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการปิดกั้นเสรีภาพทางความคิดเห็นของประชาชน ตลอดจนท่าทีของรัฐบาลในเหตุการณ์ลอบวางระเบิดใกล้

พลับพลาที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่จังหวัดยะลา และแต่งตั้ง พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี

18. พ.ศ. 2524 : กบฏครั้งที่ 9 กบฏยังเติร์ก

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2524 นำโดย พลเอก สันต์ จิตรปฏิมา ด้วยการสนับสนุนของคณะนายทหารหนุ่ม โดยการนำของ พันเอก มนูญ รูปขจร และพันเอก ประจักษ์ สว่างจิตร ได้พยายามใช้กำลังทหารในบังคับบัญชา เข้ายึดอำนาจปกครองประเทศซึ่งมี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากเกิดความแตกแยกในกองทัพบก แต่การปฏิวัติล้มเหลวฝ่ายกบฏยอมจำนน และถูกควบคุมตัวพลเอก สันต์ จิตรปฏิมา สามารถหลบหนีออกไปนอกประเทศได้ ต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการกบฏในครั้งนี้

19. พ.ศ. 2528 : กบฏครั้งที่ 10 กบฏทหารนอกราชการ

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2528 โดยคณะนายทหารนอกราชการที่พยายามยึดอำนาจจากรัฐบาลของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่ดำเนินการไม่สำเร็จผู้ก่อการ คือ พันเอก มนูญ รูปขจร และนาวาอากาศ โทมนัส รูปขจร ได้ลี้ภัยไปสิงคโปร์ และเดินทางไปอยู่ในประเทศเยอรมนีตะวันตก

20. พ.ศ. 2534 : การรัฐประหารครั้งที่ 9

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นำโดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ยึดอำนาจจากรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น และแต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี ทว่ารัฐบาลที่มีอายุเพียง 1 ปีของ รสช. ก็ต้องประสบกับอุปสรรคในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยจากประชาชนอันนำมาสู่การชุมนุมเรียกร้องทางการเมืองที่กลายเป็นชนวนเหตุของเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 ภายหลังการเลือกตั้งที่ พลเอก สุจินดา คราประยูร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในเวลาต่อมา

21. พ.ศ. 2549 : การรัฐประหารครั้งที่ 10

เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 นำโดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลรักษาการของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เรียกตนเองว่า คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จากพัฒนาการทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในประเทศไทย หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างบ่อยครั้ง รวมทั้งเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญฉบับต่าง ๆ ด้วย จะเห็นว่ามีพัฒนาการในทางที่ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้น แม้ว่าบางยุคสมัยจะถูกกล่าวหาว่าเป็นเผด็จการก็ตาม เราก็จะเห็นพัฒนาการทางการเมืองในภาคประชาชนที่ค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ จนคล้ายกับเป็นความขัดแย้งทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2549 ได้ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างของประชาชนทั้งประเทศอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน จนหลายฝ่ายวิตกว่าจะนำไปสู่สงครามการเมือง แต่เมื่อมองในด้านดี จะพบว่าในเหตุการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความตื่นตัวของภาคประชาชนในด้านการเมืองทั้งประเทศอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ความคิดเห็นทางการเมืองต่างกันที่เกิดขึ้นในเวลานี้ เป็นเรื่องใหม่และยังไม่มีความคิดเห็นที่ตรงกัน ต้องอาศัยระยะเวลา และการเรียนรู้ของผู้คนทั้งประเทศ ที่จะต้องอดทนเรียนรู้และอยู่ร่วมกันให้ได้ท่ามกลางความแตกต่าง และปรับความคิดเข้าหากันให้ถึงจุดที่พอจะยอมรับกันได้

สถานการณ์ความแตกต่างทางความคิดที่เกิดขึ้นหลังจากการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 จึงเป็นโอกาสอันดีของผู้คนในยุคสมัยนี้ที่จะร่วมกันหาคำตอบและทางออกของเหตุการณ์ว่า เราจะร่วมกันหาทางออกของเหตุการณ์ด้วยสันติวิธี หรือด้วยความรุนแรง ซึ่งเราทุกคนในเวลานี้ล้วนมีส่วนร่วมในการหาคำตอบและทางออกด้วยกันทุกคน

เรื่องที่ 2   การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีหลักการพื้นฐานสำคัญ 5 ประการ คือ

1. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระและทั่วถึง ในการให้ได้มาซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทนที่ประชาชนเห็นว่ามิได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ หรือ คอร์รัปชัน (Corruption)

2. **หลักเสรีภาพ** ประชาชนทุกคน มีความสามารถในการกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลต้องการทราบเท่าที่การกระทำของเขานั้น ไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และความมั่นคงของประเทศชาติ

3. **หลักความเสมอภาค** การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคน สามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคมที่มีอยู่จำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความแตกต่างทางชั้นวรรณะทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

4. **หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม** การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งให้ เรื่อง สิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออกการดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ละเมิดเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อำนาจที่อยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

5. **หลักการเสียงข้างมาก (Majority rule) ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights)** การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมาก เป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ/ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ต้องควบคู่ไปกับการเคารพคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นหลักประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีการ “พวกมากลากไป” ตามผลประโยชน์ความเห็น หรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อยผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยไม่มีการเอาเปรียบกันและสร้างความขัดแย้งในสังคมมากเกินไป

ค่านิยมทัศนคติที่ส่งเสริมประชาธิปไตยระบอบประชาธิปไตย นอกจากจะเป็นระบอบการเมืองแล้ว ยังเป็นระบอบเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมด้วย ดังนั้น จึงไม่ใช่อยู่ที่รัฐธรรมนูญ กฎหมาย การเลือกตั้ง และการต่อรองทางการเมืองเท่านั้น หากอยู่ที่สมาชิกในสังคมจะต้องช่วยกันหล่อหลอม สร้างค่านิยมวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยมาตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน ชุมชน เพื่อจะนำไปสู่หรือการปกป้องระบอบประชาธิปไตยทั้งทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม

จากหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก หากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยนั้นจะไม่ต่างจากระบอบเผด็จการ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงได้บัญญัติการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนไว้ในหมวด 7 มาตรา 163 - มาตรา 165 ดังนี้

หมวด ๗

การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน

มาตรา ๑๖๓ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามที่กำหนดในหมวด ๓ และหมวด ๕ แห่งรัฐธรรมนูญนี้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อรวมทั้งการตรวจสอบรายชื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง สมาชิกผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต้องให้ผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นชี้แจงหลักการของร่างพระราชบัญญัติและคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น จะต้องประกอบด้วย ผู้แทนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดด้วย

มาตรา ๑๖๔ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา เพื่อให้วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๒๗๔ ให้ถอดถอนบุคคลตามมาตรา ๒๗๐ ออกจากตำแหน่งได้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวกระทำความผิดเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการที่ประชาชนจะเข้าชื่อร้องขอตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบด้วยรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

มาตรา ๑๖๕ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ การจัดให้มีการออกเสียงประชามติให้กระทำได้ในเหตุ ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่า กิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจจะปรึกษาประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีการออกเสียงประชามติได้

(๒) ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้มีการออกเสียงประชามติการออกเสียงประชามติตาม (๑) หรือ (๒) อาจจัดให้เป็นการออกเสียงเพื่อมีข้อยุติโดยเสียงข้างมากของผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติในปัญหาที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติหรือเป็นการออกเสียงเพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีก็ได้เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

การออกเสียงประชามติต้องเป็นการให้ออกเสียงเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในกิจการตามที่จัดให้มีการออกเสียงประชามติและการจัดการออกเสียงประชามติในเรื่องที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือคณะบุคคลจะกระทำมิได้

ก่อนการออกเสียงประชามติรัฐต้องดำเนินการให้ข้อมูลอย่างเพียงพอและให้บุคคลฝ่ายที่เห็นชอบและไม่เห็นชอบกับกิจการ นั้น มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเท่าเทียมกันหลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการออกเสียงประชามติระยะเวลาในการดำเนินการและจำนวนเสียงประชามติเพื่อมีข้อยุติ

นอกจากการมีส่วนร่วมโดยตรงทางการเมืองแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ก็คือ การเลือกตัวแทนของตนในทุกๆระดับ จะต้องเลือกคนที่มีความเหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งจะมีการเลือกตั้งตัวแทนประชาชนเกือบทุกระดับ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังมิได้แยกแยะว่า การเลือกตั้งนั้น ๆ เลือกเข้าไปทำหน้าที่อะไร ประชาชนมักจะเลือกจากผู้ที่ตนเอง มีความคุ้นเคยสนิทสนม หรือมีพระคุณหรือมากกว่านั้น ที่มีการกล่าวหากันแต่ขาดพยานหลักฐาน ก็คือ เลือกผู้ที่ให้เงินตน (ที่เรียกว่า ซื้อเสียง)

หากประชาชนสามารถเลือกตั้งตัวแทนของตนเองได้เหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้มาจากการเลือกตั้งแล้ว จะสามารถพลิกโฉมการเมืองไทยได้มากกว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

กิจกรรมที่ 11

ให้ผู้เรียนวิเคราะห์การพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยตามความเข้าใจโดยใช้ข้อมูลประกอบ

2.2 การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในระบบประชาธิปไตย

จากหลักการของระบอบประชาธิปไตย เห็นได้ว่าประชาชนต้องมีบทบาทและมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าระบอบเผด็จการและในระบอบประชาธิปไตยที่ยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมในสังคมที่มีขนาดใหญ่ หากทุกคนยึดแต่หลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น เชื่อว่าความวุ่นวายและไร้ระเบียบของสังคมย่อมเกิดขึ้นในสังคมไทยแนวคิดของระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เรารับมาจากประเทศทางตะวันตกซึ่งมีข้อดีในเรื่อง วินัยสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค ส่วนวิถีของสังคมไทยที่เป็นสังคมพุทธมีข้อดีในเรื่อง ความอบอุ่น การเคารพผู้อาวุโส ความกตัญญู เป็นข้อดีที่เราต้องนำมาใช้ให้ถูกต้อง ดังนั้น การจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติในระบอบประชาธิปไตยของสังคมไทยคงมิใช่การยึดหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ต้องมองรากฐานของคนไทยด้วยว่ามีวิถีชีวิตอย่างไร

วิถีชีวิตไทย

สังคมไทยในอดีตปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนถึงปี พ.ศ. 2475 เมื่อคณะราษฎรได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เวลาที่ผ่านมา 70 กว่าปีวิถีชีวิตของชนชาวไทยได้ปรับตนเองให้เข้ากับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างไร

การศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจวิถีชีวิตไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ผู้เรียนควรมีความรู้ ความเข้าใจ ในความหมายของคำหลักที่เกี่ยวข้องก่อน ได้แก่ คำว่า “วิถีชีวิต” “ระบอบ” และ “ประชาธิปไตย” เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้ ดังนี้

วิถีชีวิต หมายถึง ทางดำเนินชีวิต เช่น วิถีชีวิตชาวบ้าน

ระบอบ หมายถึง แบบอย่างธรรมเนียม เช่น ทำถูกระบอบ ระเบียบ การปกครอง เช่น การปกครองระบอบประชาธิปไตย การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ประชาธิปไตย (ประชาธิปไตย/ประชาธิปไตย) หมายถึง ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

จากความหมายของคำหลัก ทั้งสามคำดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำความหมายมารวมกัน “วิถีชีวิตไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย” จึงหมายถึง การดำเนินชีวิตของชนชาวไทย โดยการถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

เราจะทำการศึกษาต่อไปว่า การดำเนินชีวิตของคนไทยนั้น ได้ถือเสียงข้างมากในเรื่องใดบ้าง และข้อดี ข้อเสีย ของการถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ มีอะไรบ้าง โดยการพิจารณาจากลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบัน

ลักษณะที่สำคัญของสังคมไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน ที่เรียกว่า “สุวรรณภูมิ” มีพื้นที่ประมาณ 513.115 ตารางกิโลเมตร มีกลุ่มชนชาติไทย และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ อีกมากกว่า 50 ชาติพันธุ์ เช่น จีน ลาว มอญ เขมร กูย ฝรั่งเศส ชาวไท ทมิฬ ฯลฯ มาอาศัยอยู่ในประเทศไทย มีภาษาไทยเป็นของตนเอง มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่ยาวนาน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จนถึงปี พ.ศ. 2475 เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเวลาผ่านไปเกือบ 80 ปี จนถึงปัจจุบัน เมื่อวิเคราะห์ลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบัน เราจะพบว่า มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. สังคมไทยเป็นสังคมที่เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

สังคมไทย ปกครองโดยเฉพาะพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ที่เรียกว่า สมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนมาถึง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นทั้งองค์พระประมุข เป็นขวัญ และกำลังใจให้กับประชาชน และทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความสามัคคีของคนในชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ จึงได้รับการเคารพเทิดทูนอย่างสูงในสังคมไทย

2. สังคมไทยยึดมั่นในพระพุทธศาสนา

วัด มีความสัมพันธ์กับชุมชนมากในอดีต วัด เป็นแหล่งการศึกษาของฆราวาสและภิกษุสามเณร เป็นสถานที่อบรมขัดเกลาจิตใจ โดยใช้ธรรมะ เป็นเครื่องชี้นำในการดำเนินชีวิต โดยมีพระภิกษุ เป็นผู้อบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดี มีศีลธรรม

3. สังคมไทยเป็นสังคมเกษตร

อาชีพเกษตรกรกรรม เป็นอาชีพที่เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ซึ่งในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรมากขึ้น ทำให้มีการพัฒนาเป็นเกษตรกรรมอุตสาหกรรม จากพื้นฐานการมีอาชีพเกษตรกรกรรม ทำให้คนไทยรักความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน ไม่ทะเยอทะยานเกินฐานะ มีจิตใจอ่อนโยนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

4. สังคมไทยให้การเคารพผู้อาวุโส

การแสดงความรัก การให้เกียรติผู้อาวุโส มีผลต่อการแสดงออกของคนในสังคม ในด้านกิริยาวาจา ความเคารพ และความเกรงใจ ทำให้เด็ก ๆ หรือผู้น้อย รู้จักอ่อนน้อม ถ่อมตนต่อผู้ใหญ่

5. สังคมไทยเป็นสังคมระบบเครือญาติ

สังคมไทย เป็นสังคมที่อยู่รวมกันเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทำให้มีความผูกพัน และห่วงใยในทุกข์สุขของกันและกัน อุปการะเกื้อกูลกัน ซึ่งสมาชิกในครอบครัวทุกคน ถือเป็นหน้าที่ที่ต้องประพฤติปฏิบัติต่อกัน

6. สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เนื่องจากการเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามาก และระบบเศรษฐกิจเป็นแบบทุนนิยม โดยเฉพาะเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต เป็นต้น แต่ในชนบทจะมีการเปลี่ยนแปลงช้ากว่าเมืองใหญ่ ทำให้มีชนบทธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามคงอยู่

หากเราสามารถใช้ชีวิตโดยการประยุกต์ใช้หลักการของระบอบประชาธิปไตย ทั้ง 5 หลัก ให้เข้ากับสภาพสังคมและวิถีชีวิตไทยได้อย่างสมดุล เชื่อว่าสังคมไทย จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติมีสิทธิเสรีภาพ และความอบอุ่นในรูปแบบของวิถีชีวิตได้ โดยมีแนวทางของการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. **บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่**
  - 1.1 ยึดมั่นในคุณธรรมและศีลธรรม
  - 1.2 พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความรู้ ฉลาดทันโลก ทันเหตุการณ์
  - 1.3 ประกอบอาชีพที่ซื่อสัตย์ด้วยความขยันหมั่นเพียร
  - 1.4 สนใจติดตามข่าวความเป็นไปในทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม
2. **บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อครอบครัว**
  - 2.1 ทำหน้าที่สมาชิกในครอบครัวให้สมบูรณ์
  - 2.2 ช่วยกิจกรรมงานต่าง ๆ ในครอบครัวอย่างเต็มใจ
  - 2.3 ช่วยกันดูแลประหยัดค่าใช้จ่ายในครอบครัว
  - 2.4 รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในครอบครัว
  - 2.5 ไม่ทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกว่าคุณทอดทิ้ง
3. **บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ**
  - 3.1 **ด้านเศรษฐกิจ**
    - 1) ประกอบอาชีพที่เกิดผลดีทางเศรษฐกิจต่อชุมชนและประเทศชาติ
    - 2) เสียภาษีอากรให้แก่รัฐอย่างถูกต้อง
    - 3) ประหยัดการใช้จ่าย
  - 3.2 **ด้านการเมือง**
    - 1) สนใจติดตามข่าวคราวความเป็นไปทางด้านการเมืองในประเทศ
    - 2) สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย
    - 3) เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
    - 4) เคารพสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น
    - 5) สนใจติดตามความเป็นไปและปัญหาทางด้านสังคมของชุมชน
  - 3.3 **ด้านสังคม**
    - 1) ยึดมั่นในระเบียบวินัย และปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง
    - 2) ยอมรับความแตกต่างในด้านบุคคล
    - 3) มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและประเทศชาติ

4) ให้ความช่วยเหลือในการทำงานเพื่อสังคม

หากแต่ละบุคคลสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบได้อย่างครบถ้วนก็ได้
ชื่อว่าเป็น “พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย”

กิจกรรมที่ 12

1. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และเขียนบอกลักษณะสำคัญของสังคมในปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบกับ
ลักษณะของสังคมไทยตามที่มีผู้วิเคราะห์ไว้แล้ว เพื่อพิจารณาว่ามีลักษณะใดบ้างที่
เปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไปแล้ว และลักษณะใดบ้างที่ยังคงอยู่พร้อมกับบอกความรู้สึกของ
ผู้เรียนที่มีต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน

.....
.....
.....
.....

2. ผู้เรียนวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เรียนที่ปฏิบัติต่อสมาชิกใน
ครอบครัวว่าเป็นไปตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ บทบาทหน้าที่ดังกล่าวมี
เรื่องใดบ้างที่ควรส่งเสริมและมีเรื่องใดบ้างที่ควรละทิ้ง

.....
.....
.....
.....

3. ในฐานะที่ผู้เรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมและประเทศผู้เรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะได้ชื่อว่า
เป็นพลเมืองดีของประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง
เป็นประมุข

.....
.....
.....
.....

บทที่ 5

สิทธิมนุษยชน

□ สาระสำคัญ

มนุษย์ทุกคน เกิดมามีเกียรติศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ย่อมจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามมาตรฐานเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานไว้ เพื่อปกป้องคุ้มครองประชาชนทุกคนมิให้ถูกละเมิดสิทธิและรักษาสิทธิของตนได้

□ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายที่มาของแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้
2. อธิบายหลักสิทธิมนุษยชนสากลได้
3. ยกตัวอย่างแนวทางในการคุ้มครองตนเองและผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชนได้

□ ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 กำเนิดและหลักสิทธิมนุษยชน
เรื่องที่ 2 การคุ้มครองตนเองและผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน

□ สื่อประกอบการเรียนรู้

1. คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต
2. เอกสารสิทธิมนุษยชนสากล
3. บทความทางวิชาการ

เรื่องที่ 1   กำเนิดและหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

1.1 ความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน คืออะไร

ได้มีผู้ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้ว่า หมายถึง สิทธิต่าง ๆ ที่แสดงถึงคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์

หากสิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิต่าง ๆ ที่แสดงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์แล้วแต่ในสภาพข้อเท็จจริงทางสังคมมนุษย์กลับมิได้รับสิทธิหรือการปฏิบัติที่แสดงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ จึงเกิดพัฒนาการในเรื่องสิทธิมนุษยชนขึ้น

ความตื่นตัวในเรื่อง สิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนมีที่มาอย่างไร วไล ญ ป้อมเพชร. <http://www.action4change.com/> เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2553 ได้ศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงถึงความเป็นมาของสิทธิมนุษยชน ไว้ว่า

สิทธิมนุษยชน ได้มีพัฒนาการมาจาก ความพยายามของมนุษย์ที่จะให้ศักดิ์ศรีของมนุษย์ได้รับการเคารพ และจากการต่อสู้ เพื่อเสรีภาพ และความเสมอภาคที่เกิดขึ้นในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก แนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน เกิดจากบรรดานักคิดที่มาจากหลากหลายประเพณีทางวัฒนธรรม และศาสนา ต่อมาผู้บริหารประเทศและนักกฎหมายต่างก็มีบทบาทในการส่งเสริมแนวความคิดดังกล่าว และร่างขึ้นเป็นเอกสารที่ใช้ปกป้องสิทธิของบุคคลและค่อย ๆ กลายเป็นบทบัญญัติและรัฐธรรมนูญของชาติต่าง ๆ

ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการดำเนินการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นบรรดาผู้นำของประเทศสมาชิกดั้งเดิม 50 ประเทศได้ร่วมลงนามในกฎบัตรสหประชาชาติ (The Charter of the United Nations) เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ซึ่งประกาศเป้าหมายหลักขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ว่า “เพื่อปกป้องคนรุ่นต่อไปจากภัยพิบัติสงคราม และเพื่อยืนยันความศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์และในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี” มาตรา 1 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ระบุว่า จุดมุ่งหมายประการหนึ่งของสหประชาชาติ คือ “เพื่อบรรลุความร่วมมือระหว่างชาติ ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา”

ด้วยเหตุที่กฎบัตรสหประชาชาติ เป็นสนธิสัญญาที่บรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติร่วมลงนาม จึงถือว่า มีข้อผูกพันทางกฎหมายที่บรรดาสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามรวมถึง การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการร่วมมือกับสหประชาชาติตลอดจนนานาประเทศ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่บัญญัติไว้ในกฎบัตร อย่างไรก็ตาม กฎบัตรสหประชาชาติมิได้มีรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนโดยตรงหรือกลไกที่จะช่วยให้ประเทศสมาชิกปกป้องสิทธิมนุษยชน ครั้นปี ค.ศ.1945 (พ.ศ. 2488) องค์การสหประชาชาติ ได้จัดตั้ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Committee on Human Rights) ขึ้น มีหน้าที่ร่างกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน จึงเกิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งสหประชาชาติได้มีมติรับรอง เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งบรรดาประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้ร่วมรับรอง เมื่อ ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ถือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษย์ และของบรรดานานาชาติ ถึงแม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จะมีได้มีผลบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่ปฏิญญาสากลฉบับนี้ นับว่ามีพลังสำคัญทางศีลธรรม จริยธรรม และมีอิทธิพลทางการเมืองไปทั่วโลก และถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่บรรดาประเทศทั่วโลกยอมรับ ข้อความในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติ และมีอิทธิพลสำคัญต่อการร่างรัฐธรรมนูญของบรรดาประเทศที่มีการร่างรัฐธรรมนูญ ในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประเทศอาณานิคมได้อ้างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในการประกาศอิสรภาพ ช่วง ค.ศ. 1950 ถึง 1960 (พ.ศ. 2493 - 2503) และหลายประเทศนำข้อความในปฏิญญาสากลมาใช้ในการร่างรัฐธรรมนูญของตน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ก็มีข้อความที่สอดคล้องกับปฏิญญาสากลฯ เช่น ในมาตรา 4 ว่า : “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

เมื่อสหประชาชาติ มีมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน องค์การสหประชาชาติประกอบด้วย ประเทศสมาชิกเพียง 58 ประเทศ จากนั้นมาจำนวนประเทศสมาชิกเพิ่มขึ้น จนมีจำนวนเกินกว่าสามเท่าของสมาชิกเดิม อิทธิพลของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ขยายมากขึ้นจนเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และเป็นที่ยอ้างอิงถึงเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศทั้งหลายทั่วโลก เมื่อพิจารณาตามตราต่าง ๆ ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จะเห็นว่ามาตราแรกแสดงถึงความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชน โดยกล่าวถึงความเท่าเทียมกันของศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ทุกคน ปรากฏในคำปรารภ ซึ่งเริ่มด้วยข้อความที่เน้นการยอมรับ “ศักดิ์ศรีประจำตัวและสิทธิซึ่งเท่าเทียมกัน และไม่อาจโอนให้แก่กันได้ของสมาชิกทั้งมวล ของครอบครัวมนุษย์”

สิทธิที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจำแนกออกได้อย่างกว้าง ๆ 2 ประเภท คือ **ประเภทแรก** เกี่ยวกับสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิตเสรีภาพและความมั่นคงของบุคคล อิสรภาพจากความเป็นทาสและการถูกทรมาน ความเสมอภาคในทางกฎหมาย การคุ้มครองเมื่อถูกจับกุมขัง หรือเนรเทศ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิในการสมรส และการตั้งครอบครัว เสรีภาพขั้นพื้นฐานในทางความคิด มโนธรรม และศาสนา การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุม และเข้าร่วมสมาคมอย่างสันติสิทธิ ในการมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน โดยทางตรงหรือโดยการส่งผู้แทน ที่ได้รับการเลือกตั้งอย่างเสรี ส่วนสิทธิ **ประเภทที่สอง** คือ สิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมถึงสิทธิในการทำงาน การได้รับค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับงานที่เท่ากัน สิทธิในการก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสม สิทธิในการศึกษา และสิทธิในการเข้าร่วมใช้ชีวิตทางวัฒนธรรมอย่างเสรี

ลักษณะเฉพาะของสิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มีดังต่อไปนี้

1. **เป็นสิทธิที่ติดตัวมากับมนุษย์ (Inherent)** เมื่อคนเกิดมาจะมีสิทธิมนุษยชนติดตัวมาด้วยความ เป็นมนุษย์ ดังนั้น สิทธิมนุษยชน จึงเป็นสิทธิที่ติดตัวแต่ละคนมา ไม่มีการให้หรือซื้อหรือสืบทอดมา
2. **เป็นสิทธิที่เป็นสากล (Universal)** คือ เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนเหมือนกัน ไม่ว่าจะ มีเชื้อชาติ เพศ หรือนับถือศาสนาใด ไม่ว่าจะ เป็นผู้ที่มาจากพื้นฐานทางสังคมหรือการเมือง อย่างไรก็ดี มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระเสรี มีความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ
3. **เป็นสิทธิที่ไม่อาจถ่ายโอนให้แก่กันได้ (Inalienable)** คือ ไม่มีใครจะมาแย่งชิงเอา สิทธิมนุษยชนไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายของประเทศจะไม่ยอมรับสิทธิมนุษยชน หรือแม้ว่าจะละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ตาม ประชาชนของประเทศนั้น ก็ยังมีสิทธิมนุษยชนอยู่ ตัวอย่าง เช่น ในสมัยค้าทาส ทาสทุกคนมีสิทธิมนุษยชน ถึงแม้ว่าสิทธิเหล่านั้นจะถูกละเมิดก็ตาม
4. **เป็นสิทธิที่ไม่ถูกแยกออกจากกัน (Indivisible)** กล่าวคือ เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพ มีความมั่นคง และมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ ดังนั้น สิทธิต่าง ๆ ของมนุษย์จะต้องไม่ถูกแยกออกจากกัน

ต่อมา หลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้มีการแปลเจตนาและขยายข้อความให้ละเอียดยิ่งขึ้นด้วยการร่างเป็นกติการะหว่างประเทศที่มีผลบังคับทางกฎหมายและสหประชาชาติ มีมติรับรอง เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) การที่สหประชาชาติ มีมติรับรองกติการะหว่างประเทศดังกล่าวนี้ ทำให้บรรดานานาประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติไม่เพียงแต่เห็นชอบด้วยกับสิทธิต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แต่ยังถือเป็นมาตรการในการปฏิบัติตามด้วย หมายความว่า บรรดาประเทศที่ให้สัตยาบรรณ (Ratify) หรือ รับรองกติการะหว่างประเทศดังกล่าว จะต้องปฏิบัติตามข้อความในกติการะหว่างประเทศ มีข้อผูกพันที่จะต้องเคารพ และปฏิบัติตามเงื่อนไขของกติการะหว่างประเทศ และรวมไปถึงต้องส่งรายงานการปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศให้แก่สหประชาชาติเป็นประจำด้วย เมื่อกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับมีผลในการบังคับใช้ ค.ศ. 1976 (พ.ศ. 2519) ได้เข้าเป็นภาคีจนปัจจุบันนับได้ 134 ประเทศ

นอกจากกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับที่กล่าวมาแล้วนี้ยังมีอนุสัญญา (Conventions) คำประกาศ (Declarations) ข้อเสนอแนะ (Recommendations) ที่เกี่ยวกับรายละเอียดของสิทธิมนุษยชนตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศทั้งสองฉบับ คำประกาศและข้อเสนอแนะ คือ เป็นมาตรฐานสากลสำหรับบรรดาประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ แต่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายเช่นเดียวกับอนุสัญญา ซึ่งมีผลบังคับให้ประเทศที่เป็นภาคีของอนุสัญญาต้องปฏิบัติตาม ตัวอย่างของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on The Rights of the Child) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2523) ที่ได้มีมติรับรองของสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1987 (พ.ศ. 2520) ปัจจุบันนี้ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติกว่า 180 ประเทศ ให้สัตยาบรรณรับรองอนุสัญญาดังกล่าว และบรรดาประเทศภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กต่างก็หาวิถีทางที่จะปฏิบัติตามข้อผูกมัดของอนุสัญญา โดยถือว่าเด็ก เป็นผู้ที่จะต้องได้รับการดูแลปกป้อง และเน้นถึงความสำคัญของชีวิตครอบครัวของเด็กด้วย (โปรดดูรายละเอียดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ในภาคผนวก)

อนุสัญญาว่าด้วยการขจัด การเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ได้รับการรับรองจากสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 1979 (พ.ศ. 2522) และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1987 (พ.ศ. 2530) ในปัจจุบันประเทศภาคีของอนุสัญญาดังกล่าวนับได้กว่า 150 ประเทศจุดประสงค์ของอนุสัญญานี้ คือ ความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง และเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกปฏิบัติในรูปแบบของการบังคับให้แต่งงาน ความรุนแรงในครอบครัว โอกาสในการศึกษา การดูแลด้านสาธารณสุข ตลอดจนการเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงาน

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนสากล ความเป็น “สากล” เริ่มเห็นได้ชัดเจนจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นมาตรฐานระดับนานาชาติที่เกี่ยวกับการปกป้องศักดิ์ศรี และสิทธิมนุษยชน ต่อมาจึงเกิดกติกาสัญญาระหว่างชาติ ตลอดจน อนุสัญญาฉบับต่าง ๆ ซึ่งมีข้อผูกพันในทางกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในกติการะหว่างประเทศ และอนุสัญญาที่แต่ละประเทศได้เข้าร่วมเป็นภาคี

ความเป็น “สากล” ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แสดงไว้อย่างชัดเจนในปฏิญญาข้อที่ 1 ซึ่งเน้นถึงความเท่าเทียมกันของศักดิ์ศรี และสิทธิของมนุษย์ทุกคน และในข้อที่ 2 ซึ่งกล่าวถึงความชอบธรรมของมนุษย์ทุกคนในสิทธิและเสรีภาพที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากล โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดทั้งสิ้น

สหประชาชาติและองค์กรต่าง ๆ ในระบบของสหประชาชาติ เช่น ยูเนสโก และยูนิเซฟ เป็นต้น ได้หาวิถีทางที่จะให้บรรดาประเทศสมาชิกปฏิบัติตามมาตรฐานสากลแห่งสิทธิมนุษยชน แต่ความพยายามต่าง ๆ ย่อมไร้ผล ถ้าปราศจากความร่วมมือของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทยสิทธิมนุษยชน หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค เสรีภาพ และอิสรภาพในชีวิตและร่างกาย ซึ่งเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์และเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) กฎหมายที่เกี่ยวข้องและตามหลักสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตลอดจนแนวปฏิบัติของกฎหมายระหว่างประเทศ และข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีพันธกรณี ที่จะต้องปฏิบัติตาม แต่กระนั้นก็ตามสิทธิมนุษยชน ก็ยังมีการละเมิดกันอยู่โดยทั่วไปในสังคมไทย และถ้าหากไม่หาทางป้องกันและแก้ไข แนวโน้มของการละเมิดก็จะทวีความรุนแรงขึ้น ยกแก่การแก้ไข และยังทำลายชื่อเสียง เกียรติภูมิ และภาพพจน์ของประเทศด้วย อย่างไรก็ตาม ถ้าคนไทยเข้าใจความหมายของสิทธิมนุษยชนอย่างถูกต้อง ถ้าเรายอมรับว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมามีเสรีภาพ และมีความเสมอภาคในศักดิ์ศรีและสิทธิ และถ้ามีการปฏิบัติต่อกันด้วยความรักและเคารพในศักดิ์ศรีของกันและกันฉันท์พี่น้อง คนในสังคมไทยที่มีความแตกต่างหลากหลาย ก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ปราศจากการเบียดเบียน และละเมิดสิทธิของกันและกัน

1.2 พัฒนาการของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

นพนิตี สุริยะ <http://gotoknow.org/blog/works-of-archannop/51974> ได้ศึกษาพัฒนาการของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ไว้ว่า

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475 มีรัฐธรรมนูญฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการ

ปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 แม้ธรรมนูญการปกครองฉบับแรกของไทย จะมีได้กล่าวถึง หรือรับรองสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนสิทธิมนุษยชนเลย แต่จากคำประกาศของคณะราษฎรที่ประกาศว่า

1. ต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย ได้แก่ เอกราชในทางการเมือง การศาล การเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศให้มั่นคง
2. ต้องรักษาความปลอดภัยภายในประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มากที่สุด
3. ต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะจัดหางานให้ทุกคนทำ และจะต้องวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ละเลยให้ราษฎรอดอยาก
4. ต้องให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาค
5. ต้องให้ราษฎรมีอิสรภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดหลักดังกล่าวข้างต้น

การได้นำหลักการของสิทธิมนุษยชนไปใช้ในทางปฏิบัติ และระบอบรับรองให้ราษฎรมีสิทธิเสมอภาคกัน แสดงให้เห็นการตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว จึงวิเคราะห์ได้ว่า เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยโดยคณะราษฎร เป็นจุดเริ่มต้นของความเคลื่อนไหวในด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมครั้งแรก

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ของไทย คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 ได้ปรากฏบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยไว้ในหมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของชนชาวสยาม ซึ่งมีสาระสำคัญให้การรับรองหลักความเสมอหน้ากันในกฎหมาย เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุม การตั้งสมาคม และการอาชีพ โดยบทบัญญัติดังกล่าว ถือเป็นการให้ความรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเป็นทางการในรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก

ขณะเดียวกันนั้น สยามประเทศได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระบบกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ และเป็นที่ยอมรับของรัฐต่างชาติด้วย ความมุ่งหมายที่จะเรียกร้องเอกราชทางการศาลกลับคืนมาเป็นของไทย แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ อีกทั้งมีความพยายามสร้างกลไกคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไว้โดยตรง และโดยอ้อมผ่านทางสถาบันตุลาการด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มีบทบัญญัติที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ซึ่งแตกต่างจากระบบจารีตนครบาลที่มีมาแต่เดิมอย่างสิ้นเชิง

ต่อมา วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2489 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 และเป็นครั้งแรกที่มีการบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และเสรีภาพในการจัดตั้งคณะกรรมการเมืองในรัฐธรรมนูญ ส่วนเสรีภาพในการประชุม โดยเปิดเผย ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนได้เปลี่ยนเป็นเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะ

ในระหว่างที่รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ 4 มีผลใช้บังคับปี พ.ศ. 2490 ปรากฏกระแสที่สำคัญ คือ เกิดการรวมตัวของกรรมกร ในชื่อว่า “สหอาชีพกรรมกรแห่งประเทศไทย” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของ กรรมกรจากกิจการสาขาต่าง ๆ เช่น โรงเลื่อย โรงสี รถไฟ เป็นต้น เนื่องจากกรรมกรเหล่านี้ถูกกดขี่ ค่าจ้างแรงงานอย่างมาก อันเป็นผลมาจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ภายหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 กระแสความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้น เป็นการรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องต่อสังคมและรัฐ ให้สนองความต้องการที่จำเป็นของตน ทำให้สังคมตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนอันเป็น การแสดงออกถึงการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการกระทำของเอกชนด้วย

ใน ปี พ.ศ. 2491 สหประชาชาติ ได้ประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 รัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 คือ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชาอาณาจักรไทย พ.ศ. 2492 จึงได้รับอิทธิพลจากการประกาศใช้ปฏิญญาสากลของสหประชาชาติมี บทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพเป็นจำนวนมาก และละเอียดกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

หลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ที่ได้รับการบรรจุลง ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 นอกเหนือจากสิทธิที่เคยรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ได้แก่ **หลักการ ได้รับความคุ้มครองอย่างเสมอภาคกันตามรัฐธรรมนูญ** ทั้งนี้ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีกำเนิดหรือนับถือ ศาสนาแตกต่างกันก็ตาม (มาตรา 26) สิทธิของประชาชนที่ไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน ทั้งนี้ เว้นแต่ในกรณีที เป็นการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ ซึ่งเกิดขึ้นโดยฉุกเฉินเฉพาะเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบ หรือ ภาวะสงคราม หรือในสถานการณ์ฉุกเฉินเท่านั้น (มาตรา 32) เสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทาง ไปรษณีย์หรือทางอื่น ที่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 40) เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ และการประกอบ อาชีพ (มาตรา 41) สิทธิของบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองในครอบครัวของตน (มาตรา 43) ตลอดจน การให้การรับรองแก่บุคคล ซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการประจำอื่น และพนักงานเทศบาลที่จะมี สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เหมือนดังพลเมืองคนอื่น ๆ (มาตรา 42) ปรากฏการณ์ที่สำคัญอีก ประการ คือ มีการนำเอาสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น

- หลักที่ว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้ อยู่ในเวลาที่กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิด มิได้” (มาตรา 29) ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินคดีอาญาและได้รับการ บัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบัน
- หลักความคุ้มครองผู้ต้องหาและจำเลยที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ไม่มี ความผิด ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด รวมถึงสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาในการประกัน และการเรียกหลักประกันพอสมควรแก่กรณีด้วย (มาตรา 30) และ

- สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมคุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้สามารถกระทำได้ (มาตรา 31)

นอกจากนี้แล้วการกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ ไว้ในหมวด 5 อันเป็นหมวดที่ว่าด้วยแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการบริหารราชการตามนโยบาย ซึ่งแม้จะไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐหากรัฐไม่ปฏิบัติตาม แต่ก็เป็นการกำหนดหน้าที่แก่รัฐ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาหลักสิทธิมนุษยชนในรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา

ในทางปฏิบัติสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยได้รับการรับรองคุ้มครองอย่างจริงจังเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมืองสภาพเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนทัศนคติของผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน ผู้เป็นเจ้าของสิทธิในตนเอง เพราะต่อมาธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 รัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 ไม่ปรากฏบทบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพแต่อย่างใด และการประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2515 ช่วงรัฐบาลเผด็จการไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนชาวไทยเลย จนกระทั่งภายหลังเกิดเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยโดยนิสิต นักศึกษา เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จึงมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุดและเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด มีบทบัญญัติคล้ายคลึงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 และมีการวางหลักการใหม่ในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านที่มีการจำกัดอำนาจรัฐที่จะเข้ามาแทรกแซงอันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และในด้านการเพิ่มหน้าที่ให้แก่อำนาจรัฐในการให้บริการแก่ประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน (มาตรา 28) สิทธิทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามติ (มาตรา 29) สิทธิที่จะไม่ถูกปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ (มาตรา 40) เสรีภาพในทางวิชาการ (มาตรา 42) การกำหนดให้พรรคการเมือง ต้องแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายโดยเปิดเผย (มาตรา 45) และเสรีภาพในการเดินทางภายในราชอาณาจักร (มาตรา 47) นอกจากนี้แล้วสิทธิในทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้ต้องหาและจำเลยยังได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ด้วย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความ (มาตรา 34) สิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันจะทำให้ตนถูกฟ้องเป็นคดีอาญาและถ้อยคำของบุคคลที่เกิดจากการถูกทรมาน ชูเชิญ หรือใช้กำลังบังคับหรือการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ถ้อยคำนั้นเป็นไปโดยไม่สมัครใจ ไม่อาจ

รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (มาตรา 35) และสิทธิที่จะได้ค่าทดแทนหากปรากฏในภายหลังว่าบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิด (มาตรา 36)

เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2519 ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 ซึ่งมีบทบัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพไว้เพียงมาตราเดียว คือ มาตรา 8 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” นับว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิเสรีภาพกว้างขวางมาก แต่ไม่มีการกำหนดว่าเป็นสิทธิเสรีภาพชนิดใด ต่อมาเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2520 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2520 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 12 ซึ่งไม่มีบทบัญญัติใดเลยที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2521 นำบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพมาบัญญัติไว้อีกโดยมีสาระสำคัญส่วนใหญ่เหมือนกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 แต่ตัดบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับรองความเสมอภาคของชายและหญิง เสรีภาพในทางวิชาการ และเสรีภาพในการประกอบอาชีพออกไป

ภายหลังจากหัวหน้ารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้กระทำการยึด และควบคุมการปกครองประเทศไว้เป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 และประกาศยกเลิก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 แล้วได้ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2524 แทนโดยให้ไว้ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2534 ซึ่งไม่ปรากฏมีบทบัญญัติใดเลยที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 โดยเพิ่มหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตามที่ประกาศไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2538 ซึ่งนำเอาบทบัญญัติที่ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาบัญญัติไว้อีกครั้ง แต่ได้ตัดเสรีภาพในทางวิชาการออกและเพิ่มบทบัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน (มาตรา 41) สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ (มาตรา 48) และสิทธิในการรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารหน่วยงานราชการ (มาตรา 48 ทวิ)

ตลอดระยะเวลาของการพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย แม้จะถูกขัดขวางโดยปัญหาการเมืองการปกครองเป็นบางเวลา แต่การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยทางอ้อมปรากฏให้เห็นผ่านทางกลไกของรัฐ เช่น กรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาและออกกฎหมายที่ไม่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินไป การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติ การตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยฝ่ายบริหาร เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางที่มีชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน การพิจารณาพิพากษาคดี

ขององค์กรตุลาการโดยยึดหลักกฎหมาย เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนเหล่านี้ นับว่าเป็นกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แม้จะมีได้มีความมุ่งหมายให้เป็นผลโดยตรงก็ตาม

การดำเนินการขององค์กรรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรงปรากฏขึ้นพร้อมกับการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) สังกัดกรมอัยการ

เมื่อ พ.ศ. 2525 ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.)” แต่การดำเนินงานขององค์กรมีขอบเขตจำกัด สืบเนื่องจากกรอบอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการตามกฎหมายต่าง ๆ ส่วนการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเพิ่งมีการก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการภายหลังเกิดเหตุการณ์วิปโยค 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 องค์กรแรกที่ถูกก่อตั้ง เมื่อ พ.ศ. 2519 คือ สหภาพเพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และในปีเดียวกันนั้นก็มีการก่อตั้ง “กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม” (กศส.) หลังจากนั้นก็มีการรวมตัวกันของบุคคลทั้งในรูปองค์กรสมาคม มูลนิธิ คณะกรรมการ คณะทำงาน กลุ่มศูนย์ สถาบันต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนสิทธิมนุษยชนในแง่ต่าง ๆ แก่ประชาชน เช่น สิทธิของจำเลยหรือสิทธิทางการเมือง เป็นต้น ผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมสิทธิของเกษตรกร สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิผู้ใช้แรงงานและสิทธิจากการกำเนิด และความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศและประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งพัฒนาการในเรื่องสิทธิมนุษยชน ได้เป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่หนึ่ง ระยะแห่งการเริ่มต้น เป็นยุคที่สภาพทางสังคม มีการกดขี่ข่มเหง ไม่เคารพต่อศักดิ์ศรีประจำตัวของมนุษย์ มีการเอาไรต์เอาเปรียบแก่งแย่ง และไม่มีความหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในการให้หลักประกันเรื่อง สิทธิแก่ประชาชน

ระยะที่สอง ระยะแห่งการเรียนรู้ เป็นช่วงที่ผู้คนในสังคมเรียกร้องถามหาสิทธิและเสรีภาพ มีความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับกลุ่มคนในประเทศ มีการต่อสู้ในระยะนี้ เริ่มมีกฎหมายหรือกลไกในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ผู้คนเริ่มเรียนรู้ถึงสิทธิของตนเอง โดยช่วงท้ายของระยะนี้ ผู้คนให้ความสำคัญของสิทธิตนเอง แต่อาจจะเลย หรือมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นบ้าง

ระยะที่สาม ระยะแห่งการเคารพสิทธิมนุษยชน เป็นช่วงที่ประชาชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเหตุผลในการปกป้องและพิทักษ์สิทธิมนุษยชน มีการรณรงค์ให้ตระหนักถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่นการใช้อำนาจหรือใช้สิทธิ มีการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน การใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นไปอย่างกว้างขวาง

เรื่องที่ 2   การคุ้มครองตนเองและผู้อื่น ตามหลักสิทธิมนุษยชน

หากจะกล่าวถึงการคุ้มครองตนเองและผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชนคำถาม คือ *การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนควรเริ่มจากที่ไหน?*

หากเราจะหาคำตอบจากกว้างไปหาแคบ ได้แก่ รัฐบาล สังคม สถานที่ทำงาน ครอบครัวและปัจเจกบุคคล

หากเราจะหาคำตอบจากแคบขยายไปกว้างก็ต้องเริ่มจากปัจเจกบุคคล ครอบครัว สถานที่ทำงาน สังคม และรัฐบาล

หมายความว่า การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนควรเริ่มต้นกับทุก ๆ ภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังมโนธรรมสำนึกในแต่ละปัจเจกชน

หลักการพื้นฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชนมีดังนี้

1. สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีมาตั้งแต่เกิด
2. สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิซึ่งเสมอกันของมนุษย์ทุกคน
3. สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้
4. สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่อาจแบ่งแยกได้

จากหลักการพื้นฐานในเรื่อง สิทธิมนุษยชน เราจึงมองเห็นเป้าหมายของการดำเนินการเรื่อง สิทธิมนุษยชนว่า เป้าหมายนั้นก็คือ เพื่อให้มวลมนุษยชาติมีอิสรภาพได้รับความเป็นธรรมและอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

หากมนุษย์ทุกคนจะได้รับการคุ้มครองตามสิทธิมนุษยชน จะต้องมีเสรีภาพในชีวิตเรื่องใดบ้าง จึงจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน **เสรีภาพที่มนุษย์ทุกคนต้องได้รับ เพื่อให้ได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามหลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน คือ**

1. เสรีภาพในการแสดงออก
2. เสรีภาพในความเชื่อ
3. เสรีภาพจากความหวาดกลัวและอิสรภาพที่พึงปรารถนา

การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

ตัวอย่าง การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยที่เกิดขึ้น เช่น

1. **การละเมิดสิทธิมนุษยชนจากภาคเอกชน/ประชาชน** ได้แก่ การประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพอนามัย ทรัพย์สิน รวมถึงการเอาผิดเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรมจาก ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมหรือทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า เป็นต้น
2. **การละเมิดสิทธิมนุษยชนจากภาครัฐ** เช่น การใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมหรือการใช้ อำนาจโดยมีทัศนคติเชิงอำนาจนิยม ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดทางนโยบายของรัฐ การออกกฎหมาย หรือบริหารราชการที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพรวมตลอดถึงวิถี ชีวิตของชุมชน เป็นต้น

แนวทางการคุ้มครองตนเองและผู้อื่นจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

1. ไม่เป็นผู้กระทำความรุนแรงใด ๆ ต่อบุคคลอื่น
2. ไม่ยอมให้บุคคลอื่นกระทำความรุนแรงต่อตนเอง
3. ไม่เพิกเฉยเมื่อพบเห็นการละเมิดสิทธิต่อบุคคลอื่น ควรแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือให้ความช่วยเหลือตามสมควรในส่วนที่ทำได้
4. มีการรวมกลุ่มในภาคประชาชนอย่างเป็นระบบ และจัดตั้งเป็นองค์กรมูลนิธิ ฯลฯ เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้อ่อนแอกว่าในสังคม เพื่อให้เกิดพลังในการตรวจสอบเรียกร้องให้รัฐ มีการจัดทำกฎหมายที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. รณรงค์ให้มีการเห็นคุณค่าและความสำคัญของการปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

กิจกรรมที่ 13

1. ให้ศึกษาและสรุปความเป็นมาของสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

.....

.....

.....

.....

2. ให้หาตัวอย่างการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีบุคคลถูกละเมิดจากเอกชนและ
แนวทางในการแก้ไข

.....

.....

.....

.....

3. ให้หาตัวอย่างการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีบุคคลถูกละเมิดจากภาครัฐและ
แนวทางการแก้ไข

.....

.....

.....

.....

บทที่ 6

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

สังคมไทยให้ความสำคัญกับ เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม ความดี ความซื่อสัตย์ สุจริต มาตั้งแต่สมัยโบราณถึงกับมีคำพังเพยว่า “ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน” ไว้สอนลูกหลานมาจนทุกวันนี้ และเนื่องจากเรามีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว กำกับจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี ความงาม ความซื่อสัตย์ ไม่คดโกงให้ผู้อื่นเดือดร้อน จึงมีคำสอนที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เช่น “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” “คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้” ความเชื่อเช่นนี้มีอยู่ในหมู่คนทุกระดับในสังคมตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และ โพร่ฟ้าประชาชน มีพิธีกรรมทางการปกครองที่สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในความดีและคนดีต้องมีความซื่อสัตย์ที่ยังคงเชื่อมั่นอยู่ในกลุ่มของข้าราชการระดับสำคัญ ๆ อยู่คือ พิธีตักน้ำพิพัฒน์สัตยา สาบานตนต่อพระมหากษัตริย์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งปัจจุบันยังมีให้เห็นอยู่

อย่างไรก็ตาม กระแสโลกาภิวัตน์ที่กำลังเกิดขึ้นทั่วโลก รวมทั้งการไหลบ่าของสังคม และวัฒนธรรมนานาชาติที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ ประชาชนคนไทยโดยเฉพาะเยาวชนและผู้ใช้แรงงาน ต่างถูกชักนำให้หลงใหลการเป็นนักบริโภคนิยม วัตถุนิยม ติดยึดอยู่กับความสุขจากเงินทอง ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเพื่อ สรุ่ยสร้อย ความมีหน้ามีตาในสังคม ยกย่องคนรวยมากกว่าคนดี ไม่ให้ความสำคัญกับครอบครัวและสายใยผูกพันในครอบครัวเหมือนเดิม กล่าวกันว่า เด็ก ๆ สมัยนี้จะเลือกไหว้ เลือกนับถือ คนรวย คนมีอำนาจวาสนา มียศ มีตำแหน่งมากกว่าคนจน คนดีที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นหลักของชุมชนเหมือนเดิมแล้ว ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเมตตาอารี ความช่วยเหลือเกื้อกูล สมัคสมานสามัคคี พึงพาอาศัยกันระหว่างผู้คนในชุมชน เกือบไม่มีปรากฏให้เห็นมีการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันรุนแรง ทั้งการเรียน การทำงาน การดำรงชีวิตทวีมากขึ้น ก่อให้เกิดการทุจริต เล่นพรรคเล่นพวก อย่างกว้างขวาง แพร่หลายไปทุกระดับทุกวงการ

พฤติกรรมที่ทุจริตไม่ถูกต้องบางครั้งมองเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองและได้รับการยกย่อง เช่น ผู้มีอำนาจออกกฎหมายหรือจัดทำโครงการที่เป็นประโยชน์แก่สังคม ประเทศชาติ แต่เบื้องหลังมีพฤติกรรมที่แอบซ่อนผลประโยชน์ให้ตนเอง ญาติพี่น้อง หรือครอบครัว หรือพรรคพวกมากกว่า ที่เรียกกันว่า มีผลประโยชน์ทับซ้อน มองผิวเผินเป็นเรื่องที่ดียอมรับได้แต่จริง ๆ แล้วเป็นการทุจริต ประพฤติมิชอบที่บ้านเมืองประสบความเสียหายอย่างยิ่ง มีการเปิดเผยผลการศึกษาขององค์การความโปร่งใสระหว่างประเทศในปี 2555 ว่า ประเทศไทยมีการทุจริตโกงกิน เป็นอันดับที่ 88 จากการสำรวจ 176 ประเทศทั่วโลก โดยหล่นมาจากอันดับที่ 80 ในการจัดลำดับ ครั้งก่อน ติดกลุ่มเดียวกับประเทศด้อยพัฒนาในแอฟริกา เช่น มาลาวี มอริอ็อกโก แซมเบีย และ สวาซีแลนด์ และเชื่อว่าอันดับการทุจริตคอร์รัปชั่นระดับโลกของไทยจะหล่นลงต่อไปอีกอย่างต่อเนื่อง ส่วนผลการสำรวจความเห็นคนไทยทั่วประเทศของสำนักโพลล์หลายแห่งในปี พ.ศ. 2555 พบข้อมูลที่

น่าตกใจอย่างยิ่งในทำนองเดียวกัน คือ ประชาชนกว่าร้อยละ 79 - 58 ยอมรับได้ถ้ารัฐบาลทุจริตคอร์รัปชัน แต่ขอให้เห็นเองได้ประโยชน์ด้วย ทั้งนี้ ประชาชนดังกล่าวเน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา พ่อค่านักธุรกิจ พนักงานบริษัทเอกชน เกษตรกร ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และกลุ่มแม่บ้านเกษียณอายุราชการ ตามลำดับ

ผลการสำรวจวิจัยดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า ค่านิยมในความดีในปัจจุบันเปลี่ยนไปมาก เป็นค่านิยมที่มีให้เห็นในทุกแห่งของสังคมไทย ตั้งแต่ในครอบครัว ในชุมชนร้านค้า ในหมู่พนักงานเมือง ข้าราชการ แม้กระทั่งในห้องเรียนและสถานศึกษา จะเป็นปัญหาสังคมที่ยังรากลึกลงไปทุกทีในสังคมไทย ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องที่เราจะต้องรู้เท่าทัน มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมที่จะช่วยกันป้องกันแก้ไข ขจัดปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเหล่านี้ให้หมดไป ตามแนวทางที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้กำหนดเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาในภาพรวมที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งหมายถึง การให้ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของผู้ดำเนินการด้วย โดยการวางระบบให้ประชาชนกล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง กล้าตัดสินใจในกรอบของการเคารพสิทธิของผู้อื่น และส่งเสริมให้ทำงานเป็นรูปแบบเครือข่าย เชื่อมโยงกันทั้งระดับบุคคลและระดับองค์กรโดยมีฐานะเท่าเทียมกัน ถักทอร้อยเรียงกันด้วย วัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อเพิ่มพลังและความมั่นใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้หมดไป มาตรการดังกล่าวพอสรุปได้ ดังนี้

1. วิธีสร้างความตระหนักให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต

การให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ช. ในการต่อต้านการทุจริตโดยวิธีการสร้างความตระหนักอาจพิจารณาได้ดังนี้

1.1 ปลุกจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมและสร้างวินัยแก่ทุกภาคส่วน โดยการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมและวินัย ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการป้องกันเสริมสร้างความรู้ ทักษะ ทศนคติ ปลุกฝังจิตสำนึกให้นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งผลักดันค่านิยมการป้องกันการทุจริต ความซื่อสัตย์สุจริต รังเกียจการทุจริต เป็นค่านิยมแห่งชาติ

1.2 ร่วมมือในการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายป้องกันและปราบปรามการทุจริตในทุกภาคส่วนโดย

- 1) การประชาสัมพันธ์ต่อต้านการทุจริตประพจน์มิชอบทุกรูปแบบ
- 2) เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน
- 3) เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน

1.3 ส่งเสริมความเป็นอิสระ และสร้างประสิทธิภาพให้แก่องค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริต โดยเฉพาะสำนักงาน ป.ป.ช. ให้ปราศจากการแทรกแซงของอิทธิพลจากภาคการเมือง ภาครัฐราชการ และภาคธุรกิจ และถ่วงดุลอำนาจภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อเท็จจริงอย่างทันการณ์

1.4 ส่งเสริมการสร้างมาตรฐาน จรรยาบรรณวิชาชีพแก่บุคลากรของหน่วยงาน ที่มีหน้าที่ตรวจสอบการทุจริต รวมทั้งการเสริมสร้างความรู้ทักษะและจริยธรรมแก่บุคลากร รวมทั้งเสริมสร้างขวัญกำลังใจและการบริหารงานบุคลากร การสร้างความร่วมมือด้านวิชาการกับองค์กรต่างประเทศด้วย

2. สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนและหน่วยงานเครือข่ายเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องรับเป็นหน้าที่ในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่าย ในการส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องกฎหมาย ระเบียบ และมาตรการต่าง ๆ ที่จะเป็นโยบายชนในการร่วมมือกันป้องกันพฤติกรรมกรรมการทุจริตคอร์รัปชันรูปแบบต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้รัฐต้องมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพโดยเฉพาะข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่ผู้ปฏิบัติงานและเครือข่ายภาคประชาชนควรทราบ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 87 (3) ที่กำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 มาตรา 19 (13) ว่าด้วยการเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทั้งนี้ มีรายละเอียดที่สามารถศึกษาค้นคว้าได้จาก www.nacc.go.th (เว็บไซต์ของ ป.ป.ช.)

3. การกระตุ้นจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความเข้าใจ ตระหนัก และมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมที่จะป้องกันการทุจริตประพตติมิชอบในชุมชน และสังคม หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดแนวทางการเรียนรู้ ในรูปแบบกรณีศึกษา ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด วิเคราะห์ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการทุจริตรูปแบบต่าง ๆ ด้วยเจตนาที่จะให้ผู้เรียนสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

จนเกิดการพัฒนาคิดสำนึกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตได้ กิจกรรมทั้งหมด ประกอบด้วย 6 กรณีศึกษา ได้แก่

1. เรื่อง “เศรษฐีใหม่” หรือ “แม่ครัว”
2. เรื่อง “การตรวจรับส่งเดช”
3. เรื่อง “เรื่องเล่าของโตเรมอนที่ยังไม่เคยเล่า”
4. เรื่อง “สายน้ำจับเท็จ”
5. เรื่อง “อะไรอยู่ในกล่องไม้”
6. เรื่อง “รถปลุกสระระแหง”

ทั้งนี้ผู้เรียนและผู้สอนจะต้องร่วมมือกันนำข้อมูลทั้งด้าน วิชาการ ระเบียบ กฎหมาย ที่ได้มีการสรุปรวบรวมไว้ในเอกสาร คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมทั้งข้อมูลปัญหาความต้องการสภาพแวดล้อม ของชุมชน ท้องถิ่น และคุณธรรมจริยธรรม ที่ตนเองมีอยู่มาตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้อย่างเหมาะสมต่อไป

กรณีศึกษาเรื่องที่ 1

เรื่อง “เศรษฐกิจใหม่” หรือ “แม่ครัว”

วัตถุประสงค์

1. ระบุปัญหาการทุจริตจากการใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่ถูกต้อง
2. บอกคุณธรรมในการปฏิบัติงานได้
3. เกิดจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริต

เนื้อหาสาระ

1. คุณธรรมในการทำงานเพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงการทุจริต
2. สำนึกด้านความซื่อสัตย์ต่อการปฏิบัติงาน

กรณีศึกษา

เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ชื่อ คุณสืบ ได้ไปตรวจดูบัญชีที่ ป.ป.ช. จัดไว้ให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบ บัญชีทรัพย์สินของนักการเมืองที่แสดงต่อ ป.ป.ช. คุณสืบเปิดดูบัญชีต่าง ๆ ของนักการเมืองพบว่า หุ่นของนักการเมือง ระดับหัวหน้าพรรครายหนึ่งในบริษัทยักษ์ใหญ่ที่เป็นของนักการเมืองผู้นั้นเอง ทำไมจึงมีหุ่นอยู่ไม่มาก แต่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท คือ คุณสมศรี ซึ่งเป็นแม่ครัวบ้านนักการเมืองใหญ่รายนั้น คุณสืบเริ่มได้เค้ค่าของการถือหุ้นแทนนักการเมือง จึงได้ทำการปลอมตัวเข้าไปเพื่อหาหลักฐาน และพบว่า คุณสมศรี เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัทนักการเมืองที่คุณสมศรีเป็นแม่ครัว

ประเด็น

1. จากเนื้อหาเรื่อง “เศรษฐกิจใหม่” หรือ “แม่ครัว” การกระทำของนางสมศรีขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. จากเนื้อหาเรื่อง “เศรษฐกิจใหม่” หรือ “แม่ครัว” การกระทำของนายจ้างของนางสมศรี สะท้อนถึงการขัดต่อคุณธรรม จริยธรรม อย่างไร

ใบความรู้

- เรื่องความซื่อตรงกับความซื่อสัตย์

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษา
2. แบ่งกลุ่มอภิปรายตามประเด็นที่กำหนด
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลของการอภิปรายกลุ่ม
4. ให้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปแนวคิดที่ได้จากผลการอภิปรายกลุ่ม
5. ให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนและจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องพร้อมสรุปรายงานผล

กิจกรรมเรียนรู้ต่อเนื่อง

ผู้เรียนร่วมกันจัดทำกิจกรรม/โครงการ เพื่อส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พร้อมจัดทำสรุปรายงานผล เสนอผู้สอน

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- Internet
- สื่อสิ่งพิมพ์/วารสาร/หนังสือพิมพ์

กรณีศึกษาเรื่องที่ 1

เรื่อง “เศรษฐีใหม่” หรือ “แม่ครัว”

กฎหมาย ป.ป.ช. กำหนดให้นักการเมืองตั้งแต่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ส.ส. ส.ว. รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีตำแหน่งสูง ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ต่อ ป.ป.ช. เมื่อเข้าดำรงตำแหน่งและพ้นจากตำแหน่ง เพื่อตรวจสอบว่ามีทรัพย์สินอะไรเพิ่มขึ้นผิดปกติหรือไม่ หลังจากยื่นบัญชีแล้ว ป.ป.ช. ต้องเปิดเผยบัญชีฯ ของนักการเมืองต่อสาธารณะ

เจ้าหน้าที่ ป.ป.ช. ชื่อ คุณสืบ ได้ไปตรวจดูบัญชีฯ ที่ ป.ป.ช. จัดไว้ให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบ คุณสืบเปิดดูบัญชีฯ ต่าง ๆ ของนักการเมืองแล้วก็มาสะดุดสงสัยและตั้งข้อสังเกตว่า หุ่นของนักการเมืองระดับหัวหน้าพรรครายหนึ่งในบริษัทยักษ์ใหญ่ที่เป็นของนักการเมืองผู้นั้นเอง ทำไมจึงมีหุ่นอยู่ไม่มาก แล้วหุ่นที่เหลือเป็นของใคร

เมื่อคุณสืบตั้งข้อสังเกตแล้ว จึงค้นหาความจริงโดยคุณสืบเริ่มจากการไปค้นหารายชื่อผู้ถือหุ้นในบริษัทยักษ์ใหญ่นั้น จึงพบว่า มีผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของบริษัท คือ คุณสมศรี แสดงว่าคุณสมศรีต้องเป็น “เศรษฐีใหม่” แน่ ๆ เพราะไม่เคยได้ยินชื่อติดอันดับเศรษฐีเมืองไทยมาก่อน คุณสืบจึงไปตรวจสอบจากทะเบียนราษฎร์ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะมีชื่อของคนไทยทุกคนที่มีบัตรประจำตัวประชาชนในทะเบียนราษฎร์จะมีข้อมูลบุคคลว่า ชื่อ - สกุลใด เคยเปลี่ยนชื่อ สกุลอย่างไร อายุเท่าใด หน้าตาเป็นอย่างไร บิดามารดาชื่ออะไร พร้อมทั้งอยู่อาศัย

คุณสืบ ทราบว่า คุณสมศรีนั้น มีบ้านพักอยู่ในจังหวัดภาคอีสาน คุณสืบจึงเก็บสัมภาระเดินทางไปยังจังหวัดภาคอีสาน เพื่อไปหาคุณสมศรี เมื่อไปถึงบ้านเลขที่ตามที่ปรากฏในทะเบียนราษฎร์ คุณสืบได้พบกับบ้านไม้เก่า ๆ หลังหนึ่ง ตั้งอยู่นอกเขตอำเภอเมืองเล็กน้อย คุณสืบคิดอยู่ในใจว่า “เศรษฐีใหม่” เป็นคนสมถะ มีบ้านหลังเล็ก ๆ พออยู่อาศัย ไม่ฟุ้งเฟ้อเหมือนเศรษฐีคนอื่น จึงได้เข้าไปเคาะประตูบ้าน ปรากฏว่า มีคุณยายคนหนึ่งเดินออกมาเปิดประตู คุณสืบอ้างว่า รู้จักกับคุณสมศรีจะมาหาคุณสมศรี ได้รับคำตอบว่าคุณยายว่าคุณสมศรีไปทำงานอยู่กรุงเทพฯ คุณสืบจึงถามคุณยายว่าคุณสมศรี ทำงานที่ไหน จะติดต่อได้อย่างไร คุณยายจึงให้หมายเลขโทรศัพท์ แต่ไม่ได้บอกว่าทำงานที่ไหน เมื่อคุณสืบ ได้รับแล้วก็ขอลาและขอบคุณคุณยายตามมารยาทสังคมไทย

จากนั้น คุณสืบจึงเดินทางกลับกรุงเทพฯ และได้โทรศัพท์ไปตามหมายเลขที่คุณยายให้ไว้ โดยขอพูดกับคุณสมศรี คนรับสายตอบว่า คุณสมศรีไปจ่ายกับข้าวที่ตลาด คุณสืบยังคิดในใจว่า เดียวนี้เศรษฐีใหม่ไปจ่ายกับข้าวที่ตลาดเอง จึงได้บอกกับคนรับโทรศัพท์ว่า วันนี้คุณสมศรีออกไปจ่ายกับข้าวเองเลยหรือ ผู้รับโทรศัพท์จึงตอบว่า ไปจ่ายกับข้าวทุกวันเพราะเป็นแม่ครัว

คุณสืบ เริ่มได้เค้าของการถือหุ้นแทนนักการเมือง แต่เพื่อความชัดเจนในเรื่องนี้ คุณสืบ จึงได้ปลอมตัวไปที่บ้านหลังดังกล่าว เพื่อหาข้อมูลให้แน่ชัดว่า เป็นบ้านของนักการเมืองเจ้าของบริษัท ยักษ์ใหญ่จริงหรือไม่ โดยคุณสืบได้หาข้อมูลมาก่อนว่า คุณสมศรีจะไปจ่ายกับข้าวในเวลาบ่าย ๆ จึงได้ วางแผนเข้าไปเวลาประมาณบ่ายสองโมง และจากการที่คุณสืบปลอมตัวเข้าไป จึงมีหลักฐานยืนยันได้ว่า คุณสมศรี เป็นแม่ครัวบ้านนักการเมืองใหญ่รายนี้จริง และเป็นคุณสมศรีรายเดียวกับที่ เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ของบริษัทนักการเมืองที่คุณสมศรีเป็นแม่ครัว คุณสมศรีจึงเปลี่ยนฐานะใหม่จากเศรษฐีใหม่ กลายเป็น แม่ครัวซะแล้ว

ประเด็น

1. จากกรณีศึกษาเรื่อง “เศรษฐีใหม่หรือแม่ครัว” การกระทำของนางสมศรีขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. จากกรณีศึกษาเรื่อง “เศรษฐีใหม่หรือแม่ครัว” การกระทำของนายจ้างของนางสมศรีสะท้อนถึงการขัดต่อคุณธรรม จริยธรรม อย่างไร

ใบความรู้ “ซื่อตรง” กับ “ซื่อสัตย์”

ความหมายของคำสองคำ คือ “ซื่อตรง” กับ “ซื่อสัตย์” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี 2542 ได้กล่าวไว้ คือ

“ซื่อตรง” แปลว่า ประพฤติตรง ไม่เอนเอียง ไม่คดโกง ให้สังเกตคำว่า ประพฤติ ประพฤติ คือ วาจา และการกระทำ ถ้าทางพระ จะหมายถึง วชิกรรม กายกรรม

“ซื่อสัตย์” หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวงเหมือนกับคำว่า คุณธรรม จริยธรรม คำว่า จริยธรรม บอกแต่เพียงความประพฤติ คือ คำพูด และการกระทำ แต่ถ้าพูดถึงคุณธรรมต้องรวมใจด้วย

สรุปได้ว่า ซื่อตรง คือ สิ่งที่ประพฤติออกมาให้ปรากฏ แล้วสังคมตัดสินว่าตรงหรือไม่ตรง แต่ถ้าซื่อสัตย์ นอกจากจะประพฤติตรงแล้ว ยังต้องพัฒนาที่จิตใจ มีความจริงใจด้วย

สุภาษิตสะท้อนความซื่อตรง

สุภาษิต เรื่อง ความซื่อตรงและความซื่อสัตย์ ซึ่งความจริงคนไทย ไท ลาว ซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกัน และมีจำนวนกว่าร้อยล้านคนยกย่อง เรื่อง ความซื่อตรงและความซื่อสัตย์ มาเป็นความดีอันดับหนึ่ง โดยสุภาษิตโบราณจากสถานที่ต่าง ๆ มีดังนี้ คือ

กับข้าวอร่อยเพราะเกลือ

(The meal is good, thanks to the salt)

คนดีเพราะซื่อสัตย์

(A man is good due to his honesty)

สวนดี ต้องรู้วิธีปลูก

ลูกดี ต้องรู้วิธีสอน

ซื่อ กินไม่หมด

คด กินไม่นาน

สมัยก่อนในปั้มน้ำมันสามทหาร ที่ตัวถังน้ำมันจะมีป้ายว่า “ซื้อกินไม่หมด คดกินไม่นาน” ซึ่งเมื่อก่อนค่านี้นี่มีเยอะ แต่ปัจจุบันหายไปไหนไปไม่ใช่ เพราะสามทหารหมดไป แต่อาจหายไป เพราะคนไทยไม่เชื่อค่านิยมนี้แล้ว ค่านิยมอาจเปลี่ยนแปลงไปเป็น “ซื้อไม่มีกิน แต่คดมีกินจนเหลือกิน” ก็เป็นไปได้ แต่หากพิจารณาแบบยาว ๆ แล้วจะเห็นว่า ซื้อกินไม่หมดหรอก แต่คดกินไม่นาน นั่นแหละที่เป็นจริง

กรณีศึกษาเรื่องที่ 2 เรื่อง การตรวจรับส่งเดช

วัตถุประสงค์

1. บอกคุณธรรมในการปฏิบัติงานได้
2. มีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตในหน่วยงาน
3. เกิดจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริต

เนื้อหาสาระ

1. ช่องทางการส่งเรื่องร้องเรียนการทุจริต
2. คุณธรรม จริยธรรม ของผู้ปฏิบัติงาน

กรณีศึกษา

จากการไต่สวนข้อเท็จจริงของ ป.ป.ช. ได้ทราบว่า เมื่อปี พ.ศ. 2545 องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ได้สอบราคาจ้างเหมาก่อสร้างอาคารอเนกประสงค์คอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น วงเงิน 1,904,000 บาท โดยมีนาย ก ผู้ถูกกล่าวหา เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นประธานกรรมการตรวจการจ้าง ในการดำเนินการก่อสร้างปรากฏว่า ผู้รับจ้างก่อสร้างไม่ถูกต้องตามแบบรูปรายการที่องค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดหลายรายการ เป็นเหตุให้หัวหน้าส่วนโยธาในฐานะผู้ควบคุมงาน ทำบันทึกเสนอผู้ถูกกล่าวหาในฐานะประธานกรรมการตรวจการจ้าง แจ้งให้ผู้รับจ้างแก้ไขให้ถูกต้อง ต่อมาผู้รับจ้างได้เข้ามาดำเนินการแก้ไขงานแล้ว แต่ก็ยังไม่ถูกต้องตามแบบรูปรายการที่กำหนดอีก หัวหน้าส่วนโยธาในฐานะผู้ควบคุมงานและคณะกรรมการตรวจการจ้าง จึงได้มีบันทึกเสนอผู้ถูกกล่าวหาอีกครั้ง เพื่อแจ้งให้ผู้รับจ้างดำเนินการแก้ไขโดยด่วน แต่ปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาได้มีคำสั่งอนุมัติเบิกจ่ายเงินให้แก่ผู้รับจ้างทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเบิกจ่ายเงินค่าจ้างก่อสร้างให้แก่ผู้รับจ้างไปโดยที่งานยังไม่เสร็จสมบูรณ์เป็นเหตุให้ทางราชการได้รับความเสียหาย

ประเด็น

จากกรณีศึกษา เรื่อง ตรวจรับส่งเดช นายก อบต. กระทำความผิดในเรื่องใด และส่งผลต่อคุณธรรมในการบริหารงานอย่างไร

ใบความรู้

- ช่องทางการส่งเรื่องร้องเรียนการทุจริต

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษา
2. แบ่งกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่กำหนดให้
3. ให้ผู้สอนและผู้เรียนสรุปแนวคิดที่ได้จากการอภิปรายกลุ่มร่วมกัน

กิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

- ให้ผู้เรียนร่วมกันจัดทำกิจกรรม/โครงการในการรณรงค์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในชุมชน พร้อมจัดทำสรุปรายงานเสนอผู้สอน

สื่อ/แหล่งค้นคว้า

- หนังสือพิมพ์/วารสาร
- สื่อ Internet
- สำนักงาน ป.ป.ช.

ใบความรู้ ช่องทางการส่งเรื่องร้องเรียนการทุจริต

หากพบเห็นเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำความผิดทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในความยุติธรรม ร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ สามารถทำหนังสือร้องเรียนต่อสำนักงาน ป.ป.ช. ตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1. มีหนังสือ “เรียน เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.” หรือ “ตู้ ปณ. 100 เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300” หรือเข้าร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน ณ สถานีตำรวจในเขตอำนาจสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนจะส่งเรื่องไปยังสำนักงาน ป.ป.ช. เพื่อดำเนินการต่อไป
2. ให้มีรายละเอียดการร้องเรียน ดังนี้

- (1) ชื่อ - สกุล ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ของผู้กล่าวหา
- (2) ชื่อ - สกุล ตำแหน่ง สังกัด ของผู้ถูกกล่าวหา (ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ พ้นจากตำแหน่ง ไม่เกิน 5 ปี)
- (3) ระบุข้อกล่าวหาการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ร่ำรวยจนผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
- (4) บรรยายการกระทำความผิดอย่างละเอียดตามหัวข้อ ดังนี้
  - กรณีกล่าวหาการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม
    - ก. การกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อใด
    - ข. มีขั้นตอนหรือรายละเอียดการกระทำความผิดอย่างไร
    - ค. มีพยานบุคคลรู้เห็นเหตุการณ์หรือไม่
    - ง. ในเรื่องนี้ได้ร้องเรียนต่อหน่วยงานใด หรือยื่นฟ้องต่อศาลใด เมื่อใด และผลเป็นประการใด
  - กรณีกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ
    - ก. ฐานะเดิมของผู้กล่าวหาและภริยาหรือสามี รวมทั้งบิดามารดาของทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างไร
    - ข. ผู้ถูกกล่าวหา และภริยาหรือสามี มีอาชีพอื่น ๆ หรือไม่ ถ้ามีอาชีพอื่นแล้วมีรายได้มากน้อยเพียงใด
    - ค. ทรัพย์สินที่จะแสดงให้เห็นว่าร่ำรวยผิดปกติฯ อะไรบ้าง

3. ลงลายมือชื่อ และเขียนชื่อ – สกุล ด้วยตัวบรรจง พร้อมแจ้งที่อยู่ของผู้กล่าวหาให้ชัดเจน หากต้องการให้สำนักงาน ป.ป.ช. ปกปิดชื่อ – สกุล และที่อยู่ให้ระบุชัดเจนด้วย ส่วนกรณีที่ไม่เปิดเผยชื่อ – สกุลจริง ถือว่าเป็นบัตรสนเท่ห์ ให้ส่งแบบไปรษณีย์ตอบรับ (เพื่อจะได้รับทราบว่าเป็นหนังสือร้องเรียนส่งถึง ป.ป.ช. แล้ว) เพราะสำนักงาน ป.ป.ช. จะติดต่อกับผู้ร้องเรียนโดยตรงกับผู้ร้องเรียนที่แจ้งชื่อ – สกุล และที่อยู่เท่านั้น

4. สายด่วน Call Center 1205

5. สำนักงาน ป.ป.ช. ประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยประสานความร่วมมือกับประชาชนและส่วนราชการเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน การเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต การส่งเสริมให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมทั้งการเสนอมาตรการความเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต นอกจากนี้กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประจำจังหวัด ยังได้แบ่งเบาภาระงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เช่น การตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาต่อไป การตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินที่ผู้มีหน้าที่ยื่นบัญชีได้ยื่นต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าว คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้กรรมการ ป.ป.ช. ประจำจังหวัดดำเนินการ

อนึ่ง กรรมการ ป.ป.ช. ประจำจังหวัด มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอาจถูกตรวจสอบโดยประชาชนได้ กล่าวคือ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าพันคน สามารถเข้าชื่อร้องเรียนขอต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประจำจังหวัด ผู้ใดขาดความเที่ยงธรรม จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย หรือมีพฤติการณ์ที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรง ซึ่งหากมีการกล่าวหาดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจกำหนดให้กรรมการ ป.ป.ช. ประจำจังหวัดผู้นั้น ยุติการปฏิบัติหน้าที่ไว้ก่อนก็ได้

กรณีศึกษาเรื่องที่ 3 เรื่องเล่าของโตเรมอนที่ยังไม่เคยเล่า

วัตถุประสงค์

1. บอกแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรมได้
2. ใช้คุณธรรมในการปฏิบัติตนป้องกันการทุจริตได้
3. เกิดจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริต

เนื้อหาสาระ

1. คุณธรรมในการทำงานเพื่อป้องกัน หรือ หลีกเลี่ยงการทุจริต
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน

กรณีศึกษา

โนบิตะและเพื่อน ๆ ได้ใช้ของวิเศษของโตเรมอนในการสร้างประเทศใหม่ในโลกอนาคตและได้อาสาเป็นนักการเมืองฝ่ายบริหาร ไจแอนท์ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ชูเนะโอะ เป็นบริษัทเอกชน ส่วนชิซูกะ เป็นฝ่ายตรวจสอบ โตเรมอน เป็นฝ่ายสนับสนุนในทุก ๆ เรื่อง ในประเทศของโลกใหม่ มีการบริหารกิจการบ้านเมืองเหมือนโลกมนุษย์ มีการเก็บภาษี เพื่อนำไปสร้างสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทาง โรงพยาบาล โรงเรียน เวลาผ่านไป โนบิตะ กลายเป็นนักการเมืองที่ลงทุนทำการซื้อเสียง เพื่อให้ประชากรเลือกตนเองมาบริหารประเทศ เมื่อได้อำนาจรัฐก็จับมือกับไจแอนท์ที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐออกนโยบายต่าง ๆ เอื้อประโยชน์ให้กับชูเนะโอะที่เป็นนักธุรกิจ และมีผลประโยชน์ร่วมกัน เรียกการกระทำของคนทั้งสามว่า “การทุจริตเชิงนโยบาย” ส่วน ชิซูกะทำอะไรสามคนนั้นไม่ได้เลย เพราะถูกจำกัดทั้งบทบาทและอำนาจหน้าที่

ประเด็น

จากเนื้อหาเรื่อง “เรื่องเล่าของโตเรมอนที่ยังไม่เคยเล่า” หากผู้เรียนเป็นโนบิตะซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศ ผู้เรียนจะทำการบริหารประเทศอย่างไร เพื่อให้ประชากรในประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษา
2. แบ่งกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่กำหนดให้
3. ให้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันศึกษาหาข้อมูลประกอบการอภิปรายหาเหตุผล
4. ให้ผู้สอนและผู้เรียนสรุปแนวคิดที่ได้จากการอภิปรายร่วมกัน
5. ให้ผู้เรียนร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องพร้อมสรุปรายงานผล

กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ให้ผู้เรียนร่วมกันจัดทำกิจกรรม/โครงการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในชุมชน พร้อมจัดทำสรุปรายงานเสนอผู้สอน

สื่อและแหล่งการเรียนรู้

- Internet
- บทความต่าง ๆ
- หนังสือพิมพ์

กรณีศึกษาเรื่องที่ 3 เรื่องเล่าของโตเรมอนที่ยังไม่เคยเล่า

ถ้าพูดถึงการ์ตูนที่เป็นที่รู้จักของผู้คนมากมายบนโลกนี้ คงไม่มีใครที่ไม่รู้จักเจ้าแมวหุ่นยนต์ที่ชื่อว่า “โตเรมอน” ซึ่งเป็นการ์ตูนที่ลูกของผมชอบมาก ต้องดูก่อนนอนทุกคืนและด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผมรับรู้เรื่องราวของโตเรมอนไปโดยปริยายแบบไม่ทันตั้งตัว

ก่อนนอนในคืนหนึ่งลูกของผมก็ยังคงดูโตเรมอนเหมือนเช่นเคย ในคืนฝนตกฟ้าร้องโครมคราม ผมนั่งอ่านหนังสือเกี่ยวกับการทุจริตเชิงนโยบายไปพราง ๆ เพราะเรื่องนี้กำลังฮิต แต่หูกก็ได้ยินเรื่องที่กำลังฉายอยู่จับใจความได้คร่าว ๆ ว่า โนบิตะได้คะแนนสอบเท่ากับศูนย์ คุณครูฝากกระดาษคำตอบที่ได้คะแนนไปให้คุณแม่ดู ระหว่างเดินทางกลับบ้านพร้อมใจแอนท์ ซูเนโอะ และชิซูกะ โนบิตะก็มีความคิดว่าจะเก็บกระดาษคำตอบไปซ่อนในโลกอนาคต ซึ่งเพื่อน ๆ ทุกคนเห็นดีด้วย จึงได้ไปปรึกษา (เชิงบังคับ) กับโตเรมอน แล้วไฟฟ้าก็เกิดดับขึ้นมากะทันหันทั้งบ้าน เมื่อไม่มีอะไรดู ลูกก็อ้างว่านอนไม่หลับ รบเร้าให้ผมเล่าเรื่องโตเรมอนที่กำลังฉายอยู่ก่อนไฟดับให้จบ ผมจึงแต่งเรื่องต่อไปเลยว่า เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อโตเรมอนได้รับคำปรึกษาแกมบังคับก็เสนอให้ทุกคนเข้าประตูกาลเวลานั่งไทม์แมชชีนไปสู่โลกอนาคต ซึ่งเป็นดาวดวงหนึ่งที่มีสภาพแวดล้อมคล้ายโลก แตกต่างตรงไม่มีสิ่งมีชีวิตอยู่เลย เมื่อไปถึงทุกคนเกิดความประทับใจ จึงคิดสร้างประเทศขึ้นบนโลกใหม่นี้ ต่างลงความเห็นว่าจะหัวใจของการอยู่ร่วมกัน คือ การมีหลักเกณฑ์ แม่บทที่ทุกคนต้องเคารพเพื่อความสงบสุขของสังคม ตั้งชื่อหลักเกณฑ์แม่บทนี้ว่า “รัฐธรรมนูญ” หลักของรัฐธรรมนูญมีอยู่ไม่กี่ประการ แต่ประการที่สำคัญที่สุดที่ทุกคนจำขึ้นใจ คือ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา และเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการสร้างโลกใหม่ โนบิตะรับอาสาเป็นนักการเมืองฝ่ายบริหาร ใจแอนท์เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซูเนโอะเป็นบริษัทเอกชน ส่วนชิซูกะเป็นฝ่ายตรวจสอบ การสร้างประเทศใหม่ของฝ่ายต่าง ๆ โตเรมอนทำหน้าที่สนับสนุนในทุก ๆ เรื่อง วิธีที่ง่ายและเร็วที่สุดก็คือ หยิบของวิเศษออกจากกระเป๋าห้อยข้าง คราวนี้ก็หยิบเครื่องถ่ายสำเนาประชากรออกมา ปรากฏว่าทั้งโนบิตะ และเพื่อน ๆ ต่างเอารูปสิ่งสารสัตว์มาเข้าเครื่องถ่ายสำเนาประชากร ผลออกมาปรากฏว่า สิ่งสารสัตว์เหล่านั้นเมื่อฟักออกจากไข่ก็เดิน 2 ขา และพูดได้เหมือนคน มีการขยายเผ่าพันธุ์ โดยการใช้เครื่องถ่ายสำเนาประชากร โตเรมอนกำชับทุกคนว่าอย่าไปยุ่งกับปุ่ม Reset ที่อยู่ด้านหลังของเครื่อง มิฉะนั้นจะเกิดความหายนะ

ในประเทศของโลกใหม่มีการบริหารกิจการบ้านเมืองเหมือนโลกมนุษย์ มีการเก็บภาษีเพื่อนำไปสร้างสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทาง โรงพยาบาล โรงเรียน

เวลาผ่านไปนิสัยของแต่ละคนก็เปลี่ยนไป โนบิตะที่เป็นนักการเมืองก็ลงทุนทำการซื้อเสียงเพื่อให้ประชากรเลือกตนเองมาบริหารประเทศ เมื่อได้อำนาจรัฐก็จับมือกับใจแอนท์ที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ

ออกนโยบายต่าง ๆ เอื้อประโยชน์ให้กับชุมชนโอท็อปที่เป็นนักธุรกิจ และมีผลประโยชน์ร่วมกัน เรียกการกระทำของคนทั้งสามว่า “การทุจริตเชิงนโยบาย” ส่วนชิซูกะทำอะไรสามคนนั้นไม่ได้เลย เพราะถูกจำกัดทั้งบทบาทและอำนาจหน้าที่

ลูกผมยังไม่หลับแทรกคำถามขึ้นว่า “พ่อครับทำไมเค้าไม่โกงกันตรง ๆ เลยละครับ”

“คือพวกนักการเมืองพวกนี้เค้ากลัวถูกจับได้ว่าทุจริตและเค้ายังมีจิตสำนึกอยู่บ้าง” ผมตอบ

“แล้วพวกไม่มีจิตสำนึกละพ่อ เป็นแบบไหน”

“พวกไม่มีจิตสำนึกก็พวกเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเองและพรรคพวกโดยไม่สนว่าประชากรผู้เสียภาษีเค้าจะคิดยังไง” ผมตอบลูกไปให้คลายสงสัย

แล้วโลกใบใหม่ที่โนบิตะกับเพื่อน ๆ สร้างขึ้นก็มีคนไร้จิตสำนึกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประชากรเกิดการต่อต้านและนำไปสู่ความรุนแรง เพราะทนการกระทำของเจ้าหน้าที่ที่ไร้จิตสำนึกไม่ได้ โดเรม่อนเองทนไม่ไหวจึงกดปุ่ม Reset เครื่องถ่ายสำเนาประชากรแล้วทุกอย่างก็หายไปนพริบตา แล้วโดเรม่อนพาโนบิตะกับเพื่อน ๆ กลับมาในโลกปัจจุบัน จากนั้นโนบิตะก็ตัดสินใจนำกระดาษคำตอบของตนกลับไปให้แม่ตามครูสั่ง

“สนุกจังเลยพ่อ” ผมยิ้มแล้วบอกให้ลูกเข้านอน ลูกหลับไปนานแล้ว ผมยังได้ยินแต่เสียงเล่านิทานของตัวเองอย่างแจ่มชัดในมโนสำนึกในตอนที่ว่า

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสถานะของบุคคล สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม จะกระทำมิได้ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา”

ประเด็น

จากเนื้อหาเรื่อง “เรื่องเล่าของโดเรม่อนที่ยังไม่เคยเล่า” หากผู้เรียนเป็นโนบิตะซึ่งเป็นผู้บริหารประเทศ ผู้เรียนจะทำการบริหารประเทศอย่างไร เพื่อให้ประชากรในประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

กรณีศึกษาเรื่องที่ 4 เรื่อง สายนำจับเท็จ

วัตถุประสงค์

1. อธิบายคุณธรรมในการปฏิบัติงานได้
2. วิเคราะห์วิธีการป้องกันการทุจริตในการปฏิบัติงานได้
3. มีจิตสำนึกในการป้องกันปัญหาการทุจริต

เนื้อหาสาระ

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่
2. คุณธรรมในการทำงานเพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงการทุจริต

กรณีศึกษา

สายนำจับ หมายถึง ผู้ที่แจ้งข้อมูลในการกระทำความผิดต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อดำเนินการจับกุมและการมีคดีสายสืบนำจับ...เท็จ หมายถึง ไม่มีสายนำจับตัวจริงเป็นการสร้างหลักฐานเท็จขึ้นมาเป็นสายสืบ การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลแก่ผู้แจ้งความนำจับ หรือสายนำจับ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ทำการจับกุมสิ่งของลักลอบหนีภาษี โดยเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมจะได้เงินรางวัล 30% ของมูลค่าสิ่งของที่จับกุมได้ แต่ถ้าหากมีผู้แจ้งความนำจับหรือสายแจ้งความนำจับต่อเจ้าหน้าที่ สายที่แจ้งนำจับก็จะได้เงินสินบน 30% ส่วนเจ้าหน้าที่จะได้เงินรางวัล 25% ของมูลค่าสิ่งของที่จับกุมได้รวมเป็นเงินรางวัลที่จะได้เพิ่มมากขึ้นเป็น 55% (30%+25%) จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้จัดทำหลักฐานใบแจ้งความเท็จขึ้นมา โดยอ้างว่ามีสายแจ้งความไว้ทั้ง ๆ ที่เป็นการจับกุมตามหน้าที่เท่านั้น

ประเด็น

จากเนื้อหาเรื่อง “สายนำจับเท็จ” ผู้เรียนเห็นว่า เจ้าพนักงานผู้สร้างหลักฐานการนำจับเท็จขึ้นมา เพื่อผลประโยชน์ด้านใด และขัดต่อหลักคุณธรรม จริยธรรมในด้านใด

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษา
2. แบ่งกลุ่มอภิปรายแสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่กำหนดให้
3. ให้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันศึกษาหาข้อมูลประกอบการอภิปราย
4. ให้ผู้สอนและผู้เรียนสรุปแนวคิดที่ได้จากการอภิปรายร่วมกัน
5. ให้ผู้เรียนร่วมทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง พร้อมสรุปรายงานผล

กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ให้ผู้เรียนทำกิจกรรม/โครงการ นำเสนอแนวทางการป้องกันการทุจริตในส่วนราชการ พร้อมจัดทำรายงานเสนอผู้สอน

สื่อ และแหล่งเรียนรู้

1. Internet
2. หนังสือพิมพ์/เอกสารวิชาการ

กรณีศึกษาเรื่องที่ 4

เรื่อง “สายนำจับ...เท็จ”

ความนำ สายนำจับ หมายถึง ผู้ที่แจ้งข้อมูลในการกระทำความผิดต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อดำเนินการจับกุม และการมีคดีสายสืบนำจับ..เท็จ หมายถึง ไม่มีสายนำจับตัวจริงเป็นการสร้างหลักฐานเท็จขึ้นมาเป็นสายสืบ การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลแก่ผู้แจ้งความนำจับ หรือสายนำจับ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ทำการจับกุมสิ่งของลักลอบหนีภาษี โดยเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมจะได้เงินรางวัล 30% ของมูลค่าสิ่งของที่จับกุมได้ แต่ถ้าหากมีผู้แจ้งความนำจับหรือสายแจ้งความนำจับต่อเจ้าหน้าที่ สายที่แจ้งความนำจับก็จะได้เงินสินบน 30% ส่วนเจ้าหน้าที่จะได้เงินรางวัล 25% ของมูลค่าสิ่งของที่จับกุมได้

คำกล่าวหา ร้องเรียนว่า เจ้าหน้าที่จัดทำใบแจ้งความนำจับของคำแห่งเป็นเท็จ ทั้ง ๆ ที่เป็นการจับกุมตามอำนาจหน้าที่ มิได้มีสายแจ้งความนำจับ เพราะเจ้าหน้าที่จะได้ทั้งเงินสินบนและรางวัลเพิ่มขึ้นเป็นเงิน 55% (30% + 25%) ของมูลค่าสิ่งของที่จับได้ โดยในใบแจ้งความนำจับระบุรายละเอียดว่าในเวลา 06.00 น. ของวันที่ 10 สิงหาคม 2552 มีสายมาแจ้งความนำจับต่อเจ้าหน้าที่ประจำด่านชายแดนว่าจะมีฝรั่งนำทองคำแท่งผูกมัดด้วยผ้าขาวม้าติดกับตัวฝรั่ง รวมทั้งหมด 30 กิโลกรัม ฝรั่งจะนั่งรถยนต์แท็กซี่ หมายเลขทะเบียน 1234 จะมาถึงด่านชายแดน เวลา 10.00 น.ของวันที่ 10 สิงหาคม 2552 เรามาดูกันว่าสายที่แจ้งความนำจับทองคำแท่งจำนวน 30 กิโลกรัม จะมีตัวตนจริงหรือไม่

มีข้อสังเกตสำหรับคดีว่า สายที่แจ้งความนำจับจะไม่เปิดเผยที่อยู่ จะมีเพียง “ลายพิมพ์นิ้วมือ” เท่านั้น การสืบค้นไม่สามารถค้นหาเจ้าของลายนิ้วมือได้ จึงต้องใช้พยานแวดล้อม หมายถึง พยานหลักฐานที่จะหักล้างได้ว่า ไม่มีสายนำจับจริง ในหลักฐานใบแจ้งความนำจับทราบว่ามีผู้เกี่ยวข้อง คือ ฝรั่งที่ถูกจับกุม คนขับรถแท็กซี่ หมายเลขทะเบียน 1234 ผู้โดยสารในรถแท็กซี่ หัวหน้าคิวแท็กซี่ เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการตรวจค้นจับกุม และเจ้าหน้าที่ผู้รับแจ้งความนำจับ จากการสอบปากคำ บุคคลดังกล่าวข้างต้นได้ข้อเท็จจริงว่า ฝรั่งที่ถูกจับชื่อ นายโจ ได้เดินทางโดยรถไฟจากกรุงเทพฯ ถึงหาดใหญ่ เวลา 07.00 ของวันที่ 10 สิงหาคม 2552 แล้วจึงไปที่คิวรถแท็กซี่หมายเลขทะเบียน 1234 ซึ่งมีนายดีเป็นคนขับรถ นอกจากนั้นยังมีผู้โดยสารนั่งไปด้วยอีก 2 คน รวมคนขับกับฝรั่งเป็น 4 คน หัวหน้าคิวแท็กซี่ให้การว่า แท็กซี่ที่คิวจะออกตามคิวที่จัดไว้ เมื่อผู้โดยสารเต็มคันก็จะออกทันที แล้วคิวแท็กซี่คันต่อไปก็จะเข้ามาจอดรอรับผู้โดยสารต่อไป จะไม่มีการจองรถแท็กซี่คันไหนไว้ก่อน เพราะเป็นไปตามลำดับที่จัดไว้ เมื่อสายสืบไปที่คิวรถก็ได้สอบถามว่า ในวันที่ 10 สิงหาคม 2552 มีใครจองรถแท็กซี่หมายเลขทะเบียน 1234 ไว้ก่อนหรือไม่ ก็ไม่ปรากฏว่ามีการจอง เมื่อข้อมูลเป็นอย่างนี้... ก็หมายความว่า ก่อนเวลา 7.20 น. ของวันที่ 10 สิงหาคม 2552 ไม่มีผู้ใดทราบได้ว่า นายโจ

จะขึ้นรถแท็กซี่คันใด หมายเลขทะเบียนใด... การที่สายไปแจ้งความนำจับในเวลา 06.00 น. ของวันที่ 10 สิงหาคม 2552 ไม่น่าจะเป็นไปได้จึงเป็นข้อพิรุธข้อที่หนึ่งแล้ว

เมื่อรถแท็กซี่ หมายเลขทะเบียน 1234 ออกจากอำเภอหาดใหญ่ ถึงอำเภอสะเดา ต้องผ่านการตรวจจากด่านชายแดนทุกคันก่อนเดินทางออกนอกประเทศ คนขับรถและผู้โดยสารได้ลงจากรถ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจดูว่ามีของผิดกฎหมายลักลอบออกนอกประเทศหรือไม่ เจ้าหน้าที่ได้ตรวจภายในรถ และกระโปรงท้ายรถ แต่ไม่พบสิ่งของผิดกฎหมาย ขณะที่คนขับรถและผู้โดยสารจะเข้าไปในรถแท็กซี่ บังเอิญที่คนขับรถไปชนที่ตัวของนายโจผู้โดยสาร จึงรู้สึกว่ามีของแข็งที่บริเวณลำตัวนายโจ จึงไปแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตรวจค้นตัว นายโจ จึงได้พบทองคำแท่งผูกติดมากับตัวนายโจ เจ้าหน้าที่จึงได้ทำการจับกุมนายโจ และเจ้าหน้าที่ที่รับแจ้งความนำจับซึ่งเป็นผู้ถูกกล่าวหาหยาบช้าข้อมูลดีว่าจะมีการลักลอบนำทองคำแท่งออกนอกประเทศกลับไม่อยู่ในที่เกิดเหตุ กลับไปนั่งดื่มกาแฟในที่ทำการชั้นบน

ประเด็น ให้ผู้เรียนศึกษาเรื่อง “สายนำจับเท็จ” แล้วผู้เรียนเห็นว่า เจ้าพนักงานผู้สร้างหลักฐานการนำจับเท็จขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ด้านใด และขัดต่อหลักคุณธรรม จริยธรรมในด้านใด

กรณีศึกษาเรื่องที่ 5 เรื่อง อะโรยอยู่ในกล่องไม้

วัตถุประสงค์

1. ระบุปัญหาการทุจริตจากการใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่ถูกต้อง
2. บอกคุณธรรมในการปฏิบัติตน เพื่อการป้องกันการทุจริตได้
3. เกิดจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริต

เนื้อหาสาระ

1. ระเบียบวิธีปฏิบัติในการนำสินค้าเข้าประเทศ
2. คุณธรรมในการทำงานเพื่อป้องกัน หรือหลีกเลี่ยงการทุจริต

กรณีศึกษา

นายเฮียง (นามสมมติ) เป็นพ่อค้าผู้มีอิทธิพลในวงการธุรกิจและวงการเมือง ได้พานักการเมืองและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ จำนวนประมาณ 12 คน ไปเที่ยวเมืองจีน โดยนายเฮียง เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด

ในวันเดินทางกลับ นายเฮียง ได้สำแดงรายการสิ่งของโดยอ้างว่าเป็นของที่ผู้เดินทางทั้ง 12 คน นำติดตัวเข้ามาแจ้งว่าเป็นไม้แกะสลักธรรมดา บรรจุใน 4 ลังใหญ่ เป็นวิธีการที่นายเฮียง กระทำเพื่อการลักลอบนำสินค้ามีค่าจากเมืองจีนเข้าประเทศ และสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยและให้สิ่งของแก่เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจเป็นประจำ

คราวนี้นายเฮียง นำสิ่งของมาฝากนายเอ (นามสมมติ) เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจสินค้าและแจ้งว่าสิ่งของเหล่านี้เป็นของผู้โดยสาร 12 คน ก็เกิดความเกรงใจและยังได้รับของฝากจากนายเฮียง ก็ยิ่งเกรงใจมากขึ้น จึงได้คำนวณและจัดเก็บภาษีเป็นเงิน 1,000 บาท นายเฮียงจึงใช้ใบเสร็จรับเงินค่าภาษีดังกล่าวเป็นใบเบิกทาง เพื่อขนสิ่งของออกจากลานสนามบิน นายดี (นามสมมติ) ที่อยู่บริเวณดังกล่าวเห็นท่าทางผิดปกติจึงเข้าไปสอบถาม นายเฮียงแสดงใบเสร็จรับเงินค่าภาษีให้นายดี ตรวจสอบ แต่นายดี เห็นว่าใบเสร็จรับเงินค่าภาษีสำหรับสิ่งของ 4 ลังใหญ่ ทำไมจึงเสียภาษีเพียง 1,000 บาท จึงขอกักของไว้ตรวจสอบ จากการตรวจสอบพบว่า 2 ใน 4 ลัง เป็นงาช้างแกะสลัก ส่วนอีก 2 ลัง เป็นเครื่องลายครามโบราณของแท้สมัยราชวงศ์ถัง

ประเด็น

1. การทำหน้าที่ของนาย เอ เป็นการทุจริตจากการใช้อำนาจหน้าที่หรือไม่ เพราะเหตุใด และมีผลเสียหายอย่างไร
2. การปฏิบัติตนของ นายดี สอดคล้องกับหลักคุณธรรมใด เพราะอะไร
3. ท่านได้รับประโยชน์อะไรบ้าง จากกรณีศึกษาเรื่องนี้

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษา
2. แบ่งกลุ่มอภิปราย ตามประเด็นที่กำหนด
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลของการอภิปรายกลุ่ม
4. ให้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปแนวคิด ที่ได้จากผลการอภิปรายกลุ่ม
5. ให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนและจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

พร้อมสรุปรายงานผล

กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ผู้เรียนร่วมกันจัดทำกิจกรรม/โครงการ เพื่อส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พร้อมจัดทำสรุปรายงานผลเสนอผู้สอน

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. สื่อ Internet
2. ผู้รู้ หรือหน่วยงานเกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติในการนำสินค้าเข้าประเทศ

กรณีศึกษาเรื่องที่ 6 เรื่อง รถปลุกสะระแหน

วัตถุประสงค์

1. ระบุการทุจริตในการใช้ตำแหน่งหน้าที่
2. บอกคุณธรรมในการปฏิบัติงานในหน้าที่เพื่อการป้องกันการทุจริตได้
3. เกิดจิตสำนึกในการป้องกันการทุจริต

เนื้อหาสาระ

1. การเสียภาษีการนำสินค้าเข้าประเทศ
2. คุณธรรมในการทำงานเพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงการทุจริต

กรณีศึกษา

ตามกฎหมายระบุว่า ผู้ที่นำวัตถุดิบเข้ามาในประเทศเพื่อใช้ผลิตสินค้า แล้วส่งออกต่างประเทศภายใน 1 ปีนับแต่วันที่นำวัตถุดิบเข้ามา จะสามารถขอรับคืนเงินภาษีนำเข้าวัตถุดิบที่จ่ายไว้ตอนนำวัตถุดิบเข้ามา

เรื่องมีอยู่ว่า มีผู้ประกอบการรายหนึ่งได้ยื่นขอรับคืนเงินภาษีนำเข้าวัตถุดิบ รวม 6,400,000 บาท ต่อหน่วยงานราชการที่ได้เก็บภาษีนำเข้าวัตถุดิบ โดยจัดทำหลักฐานว่าได้ส่งสินค้าออกนอกประเทศ นั่นคือ ใบขนสินค้าขาออก จำนวน 8 ฉบับ ใบขนสินค้าขาออกได้ระบุวันที่ขนสินค้าออกและหมายเลขทะเบียนรถบรรทุกที่ขนสินค้าออกนอกประเทศ ซึ่งผ่านด่านชายแดนทางภาคใต้ที่อยู่ติดกับประเทศมาเลเซียโดยผ่านด่านชายแดน - ด่านในเวลา 15.00 น. และผ่านด่านชายแดน - ด่านนอก เวลา 13.00 น. ในวันเดียวกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ด่านชายแดนทั้งด่านในและด่านนอกตรวจสินค้าและลงชื่อกำกับไว้ในใบขนสินค้าขาออก

จากการสืบหาข้อมูลและหลักฐาน พบว่า ไม่มีการใช้รถบรรทุกรับจ้างขนสินค้าให้ผู้ประกอบการรายนี้ และจากการดูรถที่มีหมายเลขทะเบียนตรงกับรถบรรทุกที่ระบุในใบขนสินค้าขาออกหรือไม่ ปรากฏว่า เป็นรถที่มีหมายเลขทะเบียนตรงกัน แต่สภาพความเป็นจริง คือ มีต้นไม้เลื้อยเต็มไปหมด ไม่สามารถขับเคลื่อนได้แล้ว จึงเรียกว่า “รถปลุกสะระแหน” นี่เป็นที่มาของการจัดทำเอกสารใบขนสินค้าขาออกอันเป็นเท็จ โดยนำทะเบียนรถที่ไม่ได้ใช้แล้วมาระบุในใบขนสินค้าขาออก

เมื่อไปถึงด่านชายแดน - มาเลเซีย สภาพแวดล้อมของด่านที่มีองค์ประกอบหลักคล้ายกับด่านชายแดนทั่วไป คือ มีอาคารที่ทำการ มี “ด่านใน” คือ ด่านที่ตรวจรถยนต์ทุกคันที่จะเดินทางออกนอกประเทศ ถ้าเป็นรถบรรทุกสินค้าจะต้องดำเนินพิธีการ โดยผู้ประกอบการที่จะขนสินค้าออกจะต้องยื่นเอกสารใบขนสินค้าขาออก โดยมีรายละเอียดหลัก คือ ระบุสินค้า หมายเลขทะเบียนรถ เจ้าหน้าที่ที่ด่านชายแดนจะทำการตรวจสอบสินค้าและตรวจสอบหมายเลขทะเบียนรถว่าตรงตามใบขนสินค้าขาออกหรือไม่ ถ้าถูกต้องเจ้าหน้าที่จะลงชื่อผ่านการตรวจพร้อมลงวัน เดือน ปี

เวลา ในใบขนสินค้าขาออก เมื่อผ่านด่านนี้แล้วรถจะแล่นออกไปที่ชายแดน ซึ่งมีระยะทางห่างออกไปประมาณ 200 - 300 เมตร จะมีอีกตำแหน่ง เรียกว่า “ด่านนอก” เจ้าหน้าที่ประจำด่านนอกจะตรวจใบขนสินค้าขาออกว่าถูกต้องหรือไม่ เจ้าหน้าที่ด่านในได้ลงชื่อผ่านการตรวจมาแล้วหรือไม่ เมื่อตรวจสอบแล้วเจ้าหน้าที่ประจำด่านนอกจะลงชื่อผ่านการตรวจและลงวัน เวลา ในใบขนสินค้าขาออกอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นรถจึงแล่นออกจากประเทศไทยไปยังด่านชายแดนของประเทศมาเลเซีย

จากการตรวจสถานที่พบว่า จากด่านนอกของไทยไปยังด่านชายแดนของประเทศมาเลเซียจะมีถนนเพียงเส้นเดียวแล่นตรงไปที่ด่านชายแดนประเทศมาเลเซีย โดยทั้งสองจุดนี้มีระยะห่างประมาณ 500 เมตร ตามปกติควรจะใช้เวลาแล่นนานสักเท่าไร

นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ด่านในและด่านนอกยืนยันว่าเป็นลายมือชื่อของตนจริง โดยมีเวลาผ่านด่านใน เวลา 15.00 น. แต่เวลาผ่านด่านนอกลงเวลา 13.00 น. ในใบขนสินค้าขาออก ซึ่งเป็นหลักฐานเท็จที่สร้างขึ้นอย่างลวก ๆ

ประเด็น

1. การกระทำของเจ้าหน้าที่ด่านชายแดนกระทำการทุจริตหรือไม่ และมีผลกระทบให้เกิดความเสียหายอย่างไร
2. จากกรณีศึกษาท่านคิดว่าเจ้าหน้าที่ด่านชายแดนควรใช้หลักธรรมใดในการดำรงชีวิต เพราะอะไร
3. จากการศึกษาตามกรณีศึกษาท่านได้ประโยชน์อะไรบ้าง

ใบงาน

1. ให้ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษา
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนอภิปรายตามประเด็นที่กำหนด
3. ให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลการอภิปรายกลุ่ม
4. ให้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปแนวคิดที่ได้จากผลการอภิปรายกลุ่ม
5. ให้ผู้เรียนวางแผนและจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องพร้อมสรุปรายงานผล

กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่อง

ผู้เรียนร่วมกันจัดทำกิจกรรม/โครงการ เพื่อส่งเสริมการป้องกันปราบปรามการทุจริตพร้อมจัดทำสรุปรายงานผลเสนอผู้สอน

สื่อและแหล่งเรียนรู้

1. สื่อ Internet
2. ผู้รู้ หรือ หน่วยงานเกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติในการจัดเก็บภาษีสินค้าเข้าประเทศ

บรรณานุกรม

การทุจริตคืออะไร, เข้าถึง www.oknation.net วันที่ 19 มีนาคม 2556.

การศาสนา, กรม. เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับองค์การศาสนาต่าง ๆ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, มปป.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. ชุดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ : เอกพิมพ์ไทย จำกัด, มปป.

_____ ชุดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ : เอกพิมพ์ไทย จำกัด, มปป.

จมีนอรตรุณารักษ์ (แจ่ม สุนทรเวช). พระราชประเพณี (ตอน 3). กรุงเทพฯ : องค์การการค้า ของคุรุสภา, 2514.

จักราวุธ คาทวี. สันติ/สามัคคี/ปรองดอง/ค่านิยม 12 ประการ ของ คสช. : เนื้อหาช่วยสอน และจัดกิจกรรมเพื่อนครู, 2557. (เอกสารอัดสำเนา).

ชูลีพร สุสุวรรณ และสุทธิราภรณ์ บริสุทธิ. ความรู้รอบตัวขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์สิทธิ์, 2544.

เดือน คำดี. ศาสนาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2531.

มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระราชูปถัมภ์. พระสูตรและอรรถกถาแปลทุกขกนิกายชาดก เล่มที่ 3 ภาคที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2534.

ทองสืบ ศุภมาร์ค. **พระพุทธศาสนาในกัมพูชา**. กรุงเทพฯ : สภาวิจัยแห่งชาติ, 2544.

ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. **มุสลิมในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2531.

_____ **มุสลิมในประเทศไทย**. ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โครงการหอสมุดกลาง
อิสลาม, 2546

บรรเทิง พานจิตร. **ประเพณี วัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์. 2549.

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 69 ก. ประกาศวันที่ 12 พฤศจิกายน 2553.

พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2553.

วศิน อีสทสระ. **พุทธโอวาทก่อนปรีณิพพาน**. ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : ศิลปะสยามบรรณภัณฑ์และ การ
พิมพ์ จำกัด, 2548.

สมโพธิ ผลเต็ม (น.อ.) **ปรัชญาคมคำกลอน 100 เรื่องแรก**. กรุงเทพฯ : ทรงสิริวรรณ จำกัด, 2545.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2534.

สำนักกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).

รวมกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต,
2555.

_____. **“ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต”**. สำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

_____. **กรอบเนื้อหาสาระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปราม**

การทุจริต, 2556. เอกสารอัดสำเนา

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.).

รวมพลังเดินหน้าฝ่าวิกฤตคอร์รัปชัน, เอกสารประชาสัมพันธ์ มปป.

_____. โครงการเสริมสร้างเครือข่ายประชาชนในการพิทักษ์สาธารณสมบัติ, 2553 (เอกสาร
อัดสำเนา)

เว็บไซต์ <http://www.k-tc.co.th/festival.php> สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2553.

เว็บไซต์ <http://www.larnbuddhism.com/grammathan/promvihan.html> เรื่อง “พรหมวิหาร
4” สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2553.

เว็บไซต์ <http://www.th.wikipedia.org/wiki> เรื่อง “ประวัติพุทธศาสนา” จากวิกิพีเดีย สารานุกรม
เสรี สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553

เว็บไซต์ http://www.wlc2chaina.com/about_china.html บทความเรื่องประเพณี วัฒนธรรมจีน
สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553.

เว็บไซต์ <http://www.e-learning.mfu.ac.th/mflu/16041010/chapter1/Lesson1.htm#13>
รวม บทความของพงศ์เพ็ญ ศกุนตาทัย. เรื่องรัฐธรรมนูญและการปกครอง. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553

เว็บไซต์ <http://www.riis3.royin.go.th/dictionary.asp> สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2553.

เว็บไซต์ <http://www.gotoknow.org/blog/works-of-archannop/51974> บทความของนายพ
นิธิ สุริยะ เรื่อง “วิวัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ตอนที่ 2” สืบค้นเมื่อวันที่ 3
มีนาคม 2553.

เว็บไซต์ <http://www.kittibodee.blogspot.com/2009/02/blog-post-20.html>. โดย กิตติบดี ไยพุล.

2552. บทความเรื่อง “สิทธิมนุษยชน : การบรรยายสรุปวิชาสิทธิขั้นพื้นฐาน” สืบค้น เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553

เว็บไซต์ <http://jukravuth.blogspot.com/> บทความเรื่อง “ความเคลื่อนไหวทางการจัดการศึกษา

ของ ศธ.กับ คสช. ที่น่ารู้. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557

เว็บไซต์ <http://www.slideshare.net/jukravuth> เรื่อง “สันติ/สามัคคี/ปรองดอง/ค่านิยม 12 ประการ ของ คสช. : เนื้อหาช่วยสอน และจัดกิจกรรมเพื่อนครู” สืบค้นเมื่อ วันที่ 26 สิงหาคม 2557

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2. ดร.ชัยยศ	อิมสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการ กศน.
4. ดร.ทองอยู่	แก้วไทรยะ	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร กศน.
5. นางรักขณา	ต้นทวทูโต	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน

ผู้เขียนและเรียบเรียง

1. นางพรทิพย์	เข็มทอง	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นางสาวาสนา	โกสีย์วัฒนา	สถาบันการศึกษาทางไกล
3. นางธัญญาวดี	เหล่าพาณิชย์	ข้าราชการบำนาญ สำนักงาน กศน.

ผู้บรรณาธิการและพัฒนาปรับปรุง

1. นางพรทิพย์	เข็มทอง	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นางสาวาสนา	โกสีย์วัฒนา	สถาบันการศึกษาทางไกล
3. นางธัญญาวดี	เหล่าพาณิชย์	ข้าราชการบำนาญ สำนักงาน กศน.
4. นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3. นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4. นางสาวศรีัญญา	กุลประดิษฐ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5. นางสาวเพชรินทร์	เหลื่องจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

1. นางปิยวดี	คะเนสม	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นางสาวเพชรินทร์	เหลื่องจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

3. นางสาวกรวรรณ	กีวังก์พิพัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาโรงเรียน
4. นางสาวชาลีณี	ธรรมธิษา	กลุ่มพัฒนาการศึกษาโรงเรียน
5. นางสาวอริศรา	บ้านชี	กลุ่มพัฒนาการศึกษาโรงเรียน

ผู้ออกแบบปก

1. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาโรงเรียน

คณะกรรมการผู้จัดทำ

เนื้อหาเพิ่มเติม เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต”

ประธานและรองประธานคณะกรรมการ

1. นายประเสริฐ บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2. ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายชาญวิทย์ ทับสุพรรณ	รองเลขาธิการ กศน.

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ดร.ทองอยู่ แก้วไทรฮะ	ข้าราชการบำนาญ
2. นายบุญสม นาวานุเคราะห์	ข้าราชการบำนาญ
3. นายกุลธร เลิศสุริยะกุล	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาหลักสูตร
4. นางศุทธิณี งามเขตต์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
5. นายมนต์ชัย วสุวัต	ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันการทุจริต ภาคประชาสังคมและการพัฒนาเครือข่าย
6. นายประทีป คงสนิท	นักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ช.
7. นางสุปรียา บุญสนิท	เจ้าพนักงานป้องกันการทุจริต สำนักงาน ป.ป.ช.

คณะกรรมการผู้เขียนและเรียบเรียง

1. นายสุธี วรประดิษฐ์	ศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน.จังหวัดตราด
2. นางธนวรรณ พงษ์วิธานนท์	ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่
3. นางสาวพรชูลี ผ่านสำแดง	กศน.อำเภอบางน้ำเปรี้ยว

คณะกรรมการผู้บรรณาธิการ

1. ดร.ทองอยู่ แก้วไทรฮะ	คณะกรรมการที่ปรึกษา
2. นายมนต์ชัย วสุวัต	ผู้อำนวยการสำนักงาน ป.ป.ช. ภาคประชาสังคมฯ
3. นายประทีป คงสนิท	นักกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ช.
4. นางสุปรียา บุญสนิท	เจ้าพนักงานป้องกันการทุจริต สำนักงาน ป.ป.ช.

คณะผู้จัดทำ

เนื้อหาเพิ่มเติม เรื่อง “หลักการสำคัญของประชาธิปไตยและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สามัคคี ประองตอง”

ที่ปรึกษา

1. นายการุณ	สกุลประดิษฐ์	เลขาธิการ กศน.
2. นายชาญวิทย์	ทับสุพรรณ	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายสุรพงษ์	จำจด	รองเลขาธิการ กศน.
5. นางศุทธิณี	งามเขตต์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้เขียน เรียบเรียง จากการประชุม ครั้งที่ 1

1. นายทองอยู่	แก้วไทรฮะ	ข้าราชการบำนาญ
2. นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ	ข้าราชการบำนาญ
3. นายวัฒนา	อัคคพานิช	ข้าราชการบำนาญ
4. นางบุปผา	ประภฤติกุล	ข้าราชการบำนาญ
5. นายไตรรัตน์	เอี่ยมพันธ์	โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
6. นางสาวณัฐภััสสร	แดงมณี	สถาบัน กศน.ภาคใต้
7. นางวิภาพันธ์	สิริวัฒนไกรกุล	กศน.อำเภอคลองหลวง จ.ปทุมธานี

ผู้เขียน เรียบเรียง และบรรณาธิการ ครั้งที่ 2

1. นางวันเพ็ญ	สุทธากาศ	ข้าราชการบำนาญ
2. นางสุนันท์	สินธพานนท์	ข้าราชการบำนาญ
3. นางสาววณิชัยวรรณ	อุราสุข	ข้าราชการบำนาญ
5. นางพิวิศสา	นภารัตน์	โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
6. นายจักรวฤฒิ	คำทวี	กศน.อำเภอสรรพยา จ. ชัยนาท
7. นางอำพัน	คำทวี	กศน.อำเภอสรรพยา จ. ชัยนาท
8. นายวรฤฒิ	จริยภัครติกร	กศน.อำเภอบางแก้ว จ.พัทลุง

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
3. นางสาวสุลาง	เพชรสว่าง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
4. นางสาวเบญจวรรณ	อำไพศรี	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
5. นางสาวชมพูนท	สังข์พิชัย	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
6. นางจุฑากมล	อินทระสันต์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
7. นางสาวทิพวรรณ	วงศ์เรือน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

คณะผู้ปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ปี พ.ศ. 2560

ที่ปรึกษา

1. นายสุรพงษ์	จำจด	เลขาธิการ กศน.
2. นายประเสริฐ	หอมดี	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติหน้าที่รองเลขาธิการ กศน.
3. นางตรีณัฐ	สุขสุดเดช	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้ปรับปรุงข้อมูล

นางสาวชลดา	อัมภรัตน์	กศน.เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. นางสาวเบญจวรรณ	อำไพศรี	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. นางเยาวรัตน์	ปิ่นมณีวงศ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. นางสาวสุกลาง	เพ็ชรสว่าง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
6. นางสาวทิพวรรณ	วงศ์เรือน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
7. นางสาวนภาพร	อมรเดชาวัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
8. นางสาวชมพูนท	สังข์พิชัย	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ออกแบบปก : ศุภโชค ศรีรัตนศิลป์